

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЮРИДИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**КИЇВСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗУ ЮРИСТІВ УКРАЇНИ
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
“ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. ПРАВО”**

ПРАВОВІ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

**Тези доповідей
УІІ Всеукраїнської науково-теоретичної конференції,
присвяченої Дню юриста України
(м. Київ, 29 жовтня 2015 року)**

Частина 2

Київ 2015

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЮРИДИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**КИЇВСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗУ ЮРИСТІВ УКРАЇНИ
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
“ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. ПРАВО”**

ПРАВОВІ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

**Тези доповідей
УІІ Всеукраїнської науково-теоретичної конференції,
присвяченої Дню юриста України
(м. Київ, 29 жовтня 2015 року)**

Частина 2

Київ 2015

УДК 34(477) (063)

ББК Х П 685

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 21 жовтня 2015 року (протокол № 2)

Редакційна колегія:

Гусарєв С.Д., доктор юридичних наук, професор;
Чернявський С.С., доктор юридичних наук, професор;
Колодій А.М., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент
Національної академії правових наук України;

Вовк В.М., доктор юридичних наук, професор;
Горбачевський В.Я., доктор юридичних наук, професор;
Підюков П.П., доктор юридичних наук, професор;
Камінська Н.В., доктор юридичних наук, професор;
Хохліна О.П., доктор психологічних наук, професор;
Заяць Н.В., доктор юридичних наук, доцент;
Бичкова С.С., доктор юридичних наук, професор;
Завальний А.М., кандидат юридичних наук, доцент;
Бодюл Є.М., кандидат юридичних наук, доцент;
Мозоль Н.І., кандидат юридичних наук, доцент;
Лебідь В.І., кандидат юридичних наук, доцент;
Цапко О.М., кандидат історичних наук, доцент;
Тихомиров Д.О., кандидат юридичних наук

Упорядники:

Калиновський О.В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник начальника відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ;

Ткачук І.Д., науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

П 685 Правові реформи в Україні: реалії сьогодення [Текст] : тези VII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. Дню юриста України (Київ, 29 жовт. 2015 р.) : у 2 ч. - К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. - Частина 2. - 245 с.

У збірнику подано тези доповідей і виступів учасників VII Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої Дню юриста України, що відбулася 29 жовтня 2015 року на юридично-психологічному факультеті Національної академії внутрішніх справ.

У тезах висвітлено результати наукових досліджень студентів, курсантів, слухачів, ад'юнктів, здобувачів та молодих науковців з актуальних питань здійснення правової реформи в Україні.

УДК 34(477) (063)

ББК Х

©Національна академія внутрішніх справ, 2015

Секція 2

Кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, кримінологія та кримінально-виконавче право, поліцейське право

Коверко В.В., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Раєцька Л.В.*, кандидат юридичних наук, доцент

Протидія злочинності в країнах світу

Актуальність теми обумовлена тим, що рівень злочинності практично кожної держави світової спільноти все більшою мірою визначається факторами ззовні. Найбільш значущими за ступенем суспільної небезпеки злочини нерідко відбуваються на території двох і більше держав, а злочинно нажиті ховається і «відмивається» за межами країни, де було вчинено злочин.

Існування злочинності як соціально-негативного явища передбачає, відповідно, і існування стратегії протидії їй. Боротьба з загальнокримінальною злочинністю - це проблема і національна, і міжнародна, політична і ідеологічна [2].

Міжнародне співробітництво у галузі боротьби зі злочинністю здійснюється в рамках, встановлених окремими країнами, на основі існуючих міжнародних угод, національних законодавств, технічних можливостей і, нарешті, доброї волі всіх зацікавлених сторін [5].

Протидія злочинності - сукупність дій державних і громадських органів, фізичних осіб, спрямованих на: утримання громадян від вчинення злочину; захист від злочинності потенційних жертв та суспільства і окремих осіб від ураження злочинністю; боротьбу зі злочинністю; стримування злочинності на соціально терпимому рівні [4].

Міжнародна спільнота вже давно визначила пріоритетні різновиди злочинів, боротьба з якими в умовах сучасного суспільного розвитку стала вкрай актуальною. Передусім це злочини у сфері високих технологій, що є виявами кіберзлочинності, та характеризуються широким використанням досягнень сучасної науки й техніки, що тісно пов'язані з функціонуванням Інтернету, а за його посередництвом реалізуються злочинними силами для здійснення економічних злочинів та злочинів проти свободи людини (наприклад, сексуальна експлуатація). По-друге, це злочини, пов'язані з відмиванням грошових коштів (розкриття банківських таємниць, проникнення за допомогою сучасних технологій до системи охорони банків та інших фінансових структур). І, по-третє, це злочини корупційного характеру, що реально підривають безпеку суспільства, суперечать пропаганді демократичних цінностей у сучасному світі та стають на заваді розвитку законності та правопорядку [1].

Протидія злочинності - одна з необхідних умов реформування й українського суспільства. За роки незалежності в Україні було прийнято багато законів, указів, концепцій, програм, інших нормативно-правових актів, спрямованих на боротьбу зі злочинністю та корупцією, а також на реформування правоохоронних і судових органів. Але всі ці заходи не дали відчутних позитивних результатів.

Кримінальна ситуація в США, ФРН, Англії та деяких інших західних країнах у першій половині минулого століття почала стабілізуватися тільки з моменту встановлення співробітництва правоохоронних органів із громадськістю за підтримки урядових структур, а в деяких країнах світу рівень злочинності взагалі не перевищує коефіцієнт 2-3 тис. злочинів. Для отримання такого ж ефекту, на нашу думку, доцільним було б в законодавчому порядку створити спеціальний державний орган без правоохоронних функцій, який займався б виключно всією складною сукупністю проблем, що пов'язані із запобіганням злочинності та корупції. У багатьох країнах світу такі органи вже створені. Так, наприклад, в Австрії існує консультативна служба запобігання злочинності, яка має 143 регіональних бюро, у Бельгії - Вища профілактична рада, Данії - Вища рада профілактики, до якої входить 46 організацій, в США в рамках Національної ради створено профілактичні служби, які об'єднують понад 100 громадських і державних організацій. Вони систематично аналізують стан справ у сфері запобігання злочинності і дають належні рекомендації урядовим структурам для прийняття відповідних рішень [3].

Переїнявши світовий досвід та залучаючись до міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю наша країна б зуміла перейти на новий рівень, що є ближчим до безпечного життя.

Світ повинен боротися з тероризмом і злочинністю безкомпромісно, послідовно і жорстоко. Ефективна боротьба зі злочинністю на державному та міждержавному рівні можлива тільки в тому випадку, якщо до неї приєднається громадянське суспільство. Звідси випливає необхідність пошуку більш ефективних механізмів взаємодії всіх державних і недержавних антикримінальних сил різних країн світу з метою вироблення нових підходів у боротьбі зі злочинністю і тероризмом та корупцією.

Список використаних джерел

1. Гетьманчук М. П. - Навчальний посібник «Політологія», Київ «ЗНАННЯ», 2010 року.
2. *Иншаков С. М.* Зарубежная криминология. — М., 1997.
3. Олександр Кальман - Науково-публіцистична стаття «Что противопоставит преступности?», рубрика «Аналітика», газета «Вкурсе», Київ, 10.03.2009 року.
4. Студопедія - Наукова стаття «Протидія злочинності: поняття, система, класифікація», опублікована 13.02.2014 року.
5. Автор невідомий - Курсова робота на тему «Борьба с преступностью в странах АТР», опублікована 11.04.2014 року .

Крикун Г.С., старший лаборант кафедри кримінально-правових дисциплін юридично-психологічного факультету НАВС

Профілактика злочинності неповнолітніх

Злочинність неповнолітніх - це одне із центральних питань в кримінологічній науці.

Напружена, нестійка соціальна і економічна обстановка, яка склалася в даний час в Україні, зумовлює ріст різних відхилень в особистішому розвитку і поведінці дітей. Серед них особливу тривогу викликають не лише прогресуюча відчуженість, підвищена тривожність неповнолітніх, але і їх цинізм, жорстокість, агресивність. Найбільш гостро цей процес проявляється на межі переходу дитини з дитинства у дорослий стан - у підлітковому віці.

Сучасний підліток живе у світі, складному за своїм змістом і тенденціями соціалізації. Це пов'язано: з економічними і екологічними кризами, які вразили наше суспільство, що викликає в дітей почуття безнадійності і роздратування; з темпом і ритмом техніко - технологічних перетворень, які ставлять до підлітків нові вимоги; з насиченим характером інформації, що глибоко впливає на дитину, яка ще не виробила чіткої життєвої позиції тощо.

Неповнолітній в силу певних психофізіологічних особливостей організму часто виявляється нездатним критично оцінити власні вчинки і поведінку оточуючих.

Попередження злочинної діяльності неповнолітніх та молоді значною мірою залежить від зусиль працівників правоохоронних органів. Але вивчення практики свідчить, що у цій роботі є істотні недоліки.

З великої кількості опитаних неповнолітніх правопорушників сорок відсотків ні перед ким не відчували почуття сорому, а решта шістьдесят відчували лише у зв'язку з покаранням, а не у зв'язку з аморальністю здійсненого антисоціального діяння.

Дуже важливим етапом профілактики є саме рання профілактика, яка повинна проводитись у навчальних закладах педагогами. Саме педагоги, маючи змогу спостерігати за учнями майже щодня, можуть вчасно помітити серйозні деформації у процесі становлення і розвитку особистості неповнолітнього, здатні призвести до вчинення ним злочину, і спрямувати на корекцію соціальної занедбаності учня весь комплекс виховно-педагогічних засобів. Відтак, в правовій літературі досить часто проводиться думка, що запобігання правопорушенням серед підлітків є передусім педагогічною проблемою, оскільки вона пов'язана з вирішенням певного кола виховних завдань. При цьому педагогу для того, щоб завадити переходу

неповнолітнього на шлях скоєння злочинів та інших правопорушень, часто достатньо лише звернути увагу і своєчасно відреагувати на такі ознаки у поведінці останнього як втрата інтересу до навчання, неприйняття вимог учбового закладу, систематичні пропуски уроків без поважних причин. Педагогічні колективи шкіл не проводять роботу з дітьми, які потребують посиленої уваги, часто не можуть в силу певних причин дати правильну оцінку тим несприятливим симптомам, що спостерігаються у поведінці неповнолітніх, не намагаються прогнозувати, до чого вони можуть призвести, а якщо й вдаються до виховно-профілактичних заходів, то вони зазвичай запізнюються або ж їх вплив недостатньо інтенсивний.

Недостатня ефективність боротьби зі злочинністю неповнолітніх в останні роки пов'язана з припиненням функціонування усталеної системи виховання підростаючого покоління; зростаючою невідповідністю її правового і ресурсного забезпечення; зростанням соціальних суперечностей під час переходу до ринкової економіки. Слід сказати, що протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція зростання злочинності серед неповнолітніх, яка має досить стійкий характер, незважаючи на всі застосовувані державними органами заходи профілактичного характеру. Ці обставини приводять до висновку про те, що прийняті заходи, не досягли своєї мети в силу недостатньої ефективності і послідовності і мають потребу в перегляді.

Для того щоб у майбутньому уникнути вищезазначених недоліків профілактичної роботи з попередження злочинності неповнолітніх варто базувати її на основі наукових розробок вчених-криміналістів, психологів, педагогів спрямованих на визначення причин і умов злочинності неповнолітніх, що виведе профілактичну діяльність по попередженню злочинності неповнолітніх на якісно новий рівень, зробить її більш ефективною і дієвою, що безсумнівно в кінцевому рахунку приведе до значного зниження криміногенного рівня України.

Курінной А.Є., студент юридично-психологічного факультету НАВС,
Науковий керівник: Камінська Н.В., доктор юридичних наук,
професор

Застарілість додатку Кримінального кодексу України про перелік майна, що не може бути конфіскований

Конфіскація є одним з найдавніших покарань, відомих карному праву. Конфіскація широко застосовувалася в Давньому Римі періоду імперії і в середньовічній Європі. Зміна ставлення до конфіскації пов'язано з епохою буржуазних революцій, в період якої уявлення про недоторканність приватної власності було зведено в ранг основних правових принципів. Так, у Франції

(після чого була відновлена Наполеоном і знову скасована в 1814 році), в Пруссії - 1850 році [3, с. 317].

Можна виділити два основні види конфіскації : загальну і спеціальну. Загальна конфіскація передбачає вилучення всього майна засудженого, спеціальна - лише певних його видів . У Білорусії, Болгарії, Кот д'Івуарі, Кубі Лаосі, Мадагаскарі, Монголії та Судані кримінальному праву відома як загальна, так і спеціальна конфіскація. Проте законодавство зазвичай передбачає лише один з цих видів конфіскації.

У більшості держав світу загальна конфіскація майна не передбачена законодавством. У ряді країн заборона на її застосування міститься в конституції (Азербайджан, Аргентина, Барбадос, Бахрейн, Бельгія, Греція, Кіпр, Колумбія, Коста-Ріка, Ліван, Малайзія, Мальдівська Республіка, Мексика, Нікарагуа, ОАЕ, Парагвай, Румунія, Сирія, Таджикистан, Туреччина, Чилі та інші). У Грузії застосування загальної конфіскації визнано Конституційним Судом таким, що не відповідає Конституції через порушення принципу обов'язкового рівноцінного відшкодування при відчуженні власності.

Лише в невеликому числі країн загальна конфіскація зберігається в кримінальному законодавстві як додаткове покарання (Білорусія, Болгарія, В'єтнам, Данія, Казахстан, КНР, КНДР, Конго, Кот д'Івуар, Куба, Лаос, Латвія, Мавританія, Мадагаскар, Монголія, Судан, Таджикистан, Того, Україна, Франція, Ефіопія. У Киргизії та Узбекистані її скасували в 2001 році, а в Росії - в 2003 році) [3, с. 318].

Тож, як видно, Україна залишається однією з небагатьох країн, в якій залишається загальна конфіскація. Вона є додатковим кримінальним покаранням, яке полягає у примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке належить на праві власності засудженому.

Дискусію щодо переліку предметів, що можна конфіскувати можна вести годинами, проте поглянемо на перелік майна, що не може бути конфісковане. Перелік майна, що не підлягає конфіскації за судовим вироком, визначається окремим додатком до Кримінального кодексу України (він залишився чинним після прийняття нового Кримінального кодексу 2001 року).

Так, у пункті 1 додатку значиться, що: не підлягають конфіскації такі види майна та предмети, що належать засудженому на правах особистої власності чи є його часткою у спільній власності, необхідні для засудженого та осіб, які перебувають на його утриманні [1].

Даний перелік предметів в останнє редагувався 22 червня 1984 року. На сьогодні, даний перелік не витримує ніякої критики. Так, у переліку предметів знаходяться речі, які вже давно вийшли з вжитку, як «валянки». Це взуття можна знайти або десь у сільських глибинках, де ще збереглися запаси з союзного часу, або в якості сувенірної продукції. Хіба можна сьогодні уявити, щоб людина по місту ходила у валянках? Звичайно ж ні.

Досить суперечливими є підпункт п'ятий пункту 1 згаданого переліку. Згідно з ним особі залишається: «Одна корова, а при відсутності корови - одна телиця; коли немає ні корови, ні телиці - одна коза, вівця чи свиня - у осіб, які займаються сільським господарством.» Звичайно ж ці норми були адекватними у союзний час, проте сьогодні корів і овець можна зустріти або у невеликих фермерських господарствах, або у бабусі. Проте ці вони дуже рідко скоюють кримінальні злочини. Зазвичай, якщо особа веде фермерське господарство, то вона явно є працюютою і їй у голову не прийде вчинити кримінальний злочин. Проте, звичайно, люди бувають різні...

Але навіть якщо злочин вчинено, чи адекватної мірою покарання є конфіскація, зважаючи на те, що вона застосовується лише за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини і може бути призначена лише у випадках, прямо передбачених Особливою частиною Кримінального кодексу. Я дуже сумніваюся, що фермер може скоїти такий злочин.

У підпункті десятому пункту 1 та пункті 2 згадуються колгоспи. Досить обурливим є той факт, що при прийнятті нового кримінального кодексу України у 2001 році ніхто не звернув на це увагу. Такої форми сільськогосподарської організації як колгоспи уже не існує. Сьогодні в Україні існує сільськогосподарський виробничий кооператив, який наближений до колгоспу (адже ще є сільськогосподарський кооператив та сільсько-господарський обслуговуючий кооператив [2]), але термін колгосп у переліку явно застарілий.

Як висновок, хотілося б сказати, що у 2001 році було прийнято Кримінальний кодекс України, проте ті хто його створював приділивши багато уваги Загальній та Особливій частині, чомусь забули про маленький додаток Кримінального кодексу, вирішивши просто його перенести. На фоні позитивних зрушень у кримінальному законодавстві (декриміналізації деяких статей кодексу, приведення його до міжнародних стандартів) даний перелік, з його «валянками» та «колгоспами» залишається свідченням того, що в нашому законодавстві залишається ще велика кількість прогалин.

Список використаних джерел

1. Перелік майна, що не підлягає конфіскації за судовим вироком. Кримінальний кодекс України (додаток)/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2003-05>
2. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>
3. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть / под общ. ред. С. П. Щербы. - М.: Юрлитинформ, 2009. - С. 317. - 448 с.

Липко І.В., курсант 3-го курсу
ФПФПМГБПС НАВС

Науковий керівник: **Курилін І.Р.**, кандидат
юридичних наук

Значення криміналістичного дослідження слідів пострілу при розслідуванні кримінальних правопорушень

Сьогодні Українська держава та її правова система переживають період комплексних реформ, зумовлених потребою у виробленні нових підходів до розвитку права й законодавства, а також формування соціально-правової, гуманної за сутністю держави та її інститутів.

Сучасні реалії вимагають якісно нового оформлення правової системи, оскільки її нинішній стан не сприяє зростанню соціальної захищеності й безпеки громадян держави.

Однією з основних проблем, що турбує наше суспільство, є проблема особистої безпеки громадян. Ця проблема актуальна для кожного громадянина України, від вищого керівництва до безробітного, оскільки навіть не відкриваючи Основний Закон України — Конституцію, всі розуміють, що життя — це є найвища цінність, яку має людина.

Проте, останнім часом в Україні вчиняється значна кількість злочинів із застосуванням зброї. Найчастіше, це - вогнепальна зброя. У зв'язку з тим, що на території нашої країни проводиться Антитерористична операція, то контролювати обіг зброї стало набагато складніше, а в засобах масової інформації ми все частіше можемо почути новини про те, що скоєно той чи інший злочин із застосуванням вогнепальної зброї.

В Україні було зареєстровано 163 факти злочинів із застосуванням вогнепальної зброї за перше півріччя 2015 року, а за аналогічний період минулого року таких злочинів зареєстрували 52. Про це свідчать статистичні дані ГУМВС України в місті Києві за перше півріччя 2015 року.

Зокрема, у Києві за перше півріччя 2015 року було зафіксовано 16 убивств за допомогою вогнепальної зброї (у 2014 році було 10 випадків).

Крім того, за період з 01.01.2015 по 01.07.2015 із застосуванням вогнепальної зброї були скоєні наступні злочини: розбійні напади - 74 (22 за аналогічний період минулого року), грабежі - 2 (1), погрози вбивством - 7 (0), хуліганства - 36 (10), тяжкі тілесні ушкодження - 2 (1), тілесні ушкодження середньої тяжкості - 2 (0), факти незаконного позбавлення волі - 4 (0), незаконне заволодіння автотранспортним засобом - 2 (5).

Дослідженням зброї займається галузь криміналістичної техніки - судова балістика.

Судова балістика — це галузь криміналістичної техніки, яка вивчає ознаки вогнепальної зброї і боєприпасів, закономірності виникнення слідів їх застосування, розробляє засоби і методи збирання й дослідження таких слідів для встановлення певних обставин розслідуваних злочинів, а також рекомендації щодо запобігання злочинам, пов'язаним із вогнепальною

зброєю. Дослідження зброї дає можливість висунути обґрунтовані версії, виявити суттєві обставини у справі, встановити винну особу.

Речовими доказами при використанні вогнепальної зброї можуть бути зброя та її частини, патрони, гільзи, кулі, дріб, картеч, пробоїни, пижі, незгорілі порошинки, пристрої, прилади і матеріали, що застосовувалися при кустарному виготовленні зброї та боєприпасів.

Всі задачі, що вирішуються в балістичних дослідженнях, поділяються на ідентифікаційні і дослідницькі. До перших відносяться: ототожнення зброї по стріляним кулям, гільзам, дробу; встановлення групової належності, в тому числі загального джерела походження боєприпасів, їх компонентів, частин; ідентифікація шляхом встановлення цілого по частині (куля і гільза, пиж і частина аркушу паперу). До діагностичних задач відносяться: а) задачі, пов'язані з встановленням відповідності об'єкту заданим характеристикам: чи є даний об'єкт вогнепальною зброєю; чи справна вогнепальна зброя і чи придатна вона для стрільби; чи можливий постріл з даної зброї без натиску на спусковий гачок; чи є даний об'єкт вибуховим пристроєм, тощо; б) задачі по в'ясненню механізму події, що відбулася: встановлення факту пострілу; визначення його напрямку і дистанції; встановлення місця пострілу, місця вибуху, тощо.

Судова балістика взаємопов'язана з іншими розділами криміналістики, зокрема, трасологією, теорією ідентифікації та встановлення групової належності за слідами на кулях та гільзах. Трасологічним дослідженням саморобних куль, дробу “катанки” та “січки” інколи можливо встановити, якими інструментами користувався злочинець, розшукати їх та ототожнити. Можна сміливо сказати, що основні положення трасології відображаються в судовій балістиці. Судова балістика також безпосередньо пов'язана з судовою медициною, судовою хімією та судовою біологією, прийоми і методи яких використовуються для дослідження зброї, боєприпасів та слідів пострілу. Так при наявності пошкоджень на тілі та одязі живих осіб і трупів проводиться комплексне судово-балістичне та судово-медичне дослідження. Фізичними та фізико-хімічними методами визначають якісно-кількісний склад дробу, слідів металізації на пошкоджених снарядами об'єктах.

Судово-балістична експертиза призначається під час розслідування злочинів пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, неправомірного її зберігання або носіння. За допомогою судово-балістичної експертизи встановлюються факти, що відносяться до об'єктивної і суб'єктивної сторін складу ряду злочинів (віднесення об'єкту дослідження до вогнепальної зброї, технічний стан досліджуваної зброї і боєприпасів, обставини проведення пострілу, тотожність конкретного екземпляра зброї, групова приналежність зброї і боєприпасів). До об'єктів цієї експертизи відносяться вогнепальна зброя та її деталі, боєприпаси і їх частини, предмети із слідами пострілу.

Судово-балістична експертиза призначається з метою вирішення широкого кола питань ідентифікаційного та неідентифікаційного характеру, пов'язаних із дослідженням вогнепальної зброї і боєприпасів, а також слідів її

застосування, виявлених у самій зброї, на уражених перешкодах і на тій особі, яка проводила постріл.

На вирішення судово-балістичної експертизи можуть бути поставлені питання ідентифікаційного характеру, до яких можна віднести визначення видової, групової приналежності об'єктів дослідження, індивідуально - конкретної totoжності або цілого за частинами.

Коло питань ідентифікаційного характеру, що вирішуються відносно основних об'єктів судово-балістичної експертизи - зброї і боєприпасів, достатньо широкий. На жаль, за слідами пострілу на перешкодах можливості ідентифікаційного дослідження дещо обмежені.

Проведення ідентифікаційних судово-балістичних досліджень направлене на вирішення питань, пов'язаних з ототожненням зброї (наприклад, питань про те, чи з даної зброї стріляна куля (гільза), з одного або різних екземплярів зброї стріляні кулі (гільзи), виявлені з різних місць події), а також із встановленням групової приналежності зброї і боєприпасів або їх частин (наприклад, питань про те, до якого виду і зразка відносяться дані патрони, із зброї якої моделі стріляна дана куля (гільза) і т.п.)

Балістичне дослідження дозволяє встановити факти, необхідні для належної кваліфікації злочину. За допомогою криміналістичних досліджень зброї, боєприпасів і слідів пострілу, вияснюють сутність події, що відбулася, визначають місце, час і засіб його скоєння; встановлюють причинний зв'язок між діями і наслідками (кількість пострілів, їх черговість і т.д.). Знання судової балістики та практичне використання її даних дозволяє слідчому одержувати докази про використання вогнепальної зброї при вчиненні кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Криміналістика / [О.О. Алексєєв, В.В. Арешонков, В.М. Атаманчук та ін.] - К.: Центр уч. літератури, 2015. - 544 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради. - 1996. - №30. - С. 141.

Манойленко Д.А., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Катеринчук К.В.*, кандидат юридичних наук, доцент

Кримінальна відповідальність за використання дитини для заняття жебрацтвом

Саме по собі жебрацтво є негативним, але не забороненим законом, а тому правомірним видом діяльності. Протиправними і суспільно небезпечними діями визнаються лише втягнення дитини у заняття

жебракством (ст. 304 КК) та використання малолітньої дитини для заняття жebraкством(ст. 150-1 КК)[1, С. 63, 138].

Жebraкство з використанням дітей є найбільш прибутковим і розповсюдженим явищем в Україні. Згідно статті 36 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року держави, що її ратифікували, зобов'язані захищати дитину від усіх форм експлуатації, що завдають шкоди будь-якому аспекту життя дитини. А жebraкування є однією з форм експлуатації дитини, яка завдає їй фізичну і моральну шкоду [2, С. 31].

Однією з найважливіших проблем КК України є те, що він містить дві конкуруючі статті : ст. 150-1 "Використання малолітніх для заняття жebraкством" та ст. 304 "Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність" (а саме заняття жebraкством). Внаслідок цього на практиці виникають певні проблеми. Проаналізувавши два подібних склади злочину виникає ряд питань: 1)Чим відрізняється використання малолітньої дитини для заняття жebraкством (ст.150-1 КК) від втягнення неповнолітніх і малолітніх у заняття жebraкством (ст..304 КК)?; 2)Чому ст. 150-1 і ст.304 КК знаходяться в різних розділах Особливої частини КК України, і чи не доцільніше створити одну норму в КК України, яка регулюватиме і використання, і втягнення малолітніх та неповнолітніх у зайняття жebraкством ?; 3)Чому потерпілим від злочину, передбаченого статтею 304 КК України, може бути як неповнолітній, так і малолітній, а потерпілим від злочину, передбаченого статтею 150-1 ККУ- лише малолітній?; 4)Чому санкція ч.1 ст. 304 КК - позбавленням волі на строк від трьох до семи років, а в ч.1 ст. 150-1 КК - лише обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк?; 5)Чому в ст. 150-1 КК за вчинення цього злочину «батьками або особами, які їх замінюють» передбачено значно м'якше покарання ніж за його вчинення «щодо чужої малолітньої дитини», а в ст. 304 є кваліфікуючою ознакою?[3, С.152, 303].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що норми спрямовані на боротьбу з використанням, залученням, втягненням малолітніх, неповнолітніх у жebraкування сформульовані законодавцем так, що дають підстави для неоднозначного їх тлумачення, чим, безумовно, знижується їх ефективність. Тому для врегулювання всіх цих питань в кримінальному кодексі України потрібно удосконалити дані норми та доцільно було б включити розділ, який охоронятиме відносини сім'ї, малолітніх та неповнолітніх.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25-26. - Ст. 131. (ред. від 4 лип. 2013 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show./2341-14>.
2. Конвенція ООН про права дитини від 21.12.1995 р. (ратифіковано постановою ВРУ 789-ХІІ від 27.02.91) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. - [9-те вид., переробл. та доповн.]. - К. : Юридична думка, 2012. - 1316 с.

Мирець Д.С., студентка 3 юридично-психологічного факультету НАВС

Науковий керівник: Раєцька Л.В., кандидат юридичних наук, доцент

Значення сімейного виховання в запобіганні злочинності неповнолітніх

Злочинність неповнолітніх осіб є доволі поширеним та суспільно - небезпечним явищем в Україні. Важливого значення в структурі детермінації злочинності неповнолітніх займають недоліки сімейного виховання. В свою чергу, сім'я як первинний суб'єкт соціалізації особи, відіграє значну роль в профілактиці злочинності неповнолітніх.

Виховання з боку батьків має значний превентивний вплив. В цьому аспекті потрібно опанувати науково обґрунтований підхід до виховання неповнолітніх осіб. Важливе значення має взаємодовіра, яка виступає однією з ключових особливостей, адже вона може бути не тільки запорукою та першоджерелом для гармонізації спілкування між членами сім'ї, а і попередження неправильного виховання. Взаємодовіра повинна бути двосторонньою, неповнолітня особа повинна відчувати себе не тільки морально та соціально захищеною, а і розуміти, що до неї ставляться з розумінням.

Як зазначає М. Савіна, від самого початку існування людського суспільства виховання було засобом передачі знань і досвіду від покоління до покоління [1, с. 174]. Важливою є думка С. Денисова, який зауважує, що сімейні відносини впливають на соціалізацію, формування, виховання, розвиток кожного нового покоління [2, с. 219].

Отже, можна запропонувати такі напрямки сімейного виховання, що сприятимуть формуванню правослужняної особистості неповнолітніх:

1. Власний приклад з боку батьків. Неповнолітні особи чимало чому вчаться споглядаючи на своїх батьків, тому, якщо батьки будуть вести порядний стиль життя, будуть з повагою відноситися до оточуючих, то неповнолітня особа перейме цю ідеологію. Важливим в цьому аспекті є ставлення до негативних звичок, адже вживання наркотиків та алкогольних напоїв, тютюнопаління є доволі пагубним для виховання. Неповнолітня особа може звикати до такої обстановки і з часом вважати що це є нормальним. Отже, враховуючи сучасні методики виховання дітей в сім'ї, важливим є демонстрування власного прикладу.

2. Своєчасне реагування батьків на девіантну поведінку неповнолітніх осіб та роз'яснення їм про заборону певних дій. Нейтральність з боку батьків по відношенню до девіантної поведінки може негативно відобразитися у

майбутньому. Якщо вчасно це не виявити та не вжити заходів запобігання, то в майбутньому особу буде значно важче перевиховати. Крім того, важливе значення має також пояснення і обґрунтування неповнолітній особі того, чому девіантна поведінка характеризується негативними особливостями.

3. Створення «зайнятості» неповнолітніх. Залучення неповнолітніх осіб до тематичних гуртків у навчальних закладах, залучення до заняття спортом, науковою діяльністю, культурними способами дозвілля дозволить набагато більш раціонально використовувати час. Крім того, залучення неповнолітніх осіб до так званої "зайнятості" дозволить потурбуватися про їх розумовий та фізичний розвиток. Також важливим є те, що це дозволить зменшити рівень злочинності серед цих осіб.

4. Достойний рівень матеріального забезпечення сім'ї. Матеріальне устаткування виступає досить значним чинником, який впливає на неповнолітніх осіб. У зв'язку з низьким рівнем матеріального забезпечення, поширеними є випадками вчинення з боку неповнолітніх осіб злочинів з ціллю матеріальної винагороди. Тому, вкрай важливим, щоб матеріальний добробут у сім'ї був як мінімум на достатньому рівні.

5. Недопустимість застосування насилля в вихованні неповнолітніх осіб. Це є важливим, оскільки неповнолітня особа повинна виховуватися в нормальних та гідних умовах. Застосування з боку батьків проявів насилля (поводження з жорстокістю, неповага до честі та гідності, тощо) - це є проявом неадекватної поведінки з боку батьків і негативним прикладом для неповнолітніх осіб.

Отже, основними рекомендаціями по запобіганню злочинності неповнолітній особі є правильне їх виховання ще з раннього дитинства, адже вже на даному етапі у дітей починають формуватися деякі задачі розуміння тих речей, що навкруги них відбуваються. Таким чином, важливим для нормальної соціалізації та життєдіяльності неповнолітніх осіб є власний приклад та відповідне реагування з боку батьків на девіантну поведінку, достатній рівень матеріального забезпечення сім'ї, створення умов для раціонального проведення часу для неповнолітніх, а також категорична недопустимість застосування проявів поведження з жорстокістю та неповагою до честі та гідності неповнолітньої особи. Врахування цих важливим характеристик можуть суттєво вплинути на зменшення рівня злочинності серед неповнолітніх осіб.

Список використаних джерел

1. Савіна М. Виховання дитини в українській народній традиції [Текст] / М. Савіна // Соціальна психологія. - 2009. - №3. - С. 174-182.
2. Денисов С.Ф. Сім'я як визначальний фактор у профілактиці молодіжної злочинності в Україні [Текст] / С.Ф. Денисов // Часопис Київського університету права. - 2010. - №1. - С.217-222.

Обов'язкові та факультативні учасники проведення процесуальних дій, під час яких можливе позбавлення або обмеження права власності

Учасників кримінального провадження традиційно поділяють на обов'язкових чи факультативних. Залежно від того, яким є процесуальний статус особи та передбачені КПК України права та обов'язки, визначається необхідність їх запрошення для проведення окремих процесуальних дій та особливості їх участі під час їх безпосереднього провадження й фіксації ходу та одержаних результатів.

Процесуальний статус сторін та інших учасників кримінального провадження, визначення їх процесуального статусу та повноважень постійно є предметом наукових публікацій у юридичній літературі. Зокрема, якщо йдеться про слідчого, то, відповідно до частини 5 статті 40 КПК України, він є процесуально самостійною фігурою у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Слідчому надане право одноособово приймати рішення про провадження низки слідчих (розшукових) дій, зокрема пов'язаних з обмеженням прав і свобод особи.

Водночас, кримінальне провадження визначає систему органів і посадових осіб, діяльність яких спрямована на попередження можливих порушень зі сторони слідчого. Провідна роль у забезпеченні законності й обґрунтованості прийнятих ним рішень під час проведення дій, пов'язаних із позбавленням чи обмеженням права власності, належить нагляду прокурора у форму процесуального керівництва та судовому контролю на досудовому провадженні. Їх реалізація неминує відбуватися під час вирішення питань щодо проведення окремих процесуальних дій, пов'язаних з обмеженням права особи на недоторканність права власності.

Нагляд прокурора за дотриманням засади недоторканності права власності, на нашу думку, полягає, насамперед, у погодженні з ним клопотання слідчого на проведення обшуку чи огляду, тимчасового доступу до речей і документів тощо та запобіганні тим самим надходженню до слідчого судді значної кількості необґрунтованих і незаконних клопотань.

За загальним правилом слідчі (розшукові) дії, пов'язані з обмеженням конституційних прав і свобод особи, зокрема обмеженням права власності особи, можуть бути проведені лише на підставі судового рішення, що є важливою гарантією їх належного проведення.

Крім слідчого, прокурора, слідчого судді, до обов'язкових учасників, наприклад, обшуку чи огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи входять поняті. Необхідність їх безальтернативного залучення передбачена частиною 7 статті 223 КПК України.

У певних випадках обов'язковим учасником процесуальних дій, спрямованих на позбавлення або обмеження права власності, є інший

працівник органу досудового розслідування. Ідеться про ситуації, у яких постає необхідність проведення обшуку особи, іншої ніж слідчий (прокурор) статі. Цей висновок вбачається з аналізу частини 5 статті 236 КПК України.

До обов'язкових учасників такої процесуальної дії, як тимчасовий доступ до речей і документів, входить володілець речей або документів, зазначений в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ (частина 1 статті 165 КПК України).

Щодо факультативних учасників слідчих (розшукових) дій, спрямованих на позбавлення або обмеження права власності, до них слід віднести працівників оперативних підрозділів. Зокрема, пунктом 3 частини 2 статті 40 КПК України передбачено повноваження слідчого доручати проведення слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам. Аналогічне повноваження згідно з пунктом 5 частини 2 статті 36 КПК України має і прокурор.

Що стосується негласних слідчих (розшукових) дій, під час яких може відбуватися позбавлення або обмеження права власності відповідно до частини 6 статті 246 КПК України, за рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучати також інших осіб, які належать до факультативних учасників (працівники оперативних підрозділів; прокурор, який, відповідно до частини 2 статті 36 КПК України, здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, чи керівник органу досудового розслідування (у разі проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії безпосередньо слідчим); спеціаліст; перекладач; технічні працівники тощо).

За чинним КПК України коло факультативних учасників розширено двома категоріями осіб: 1) особи, права та законні інтереси яких може бути обмежено або порушено; 2) особи, які ініціювали проведення слідчої (розшукової) дії, та (або) їх захисники чи представники. Зокрема, відповідно до частини 5 статті 46 КПК України, захисник має право брати участь у процесуальних діях, що проводять за участю підозрюваного, обвинуваченого.

Таким чином, до кола обов'язкових учасників, залежно від ситуацій проведення окремих процесуальних дій, спрямованих на позбавлення або обмеження права власності, можуть входити: слідчий; прокурор (під час розгляду слідчим суддею питання про проведення цих дій або в разі безпосереднього їх проведення); слідчий суддя; поняті; інший працівник органу досудового розслідування (зокрема в разі проведення обшуку особи протилежної статі); володілець речей або документів, зазначений в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ; особа, за клопотанням якої надано дозвіл на проведення процесуальної дії.

До числа факультативних учасників належать: прокурор або керівник органу досудового розслідування (коли ці дії проводить безпосередньо слідчий); працівник оперативного підрозділу; спеціаліст; перекладач; технічний працівник; особа, права та законні інтереси якої може бути

обмежено або порушено; особа, яка ініціювала проведення процесуальної дії, та/або її захисники чи представники. Цей перелік не є вичерпним. За необхідності слідчим можуть залучатися й інші особи для участі у проведенні процесуальних дій, під час яких може бути позбавлення або обмеження права власності.

Мозоль В.В., кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем громадської безпеки
ННШФПМГБПСНГУ НАВС
Просолупова М.В., курсант
ННШФПМГБПСНГУ НАВС

Міжнародне співробітництво в боротьбі з організованою злочинністю

Організована злочинність утворює значну небезпеку для суспільства, особливо коли воно знаходиться у стані реформування та розбудови державно-правової системи. Саме така, сприятлива для організованої злочинності ситуація, містить у собі загрозу її проникнення практично у всі сфери суспільних відносин. Тому завданням та пріоритетними напрямками боротьби з організованою злочинністю визначено, насамперед, виявлення та тотальна ліквідація організованих груп і злочинних організацій. Численні злочинні угруповання здійснюють свою діяльність на міжнародному рівні і розглядають державні кордони не як бар'єри, а як комерційні можливості. Тому, запобігання даному виду злочинності є першочерговим завданням будь-якої держави.

Сьогодні ні одна, навіть сама могутня держава, не в змозі ефективно протистояти транснаціональній злочинності тому, необхідне широке міжнародне співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю, яке буде спрямоване на розробку і координацію заходів щодо попередження, розкриття злочинів, вироблення комплексних цілей і завдань з мінімізації транснаціональних і внутрішньодержавних протиправних діянь.

Важливу роль в об'єднанні і координації зусиль країн у боротьбі з транснаціональною злочинністю, в тому числі і в економічній сфері, на національному і міжнародному рівнях, покликані відігравати міжнародні організації, особливо ООН [1, с. 13]. У своїй роботі в попередженні злочинності й кримінальному правосуддю ООН переслідує цілі: попередження злочинності на території держав і на міждержавному рівні; контроль злочинності, як на національному, так і на міждержавному рівні; зміцнення регіонального й міжнародного співробітництва в справі попередження злочинності, кримінального правосуддя та в боротьбі з транснаціональною злочинністю; координація й консолідація зусиль держав-членів ООН в попередженні й боротьбі з транснаціональною злочинністю; підвищення ефективності діяльності правосуддя, повага прав людини відносно потерпілих від злочинів і всіх осіб, втягнених у систему

кримінального правосуддя; сприяння досягненню високих стандартів гуманності, справедливості і професіоналізму.

З питань боротьби зі злочинністю Генеральна Асамблея ООН розробляє і ухвалює спеціальні міжнародні документи, де визначаються поняття злочинів міжнародного характеру, злочинів проти людства, транснаціональних злочинів, таких як незаконний обіг наркотичних і психотропних речовин, тероризм, піратство та ін. Крім Генеральної Асамблеї ООН цим питанням займаються спеціальні конгреси з попередження злочинності і поводження з правопорушниками. Вони розробляють спільну стратегію і тактику запобігання злочинності та заходи з її мінімізації як суспільного явища.

Достатньо переконливо щодо проблеми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю висловився Генеральний секретар Інтерполу: «В сучасних умовах міжнародна боротьба зі злочинністю не може знаходитись в компетенції декількох суперкоманд чи супердетективів. Це може бути досягнуто лише шляхом співробітництва в межах, встановлених багатьма країнами, на основі існуючих міжнародних домовленостей, національного законодавства, технічних можливостей та доброї волі всіх зацікавлених осіб» [2].

Міжнародна злочинність становить загрозу інтересам і правам людини, політичній стабільності та економічному розвитку держав, системі міжнародної безпеки в цілому. Варто погодитися з думкою про те, що перед фактом такої серйозної загрози, як злочинний світ, держави із дедалі більшою готовністю будуть йти на взаємні обмеження своїх суверенних прав для забезпечення загального світового спокою і належного порядку [3].

Для вирішення питань протидії організованій злочинності на міжнародному рівні потрібно вирішити ряд завдань, серед яких:

- узгодження класифікації злочинів, які являють собою небезпеку для декількох або всіх держав;
- координація засобів із запобігання транснаціональним злочинам та злочинам міжнародного характеру;
- встановлення юрисдикції над злочинами та злочинцями;
- забезпечення невідворотності покарання;
- надання правової допомоги у кримінальних справах, включаючи видачу злочинців.

Аналіз спеціальної літератури та основних практичних проблем міждержавної правової допомоги свідчить, що міжнародна співпраця в боротьбі з організованою злочинністю є тривалим у часі процесом і на сьогодні вона визначається, як діяльність компетентних органів, передбачена міжнародними договорами або здійснювана на умовах одночасного застосування норм міжнародного та внутрішнього права щодо ведення процесуальних та слідчих дій з метою отримання доказів, забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної злочинцем, або притягнення до відповідальності особи, що вчинила злочин. Щоб протистояти злочинному світу, необхідна координація зусиль і взаємодія усіх держав, що входять до

складу Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу, за посередництвом Центра з міжнародного попередження злочинності, а також Ради Європи. Злочинність не має кордонів та національної приналежності, вона не існує сама по собі, її рівень розгалуженості та прогресивності визначається системою міжнародних злочинних зв'язків. [4].

Правоохоронні органи повинні тісніше співпрацювати у правовій сфері, щодо зближення національного законодавства та створення уніфікованої законодавчої бази й утворення загального правового простору в інтересах усіх держав. Тому, тільки завдяки міжнародній співпраці та активному пошуку загальних правових підходів до вирішення проблем боротьби із організованою злочинністю можливо домогтися серйозних позитивних зрушень.

Список використаних джерел

1. Управление государственными органами. - М.: "Инфра-М" 1998. - с. 123.
2. Виступ Генерального секретаря Інтерполу на нараді "Європа-Лізинг 1995" // Інформаційний бюлетень Інтерполу. - ЛЕОН, 1995. - С. 13.
3. Зимин В., Зубов И. Международное сотрудничество в областборьбы с преступностью и охраны общественного порядка. - М., 1993
4. Філяніна Л.А. Міжнародне співробітництво у боротьбі з організованою злочинністю / Л.А. Філяніна // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - № 2. - С. 417-425. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvdduvs_2012_2_5_6 .pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvdduvs_2012_2_5_6.pdf)

Наголова І.Ю., заступник начальника слідчого відділення Краснолиманського МВ ГУ МВС України у Донецькій області

Подія кримінального правопорушення в системі обставин, які підлягають доказуванню за чинним КПК України

Як один із видів соціальної діяльності процесуальна діяльність під час кримінального провадження носить пізнавальний характер. Розслідуючи кримінальні правопорушення та приймаючи по них процесуальні рішення, слідчі органів досудового розслідування задля швидкого, повного та неупередженого розслідування прагнуть відновити та довести зазначені у законі суттєві обставини минулої події, які підлягають доказуванню відповідно до частини 1 статті 91 КПК України. Ці встановлені й доведені обставини необхідні для оцінки зібраних доказів учасниками судового провадження і прийняття судом законного й обґрунтованого підсумкового рішення щодо визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення і призначення їй покарання, або невинуватою.

Визначення всіх елементів предмета доказування є досить важливим у кримінальній процесуальній діяльності. Адже його надмірне розширення може спричинити невинуватене затягування розслідування кримінального правопорушення, перевантаження провадження відомостями про факти, що не мають істотного значення, а у низці випадків - прямо не стосуються події, щодо якої здійснюється кримінальне провадження. Навпаки, важливо не лише не розширяти коло обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, але й не звужувати їх, оскільки це може призвести до неповноти й однобічності досудового розслідування, суттєвого зниження його якості та неналежного дослідження окремих елементів предмета доказування.

У частині 1 статті 91 КПК України визначено вичерпний перелік обставин, що охоплюються предметом доказування, встановлення та доведення яких у кримінальному провадженні має істотне наукове і практичне значення. Всебічне і повне визначення елементів предмета доказування зумовлює насамперед правильну кваліфікацію кримінального правопорушення, є фактичною передумовою для прийняття слідчим обґрунтованих процесуальних рішень як щодо притягнення до кримінальної відповідальності конкретної особи, так і щодо подальшого руху матеріалів кримінального провадження. Інформація про елементи предмета доказування, що на законодавчому рівні постійно доповнюються і уточнюються, їх обсяг на певному етапі розслідування надають можливість слідчому висувати версії та здійснювати планування розслідування. Предмет доказування також зумовлює вибір проведення необхідних слідчих дій гласного чи негласного характеру, а інших процесуальних дій, спрямованих на якісне розслідування конкретного кримінального правопорушення.

Отже, визначення предмета доказування у кримінальному провадженні набуває винятково важливого значення, оскільки повне й точне з'ясування його елементів одночасно означатиме і встановлення всіх зазначених у законі обставин події кримінального правопорушення.

Під час здійснення будь-якого кримінального провадження слідчому, прокуророві, судді та суду необхідно насамперед встановити відповідно до пункту 1 частини 1 статті 91 КПК України наявність або відсутність події кримінального правопорушення, визначивши завдяки аналізу сукупності зібраних доказів, чи мало місце неправомірне діяння, що має кримінально-правові наслідки. Адже її відсутність є обставиною, що передбачає закриття кримінального провадження на підставі пункту 1 частини 1 статті 284 КПК України. Таке рішення, в свою чергу, виключає потребу встановлення інших передбачених зазначеним Кодексом елементів предмета доказування.

Враховуючи викладене, вважаємо найважливішим значенням події кримінального правопорушення те, що саме її визначення є вихідною обставиною для встановлення всіх інших елементів предмета доказування, їх причинного зв'язку та взаємозалежності між собою.

Крім цього, елементи предмета доказування мають безпосередній зв'язок із нормами кримінального права, що визначають склад злочину та

його елементи і можуть вказувати на низку важливих обставин. Зокрема, якщо звернутися до норм частини 1 статті 91 КПК України, то у її межах встановлюються об'єктивні (об'єкт та об'єктивна сторона) ознаки складу злочину, до яких, насамперед, необхідно віднести встановлення наявності передбаченого кримінальним законом суспільно небезпечного діяння: час, місце, спосіб його вчинення та інші обставини, що становлять об'єктивну сторону складу злочину. Тому наявність такого суспільно небезпечного і протиправного діяння повинна бути доведена у кожному кримінальному провадженні, оскільки у іншому випадку воно має бути закрите за відсутності події кримінального правопорушення.

У матеріальному праві час, місце, спосіб та інші обставини вчинення діяння належать до факультативних ознак об'єктивної сторони складу злочину, їх враховують під час кваліфікації та призначення покарання особі, яка його вчинила. Але й у випадках, коли вони не мають кримінально - правового значення, їх необхідно доказувати, оскільки без цього неможливо встановити, чи мало місце злочинне діяння. Саме з цієї причини не можна вважати таке діяння встановленим, якщо невідомими залишилися місце, час, спосіб або інші обставини його вчинення.

Визначені у законі обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, насамперед, подія кримінального правопорушення, мають для сторони обвинувачення загальноорієнтуєчий характер, стосуються розслідування кримінальних правопорушень усіх категорій та забезпечують всебічне, повне й неупереджене дослідження всіх обставин вчинення кримінального правопорушення, правильну його кваліфікацію та притягнення осіб, які його вчинили, до кримінальної відповідальності.

Олексин В.І., студент Прикарпатського факультету НАВС
Науковий керівник: **Басиста І.В.**, доктор юридичних наук, доцент

Діяльність поліції Швейцарії щодо протидії домашньому насильству

Насильство в сім'ї є актуальною проблемою сьогодення як в Україні, так і в зарубіжних країнах. Діяльність щодо попередження насильства в сім'ї в Україні регламентується Конституцією України, Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» тощо [1, с.11].

Проведеним нами аналізом встановлено, що на попередження та протидію домашньому насильству також спрямована ціла низка відомчих наказів та інструкцій, а також міжнародних нормативних документів, ратифікованих Україною. Однак означена нами проблематика продовжує залишатися вельми актуальною, особливо гостро вона стала у нових умовах, через гібридну війну, яка триває на східних рубежах нашої держави. У

результаті тисячі сімей вимушені покидати власні нажиті місця та змінювати умови свого проживання. За таких реалій сімейні конфлікти є досить частим явищем, детермінованим зовнішніми об'єктивними чинниками.

Саме тому, нам доцільно вивчати і запозичувати передові форми протидії та профілактики домашнього насильства, які використовуються у високо розвинутих країнах, щоб удосконалювати аналогічні національні механізми та робити їх більш варіативними, пристосованими до динамічних змін ситуації.

Для прикладу, дослідники відзначають, що ситуація в Швейцарії щодо насильства в сім'ї залишається несприятливою, проте рівень насильства в цій країні спостерігається менший поряд із даними країн сусідів. Діяльність поліції Швейцарії щодо протидії насильству в сім'ї загалом розділяється на два напрямки: захист особистої безпеки осіб, які потерпіли від домашнього насильства та притягнення до відповідальності правопорушників. Щодо захисту жертв, швейцарська поліція :

- першою прибуває на місце події, у разі отримання інформації про тілесні ушкодження завдані у ході сімейної сварки кривдником;
- опитує потерпілого окремо від агресора який вчинив насильство в сім'ї;
- аналізує ступінь ушкоджень жертви, у разі необхідності надає допомогу, надає контакти кризових центрів та у разі необхідності доставляє туди жертву;
- інформує жертву насильства в сім'ї про можливі подальші юридичні дії із захисту прав та притягнення кривдника до відповідальності;
- забезпечує отримання належної психологічної та медичної допомоги дітям;
- інформує жертву про контактні адреси центрів допомоги жертвам насильства в сім'ї, а також забезпечує доставляння до однієї з таких організацій.

Щодо притягнення винних до юридичної відповідальності, швейцарська поліція:

- протидіє подальшим спалахам насильства і визначається щодо покарання винних;
- забезпечує приймання заяв від потерпілих, а також отримання інших доказів щодо винуватості осіб у вчиненому насильстві;
- тимчасово затримує правопорушників і доставляє їх до відділку.

Як бачимо одним з напрямків діяльності поліції Швейцарії щодо протидії насильству в сім'ї є притягнення правопорушників до відповідальності. Кримінально караними діяннями згідно з розділом 3-5 Кримінального кодексу Швейцарії передбачено відповідальність за повторний напад (стаття 126 пункт 2 літ. Б і В), погрози (ст. 180, п. 2), сексуальний примус (ст. 189) і зґвалтування (стаття 190) у шлюбі і партнера.

Для жертв домашнього насильства у Швейцарії також створено можливості звернення до медичних закладів. Жертви насильства у сім'ї в Швейцарії можуть отримати додаткову допомогу у вигляді психосоціальної

чи психологічної підтримки. В Швейцарії існують спеціальні консультаційні центри, які надають допомогу у випадках домашнього насильства:

- медичні координаційні центри, діяльність яких спрямована на обстеження і лікування у спеціальних лікарів потерпілих від насильства в сім'ї, при бажанні останніх проведення судово-медичної експертизи;

- центри медичної допомоги у разі сексуального насильства, які здійснюють обстеження та лікування у співпраці з Інститутом судової медицини проводять дослідження одягу та слідів на жертві, лікарі у центрі забезпечують конфіденційність для осіб потерпілих ;

- телефони «гарячої лінії» та телефони довіри;
- консультаційні центри для жертв насильства в сім'ї;
- жіночі притулки;
- консультаційні центри для агресивно налаштованих людей, правопорушників;

- чоловічі офіси або центри допомоги чоловікам-жертвам насильства;

- консультації для мігрантів, які стали жертвами насильства в сім'ї.

Усі зазначені установи діють за рахунок державного бюджету Швейцарії, а також за допомоги недержавних організацій, система яких досить розвинена у Швейцарії. Їх основні напрямки діяльності у справі попередження насильства у сім'ї:

- забезпечення доступу осіб до інформації про прояви насильства в сім'ї, сексуального насильства та інших форм насильства з боку партнерів;

- підтримка заходів спрямованих проти насильства в сім'ї у суспільстві, а також підтримання роботи притулків та консультаційних центрів;

- удосконалення законодавства щодо захисту прав потерпілих від насильства у сім'ї;

- видання публікацій на тему домашнього насильства і його негативних соціальних наслідків;

- навчання людей з обмеженими можливостями про свої права, моніторинг, при необхідності звернення до конкретної реалізації прохання [2, с. 64].

Отже, у високо розвинутих країнах проблема домашнього насильства теж посідає перші щаблі серед злочинів та правопорушень, однак інтегрований підхід до окремих категорій жертв та злочинців, для прикладу представників мігрантських сімей, дозволяє диференціювати вжиті заходи профілактики чи протидії, що є запорукою більш ефективного впливу та видимого результату. Очевидно національні сучасні реалії потребують аналогічного диференційованого підходу до вжиття заходів профілактики та протидії вчиненню домашнього насильства і в нашій державі.

Список використаних джерел

1. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброта

Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. - Київ, 2012. - 246 с.

2. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству [Монографія] / А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, В.В. Муранова та ін. / За заг. ред. А. О. Галай. — К.: КНТ, 2014. — 160 с.

Скибенко О.І., прокурор другого відділення управління процесуального керівництва у кримінальних провадженнях слідчих прокуратури Київської області

Основні проблеми правової визначеності місця прокуратури в системі українського правосуддя

На сьогоднішній день проблема реформування правоохоронної системи України у зв'язку з останніми політичними подіями постала з особливою гостротою. Однією з ключових ланок такого реформування є органи прокуратури.

Слід зазначити, що у вітчизняній юридичній науці немає одностайного бачення прокуратури як в інституційному, так і функціональному аспектах. Існують кілька теоретичних підходів до визначення її місця та ролі в механізмі державної влади. Так, прокуратура розглядається як інститут виконавчої або законодавчої влади чи як самостійна, контрольно-наглядова гілка влади. Певного поширення набула й думка про те, що прокуратура, з одного боку, не є самостійною гілкою державної влади, а з іншого - не належить до складу ні законодавчої, ні виконавчої, ні судової влади. Існує також думка, згідно з якою прокуратура є самостійним інститутом у системі судової влади.

Одним з головних критеріїв визначення місця прокуратури в державному механізмі є її функціональне наповнення. Від того, які функції прокуратура має виконувати у правовій державі, залежить місце, яке вона посідає. Імовірно, саме тому питання функцій прокуратури є найбільш дискусійним і в рамках відповідних європейських форумів, зокрема - Консультативної ради європейських прокурорів (КРЕП).

Аналіз цих дискусій і відповідних документів свідчить про те, що фактично єдиною функцією прокуратури, яка ніким не піддається сумніву, є підтримання державного обвинувачення у кримінальному процесі. Водночас, констатується, по-перше, що "у більшості правових систем прокурори мають повноваження, іноді значні, у цивільних, комерційних, соціальних та адміністративних справах, навіть повноваження слідкувати за законністю урядових рішень".

По-друге - на рівні Ради Європи визнається і практика, і можливість виконання прокуратурою певних функцій поза межами кримінального права.

У 2005р. ця тема вперше стала предметом обговорення на загальноєвропейському рівні (Конференція прокурорів у Будапешті). У вересні 2012р. була оприлюднена Рекомендація Rec(2012)П “Про роль прокурорів поза системою кримінальної юстиції”. У документі викладені загальні принципи, що їх повинні дотримуватися держави-члени Ради Європи, в яких прокуратури виконують відповідні функції.

Отже, наразі йдеться не про обмеження функцій і ролі прокуратури винятково кримінальним правом, а про впорядкування та чітке визначення повноважень прокуратури поза його межами. Вбачається, що такий підхід може бути застосований і до наглядової функції прокуратури, яка, своєю чергою, за змістовним наповненням має наближатися до правозахисної функції. Виходячи з цього та беручи до уваги останні за часом документи Ради Європи стосовно ролі прокуратури в демократичній правовій державі, можна запропонувати наступне бачення місця вітчизняної прокуратури в механізмі державної влади України. А саме:

1. Змагальний характер судочинства створює умови і правила, за яких обвинувачення та захист відведені сторонам процесу — прокурору (потерпілому) та захиснику (обвинуваченому). У процесі судочинства у свідомості судді відбувається “боротьба”, цілісний процес оцінок і суджень щодо доведеності чи недоведеності фактів, і як результат — щодо вини особи у скоєному злочині. В такій ситуації прокуратура як центральний орган у системі кримінального переслідування є невід’ємною складовою системи правосуддя, оскільки, здійснюючи державне обвинувачення в суді, прокурор забезпечує реалізацію судової влади.

2. Віднесення прокуратури до системи судової влади є логічним і з погляду чинного українського законодавства. Так, організаційно “споріднює” суди і прокуратуру діяльність Вищої ради юстиції, до складу якої, відповідно до ст.131 чинної Конституції, належать представники обох професій і яка вже сьогодні є компетентною в питаннях дисциплінарної відповідальності як суддів, так і прокурорів.

3. Вирішуючи питання про віднесення прокуратури до системи судової влади, - це безумовна вимога одночасного наближення і судової влади, і прокуратури до європейських стандартів.

Як на нашу думку, лише за умови реального забезпечення незалежності судової влади віднесення прокуратури до її складу матиме сенс і буде доцільним.

Підзапецька А.В., студентка
Прикарпатського факультету НАВС
Науковий керівник: Басиста І.В., доктор
юридичних наук, професор

Досвід правоохоронних органів Франції щодо викорінення домашнього насильства та можливості його імплементації до законодавства України

Основою національного законодавства України у сфері попередження та протидії насильству в сім'ї виступають міжнародні стандарти подолання домашнього насильства. До основних стандартів ООН належать:

1. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р.

2. Декларація про ліквідацію дискримінації стосовно жінок, затверджена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 2263 від 7 листопада 1967 р.

3. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 18 грудня 1979 р., ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР від 24 грудня 1980 р. (чинна згідно із Законом України від 12 вересня 1991 р. № 1543-ХІІ «Про правонаступництво України»).

4. Загальні рекомендації №№ 12, 14 та 19 Комітету ООН з ліквідації дискримінації стосовно жінок.

5. Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок № 48-104 від 20 грудня 1993 р.

6. Пекінська Декларація та Платформа дій, ухвалена на Четвертій міжнародній конференції ООН зі становища жінок 15 вересня 1995 р.

7. Модельний закон «Про запобігання домашньому насильству», схвалений 2 лютого 1996 р. Комісією ООН з прав людини.

8. Резолюція А/НКС/7/П22/КЕУ про викорінення насильства щодо жінок від 27 березня 2008 року [1, с.12-13].

Міжнародні стандарти у цій сфері вимагають від правоохоронних органів та інших уповноважених осіб свідомого розуміння того, що домашнє насильство є грубим порушенням прав людини. Тому правоохоронним органам України варто орієнтуватись і на позитивну практику інших держав у подоланні насильства в сім'ї, зокрема Франції, законодавство якої має суттєві відмінності від національного. Кримінальний кодекс цієї держави поширює кримінальну відповідальність за вчинене домашнє насильство і на партнерів, які живуть із постраждалою особою за Угодою громадянської солідарності, і на колишнє подружжя, на партнерів, які живуть разом, за умови, що правопорушення вчинене тоді, коли пара перебувала разом або після розлучення, і вчинене внаслідок стосунків між кривдником і постраждалою особою. Відповідними правопорушеннями є, насамперед, акти

насильства - тортури і жорстокість, насильство, яке ненавмисно призвело до смерті, насильство, результатом якого є каліцтво чи повна непрацездатність, чи насильство, що призвело до непрацездатності, яка триває більше восьми днів, непрацездатності, що триває менше восьми днів чи що не приводить до непрацездатності. Обтяжуючі обставини, які загалом застосовуються законом до справ насильства з боку інтимного партнера, поширюються також на випадки зґвалтування, сексуального насильства іншого, ніж зґвалтування, і вбивство. Закон таким чином підтверджує правовий прецедент, установлений Касаційним судом, що визнає зґвалтування у шлюбі. Вироки за такі правопорушення коливаються від трирічного ув'язнення і штрафу в 45 тисяч євро до довічного ув'язнення. Більше того, заходи, ужиті до і після ув'язнення, дають санкцію на виселення кривдника з дому. До розгляду справи судовий нагляд кривдника уможливує припинення співжиття і заборону будь-яких контактів із потерпілою особою. Кривдника, який не виконує ці заходи, може очікувати досудовий арешт. Суди можуть заборонити кривдникам перебувати в помешканні потерпілої особи на будь-якій стадії кримінального переслідування. Цей захід можуть ужити відразу після повідомлення про правопорушення і супроводити його зобов'язанням пройти курс медичного, соціального чи психологічного лікування.

Жертва насильства в сім'ї може отримати один з трьох видів охоронних ордерів:

1. Надзвичайний охоронний ордер можна отримати в період, коли немає судових засідань, зокрема в нічний час і вихідні, звернувшись до поліції, яка в цьому випадку зв'яжеться з черговим суддею. За наявності підстав суддя видасть надзвичайний ордер. Проте, коли судові засідання поновляться, потерпілий має з дотриманням усіх правил звернутися до суду за отриманням тимчасового ордера.

2. Тимчасовий охоронний ордер можна отримати шляхом подання у відповідному суді позову з проханням про захист від насильства в сім'ї та бажаний зміст охоронного ордера. За наявності імовірної небезпеки подальшого насильства суд може видати такий ордер з 14-21 денним терміном дії, без попереднього повідомлення кривдника.

3. Постійний охоронний ордер. Після видання тимчасового охоронного ордера і повідомлення про це особі, яка вчинила насильство в сім'ї, у 10 - денний строк призначається судове засідання, на якому особа, звинувачена в насильстві, матиме змогу викласти своє бачення подій. Після слухання справи за наявності достатніх доказів вини особи, звинуваченої у вчиненні насильства в сім'ї, дія ордера може бути продовжена на строк до 2 років [2, с.45].

Отже, підводячи підсумок слід відзначити, що коло суб'єктів, які підпадають під кримінальну відповідальність за вчинення домашнього насильства у Франції є дещо ширшим, ніж в Україні, а робота із жертвами є більш ефективною через залучення державного механізму, можливо цей досвід був би корисним для запозичення до нашого законодавства.

Список використаних джерел

1. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству [Монографія] / А.О. Галай, В.О. Галай, Л.О. Головка, В.В. Муранова та ін. / За заг. ред. А. О. Галай. - К.: КНТ, 2014. - 160 с.

2. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброта Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. - Київ, 2012. - 246 с.

Литвин В.В., науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем громадської
безпеки ННПФПМГБПСНГУ НАВС

Використання зарубіжного досвіду при підготовці поліцейських в Україні

Правова реформа останнього десятиліття не могла обійти стороною серцевину структури Міністерства внутрішніх справ - підготовку поліцейських в дусі поваги до закону та прав і свобод громадянина. Механізм підготовки поліцейського, створений радянським законодавцем наприкінці 50-х початку 60-х років, в нових умовах став багато в чому «пробуксовувати». Тому виникла нагальна потреба в кардинальному переформатуванні усієї системи відбору та підготовки кандидатів на службу до органів внутрішніх справ.

На даний момент головною задачею реформ в структурі міністерства є підготовка поліцейського для захисту громадян від протиправних посягань, а не демонстрації силових якостей на правопорушниках, яких набагато менше, ніж законослухняних мешканців. Не менш важливим є прищеплення поліцейському пильності, самовідданості й постійної готовності до виконання службового обов'язку, громадяни ж у свою чергу мають поважати поліцейського, розуміти, що його робочі будні аж ніяк медом не назвеш.

Проаналізувавши нормативну базу по підготовці поліцейських в зарубіжних країнах, потрібно відмітити, що на сьогодні зібраний багатоманітний досвід, який можна використати для підготовки кадрів поліцейських служб в Україні.

В кожній країні є своя специфіка по підготовці особового складу щодо забезпечення правопорядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах. Відповідно до структури, завдань, правового регулювання органів внутрішніх справ в різних країнах будуються і національні системи підготовки кадрів. Наприклад, система підготовки

патрульних в Німеччині кардинально відрізняється від системи підготовки Японії. [2; с. 78]

Система професійної підготовки кадрів правоохоронних органів щільно взаємопов'язана з системою відбору - рекрутігом кадрів. Якщо звернутись до початкового етапу - відбору кандидатів на службу в США, то однією з характерних особливостей системи рекрутігу кадрів в правоохоронних органах є високий конкурс. Зумовлено це тим, що професія поліцейського або співробітника федерального правоохоронного агентства в США є високопрестижною і добре оплачуваною. Конкурс на місце у великому поліцейському департаменті становить 20-40 осіб. А в такому авторитетному агентстві, як ФБР, конкурс може доходити до декількох сотень чоловік на одне місце. Основними методами професійного відбору на роботу і навчання є: аналіз документів кандидата; селекційні інтерв'ю; біографічне опитування; психологічне тестування; центри оцінки. Більше того, у системі підготовки поліцейських кадрів США враховані й питання запобігання корупції та недопущення конфлікту інтересів (зокрема, розроблені довідники з питань етики, принципи етичної поведінки, стандарти етичної поведінки для службовців органів виконавчої гілки влади). [3; с. 118]

Принципи побудови систем підготовки кадрів у розвинених демократичних зарубіжних країнах у своїй сутності відповідають їх типологічним особливостям, спільним для всіх цих держав.

Особливості, які визначають ту чи іншу систему підготовки патрульних в різних країнах:

- історичні традиції правоохоронної діяльності;
- особливості побудови національних поліцейських систем та правового регулювання їх діяльності;
- особливості культурного розвитку певної держави на сучасному етапі (взаємодії державних структур та інститутів громадянського суспільства, загальної та правової культури і правосвідомості населення тощо);
- особливості соціально-економічного забезпечення (матеріальна база правоохоронної діяльності) і т. ін.

Для того щоб удосконалити систему підготовки поліцейських в Україні, потрібно звернутись до історії підготовки поліцейських таких країн як: Канада, Німеччини, Італії, США, Франції. Крім використання міжнародного досвіду, потрібно розвивати міжнародну співпрацю України в питаннях правоохоронної діяльності, а саме: навчання, обмін досвідом персоналу поліцейських служб та органів, стажування, запрошення тренерів міжнародного рівня в процесі підготовки нових кандидатів та перепідготовки дійсних працівників поліції.

Навчання і професійна підготовка майбутнього поліцейського повинна бути орієнтовані на захист, насамперед, прав і свобод громадянина; усвідомлення того, що він особисто і поліція в цілому служить громадянину; глибоке розуміння, що поліція зобов'язана надати

допомогу кожному громадянину у будь-якому випадку при зверненні (і коли вчиняється злочин, і при нещасному випадку, в екстремальній ситуації, побутовому конфлікті, раптовому захворюванні чи, скажімо, несподіваних пологах на вулиці.) Його навички повинні бути доведені до автоматизма.

Потрібно не забувати про психологічне забезпечення роботи поліцейського, яке повинно бути спрямоване на підготовку поліцейського до миттєвої реакції та правильних дій в будь-яких конфліктних та екстремальних ситуаціях та в повсякденній службовій діяльності.

Щоб розвивати всі ці глибокі професійні навички, підготовка в навчальних закладах повинна закласти не лише знання і уміння, а й здатність до саморозвитку, адаптації до нових соціальних, інформаційних, технічних та технологічних вимог, кваліфікованого здобуття нових знань шляхом самоосвіти - тобто мусить ґрунтуватись на засадах випереджальної освіти.

Серед безспірних здобутків поліцейської освіти в розвинених країнах є її висока технічна оснащеність, прикладність навчального процесу і наукових досліджень, навчання конкретної роботи, вироблення навичок і вмінь (часто доведених до автоматизму). Там готують фахівці з конкретних напрямів діяльності, адаптованих до реальних умов. Тому на цей стандарт повинні рівнятися ВНЗ МВС України. [1; с. 7]

Утім, перші кроки на шляху реформування вже зроблено. Широко використовується міжнародний досвід. Надалі потрібна підтримка законодавчого корпусу у вигляді прийняття відповідних законів, підзаконних нормативно-правових актів, рекомендацій по ефективній підготовці правоохоронного корпусу.

Список використаних джерел

1. Матюхіна Н.П. Сучасний погляд на управління правоохоронними органами Сполучених Штатів Америки // Право і безпека. - 2005. - Т. 4 - №5.- С. 7 - 9;
2. Совгир І.М. Загальні тенденції правового регулювання початкової підготовки персоналу ОВС // Право і безпека. - 2005. - Т. 4 - № 5.- С. 105;
3. Fluri P.H., Gustenau G.E., Pantev P.I. The Evolution of Civil-Military Relations in South East Europe. Continuing Democratic Reform and Adapting to the Needs of Fighting Terrorism. - Heidelberg (Germany): Physica-Verlag, 2005. - P. 276;

Мозоль В.В., кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем громадської безпеки
ННІФПМГБПСНГУ НАВС

Напрями вдосконалення взаємодії правоохоронних органів з громадськістю

Проблема взаємодії ОВС з населенням, громадськими формуваннями була актуальною завжди, а сьогодні набуває особливого значення. Багато уваги приділяється вирішенню питань формування правової держави, створенню нового, що відповідає сучасним умовам, законодавства, забезпеченню його неухильного виконання. Однак, створення реально функціонуючого механізму взаємодії ОВС з громадськістю неможливе без чіткого та ефективного нормативно-правового регулювання цього питання.

Дослідження практики співробітництва представників органів правопорядку України з населенням та громадськістю свідчить, що сьогодні процес взаємодії працівників органів внутрішніх справ та громадських об'єднань позитивно впливає на діяльність правоохоронних органів, з одного боку, й формування позитивного іміджу в очах населення - з іншого. Слід констатувати, що до цього часу розвиток співробітництва між працівниками органів внутрішніх справ та громадянами відбувався спонтанно, без належної організації і системного підходу. Заходи щодо залучення громадськості до правоохоронного процесу проводилися, як правило, внаслідок гучних і резонансних подій із масштабними негативними наслідками для суспільного життя [1, с 75]. Тому, взаємодія поліції з громадськими формуваннями повинна плануватися й формуватися на ефективній науково обґрунтованій управлінській основі. При цьому, великого значення набувають державна стратегія і тактика протидії злочинності спільними зусиллями відомчих інституцій і суспільства [2].

Взаємодія органів виконавчої влади, зокрема поліції, з громадськістю є необхідною умовою їх ефективної та прозорої діяльності. Сучасна світова практика функціонування зазначених органів довела, що тільки за постійної взаємодії, співпраці з користувачами послуг вони можуть якісно виконувати свої функції [3].

Організацію та впровадження реформ в Україні необхідно розпочинати з трансформації громадської думки про сучасну поліцію. Позитивний образ і високі результати діяльності, бездоганна репутація й належний рівень культури - основні складові професійного успіху правоохоронця, зокрема й у сфері комунікації з населенням і громадськими формуваннями. Процес співпраці починається з бажання спілкуватися й допомагати працівникам правоохоронних органів, яких поважають, із налагодження довірливих взаємовідносин та поваги до органів правопорядку. На сьогоднішній день, важливими є такі завдання з активізації взаємодії між органами внутрішніх справ, громадськістю:

підвищення авторитету й довіри населення до правоохоронних органів;
- покращення стану комунікативної та загальної культури персоналу ОВС; сприяння об'єктивному інформуванню населення про діяльність працівників правоохоронних органів за допомогою засобів масової інформації; ретельна перевірка фактів і матеріалів, які публікуються чи демонструються в мас-медіа;

- створення позитивного іміджу шляхом підвищення рівня професійної компетентності та покращення результатів діяльності персоналу ОВС;

- забезпечення безпосереднього діалогу між міліцією та населенням (громадськими об'єднаннями, профспілками, асоціаціями, організаціями, підприємствами) під час особистих зустрічей громадян із керівниками підрозділів ОВС, найкращими працівниками, персоналом служби громадської безпеки, які забезпечують правопорядок на конкретній території;

- проведення активної профілактичної, виховної, просвітницької роботи серед різних верств населення з метою запобігання злочинності, а також формування в різних категорій громадян відчуття особистої причетності до правового порядку в суспільстві, підвищення рівня самосвідомості кожного члена суспільства;

- залучення найактивніших громадян до співпраці; передбачення в чинному законодавстві матеріально-технічного забезпечення громадських формувань і винагород особам за допомогу органам правопорядку й виконання конкретних правоохоронних завдань [4].

Сьогодні шляхами певної перебудови ОВС у бік покращання взаємодії в системі ОВС з громадськістю є: оновлення соціального статусу ОВС; перехід від екстенсивного на інтенсивний шлях розвитку системи і діяльності ОВС при взаємодії з громадськістю; посилення елементів соціальної спрямованості в роботі служб і підрозділів ОВС з урахуванням світового досвіду; створення системи організаційно-правового забезпечення взаємодії ОВС з населенням і засобами масової інформації; посилення громадського контролю за діяльністю поліції; удосконалення системи своєчасного інформування громадськості з питань охорони і зміцнення правопорядку у країні; активізація діяльності громадських формувань, надання їм юридичної допомоги і підтримки; підвищення професійного і культурного рівня працівників органів внутрішніх справ у спілкуванні з представниками влади, пересічними громадянами тощо; формування та збереження позитивного іміджу поліції [5].

Оптимізація взаємодії працівників органів внутрішніх справ з громадськістю у контексті правоохоронної діяльності має основну мету - надати нового імпульсу вітчизняним формам співпраці, що існували раніше, та запровадити перевірений часом зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності.

Для виконання завдань, які постають, на рівні сучасних вимог необхідно по-новому осмислити набутий досвід, збагатити усі напрямки діяльності новим змістом, докорінно оновити арсенал форм, методів та засобів охорони громадського порядку і громадської безпеки, боротьби з

правопорушеннями. Тільки так можна надати правоохоронній діяльності в Україні загальнонародного характеру, вивести її на якісно новий рівень. [6, с.24]. І найголовніше, своєчасне оперативне реагування правоохоронних органів на всі звернення громадян, безперечно, підвищить рівень довіри людей до поліції.

Список використаних джерел

1. Бандурка О. М. Партнерські взаємовідносини між населенням і міліцією : [підручник] / О. М. Бандурка, В. О. Соколов, В. І. Московець. - Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. - 352 с.

2. Доручення № 6368/Зр від 17. 04. 2013 р. «Про доопрацювання проекту Комплексного плану заходів із формування позитивного іміджу органів внутрішніх справ України на 2013-2014 роки».

3 Братель С.Г. Громадський контроль за діяльністю міліції : автореферат дис. на здоб. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Братель Сергій Григорович; Київський національний університет внутрішніх справ України. - К., 2007. - 192 с.

4. Бесчастний В., Гребеньков Г. Взаємодія міліції й населення як стратегічний напрям діяльності органів правопорядку / В. Бесчастний, Г. Гребеньков // Віче. - 2013. - № 12 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.viche.in.ua/> оитаI/3 714/

5. Торкайло Ю.С. Організаційно-правові засади взаємодії органів внутрішніх справ з інституціями держави та структурами громадянського суспільства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / ТоркайлоЮрій Семенович; Харківський національний університет внутрішніх справ. - Х., 2012. - 219 с.

6. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ . Загальна частина.: Підручник. - Київ: Українська академія внутрішніх справ. 1995,177 с. /

Раєцька Л.В., кандидат юридичних наук,
доцент, професор кафедри кримінально-
правових дисциплін юридично-
психологічного факультету НАВС

Корупція в Україні як основна політична проблема

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Деякі дослідники взагалі вважають, що корупція стала основною політичною проблемою кінця ХХ століття. За будь-яких підходів та оцінок однозначно одне - корупція є проблемою, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно актуальною справою. Це повною мірою стосується України, високий рівень корумпованості якої визнано її політичним керівництвом, законодавчим органом, вітчизняними та зарубіжними аналітиками, відповідними міжнародними інституціями.

Корупція в сучасних умовах стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми, із аномалії поступово перетворюються у норму поведінки.

Високий рівень корупції в Україні, безперечно, завдає значної шкоди суспільству й державі. По-перше, призводить до падіння авторитету органів державної влади всіх рівнів і, як наслідок, до зменшення ефективності управління, погіршення дисципліни в усіх сферах суспільного життя, поширення випадків свавільної поведінки й альтернативних недержавних форм розв'язання конфліктних ситуацій.

По-друге, корупційні прояви за умови їх значного поширення завдають величезної матеріальної та моральної шкоди широкому колу громадян, негативно позначаються на економічній діяльності суб'єктів господарювання, особливо недержавних форм власності.

По-третє, корупція в правоохоронній сфері зменшує дієвість боротьби зі злочинністю, чим сприяє погіршенню криміногенної ситуації у країні.

По-четверте, саме поширення корупції є однією з основних перешкод для розвитку нормальних економічних відносин України з іншими країнами, причиною їхнього небажання вкладати інвестиції в економіку нашої держави. Усе це свідчить про те, що корупція сьогодні є однією з найгостріших соціально-економічних проблем України [1]

О. Ніколаєва вважає, що хабарництво в нашій державі — частина національної культури. Грошові потоки течуть повз державну кишеню. Без перебільшення можна стверджувати, що джерелом корупції, колективним суб'єктом корупції, активним хабародавцем є весь український народ. Тому боротися з хабарами можна тільки в конкретних випадках, але не з явищем корупції як таким, оскільки хабарництво — вкорінена константа національної ідентичності [2]. Такий дослідник, як Г. Севрюкова, вважає, що традиція хабарництвато притаманна історії формування державного апарату, що історіографія згаданої проблеми є необхідною умовою вдосконалення кримінального законодавства України про відповідальність за хабарництво, а також підкреслює важливе значення рівня моральності та правосвідомості громадян на сучасному етапі розвитку суспільних відносин в умовах розбудови незалежної правової демократичної держави [3].

В останні роки в Україні у сфері протидії корупції зробле надосить багато - прийнято спеціальний антикорупційний закон та низку інших законодавчих актів антикорупційного спрямування, схвалено Концепцію боротьби з корупцією, розроблено спеціальну антикорупційну програму, на політичному рівні проголошено курс на посилення протидії цьому злу, за проваджено систематичне проведення на найвищому рівні організаційних заходів за участю керівників правоохоронних та інших державних органів, присвячених питанням протидії корупції тощо.

Однак, ці та інші, здійснювані в державі та суспільстві, заходи не привели до відчутних позитивних результатів у протидії корупції. Причин тому багато - як об'єктивних, так і суб'єктивних. Одна з них полягає у тому, що протягом існування України як незалежної держави антикорупційні процеси не мали належного наукового забезпечення. Власне, на сьогодні проблему протидії корупції визначають три аспекти, співіснування яких є досить парадоксальним фактом: по-перше, вона є надзвичайно актуальною для соціального життя загалом і для юридичної науки і практики зокрема, що визнається і підкреслюється усіма; по-друге, про неї надзвичайно багато говорять політики, журналісти, інші категорії громадян; по-третє, при цьому вона характеризується низьким рівнем наукового дослідження.

Констатація низького рівня дослідження не говорить про відсутність будь-яких наукових досліджень проблеми протидії корупції. Вони є, але їх рівень не відповідає потребам антикорупційної діяльності, яка є комплексом правових, адміністративних, виховних та інших заходів, що здійснюються з метою забезпечення законності діяльності органів державної влади, професійного і чесного виконання службовцями своїх повноважень, недопущення встановлення корумпованих зв'язків, виявлення фактів корупційних діянь, притягнення до відповідальності винних осіб, мінімізації наслідків такого роду діянь, усунення причин та умов, які сприяють корупційним правопорушенням.

При цьому не дослідженими належним чином залишається низка ключових для антикорупційної діяльності питань.

До числа не вирішених питань, які мають важливе теоретичне і практичне значення для антикорупційної діяльності, відноситься і питання про механізм корумпованих відносин. З'ясування цього питання дозволить не лише більш глибоко і точно визначити соціальну сутність корупції та її правову природу, але і виробити адекватні заходи протидії цьому злу. Іншими словами, механізм протидії корупції повинен виходити з механізму корумпованих відносин.

Особливості корупційних процесів та антикорупційної діяльності в Україні - це цілий комплекс питань, які потребують свого дослідження. Відповідь на них дасть змогу визначити закономірності розвитку корупційних процесів, їх тенденції, недоліки антикорупційного законодавства, основні проблеми, які виникають у його застосуванні, інші причини неефективної антикорупційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Маркєєва О.Д. Основні шляхи здійснення антикорупційної політики в Україні / Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), 2008 р. № 19 УДК 343.9:343.352
2. Мішин Г.К. Корупція: поняття, сутність, міри захисту: Лекція. - М.: Акад МВС, 1991. - с. 13
3. Ніколаєва О. Архетипічні і психологічні підвалини корупції в Російській державі // Публічне управління: теорія та практика: Зб. наукових праць. — 2010. — № 3—4. — С. 236—242.

Симоненко Н.О., здобувач кафедри
кримінально-правових дисциплін
юридично-психологічного факультету
НАВС

Науковий керівник: **Горбачевський В. Я.**,
доктор юридичних наук, професор

Використання спеціальних знань під час досудового розслідування згвалтувань минулих років

Дослідження питання застосування спеціальних знань на стадії досудового розслідування, незважаючи на цілу низку наукових праць з даної проблеми, в сьогоденні залишається досить актуальним, особливо в період, коли йде процес становлення нового кримінального процесуального законодавства в Україні. Адже, продуктивне розслідування згвалтувань минулих років залежить від багатьох чинників, одним із яких є вміле використання спеціальних знань, так як базові знання слідчого в галузі судової медицини, психології, психіатрії та інших наук є недостатнім для результативного розслідування даного виду злочину. Необхідність використання спеціальних знань пов'язана з тим, що розслідування злочину є складним процесом пізнання об'єктивної дійсності. Яким би високо освіченим та добре підготовленим був слідчий, він завжди залишиться спеціалістом вузького профілю й не володіє в повному обсязі значним потенціалом науки, техніки, ремесел, мистецтва тощо [2, с. 281].

Щодо форм застосування спеціальних знань у кримінальному судочинстві, то більшість вчених розподіляє їх на процесуальну, коли вони регламентуються КПК України і непроцесуальну - не врегульовану КПК України, під час якої спеціалісти не проводять будь-яких ґрунтовних досліджень, а лише надають консультації, пояснюють, радять, наприклад відносно відбору матеріалів для експертного дослідження тощо [4, с. 51-52].

При досудовому розслідуванні згвалтування минулих років, використання спеціальних знань має особливе значення. Саме від кваліфікованості проведення різного роду експертиз, залучення спеціалістів при проведенні слідчих (розшукових) дій, ступеня обізнаності самого слідчого здебільшого залежить успіх з'ясування об'єктивної істини в даному кримінальному провадженні. Судова експертиза розглядається як процесуальна дія, що полягає в дослідженні експертом за дорученням слідчого або судді матеріальних джерел доказової інформації з метою встановлення реальних даних та обставин, які мають значення для об'єктивного вирішення кримінального провадження [4, с. 54].

Для виявлення обставин статевих зносин, а також для встановлення тілесних ушкоджень, що вказують на примусове вчинення статевого акту, призначається судово-медична (акушерсько-гінекологічна експертиза потерпілої особи).

За допомогою акушерсько-гінекологічної експертизи визначають:

1. наявність факту статевих зносин
2. наслідки зґвалтування (вагітність, зв'язок між перериванням вагітності та статевим актом, зараження венеричним захворюванням, наслідки функціонального та фізіологічного походження, які призвели до психічних розладів).

Також, кримінально-процесуальне законодавство передбачає проведення судово-психіатричної та комплексної психолого-психіатричної експертиз.

Вчені виділяються три групи фактичних підстав, які можуть послужити приводом для проведення даного виду експертиз:

1. існують сумніви з приводу осудності або здатності особи до моменту проведення досудового розслідування у провадженні розуміти свої дії або керувати ними;
2. дані про особливості поведінки, які вказують на психічну хворобу;
3. повідомлення самого громадянина про свої хворобливі переживання і суб'єктивні відчуття: зорові або слухові галюцинації чи інші незвичайні відчуття [5, с. 114].

Підстави для призначення судово-психологічної експертизи визначені в п.2 ч.1 ст.509 КПК України:

- наявність згідно з медичним документом у особи розладу психічної діяльності або психічного захворювання;

- поведінка особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння або після нього була або є неадекватною (затьмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо).

Так, проведення судово-психологічна експертизи є обов'язковим, адже вона характеризує не тільки психічно хвору особу, але й абсолютно психічно здорову, якій під впливом певних обставин, можуть бути властиві певні психологічні процеси (затьмарення свідомості, порушення сприйняття, чи пам'яті унаслідок стресу, психологічної травми, переляку, симуляції і т.д.).

Отже, при досудовому розслідуванні зґвалтувань минулих років досить важливим є проведення судово-медичних експертиз. Адже вони можуть призначатися у зв'язку виявлення слідчим нових слідів та речових доказів вчиненого зґвалтування або обмови у його вчиненні. Також, дана слідча (розшукова) дія призначається для отримання від підозрюваної особи зразків для порівняльного дослідження (крові, волосся, сперми і т.д.) і тому, як свідчить опитування, повторна судово-медична експертиза проводиться, найчастіше, у зв'язку із затриманням підозрюваної особи у вчинення зґвалтування минулих років. Але, все ж слід мати на увазі, що під час проведення даного виду експертиз виникають певні труднощі, адже

досліджувані об'єкти з часом змінюються і втрачають деякі свої властивості та якості, але незважаючи на це експерт, як особа, яка має необхідні спеціальні знання допомагає слідчому у встановленні дуже важливих фактів і обставин для розслідування даного кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 16 серпня 2015 року - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Образцов В. А. Выявление и изобличение преступника / В. А. Образцов. - М.: Юристъ, 1997. - 281 с.
3. Арсеньев В. Д. Использование специальных знаний при установлении фактических обстоятельств уголовного дела / В. Д. Арсеньев, В. Г. Заблоцкий. - Красноярск : Изд-во Красноярского ун-та, 1986. - 153 с.
4. Криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинів (Курс лекцій) / [Весельський В. К., Іщенко А. В., Кузьмічов В. С. та ін.]. - К. : ХмЦНП, 2011. - 178 с.
5. Судебная психиатрия : [руководство для врачей] / Под ред. Г.В. Морозова. - М., 1988. - 400 с.

Федченко М.С., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Кубарєва О.В.*, кандидат юридичних наук

Зарубіжний досвід інституту примирення та медіації у кримінальному процесі України на прикладі законодавства ЄС

Укладення між Україною та Європейським союзом угоди про асоціацію від 21.03.2014 р. ще раз підкреслило спрямованість України до європейських цінностей та європейських правових стандартів. Власне, одним із основних способів зближення України з ЄС є адаптація українського законодавства до права ЄС та імплементація його норм до вітчизняного законодавства. Поряд з цим, спрямованість України до європейських стандартів правосуддя, у тому числі в частині використання альтернативних способів врегулювання спорів, знайшла своє відображення у низці важливих нормативних актів України. Проте, одним із найважливіших кроків до зближення національного законодавства до норм законодавства ЄС стало прийняття у новій редакції Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році.

Та варто визначити рису, яка суттєво відрізняє європейське процесуальне право від українських стандартів правосуддя. На думку практиків, такою рисою є широке застосування компромісних процедур у

цивільному та кримінальному процесі в країнах ЄС. Так, згідно із положеннями Резолюції Економічної і Соціальної Ради ООН від 24.07.2002 р. «Основні принципи застосування програм відновного правосуддя в кримінальних справах» відновний процес визначається як «будь-який процес, у якому потерпілий та правопорушник та будь-які інші особи чи члени громади, що зазнали впливу від вчиненого правопорушення, разом беруть участь у вирішенні його наслідків в основному за допомогою посередника». Також, відповідно до ст. 10 Рішення Ради Європейського Союзу «Про положення жертв у кримінальному судочинстві» від 15.03.2001 р. держави - члени ЄС мають забезпечити розширення сфери застосування медіації як основної програми відновлюваного правосуддя у кримінальних справах, і Україна в цьому плані намагається не відставати.

Зазначимо, що поняття і загальні принципи медіації знайшли своє відображення насамперед в Директиві 2008/52 ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21.05.2008, у Висновку Консультативної ради європейських суддів Ради Європи № 6 від 24.11.2004 р., в Рекомендації № 3 REC (99)19 Комітету Міністрів Ради Європи від 15.09.1999 р. державам - членам Ради Європи щодо медіації у кримінальному процесі [1], в Рекомендації № R (98) 1 від 2.01.1998 р.[2] та в Рекомендації № R (2002)10 Комітету Міністрів Ради Європи від 18.09.2002 державам - членам [3].

На нашу думку, Рекомендація № 3REC (99)19 є досить важливим документом, в якому безпосередньо надається визначення медіації як будь-якого процесу, в рамках якого потерпілому та правопорушнику надається можливість, у разі їх добровільної згоди, за допомогою неупередженої третьої сторони (медіатора) брати активну участь у вирішенні проблем, що виникли в результаті злочину.

Поряд з цим, нова редакція Кримінального процесуального кодексу України також містить певні нормативні можливості для медіації, а саме вводить у кримінальний процес інститут угод про примирення обвинуваченого із потерпілим, що має важливе значення при вирішенні спорів між учасниками кримінального процесу. По суті, цей інструмент переносить акцент у кримінальному процесі з особи обвинуваченого на особу потерпілого, тобто зміщує акцент із такої функції кримінального судочинства як покарання винного на функцію відновлення прав потерпілого. Так, у потерпілого з'являється можливість висловлювати свої вимоги, пов'язані з відшкодуванням заподіяної йому шкоди, а також правова основа для обговорення і вироблення взаємоприйнятних умов, порядку і термінів здійснення підозрюваним (обвинуваченим) конкретних дій, спрямованих на відшкодування шкоди.

Проте, недоліком є поспіх прийняття нової редакції КПК, який призвів до залишення суперечностей у механізмі інституту угод про примирення обвинуваченого із потерпілим, а також певних невідповідностей реалізації європейських стандартів кримінального правосуддя в Україні світовій практиці, зокрема певної неузгодженості норм КПК з положеннями КК України.

За результатами аналізу норм КК та КПК вбачається, що примирення може відбуватися у трьох формах, які тягнуть різні правові наслідки, а саме: 1) відмова потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (гл. 36 КПК); 2) примирення винного з потерпілим (ст. 46 КК України); 3) укладення угоди про примирення (гл. 35 КПК).

Відповідно, наслідком застосування інституту примирення у кримінальному процесі може бути: 1) закриття кримінального провадження на підставі відмови потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК); 2) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ч. 3 ст. 288 КПК). Відповідно до ст. 46 КК України, особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності, якщо вона вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, вчинила злочин вперше, відшкодувала завдані збитки або усунула заповідяну шкоду чи примирилася з потерпілим; 3) призначення покарання зі звільненням від його відбування (ст. 471 КПК, ст. 75 КК); 4) пом'якшення покарання при його призначенні (ст. 471 КПК, ст. 66 КК). Власне, два останні наслідки й можуть стати результатом укладення між обвинуваченим та потерпілим угоди про примирення, яка має важливе процесуальне значення.

Окрім цього, певні відмінності інституту звільнення від кримінальної відповідальності та угоди про примирення вбачаються також в питанні наявності можливості їх застосування. Адже, укладення угоди про примирення не містить обмежень, наведених у ст. 46 КК України, відтак угода може бути укладена й у справах щодо тяжких злочинів та злочинів середньої тяжкості, а також у випадку, коли обвинувачений не відшкодував збитки потерпілому. В свою чергу, це значно розширює можливості використання угоди, зокрема з метою пом'якшення чи звільнення від покарання.

Враховуючи вищевикладені міркування, вбачається, що угода про примирення, передбачена статтями 469, 471-475 КПК України, не є процесуальним засобом звільнення особи від кримінальної відповідальності, передбаченим ст. 46 КК України, що має бути реалізований виключно в порядку наведеному у ст. 284, 288 КПК. Відтак, слід констатувати, що імплементація європейського законодавства в Україні потребує подальшого доопрацювання та приведення у відповідність нормативних актів України.

Сьогодні нагальним питанням, що потребує детального вивчення залишається недоопрацювання чинного законодавства України стосовно визначення процедури медіації та правового статусу медіатора. Наразі медіація не закріплена в українському кримінально-процесуальному законодавстві, відповідно КПК не містить норм щодо можливості використання посередників для досягнення примирення між сторонами та не регулює на належному рівні питання участі державних органів у цій діяльності. Ми переконані, введення незалежного від учасників кримінального судочинства посередника дозволить надати необхідний

імпульс розвитку правовому інституту примирення сторін, який при використанні повною мірою з належною ефективністю дозволить розвантажити правоохоронну систему при виконанні призначення кримінального судочинства, закріпленого в ст. 2 КПК України.

Також, підтримуючи думку вчених, слід звернути увагу на відсутність законодавчих важелів впливу на сторони щодо використання ними вказаних процедур примирення, зокрема на судове посередництво та систему альтернативного судового примирення. Остання система може бути запозичена із досвіду іноземних держав, наприклад Польщі, де встановлено збільшення судових витрат у сторін, що відмовляються від вказаних процедур.

Відтак, введення інституту угоди про примирення є дійсно позитивним кроком на шляху імплементації принципів європейського права в Україні. Однак, враховуючи положення європейського законодавства, кримінальне процесуальне законодавство України на сьогоднішній день потребує значного доопрацювання. Інститут угод у кримінальному процесі України повинен передусім сприяти демократичному вирішенню питань та більш лояльному підходу до підозрюваного та обвинуваченого, а важливою умовою впровадження цього інституту є усунення всіх законодавчих колізій, які виникли з його введенням.

Список використаних джерел

1. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам - членам від 15.09.1999 р. № 3REC (99) 19 // Ресурсний Центр медіації: http://mediators.ru/rus/about_mediation/international_law/eu_council_1.
2. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам - членам від 2.01.1998 р. № R (98)1// <https://wcd.coe.int>
3. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам - членам від 18.09.2002 р. № R (2002)10 // <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id>

Ходаківська Л.М., студентка магістратури
юридично-психологічного факультету
НАВС

Науковий керівник: **Раєцька Л.В.**, кандидат
юридичних наук, доцент

Антикорупційна реформа - головний пріоритет для здійснення реформ в Україні

Найнагальнішою на сьогодні серед реформ в країні є боротьба з корупцією. На цьому наголошують як експерти, науковці, фахівці, так і український народ. Адже як показує статистика, переважна більшість громадян не вірить в успішність реформ, які нині намагається здійснювати

держава. Майже половина українців вважає, що нова українська влада не досягла ніякого прогресу у здійсненні реформ. Головною причиною такої зневіри вони вважають корумпованість представників влади.

Будь-які зволікання в питанні боротьби з корупцією підривають і так низьку довіру громадян до серйозності намірів української влади проводити реальні реформи, а також знижують здатність України протистояти зовнішнім загрозам, ставлять під сумнів авторитет держави в очах західних партнерів.

14 жовтня 2014 р. був прийнятий пакет антикорупційних законів, розроблений за участю громадськості та міжнародних неурядових організацій, який містив закони, спрямовані на протидію злочинності та корупції, як: «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» № 1699VII; «Про Національне антикорупційне бюро України» № 1698VII; «Про запобігання корупції» № 1700VII; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» № 1701VII.

Згідно з чинним законодавством, боротьбою з корупцією в Україні повинні займатися три структури: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК).

Найбільшого прогресу вдалося досягнути в створенні Національного антикорупційного бюро. НАБУ було створено згідно з Указом Президента України П. Порошенка 16 квітня 2015 р. Того ж дня директором антикорупційного бюро був призначений А. Ситник. Відбір кандидатури на посаду голови бюро став чи не першим прикладом в історії України, коли вимоги до високопосадовця були чітко сформульовані, а процес відбору був прозорим. За перші п'ять місяців роботи органу було затверджено структуру органу, призначено перших співробітників і обрано перших 70 детективів. У вересні - жовтні 2015 р. вони проходили навчання і розпочали виконання своїх обов'язків 1 жовтня. Всього в Національному антикорупційному бюро повинно працювати 700 осіб, тож конкурсний кадровий набір до НАБУ триває.

Натомість створення двох інших антикорупційних органів - Спеціальної антикорупційної прокуратури та Національного агентства з протидії корупції відбувається повільно. У зв'язку з цим експерти висловлюють сумніви щодо ефективності роботи Національного антикорупційного бюро України, адже антикорупційна прокуратура, серед іншого, має здійснювати нагляд за дотриманням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро.

Національне агентство з питань запобігання корупції займатиметься розробкою антикорупційної політики, моніторингом майнових декларацій чиновників і питаннями конфлікту інтересів. На папері воно існує з березня 2015 р., а от на практиці ще навіть не сформовано конкурсної комісії для

обрання його членів. У цій комісії чотири представники делеговані громадськими організаціями, які займаються боротьбою з корупцією, по одному представнику - від Президента, парламенту та Кабміну і восьмий представник - голова Нацагентства з питань держслужби. Лише наприкінці серпня було проведено повторні вибори делегатів від громадськості, а парламент зі своїм кандидатом не визначився ще й досі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» № 1699VII;
2. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» № 1698VII;
3. Закон України «Про запобігання корупції» № 1700VII;
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» № 1701VII.
5. Тарасенко Н. Боротьба з корупцією в Україні: успіхи, проблеми, перспективи [Електронний ресурс] / Н. Тарасенко // Україна: події, факти, коментарі. - 2015. - № 19. - С. 27-40. - Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr19.pdf>. -
6. Електронний ресурс : <http://www.nabu.gov.ua/mvyny/gyzo-uglava-korrupcyonnaya-systema-ne-hochet-otstupat-no-nas-eto-ne-pugaet>
7. Електроннийресурс: ([http : //www. gp. gov. ua/ua/news.html?_m=public ations&_t=rec&id= 162533](http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=162533)).

Чибирик М.С., курсант 33 групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС *Науковий*
керівник: Каверін О.В., кандидат
психологічних наук

Підготовка і екіпіровка американського підрозділу «Swat»

SWAT (спеціальна зброя і тактика) — це підрозділ американського правоохоронного органу, який використовує легке озброєння армійського типу та спеціальні тактики в операціях з високим ризиком, в яких потрібні здібності та навички, що виходять за рамки можливостей звичайних поліцейських.

Поліцейські SWAT набираються з добровольців з власних організацій по виконанню закону. Залежно від політики, що проводиться департаментом, кандидати повинні відслужити мінімальний термін у лавах департаменту перед визнанням придатними для спеціальних відділів, таких як SWAT. Ця вимога до терміну перебування на посаді заснована на факті, що поліцейські SWAT все ще є співробітниками охорони закону і повинні досконально знати політику, що проводиться департаментами і поліцейські процедури.

Кандидати в загін SWAT піддаються ретельному відбору та підготовки. Вони повинні пройти випробування фізичної спритності, усне, письмове та психологічне тестування, щоб довести, що вони не тільки фізично, а й психологічно придатні до бойових операцій [1].

Особлива увага приділяється фізичній підготовці, так як поліцейський повинен бути готовим до тягот бойових операцій. Після відбору потенційний співробітник повинен пройти численні курси, які перетворюють його на повністю кваліфікованого бійця SWAT. Поліцейські тренуються в міткою стрільби для розвитку майстерності ретельної стрільби. Інше навчання, яке може бути дано потенційному співробітнику - це робота з вибухівкою, снайперська підготовка, захисна тактика, перша допомога, переговори, звернення зі службовими собаками, техніка скелелазіння і спуску на тросах, використання спеціальної зброї і амуніції. Головний наголос робиться на підготовку до ближнього бою, оскільки це і буде основним завданням співробітника SWAT [2].

Спорядження команд SWAT розроблено для різноманітних особливих ситуацій, включаючи ближній бій в міському середовищі. Види спорядження розрізняються у загонів, але в загальних рисах проявляються постійні тенденції.

При всьому широкому різноманітті озброєння команд SWAT найбільш часто використовуються пістолети-кулемети, автомати, рушниці і снайперські гвинтівки. Допоміжні тактичні засоби - це поліцейські собаки, світлошумові гранати і гранати зі слезогінним газом.

Для швидкого злому дверей (замків, петель або руйнування дверної рами цілком) можуть використовуватися тарани, дробовики з зламують зарядами, вибухові пакети. Команди SWAT також використовують нелетальну зброю: тазери, балончики з перцевою сумішшю, дробовики з гумовими набоями, зброю, що стріляє кульками з перцем (зазвичай це зброя для пейнтболу, але кульки замість фарби наповнені перцевим аерозолем), гранати зі слезогінним газом, світлошумові гранати. Для ближнього бою (укриття бійців і відображення пострілів) використовуються балістичні щити [3].

Список використаних джерел

1. [The National Tactical Officers Association, a national organization of tactical professionals.](http://ntoa.org/)[Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту: <http://ntoa.org/>
2. [The International Tactical Officers Training Association, an organization of tactical professionals more recently established than the NTOA.](http://www.itota.net/) [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту: <http://www.itota.net/>
3. [TheArmoredGroup, LLC. Manufacturer of SWAT Vehicles](http://www.armoredcars.com/) [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту: <http://www.armoredcars.com/>.

Школьніков В.І., курсант
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС *Науковий*
керівник: **Каверін О.В.**, кандидат
психологічних наук

Тероризм - небезпечніше антисоціальне явище, можливі шляхи протидії

У сучасних умовах суттєвою небезпекою для світової спільноти та окремих держав, у тому числі й України, є тероризм. В наш час тероризм - це складне соціальне явище, яке створює загрозу для стабільності багатьох країн світу.

Теракти в Стамбулі, Мадриді, остання серія терористичних актів у Росії (Москва, Беслан), безперервні теракти в Іраку, а також численні погрози терористів щодо нових нападів на різні держави, які розповсюджуються через засоби масової інформації, особливо важкі наслідки терактів, що проявляються, передусім, у загибелі величезної кількості ні в чому не винних людей, зухвалість і цинізм дій злочинців дають підстави стверджувати, що, незважаючи на заходи, які вживаються урядами країн антитерористичної коаліції, рівень терористичної активності залишається високим та має тенденцію до зростання.

Низька правова культура, політичні помилки і соціальні прорахунки, слабкість державного апарату, корумпованість чиновників, низький професіоналізм спецслужб сприяють виникненню тероризму.

Особливий тактичний прорахунок спостерігається при проведенні спеціальної операції Центра спеціального призначення Федеральної служби безпеки при захопленні заручників у школі № 1 міста [Беслана \(Північна Осетія\)](#). Замість того, щоб успішно провести переговори з терористами, російський спецназ розпочав спеціальну операцію по визволенню заручників, що призвело до масових жертв з боку заложників.

Прикладом успішного розв'язання схожої ситуації може стати операція на території японського посольства в столиці Перу Лімі в 1996-1997 рр. Внаслідок переговорів з терористами було звільнено 350 людей, а решта заложників у кількості 72 людини утримувалися терористами. Під час проведення штурму резиденції один заложник був поранений, два солдата вбиті, ні один терорист живим не залишився.

Досвід Ізраїлю у боротьбі з тероризмом є вагомим, тому що внаслідок історичного розвитку Ізраїль опинився в центрі терористичних загроз з боку мусульманських держав.

У 1974 році для боротьби з тероризмом створено спеціальний підрозділ поліції Ямам (АМАМ), який відповідав за всі антитерористичні операції в Ізраїлі. Аналіз роботи зазначеного підрозділу свідчить, що він досить успішно справлявся з поставленими перед ним завданнями.

На сьогодні його структура зазнала змін і головними суб'єктами боротьби з тероризмом в Ізраїлі стали підрозділи зовнішньої розвідки (Моссад) та контррозвідки (Шабак), що також закріплено на законодавчому

рівні. Зазначені організації мають мережу інформаторів із середовища мешканців Ізраїлю та Палестини.

Керівники держави, спецслужб Моссад та Шабак вважають, що дешевше платити агентурі, ніж втрачати життя безвинних людей, будівлі та інші матеріальні цінності. На їх погляд, якщо не бути скупим, то можна перекупити і завербувати навіть фанатиків та осіб будь-якої віри сповідання.

Головними напрямками боротьби цих спецпідрозділів є:

- знешкодження терористів;
- перекриття джерел фінансування терористів;
- виховання громадян у дусі антитерористичної культури.

Належна система виховання громадян Ізраїлю призвело до негайного повідомлення відповідних органів стосовно підозрілих осіб, предметів, незнайомих автомашин і таке інше. Ізраїльтяни добре обізнані з приводу, куди і за якими телефонами необхідно повідомляти стосовно підозрілих осіб. Інформація, що надходить від цих осіб, має конфіденційний характер і не підлягає розголошенню за будь-яких обставин. В Ізраїлі з дитинства навчають тому, щоб громадяни невідкладно, терміново повідомляли про будь-який підозрілий предмет, поведінку особи або групи осіб до поліцейської дільниці або будь-якому солдату. Саме завдяки пильності громадян терористи угруповання "Хамас" примушені здійснювати терористичні акти, як правило, тільки за допомогою самогубців.

При здійсненні терористичного акту головне завдання Шабак - встановлення особи терориста-самогубця. Іноді це стає можливим завдяки аналізу ДНК.

Тактика боротьби Ізраїлю з тероризмом полягає в тому, щоб не підписувати з ними будь-яких угод, повсюди їх знищувати або відправляти у в'язниці.

Слід відмітити, що загальнодержавна система профілактики тероризму має зводитися до підняття економічного добробуту людей, правового виховання населення в дусі дотримання норм законодавства, повідомлення про будь-які підозрілі ситуації. Необхідно проводити регулярні заняття, мета яких полягає у навчанні населення навичкам особистої безпеки при загрозі здійснення терористичних актів.

Крім цього, необхідну увагу потрібно звернути на удосконалення роботи спеціальних служб по боротьбі з тероризмом. Запровадження нових методів та способів боротьби з тероризмом, а також аналіз тактичних дій спецпідрозділів зарубіжних країн у проведенні антитерористичних операцій дозволить випрацювати вітчизняну систему силових, оперативно-розшукових заходів по боротьбі з тероризмом. На сучасному етапі, військові операції не кращий спосіб боротьби з тероризмом. Більш ефективні так звані «точкові удари» з захопленням чи ліквідацією лідерів терористичних рухів.

Список використаних джерел

1. Антипенко В.Ф. Протидія сучасному тероризму з позицій оцінки його міжнародної сутності // Тероризм і боротьба з ним. Аналіт. розробки, пропоз. наук. і практ. працівників: Міжвід. наук. зб. / За ред. А.І. Комарової, Ю.В. Землянського, В.О. Євдокимова та ін. - К.: НДІ "Проблем людини", 2000. - Т. 19(1). - 610 с.

2. Ємельянов В. П. Тероризм і злочини терористичної спрямованості / В. П. Ємельянов. - Х., 2001. - 320 с.

3. Кириченко І.О. Шляхи вдосконалювання наукового супроводу службо-во-бойової діяльності сил охорони правопорядку / І.О. Кириченко, В.Ю. Богданович, В.В. Крутов [та ін.] // Честь і закон. - 2009. - № 1. - С. 323.

4. Кузніченко С.О. Боротьба з техногенним тероризмом: досвід Європейських держав / С.О. Кузніченко, О.К. Безсмертний // Вісник Харківського інституту соціального прогресу. Сер. «Екологія, техногенна безпека і соціальний прогрес». - 2014. - № 1. - С. 176-181.

Чиренко Н.М., студент юридико-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Семенов В.В.*, кандидат юридичних наук, доцент

Трасологія - галузь криміналістичної техніки

У криміналістиці сліди, що залишаються після вчинення злочину, вивчаються з метою швидкого його розкриття, виявлення злочинців, встановлення істини. Дослідження слідів має також важливе криміналістичне значення, оскільки допомагає встановити знаряддя злочину, отримати відомості про злочинця, визначити механізм злочинної події. У криміналістиці в широкому значенні слід розуміється як будь-яке відображення, зміна, зникнення, поява будь-чого на місці події; у вузькому розумінні - як відображення зовнішньої будови одного об'єкта на другому внаслідок їхньої взаємодії. Тому вчення про сліди в широкому значенні слова треба називати слідознавством, а у спеціальному, вузькому - власне трасологією.

Трасологія (від фр. *trase* - слід і грецьк. *logos* - учення) - розділ криміналістики, який вивчає теоретичні основи слідоутворення, закономірності виникнення слідів, що відображають механізм вчинення злочину, а також розробляє рекомендації щодо застосування методів і засобів вивчення слідів, їх вилучення та дослідження з метою визначення обставин, суттєвих для розкриття, розслідування та попередження злочинів. Вперше в 1936 році його вжив російський учений у галузі кримінально-виконавчого права М. М. Гернет, а для найменування розділу криміналістичної техніки радянський учений-криміналіст М.Л. Якимов (1938 р.). Важливе значення для формування науки про сліди мала робота Б. І. Шевченка "Наукові основи

сучасної трасології”, видана у 1947 році. Це перша робота, в якій було сформульовано основні поняття трасології: слід, утворюючий і сприймаючий об’єкти, контактні поверхні тощо [1]. На сьогодні криміналістична трасологія - одна з найбільш розвинених галузей криміналістичної техніки.

Сучасна трасологія являє собою, по-перше, сукупність методик роботи зі слідами, що виникають в результаті фізичних, а також інших процесів, по-друге, науково-методичну основу трасологічних і багатьох інших досліджень, здійснюваних у рамках криміналістичних експертиз, по-третє, область знання, задіяну в теорії і на практиці цілим рядом наук. Роль трасології у боротьбі зі злочинністю визначається можливістю отримання криміналістично-значимої інформації про суб’єкта або об’єкти, що залишив сліди, його дія (коли мова йде про людину або тварину), а також про дії з ним, що призвели до утворенню слідів. Трасологія націлена на вирішення завдань, пов’язаних із встановленням родової (групової) приналежності об’єктів; індивідуальної ідентифікацією об’єктів за ознаками, що відобразилися в сліді; отриманням інформації про окремі особливості об’єктів, що залишили сліди; визначенням механізму утворення слідів і сполучених з ним обставин розслідуваної злочину. У ряді випадків криміналістичний аналіз слідів дозволяє з’ясувати причини та умови, що сприяли вчиненню злочину, що полегшує розробку профілактичних заходів, наприклад спрямованих на удосконалення технічного захисту об’єктів від злочинних посягань.

Є слід, то є й об’єкт, що його залишив відомо, що у світі немає двох речей, які були б однакові, тобто кожний об’єкт матеріального світу - індивідуальний. Саме на таких положеннях і ґрунтується така галузь науки криміналістики як трасологія. Вона відіграє важливу роль при розслідуванні злочинів, оскільки вивчає закономірності виникнення слідів, що відображують механізм вчинення злочину, розробляє рекомендації щодо застосування методів і засобів вивчення слідів, їх вилучення та дослідження з метою визначення обставин, що мають значення для розкриття, розслідування та попередження злочинів.

Сушак В.М., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Букач В.В.*, кандидат юридичних наук, доцент

Взаємодія інтерполу та правоохоронних органів України

Після проголошення незалежності у 1991 році Україна потребувала здійснення постійного, оперативного та ефективного міжнародного співробітництва, а також залучення передового зарубіжного досвіду для розбудови власної правоохоронної системи та протидії транснаціональній організованій злочинності і злочинності яка виходить за межі країни .

Відразу, після проголошення незалежності, за ініціативи Міністерства внутрішніх справ України, підтриманої Міністерством юстиції, Міністерством закордонних справ та Службою безпеки, від імені Уряду було подано заявку до Генерального секретаріату Інтерполу про вступ України до Організації.

Національне центральне бюро Інтерполу (Укрбюро Інтерполу) представляє Україну в Міжнародній організації кримінальної поліції — Інтерполі і є центром координації взаємодії правоохоронних органів країни з компетентними органами закордонних держав щодо боротьби зі злочинністю, яка має транснаціональний характер чи такий, що виходить за межі країни.

Повноваження Укрбюро Інтерполу покладаються на МВС, у рамках якого створюється робочий апарат Бюро. Поточна діяльність Укрбюро Інтерполу полягає в інформаційному супроводженні кримінальних та оперативно-розшукових справ, що знаходяться у провадженні правоохоронних органів України та держав-членів Інтерполу, здійсненні міжнародного розшуку осіб, у тому числі членів організованих злочинних угруповань, які переховуються від органів слідства та суду, у вивченні та узагальненні передового світового досвіду з питань боротьби із злочинністю [1, с.14-15].

На даний час, із зміною соціально-економічних процесів, розширенням європейського співтовариства, постійно трансформуються й удосконалюються способи вчинення злочинів. У зв'язку з цим законодавча база України потребує значного оновлення та вдосконалення, щоб відповідати новим стандартам, що формуються міжнародною спільнотою, зокрема і в тому аспекті, що стосується порядку функціонування та повноважень Укрбюро Інтерполу [2, с.96-99].

НЦБ Інтерполу в Україні співпрацює з понад 150 країнами світу. За час його існування співробітники виявили понад 4 тис. злочинців, яких розшукували українські й іноземні правоохоронці, знайшли понад 6 тис. автомобілів, що були викрадені в Україні та за кордоном, здійснили екстрадицію більш як 300 осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів.

Генеральний секретаріат Інтерполу надає значну допомогу роботі українських колег, усіляко сприяє їх діяльності.

В цілому ж найбільш інтенсивна і плідна співпраця українських співробітників протягом останніх років відбувалася з правоохоронними органами як Німеччини, Чехії, Угорщини, Словаччини, Польщі, Туреччини, Литви, Болгарії, Франції та США.

Отже, проаналізувавши все вищенаписане, можна зробити такий висновок, що НЦБ Інтерполу в Україні діє в структурі Міністерства внутрішніх справ України і сприяє взаємодії правоохоронних органів нашої держави з Генеральним секретаріатом Інтерполу та відповідними національними бюро країн-членів Міжнародної Організації Кримінальної Поліції.

На сьогодні НЦБ Інтерполу України фактично є засобом організації міжнародного співробітництва правоохоронних органів під час попередження, розкриття та розслідування злочинів, тобто забезпечує взаємодію й обмін інформацією з правоохоронними органами іноземних держав і Генеральним секретаріатом організації з відповідних питань. Крім того, НЦБ Інтерполу України забезпечує реалізацію принципу взаємності міжнародного співробітництва, зокрема організовує виконання Україною зобов'язань як члена Інтерполу щодо відпрацювання звернень правоохоронних органів іноземних держав [3].

Таким чином, НЦБ Інтерполу України є одночасно суб'єктом взаємодії, суб'єктом організації взаємодії з криміналістичної точки зору, та засобом міжнародного співробітництва правоохоронних органів у міжнародно - правовому розумінні.

Слід зазначити, що основною особливістю міжнародного співробітництва в рамках Міжнародної організації кримінальної поліції — Інтерпол є те, що взаємодія здійснюється виключно в цілях кримінального судочинства, тобто з метою виявлення, попередження, розкриття та розслідування злочинів, зокрема отримання криміналістично-значущої інформації, організації розшуку осіб тощо.

Список використаних джерел

1. Харламова С. Як виник Інтерпол: 25 березня 2008 року виповнилося 15 років з часу утворення Національного центрального бюро Інтерполу в Україні //Міліція України. - 2008. - № 3. - С. 14-15
2. Мацко А. Правові та організаційні аспекти діяльності Інтерполу в Україні //Право України. - 2001. - № 9. - С. 96-99
3. Бандурка О. М. Інтерпол: Міжнародна організація кримінальної поліції. - Х., 2003. - 324 с.

Габуда А.С., кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін та оперативно-розшукової
діяльності Прикарпатського факультету
НАВС

До питання про створення інституту кримінальних проступків

Адаптація чинного законодавства до норм Європейського Союзу є однією з найважливіших складових політики європейського вибору не лише України, а й будь-якої іншої держави, яка прагне прогресивного розвитку шляхом європейської інтеграції. Нині Україна ще не належить до цієї групи держав, але зусилля її спрямовані на те, щоб стати рівноправним членом Європейського співтовариства. Проте, цей непростий процес не може

відбуватися без узгодження українського законодавства, зокрема й про кримінальну відповідальність, з основними засадами права ЄС.

Періодична зміна кримінального закону (передбачення нових положень, виключення існуючих, зміна їх редакції тощо) є об'єктивною необхідністю, є своєрідною реакцією на розвиток злочинності як складного соціально - політичного явища, яке постійно змінюється, пристосовується до реальних економічних, політичних, правових та інших умов. Але така зміна, передусім повинна бути обумовленою - має існувати об'єктивна потреба у новому кримінальному законі [1, с. 7].

Як зазначено у Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008, докорінні зміни в соціально-політичних та інших умовах життя суспільства і держави на нинішньому етапі розвитку України та прийняття Конституції України створили передумови для реформування системи кримінальної юстиції у напрямі дальшої демократизації, гуманізації, посилення захисту прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародних правових актів і зобов'язань нашої держави перед європейським та світовим співтовариством [2].

Згідно Концепції передбачається, зокрема реформування кримінального та адміністративно-деліктного законодавства. Так, з метою гуманізації закону про кримінальну відповідальність пропонується, певну частину злочинів трансформувати в кримінальні (підсудні) проступки. Також є пропозиція щодо необхідності віднесення до цієї категорії посягань і адміністративних правопорушень, передбачених чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю.

Підтримуючи такі нововведення, треба відзначити, що вирішення питання про те, за якими законами житиме суспільство, чи адекватно відбиватимуться соціальні реалії, чи сприятимуть закони забезпеченню порядку, підвищенню ефективності захисту прав та свобод громадян і прогресу загалом, головним чином залежить саме від суб'єктів законодавчої ініціативи, парламенту та Президента України, котрий підписує закони.

В напрямку реалізації завдань щодо реформування кримінального та адміністративного законодавства у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону України №1202 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» [3], а також проект Закону України № 3438 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» [4]. Обидва законопроекти передбачають визнання кримінальними правопорушеннями злочинів та кримінальних проступків. За такого підходу, адміністративні правопорушення, які підпадають під юрисдикцію суду (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо) будуть прирівняні до злочинів, хоча ступінь суспільної небезпечності цих деліктів суттєво відрізняється. З цього випливає цілком логічне запитання: «А чи можна запропоновані зміни у

вітчизняному законодавстві визнати такими, що спрямовані на подальшу демократизацію та гуманізацію кримінально-правових норм ?». Очевидно, що ні. Тому, у напрямку розв'язання викладеної проблеми, слід підтримати бачення тих науковців, які обґрунтовано доводять, що кримінальні проступки потрібно об'єднати у самостійний блок правопорушень з відповідним правовим статусом, шляхом закріплення їх в окремому кодифікованому нормативно-правовому акті.

Список використаних джерел

1. Швець В. Д., Грицак В. М., Василькевич Я. І., Гацелюк В. О. Законодавча реалізація кримінально-правової політики: аналіз законопроектної діяльності Верховної Ради України V скликання з питань кримінального права / Вступне слово проф. М. І. Мельника - К.: Атіка, 2008. - 244 с.
2. Концепція реформування кримінальної юстиції України, затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.
3. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» № 1202 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42733.
4. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» № 3438 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JG2NI00I.html.
5. Кримінальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 1 верес. 2014 року: (офіц. текст). - К.: ПАЛИВОДА А.В., 2014. - 212 с. - (Кодекси України).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство із змінами та допов. станом на 18 вересня 2011 року : (Відповідає офіц. текстові) - К. : Алерта ; ЦУЛ, 2011. - 220 с.

Гапоненко М.О., курсант Національного
університету ДПС України *Науковий*
керівник: Біла В.Р., кандидат юридичних
наук, доцент

**Взаємодія податкових органів на етапі прийняття рішення про
порушення кримінального провадження**

Однією із важливих умов успіху в попередженні та розкритті злочинів є
правильна організація взаємодії відповідних правоохоронних органів, які

беруть участь у цій роботі. Варто нагадати, що під взаємодією всіх правоохоронних органів і посадових осіб у процесі розкриття злочинів потрібно розуміти такий взаємозв'язок їх діяльності, який би забезпечував правильне співвідношення повноважень, методів та засобів, які притаманні кожному із учасників взаємодії.

Практика діяльності податкової міліції свідчить про низьку ефективність діяльності слідчих і оперативних підрозділів, при цьому слід звернути увагу на те, що досить часто виникають труднощі у збиранні необхідних матеріалів про порушення податкового законодавства. Виявлення самих фактів порушень у сфері оподаткування не завжди тягне за собою прийняття рішення про порушення кримінальної справи.

Узагальнення результатів діяльності практичних органів свідчить, що оперативні підрозділи досить часто витрачають значний час на збір первинних матеріалів [1, с.36].

Швидко і повне розкриття злочинів, як показує аналіз практики, неможливе без чітко узгоджених і спільних дій слідчих і оперативних працівників. Про недостатність такої взаємодії підтверджують 47 % оперативних працівників і 40 % слідчих [2, с.137].

Слідча і оперативно-розшукова діяльність щодо виявлення і розкриття податкових злочинів та їх взаємодія на етапі прийняття рішень про порушення кримінального провадження має певні специфічні особливості. Специфічними в даному випадку є взаємодія слідчих і оперативно-розшукових органів.

По-перше, перед прийняттям слідчим рішення про порушення кримінальної справи про ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів повинна проводитись документальна перевірка.

По-друге, як правило, оперативними працівниками, здійснюється доперевірочний аналіз по даних підприємства, що дає змогу забезпечити в подальшому якість і повноту документальної перевірки.

По-третє, податкове повідомлення рішення передається до слідчого підрозділу, після процесу адміністративного оскарження, однак податкове повідомлення рішення може бути оскаржене до суду. У нашому випадку слідчий з одного боку зобов'язаний відповідно до ст. 214 КПК України внести відомості до ЄРДР та фактично порушити кримінальне провадження.

Складна система взаємодії створює в результаті ту конкретну обстановку, в якій діє слідчий та інші суб'єкти, які беруть участь у доказуванні, і в якій протікає конкретний процес розслідування. Ця обстановка отримала у криміналістичній науці поняття "слідчої ситуації". У вітчизняній літературі зазначається, що слідча ситуація - це сукупність умов, в яких на даний момент здійснюється розслідування, тобто та обстановка, в якій протікає процес доказування [3, с. 91].

На думку деяких вчених, першочергова слідча ситуація може розглядатись у двох аспектах: теоретичному і практичному (про результати перевірок, невідкладних слідчих дій і оперативно-розшукових заходів) [4, с.6]. І.М. Лузгін, у свою чергу, вважає, що першочергова слідча ситуація

може бути вирішеною, при умові, якщо визначені подальші перспективи розслідування [5, с. 28].

Таким чином при порушенні справ про ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів слідчі ситуації можуть бути двох видів. До першого виду належать слідчі ситуації, при яких первісні дані про вчинений злочин отримані у результаті: документальної перевірки співробітниками територіальної податкової адміністрації; здійснення оперативно-розшукових заходів підрозділами податкової міліції; спільних заходів податкової міліції і відділу документальних перевірок територіальної податкової адміністрації. До другого виду належать слідчі ситуації, в яких інформація про вчинення злочину отримана у результаті розслідування інших злочинів. Слідчі ситуації в таких випадках відрізняються від ситуацій першої групи тим, що вони мають чинник раптовості, що особливо важливо в умовах обмеженого обсягу доказової інформації.

Вилучення документів, їх ретельне дослідження слідчим є необхідною умовою, що сприяє одержанню фактичних даних у ході проведення документальної перевірки.

Таким чином, виконання всіх вказаних вимог допоможе слідчому уникнути помилок при встановленні ознак злочину у сфері оподаткування і необгрунтованого порушення кримінальної справи.

Список використаних джерел

1. Лаптевич В. Коррупция: соціально-правові, юридичні та криміналістичні проблеми,. - Кишинев: Юрид. лит., 2006. - 80 с.
2. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності за наявності корумпованих зв'язків: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. - Одеса, 2001. - 232 с.
3. Белкін Р.С. Криміналістика: проблеми, тенденції, перспективи. Від теорії до практики - М.: Юрид. лит., 1998. - 91 с.
4. Душейко І.О. Деякі аспекти вдосконалення організації взаємодії слідчих органів і органів дізнання в процесі розкриття і розслідування злочинів // Вісник Запорізького юрид. ін-ту. - Запоріжжя, 1998. - Вип. 2. - С. 138-144.
5. Лузгін І.М. Деякі аспекти вивчення організованої злочинності // Вестник МГУ. - Серія 11: Право. - 1991. - № 6. - С. 23-31.

Городницький П.С., студент юридико-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Семенов В.В.*, кандидат юридичних наук, доцент

До питання криміналістичної ідентифікації

Необхідність встановлення об'єктивної картини події кримінального правопорушення, зробити неочевидне явним, придатним для сприйняття та дослідження, і нарешті, оперуючи отриманою інформацією, надати йому належну правову оцінку, створює необхідність використання суб'єктами досудового розслідування надійних методів.

Метод, що забезпечує ототожнення об'єктів за залишеними ними слідами в результаті установлення факту їх перебування в конкретному місці у минулому, в теорії та практиці криміналістики прийнято іменувати методом криміналістичної ідентифікації.

Теоретично, новий в той час науковий метод обґрунтував С. М. Потапов, який зазначав, що ідентифікувати можна всілякі матеріальні предмети і явища, їхні роди й види, кількості і якості, ділянки простору й моменти часу, людську особистість у цілому і її окремі ознаки, фізичні властивості людини і її розумові здатності, її зовнішні дії й внутрішні психічні акти [1].

Ідентифікувати об'єкт, на нашу думку, означає установити його тотожність, тобто - це установлення одних і тих самих властивостей та ознак в різних об'єктах, або того ж самого об'єкта у його різних станах.

Белкін Р. С. та Сегай М. Я. вказують, що криміналістична ідентифікація ґрунтується на положеннях діалектики й у першу чергу на тому, що всі об'єкти і явища матеріального світу індивідуальні, а тому, виходячи з цього - можуть бути тотожними лише самі собі [2, с. 3].

Крім індивідуальності об'єктів на можливість ідентифікації також впливають незмінність об'єктів та їх здатність до відображення [3, с. 28].

Слід зазначити, що ідентифікаційний період, в практиці досудового розслідування залежить від властивостей об'єкта, тобто носія відображення (наприклад - від того, яким чином сформовано сліди; від впливу на них зовнішніх факторів та ін.).

В діяльності з розслідування та розкриття кримінальних правопорушень метод криміналістичної ідентифікації дозволяє вирішити такі завдання: ототожнення об'єктів за їх відображеннями; установлення факту залишення декількох відображень, одним і тим самим об'єктом; вирішення питання - чи не складали у минулому певні об'єкти єдине ціле.

На сучасному етапі розвитку науки існує велика кількість криміналістичних ідентифікаційних методик з дослідження різних об'єктів та слідів, що ними залишаються (наприклад - методики ототожнення людини за слідами рук; за ознаками почерку; за ознаками зовнішності та ін.). Також

розроблено й методики ототожнення людини за слідами-речовинами (кров, ДНК).

Саме дослідження являє собою процес поступового накопичення інформації про об'єкти шляхом вивчення їх ознак і властивостей, яке відбувається з використанням методів аналізу, синтезу, індукції, дедукції, порівняння та ін..

Зміст ідентифікаційного дослідження відображається у трьох його стадіях. Ними є:

1) роздільне дослідження, яке починається з огляду об'єктів. При їх дослідженні ретельно вивчається характер відображення та ступінь виразу загальних і окремих ознак, вирішується питання про придатність об'єктів для ототожнення чи вирішення питань щодо встановлення групової належності;

2) порівняльне дослідження - полягає у встановленні збігу або розбіжності ознак та властивостей об'єктів. При його проведенні користуються методиками зіставлення, суміщення за площиною чи лінією розподілу, а також накладення одномасштабних зображень ідентифікуємого об'єкта на зображення ідентифікуючого;

3) оцінка результатів та формулювання висновків про тотожність чи групову належність. При цьому порівнюючи властивості та ознаки, встановлюється збіг чи відмінність. Якщо збіг ознак стійкий і утворює неповторну сукупність, а відмінності, які мають місце, не суттєві і пояснюються природними змінами об'єктів, то приходять до висновку про тотожність. У протилежному випадку необхідно констатувати відсутність тотожності.

Варфоломеева Т. В. вказує, що висновки, які завершують ідентифікаційний процес, можуть бути таких видів: 1) позитивний категоричний (встановлюється факт тотожності); 2) негативний категоричний (цілковито заперечується наявність тотожності); 3) позитивний імовірний (встановлюється переважна можливість тотожності, хоча й припускається її відсутність); 4) негативний імовірний (зазначені вагомі підстави для заперечення тотожності, хоча й припускається її наявність); 5) групофікаційний (встановлюється належність предметів, речовин, матеріалів або станів до певної групи, виду, роду об'єктів реального світу); 6) проблематичний (встановлює принципову можливість існування якогось факту в минулому); 7) імплікаційний (встановлюється принципова можливість якого-небудь факту в минулому за наявності якоїсь точно визначеної умови); 8) висновок про неможливість встановлення чи заперечення тотожності через відсутність науково розробленої з цього питання методики дослідження або через недостатність чи неякісність матеріалів, представлених для порівняльного дослідження [4, с. 48-49].

Крім того, за допомогою криміналістичної ідентифікації може бути простежений причинний зв'язок матеріальних елементів не лише одного і того ж злочину, але й різних. Встановлення за допомогою ідентифікації факту використання при скоєнні різних злочинів одних і тих самих знарядь і засобів або факту їх здійснення однією особою має дуже важливе значення.

Інформація, яка зібрана при розслідуванні однієї справи, використовується для розкриття і розслідування інших злочинів, а об'єднання справ в одне провадження дозволяє розслідувати їх всебічно та в повному обсязі [5, с. 491].

Таким чином, слід зазначити, що криміналістична ідентифікація є одним з важливих засобів встановлення істини, перш за все у кримінальному процесі, а тому при проведенні ідентифікаційних досліджень важливим аспектом виступають ті засоби, прийоми, способи, які використовуються для ідентифікації і в основі яких повинні лежати сучасні досягнення науково - технічного прогресу з метою досягнення завдань криміналістичної ідентифікації та встановлення істини у кожному кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Потапов С. М. Введение в криминалистику. - М., 1946
2. Белкин Р. С., Равен самому себе / Белкин Р. С., Сегай М. Я. - К.: Лыбедь, 1991. - 144 с.
3. Сегай М. Я. Методология судебной идентификации. К., изд. РИО МВД УССР, 1970. - 256 с.
4. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т. В. Варфоломеєва, В. Г. Гончаренко, В. І. Бояров [та ін.]. - К. : Юрінком Інтер, 2011. - 504 с. - Бібліогр.: с. 490 - 495
5. Колдин В. Я. Судебная идентификация. - М.: ЛексЭст, 2002. - 528 с.

Гук О.Г., ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини НАВС

Слідчі ситуації при розслідуванні фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів

Важливою умовою для ефективного розслідування фальсифікації лікарських засобів та їх обігу є вміння слідчого правильно аналізувати й оцінювати слідчу ситуацію, що склалася у провадженні. Це обумовлює висунення версій і, як справедливо зазначають О.В. Синчук, В.А. Журавель та С.В. Веліканов, обрання найбільш раціонального алгоритму поведінки та дій учасників кримінального процесу, оптимальної системи проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів.

Актуальним питанням дослідження слідчих ситуацій завжди приділяється пильна увага - як при дослідженні загальнотеоретичних питань криміналістики, так і при формуванні приватних методик розслідування окремих видів злочинів. Ми вважаємо, що це пов'язано з тим, що основні положення даної категорії сприяють конкретизації та удосконаленню методики розслідування злочину як на початковому, так і на наступному етапах, розробці системи слідчих дій і тактичних операцій, висуненню,

оцінці та перевірці слідчих версій, що забезпечує підвищення її практичної значущості під час використання в безпосередній діяльності слідчого. Проблема дослідження слідчих ситуацій в криміналістиці досліджується досить давно, але між тим єдиного підходу серед вчених щодо визначення поняття, проблеми сутності, змісту та алгоритму проведення слідчих дій і дотепер немає, крім визнання того факту, що слідчу ситуацію слід розглядати як сукупність даних про обстановку вчиненого злочину. Проблематика, поняття та зміст слідчої ситуації докладно досліджені в роботах В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, О.В. Васильєва, Т.С. Волчецької, І.Ф. Герасимова, Л.Я. Драпкіна, О.Н. Колесниченко, В.О. Коновалової, М.О. Селіванова та інших вчених. Звичайно, сьогодні в літературі є багато точок зору щодо визначення поняття та змісту слідчої ситуації як важливої категорії структури методики розслідування злочинів, яка розглядається в різноманітних аспектах і з різних боків.

Васильєв А.М. зазначив, що слідча ситуація - це вихідні дані, які є в наявності на початковому етапі розслідування, тобто в той період коли ще не відомо, який саме злочин вчинено, а діяти необхідно оперативно, «по гарячим слідам» [1, с.33]. Значний вплив на формування поняття «слідча ситуація» зробила позиція Л.Я. Драпкіна, який з приводу сутності слідчої ситуації відзначив, що це «динамическая информационная система, элементами которой являются существенные признаки и свойства обстоятельств, имеющих значение по уголовному делу, связи и отношения между ними, а также участниками процесса расследования, наступившие или предполагаемые результаты действия сторон» [2, с.14]. М.О. Селіванов визначає, що слідча ситуація - це обстановка, картина розслідування, що склалася на певному етапі. Він вказував, що слідчою ситуацією є певна кількість значимої для розслідування інформації, яка приймається до уваги поряд із джерелом її одержання [3, с.58]. На думку В.К. Лисиченка та О.В. Батюка, під конкретною слідчою ситуацією варто розуміти сукупність умов, що об'єктивно складаються в процесі розслідування злочинів, утворюють своєрідну обстановку на його певний момент, яка ставить перед слідчим проблему вибору відповідного напрямку подальших дій і прийняття тактичних рішень [4, с.5].

На початковому етапі розслідування фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів, ми виділили наступні типові слідчі ситуації.

1. Надійшло повідомлення про збут фальсифікованих лікарських засобів; всі обставини відомі зі слів заявника; особи, які вчинили злочин, не встановлені.

2. . Надійшла оперативна інформація про виробництво, переробку або зберігання фальсифікованих лікарських засобів; виявлено місце здійснення зазначених дій; особа, яка вчинила злочин, не встановлена або переховується; відсутні відомості про канали збуту фальсифікованих лікарських засобів та інших обставин злочину.

3. Встановлено факт обігу фальсифікованих лікарських засобів; підозрюваний затриманий на місці злочину; сліди злочину не сховані.

Класифікація слідчих ситуацій подальшого етапу розслідування фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів, може бути представлена в наступному вигляді:

1) обставини злочину встановлені не в повному обсязі, обвинувачений визнає свою провину;

2) обставини злочину встановлені та доведені повністю, проте обвинувачений свою провину визнає частково;

3) обвинувачений дає свідчення і повністю визнає свою провину, у справі є вичерпні докази.

Таким чином, нами розглянуті особливості типових слідчих ситуацій, що виникають на різних етапах розслідування фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів.

Список використаних джерел

1. Васильев А. Н. Проблемы методики расследования отдельных видов преступлений. Перепеч. с изд. 1978 г. / А. Н. Васильев. - М. : ЛексЭст, 2002. - 72 с.

2. Драпкин Л. Я. Основы теории следственной ситуации / Л. Я. Драпкин. - Свердловск, 1987. - 168 с.

3. Селиванов Н. А. Криминалистические характеристики преступлений и следственные ситуации в методике расследования / Н. А. Селиванов // Соц. законность. - 1977. - № 2. - С. 54-62.

4. Лисиченко В. К. Следственная ситуация и ее значение в криминалистике и следственной практике / В. К. Лисиченко, О. В. Батюк // Криминалистика и судебная экспертиза. - 1988. - Вып. 36, - С. 4-9.

Катеринчук К.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін юридично-психологічного факультету НАВС

Дискусійні питання щодо встановлення груп подвійної форми вини

Кримінальний кодекс України (далі - КК) в статтях 23 - 25 дає визначення вини та її формам, але в теорії кримінального права іноді виникають дискусії, щодо груп (видів) подвійної (складної, складеної, змішаної, комбінованої) вини. Так, О.О. Бахучинська до першої групи відносить злочини за змістовними характеристиками та формою закріплення суспільно небезпечних наслідків у диспозиціях відповідних статей. Це злочини не зі «змішаною» формою вини, а з «класичною» подвійною виною у кваліфікованих складах умисних злочинів двох типів: до першого типу

відносяться злочини, основний склад яких є матеріальним і прямий наслідок якого виступає конститутивною ознакою, а в ролі кваліфікуючої ознаки виступає більш тяжкий наслідок (так званий похідний); при цьому психічне ставлення суб'єкта до прямого наслідку характеризується лише умислом, а до похідного - необережністю (наприклад частина друга ст. 121 КК України). Друга група, за особливостями психічного ставлення до діяння та наслідків таких злочинів. До неї відносяться злочини, передбачені статтями, в яких основний юридичний склад є формальним, а кваліфікований включає в себе певні наслідки, як правило тяжкі, до спричинення яких суб'єкт ставиться необережно (наприклад, статті 139, 265 КК України) [1].

Брайнін Я., Король Н., розрізняють також два різновиди складної вини, у яких одна тяжіє до умислу, друга - до необережності. Умисне тяжке тілесне ушкодження, що призвело з необережності до смерті потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК) не може бути охарактеризований як умисний, оскільки наслідок, за яким він кваліфікується, заподіюється необережно, або як лише необережний, оскільки тяжке тілесне ушкодження заподіюється умисно [2].

До злочинів зі змішаною формою вини А.О. Пінаєв відносить: 1) злочини, склади яких враховують сукупність іншого правопорушення та злочину; 2) злочини, спільним для яких є те, що вони складаються із іншого правопорушення та наслідку, який сам по собі, не будучи пов'язаний з іншим правопорушенням, самостійного складу не утворює. Останні поділяються на дві групи: а) зі складами, у яких інше правопорушення (діяння), якщо взяти його ізольовано, вчиняється лише умисно, а до наслідків ставлення особи може бути в одних конкретних випадках умисним, а в інших - необережним (ст. 364 КК України); б) зі складами, у яких інше правопорушення (діяння), будучи взятим окремо, в одних конкретних випадках може бути умисним, а в інших - необережним, наслідки ж передбачають лише необережність (ч. 2 ст. 281 КК України) [3].

М.І. Хавронюк виділяє такі чотири види злочинів зі змішаною формою вини:

1) психічне ставлення до діяння характеризується прямим умислом, а до наслідків - необережністю; 2) психічне ставлення до діяння характеризується прямим умислом, а до наслідків - умислом або необережністю;

3) психічне ставлення до діяння характеризується умислом або необережністю, а до наслідків - необережністю;

4) психічне ставлення до діяння характеризується прямим умислом, а до наслідків - прямим або непрямим умислом [4].

Теорія кримінального права також виділяються наступні групи «деліктів». До першої групи можна віднести делікти, що мають ознаки одиничних ускладнених злочинів, які йменуються «складені». Формула суб'єктивного змісту в них може бути записана як "умисел + необережність". Такі злочини завжди характеризуються 2-ма різними формами вини - умислом до проміжного наслідку й необережністю до наслідків похідних. До цієї групи злочинів належать: умисне тяжке тілесне ушкодження ... , якщо

воно спричинило смерть потерпілого (ч.2 ст. 121 КК) та інші подібні склади. Оскільки вони становлять собою враховану законодавцем ідеальну сукупність 2-х (або більше) злочинів, а їх суб'єктивна сторона, як уже зазначалося, завжди характеризується 2-ма різними формами вини, то для визначення таких випадків, на наш погляд, найбільш прийнятним є застосування категорії «злочини з подвійною формою вини». Вона одночасно відбиває як їх конструктивні особливості - те, що 2 (або більше) злочини поєднані законодавцем у межах одного складу, так і особливі властивості їх суб'єктивної сторони - ознаки 2-ох різних форм вини.

Другу групу складають делікти, у яких психічне ставлення винного до похідного наслідку може характеризуватися як умисною, так і необережною формою вини. Так, сюди можна віднести такий злочин, як доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності (ст. 120 КК). До цієї ж групи діянь слід віднести й ті, в яких в межах одного складу законодавець об'єднує адміністративний делікт і злочин (ст. 286 КК).

До третьої групи нами розглядуваних, деліктів можна віднести злочини з альтернативно викладеними похідними наслідками, які можуть наставати одночасно. Це випадки, коли суспільно небезпечне діяння здатне породжувати відразу 2, 3 або більше видів похідної шкоди. При цьому окремі наслідки можуть утворювати собою самостійні злочини, інші ж - ні. До того ж щодо одних наслідків психічне ставлення винного може характеризуватися формою вини умисною, щодо інших - необережною (прямий умисел + непрямий умисел + один із видів необережності). Така ситуація зустрічається при вчиненні діяння, передбаченого частинами 2 і 3 ст. 277 КК [5].

Список використаних джерел

1. Бахуринська О.О. Особливості змісту вини у злочинах проти безпеки виробництва / О.О. Бахуринська // «Вісник Вищої ради юстиції» № 2 (10) 2012. - С. 87 - 98.
2. Брайнін Я., Король Н. Складна форма вини в радянському кримінальному праві / Я. Брайнін, Н. Король // Радянське право. - 1976. - № 2 - С. 87 - 91.
3. Пинаев А.А. Уголовное право Украины. Общая часть. / А.А. Пинаев. - Х.: Харьков юридический, 2005. - 664 с., с. 165-176.
4. Хавронюк М.І. Злочини зі складною виною у Кримінальному кодексі України / М.І. Хавронюк // Підприємництво, господарство і право. - 2003. - № 3. - С. 9-17.
5. Шевченко Є. В. До питання змісту і співвідношення понять "змішана", "подвійна" і "складна форма вини" в кримінальному праві / Є. В. Шевченко // Проблеми законності. - 2011. - Вип. 115. - С. 104-113. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pz_2011_115_16.pdf

Колодій А.П., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Юрковська Л.Г.*

Основні критерії оцінки ефективності реформи органів внутрішніх справ України

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що сучасні тенденції розвитку вітчизняних держави і права, зокрема, демократизація суспільних відносин, конституційна реформа, активізація процесів євроінтеграції, удосконалення законодавства у напрямку посилення захисту прав та свобод громадянина вимагають реформування системи правоохоронних органів. Вирішення такого завдання потребує складення вірогідних аналітичних прогнозів того чи іншого варіанту змін правового статусу, структури та підпорядкування правоохоронних органів, однак найбільш важливими є критерії, базуючись на яких можливо було б досягти підвищення ефективності діяльності правоохоронної системи.

На думку науковців, першим критерієм повинен бути критерій максимальної захищеності прав та свобод людини і громадянина, другим критерієм - деполітизація правоохоронних органів. Третім критерієм ефективності реформування правоохоронної системи України має бути чітке визначення їх компетенції та завдань, розмежування функцій та сфер відповідальності, усунення паралелізму та дублювання функції в їхній діяльності. Четвертим критерієм, на думку вчених, є відповідність європейським стандартам у сфері правоохоронної діяльності. П'ятим критерієм реформування правоохоронної системи мають бути об'єктивні оцінки діяльності правоохоронних органів, що мають ґрунтуватися на рівні довіри населення. [1]

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про міліцію», міліція - це державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права та свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань.[2]

Відповідно до статті 1 Закону України «Про національну поліцію» національна поліція - державний правоохоронний орган, діяльність якого спрямована на реалізацію державної політики у сфері: захисту прав, свобод і законних інтересів громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства; захисту об'єктів права власності; протидії злочинності; охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.[3]

Порівнюючи дві вказані статті можемо зробити висновок, що поняття «національна поліція» має більш ширший, гуманістичний зміст, а отже, згідно з вище зазначеним першим критерієм, національна поліція покликана максимально захищати права та свободи людини і громадянина.

Основними завданнями міліції, згідно зі ст. 2 Закону України «Про міліцію», є: забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; запобігання правопорушенням та їх припинення;

охорона і забезпечення громадського порядку; виявлення кримінальних правопорушень; забезпечення безпеки дорожнього руху; участь у поданні соціальної та правової допомоги громадянам, сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам, організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків.[2]

Згідно зі ст. 2 Закону України «Про національну поліцію» основні завдання поліції полягають у запобіганні та припиненні насильства в сім'ї, дитячої безпритульності та правопорушень серед дітей; забезпеченні безпеки осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві; розшуку громадян та майна у випадках, передбачених законодавством України та міжнародними договорами.[3]

Слід зробити висновки, що новий Закон України «Про національну поліцію», згідно з вище вказаним третім критерієм ефективності реформування правоохоронної системи України, містить більш чітке визначення завдань поліції.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про національну поліцію» повинна відбуватися взаємодія поліції з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства, тісної співпраці та взаємодії. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції повинно здійснюватися з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.[3]

Таким чином, підсумовуючи вище зазначене, Закон України «Про національну поліцію» відповідає п'ятому критерію реформування правоохоронної системи, яка передбачає, що об'єктивні оцінки діяльності правоохоронних органів мають ґрунтуватися на рівні довіри населення.

Аналізуючи Закон України «Про міліцію» та «Про національну поліцію» можемо, без сумніву, зробити висновки, що реформа із запровадження поліції на заміну міліції проводиться з метою удосконалення діяльності системи правоохоронних органів та повинна позитивно позначитись на якості функціонування даної системи.

Список використаних джерел

1. Загальна характеристика системи правоохоронних органів України [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://e-works.com.ua/work/160_Zagalna_harakteristika_sistemi_pravoohoronnih_organiv_Ukraini_Formi_zvemen_nya_do_Konstituciinogo_sydy_Ukraini.html

2. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року № 565^П (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991 р. - № 4 - ст. 20.

3. Про національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-УШ // Відомості Верховної Ради України. - 2015 р. - № 40-41 - ст. 379.

Косенко С.С., кандидат юридичних наук,
доцент кафедра кримінально-правових
дисциплін юридично-психологічний
факультет НАВС

Реформування кримінального законодавства в Україні

Конституція України визначила курс на побудову демократичної правової держави, в якій людина є найвищою соціальною цінністю, але будь яке суспільство характеризується наявністю певних відхилень у поведінці його суб'єктів. Найбільш гострими і неприйнятними для суспільства є такі прояви поведінки людини як злочини. Саме вони дезорганізують нормальну життєдіяльність суспільства, створюють небажані для нього наслідки. Тому однією із функцій держави є активна протидія таким соціальним відхиленням. Одним з класичних питань кримінального права є пошук засобів та методів адекватного реагування на злочинну поведінку особи.

На фоні суспільних змін відбувається створення нового кримінального законодавства, адже держава потребує чіткого, якісного, нового і головне, ефективного кримінально-правового засобу боротьби зі злочинністю. Тому, очевидно, потрібно змінювати застарілі положення кримінального права. Для вирішення такої проблеми існують такі форми як криміналізація, пеналізація діяння та декриміналізація діянь. Треба відрізнити декриміналізацію від виключення норм Особливої частини Кримінального кодексу.

На жаль, правила криміналізації і декриміналізації діянь прямо не визначені в законодавстві. Тому, особи, які мають право законодавчої ініціативи, зловживають своїм службовим становищем для ініціювання і лобювання таких законопроектів про внесення змін до КК, які не вирішують його завдань, натомість які можуть створити політичну і соціальну напругу (як приклад, можна навести проекти законів, якими пропонувалось ввести кримінальну відповідальність за наклеп, поновити смертну кару тощо) або спрямовані на вирішення особистих чи корпоративних інтересів [1, с.68].

У законодавстві України про кримінальну відповідальність є чимало законодавчих положень, які не мають наукових і правових обґрунтувань. Дослідники слушно відзначають, що правотворчій діяльності останніх років багато в чому властивий безсистемний, а іноді навіть хаотичний характер. Законопроекти, що виносяться на розгляд парламенту, не завжди проходять належну наукову експертизу. Всі ці дії знижують ефективність запобіжної функції кримінального закону, негативно позначається на правозастосовній діяльності держави [2, с.9].

Так, станом на 1 липня 2014 року до Кримінального кодексу України 2001 р. уже понад 125 разів вносились зміни. При цьому неодноразово вони

були внесені понад 100 статей, із яких двічі були піддані змінам понад 60 статей, тричі - понад 30, а окремі статті змінились 4 і більше разів. За 13 років прийнято понад 50 статей, причому кожна п'ята з них на сьогодні вже виключена з КК, а багато інших нових статей піддані змінам; водночас виключно із КК 27 статей [1, с.63].

Звичайно, не всі зміни і доповнення, або виключення окремих норм із Кримінального кодексу можна вважати реформою. Для реформування треба змінити підхід до внесення змін та доповнень, змінити свідомість суспільства і рухатись в цьому напрямку прораховуючи зміни в суспільстві на крок, а можливо і на два, вперед враховуючи досвід сучасного Європейського законодавства і застосовуючи його в Україні.

Список використаних джерел

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / за заг. ред М.І. Хавронюка. - К.: Ваіте, 2014. - 944с.
2. Тацій В. Актуальні проблеми сучасного розвитку кримінального права України/ В. Тацій, В. Борисов, В.Тютюгін // Право України. - 2010.- №9. - с.9.

Куций Р.В., кандидат юридичних наук,
старший інспектор з навчально-методичної
роботи Прикарпатського факультету НАВС

Визначення моменту закінчення погрози як способу вчинення злочину

Стан психічного здоров'я особистості впливає на інтелектуальний потенціал нації, моральну атмосферу в суспільстві та його трудові ресурси. Тому не останнє місце у вітчизняній кримінально-правовій науці займають питання охорони психічної недоторканості особи та питання кримінальної відповідальності за погрозу. При цьому важливим є встановлення моменту закінчення погрози як способу вчинення злочину.

Із самого визначення поняття погрози випливають її складові: 1) вираження інформації; 2) доведення інформації. При цьому обидві складові є обов'язковим. Водночас в деяких випадках вираження та доведення інформації збігаються. Зокрема, такий збіг можливий, коли вираження та доведення інформації відбувається шляхом учинення одного діяння. Натомість можливі випадки, коли вираження та доведення інформації не збігаються, а полягають у вчиненні різних дій, які до того ж є розірваними у часі. Наприклад, вираження погрози полягає у написанні листа, а її доведення - у відправленні листа.

В науці кримінального права, з цього приводу, висловлюються дещо різні думки. Зокрема, в науково-практичних коментарях КК України, як правило, висвітлюється позиція, що погроза є закінченою з моменту, коли

вона була доведена до потерпілого [1, с. 77, 728, 725, 911; 2, с. 1105; 3, с. 712, 714, 787] або сприйнята потерпілим [1, с. 510; 2, с. 311, 549, 1093].

Поряд із цим В.В. Шаблистий та О.О. Крашенников моментом закінчення погрози вбивством визнають момент її доведення до адресата [4, с. 15; 5, с. 170]. В окремих джерелах також зазначається, що погроза знищення майна загальнонебезпечним способом є закінченою із моменту «здійснення погрози, за наявності реальних підстав побоюватися її виконання» [1, с. 229].

У російських підручниках з кримінального права обґрунтовується позиція, що моментом закінчення погрози є висловлення або демонстрація погрози, яка сприймається адресатом як реальна [6, с. 54]. Проте, на наш погляд, визначення погрози як такої, що сприймається як реальна, можливе тільки при самому сприйнятті погрози.

Певним підтвердженням цього є позиція, висловлена С.В. Бородіним, який розрізняє момент закінчення погрози залежно від способу її вираження, зокрема, вчений вважає погрозу закінченою з моменту виголошення погрози в присутності потерпілого або інших осіб, а при вираженні погрози письмово - з моменту ознайомлення потерпілого чи інших осіб з погрозою [7, с. 75].

На думку Р.Ш. Бабанли, погроза вбивством є закінченою, коли вона доведена до адресата та сприйнята ним. Обґрунтовується це тим, що обов'язковою ознакою погрози, в цьому випадку, є сприйняття її як реальної. Натомість, моментом закінчення інших погроз вбивством, де ознака її сприйняття як реальної не є обов'язковою, є момент висловлення погрози в присутності потерпілого [8, с. 86]. Однак, у цьому зв'язку виникає питання про момент закінчення погрози, обов'язковою ознакою якої не визнається її сприйняття як реальної, проте вираження та доведення якої вчинюються різними діями, а саме вираження та сприйняття інформації розділені в часі.

Більш повною, на нашу думку, виглядає точка зору І.В. Лукянової, яка стверджує, що погроза повинна визнаватися закінченою, тоді коли вона висловлена ззовні та стала відома потерпілому [9, с. 80]. Пояснюється це тим, що дійсно вплинути на психічну недоторканість особи може тільки погроза, яка сприйнята потерпілим.

Виходячи з цього, моментом закінчення погрози повинен виступати момент сприйняття погрози адресатом. В іншому випадку, погроза є такою, що не доведена до адресата, а отже не може навіть потенційно порушити психічну недоторканість потерпілого, а тому й не може бути закінченою.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. - 5- те вид., допов. - Х. : Право, 2013.

Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. - 2013. - 1040 с.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка - 7-ме вид., переробл. та допов - К. : Юридична думка, 2010 - 1288 с.

3. Уголовный кодекс Украины. Комментарий : Под редакцией Ю. А. Кармазина и Е. Л. Стрельцова. - Харьков, ООО. -Одиссей, 2001. - 960 с.

4. Шаблюстий В. В. Кримінальна відповідальність за погрозу вбивством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / В. В. Шаблюстий. - Дніпропетровськ, 2010. - 20 с.

5. Крашенников А. А. Угроза в уголовном праве России : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Крашенников Александр Алексеевич. - Ульяновск, 2002. - 198 с.

6. Уголовное право. Особенная часть : Учебник под редакцией профессора А. И. Рарога. - М. : Институт международного права и экономики. Издательство "Триада, Лтд", 1996. - 480 с.

7. Российское уголовное право. Особенная часть / [С. В. Бородин, О. Л. Дубовик, С. Г. Кглина и др.]; Под ред. В. Н. Кудрявцева, А. В. Наумова. - М. : Юристь, 1997. - 496 с.

8. Бабанли Р. Ш. Погроза вбивством: значення та місце в системі кримінального права України : дис. ... кандидата юриди. наук : 12.00.08 / Бабанли Расім Шагіногвич. - К., 2010. - 193 с.

9. Лукьянова И. В. Угроза как преступление в уголовном праве России : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Лукьянова Инна Викторовна. - М., 2004. - 184 с.

Луговий І.О., кандидат юридичних наук,
доцент, заступник начальника з навчально-
методичної та наукової роботи
Прикарпатського факультету НАВС

Окремі аспекти гарантій професійної діяльності поліцейського

Незабаром (07.11.2015) набуває чинності новий Закон України «Про Національну поліцію», прийнятий Верховною Радою України 02.07.2015. В зв'язку з цим актуальним вбачається дослідження окремих його положень, спрямованих на захист майбутніх поліцейських.

В першу чергу на захист працівника поліції спрямована ст. 62 Закону України «Про Національну поліцію», яка встановлює гарантії професійної діяльності поліцейського.

Однією з таких гарантій виступає положення Закону про те, що поліцейський під час виконання покладених на нього обов'язків підпорядковується тільки своєму безпосередньому та прямому керівнику. Ніхто, крім безпосереднього і прямого керівника (за винятком випадків, прямо передбачених законом), не може надавати будь-які письмові чи усні

вказівки, вимоги, доручення поліцейському або іншим способом втручатися в законну діяльність поліцейського, у тому числі діяльність, пов'язану з кримінальним провадженням або провадженням у справах про адміністративні правопорушення [1].

Працівник поліції під час проходження служби та виконання службових обов'язків підпорядковується безпосередньому і прямому начальникам. Цьому його зобов'язує Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, затверджений Законом України від 22.02.2006. Дисципліна працівників поліції полягає в додержанні порядку і правил, установлених законодавством України, присягою, статутами, нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України та наказами начальників органів внутрішніх справ, що видаються у межах їхніх повноважень.

Прямими начальниками є начальники, яким особи рядового, начальницького складу підлеглі за службою навіть тимчасово [2]. Найближчий до підлеглого прямий начальник є безпосереднім начальником. Наказ начальника має бути законним, чітким, зрозумілим і виконуватись беззаперечно, точно й у строк. У разі одержання неправомірного наказу підлеглий зобов'язаний негайно доповісти про це особі, яка віддала цей наказ. Якщо наказ підтверджений - не виконувати його, а доповісти старшому прямому начальникові. Невиконання правомірного наказу тягне за собою відповідальність згідно з Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України.

Ніхто інший, за винятком уповноважених службових осіб, у випадках, передбачених законом, не вправі втручатися в законну діяльність працівника поліції. Згідно з п. 39 Дисциплінарного статуту особа рядового або начальницького складу при виявленні порушень чинного законодавства, зловживань або інших недоліків у службовій діяльності повинна доповісти про це по команді чи надіслати пропозицію, заяву або скаргу старшому прямому начальникові, аж до міністра внутрішніх справ України.

Ніхто не має права зобов'язати працівника поліції виконувати обов'язки, які не передбачені чинним законодавством України.

Кожна особа рядового або начальницького складу має право оскаржити неправомірні щодо неї дії начальників з питань і в порядку, передбачених чинним законодавством.

Стаття 1 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із законом. В свою чергу Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» встановлює систему особливих заходів державного захисту працівників поліції від перешкод щодо виконання покладених на них законом обов'язків і здійснення наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їхніх близьких родичів у зв'язку зі службовою діяльністю.

Для забезпечення безпеки працівників правоохоронних органів та їхніх близьких родичів, недоторканності житла, а також збереження їхнього майна

з урахуванням конкретних обставин можуть застосовуватися відповідно до законодавства такі заходи: особиста охорона, охорона житла та майна; видача зброї, засобів індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку; забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту; переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, переселення в інше місце проживання [3].

Перераховане вище є елементом правового захисту працівників поліції, під яким розуміють правотворчу та правозастосовну діяльність державних органів щодо захисту життя, здоров'я, честі, гідності, особистої недоторканності, інших громадянських та політичних прав, а також майна поліцейських та їх близьких, як осіб, наділених відповідним спеціальним правовим статусом, з метою досягнення стану правової захищеності.

Список використаних джерел

1. Про національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>
2. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-15/conv>
3. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>

Максимів Л.В., кандидат юридичних наук,
науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем кадрового забезпечення
діяльності ОВС ННШФПМГБПСНГУ
НАВС

Повідомлення про підозру: деякі аспекти

Проблема повідомлення про підозру під час досудового розслідування є досить важливою та актуальною на сьогоднішній день. Адже саме з моменту повідомлення особи про підозру у кримінальному провадженні з'являється новий учасник у статусі підозрюваного, якому на основі зібраних доказів виноситься повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

У наукових колах існує різний підхід до розуміння повідомлення про підозру. Ряд авторів вважають повідомлення про підозру процесуальною дією прокурора або слідчого за погодженням з прокурором [1, с. 603]. Так, О.В. Капліна розглядає повідомлення про підозру як процесуальну діяльність, зміст якої полягає у складанні слідчим або прокурором письмового повідомлення про підозру та його врученні особі відповідно до ст. 276-279 КПК України [2, с.241]. І.Г. Івасюк під повідомленням про підозру розуміє процесуальне рішення та перший етап формування державного обвинувачення [3, с. 77-78], В.О. Гринюк - початок реалізації функції обвинувачення [4, с.120-126]. Частина науковців виділяє повідомлення про підозру в окремий етап досудового розслідування [5, с. 344].

Виходячи зі змісту Глави 22 Кримінального процесуального кодексу України, якою врегульовано питання повідомлення про підозру [6], підтримуємо погляди Ю.П. Аленіна та І.В. Гловюка в тому, що повідомлення про підозру слід розглядати як процесуальний акт та як процесуальну процедуру [7].

Статтею 276 КПК передбачені випадки повідомлення про підозру: 1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; 2) обрання до особи одного з передбачених КПК запобіжних заходів; 3) наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення [6].

КПК передбачено порядок складення повідомлення про підозру прокурором або слідчим за погодженням з прокурором у письмовій формі, а також відомості, яке воно має містити. Письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений КПК для вручення повідомлень. Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання. У разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню.

У практичній діяльності виникає проблема повідомити особу про підозру, якщо її місцезнаходження не встановлене. Статтею 135 КПК передбачено виклик особи до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою. У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи [6]. З цього слідує, що й повідомлення про підозру у випадку тимчасової відсутності особи за місцем проживання для передачі їй вручається під розписку дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або

адміністрації за місцем її роботи. Однак, немає ніяких гарантій того, що особа, яка отримала під підпис вказаний документ передасть його потрібній особі. Тому виникають сумніви чи вважається особа повідомленою про підозру, якщо таке повідомлення їй передане будь-яким із способів, передбачених КПК. Адже особа фактично може й не знати, що вона підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Іншою проблемою повідомлення про підозру особи, місцезнаходження якої невідоме, є неможливість оголошення розшуку такої особи без попереднього повідомлення про підозру. Адже в розшук можна оголосити тільки підозрюваного, а без повідомлення про підозру особа не може набути статусу підозрюваного. У деяких практичних підрозділах означену проблему вирішують таким чином: надсилають повідомлення про підозру поштовим зв'язком і опитують свідків, які підтверджують факт відсутності за місцем проживання такої особи, що й вважається, що відбулось повідомлення про підозру і особа набула статусу підозрюваного. Після проведення зазначених дій слідчий виносить постанову про оголошення розшуку підозрюваного. Однак, виникають великі сумніви щодо правильності таких дій. Вважаємо, що означена проблема потребує детального дослідження і вирішення шляхом внесення законодавцем коректив.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. - К. : Юстініан, 2012. - 1224 с.
2. Капліна О.В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність / О.В. Капліна // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. - 2013. - № 1(5). - С. 238-242.
3. Івасюк І.Г. Інститут «Повідомлення про підозру» нового кримінального процесуального законодавства України / І.Г. Івасюк // Митна справа. - 2013. - №4(88). - Ч. 2. - Кн. 2. - С. 74-79.
4. Гринюк В.О. Окремі питання повідомлення особи про підозру як початок реалізації функції обвинувачення / В.О. Гринюк // Право України. — 2013. - № 11. - С. 120-126.
5. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. - Х. : Право, 2013. - 824 с.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). - Ст. 541.
7. Алєнін Ю.П. Повідомлення про підозру: загальна характеристика та проблеми удосконалення / Ю.П. Алєнін, І.В. Гловюк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: igb18-pbiu.sou.ua/.../c%ii%b18_64.exe?..

Матвєєва О.І., студент юридико-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Семенов В.В., кандидат юридичних наук доцент

Інценування як спосіб приховування злочинів: криміналістичні, кримінально-процесуальні та психологічні аспекти

Актуальність даної теми обумовлена в першу чергу тим, що сьогодні органи досудового розслідування у процесі розкриття злочинів нерідко зустрічаються з діяннями осіб-злочинців, які спрямовані на приховування злочину і факторів, що викривають дане діяння. Та не завжди слідчим вдається виявити ознаки такого діяння, що призводить до помилкового прийняття рішення у кримінальному провадженні і як наслідок - уникнення покарання винними особами і відповідно до відповідальності можуть бути притягнуті невинні. Тому, на нашу думку, розгляд такого способу приховування злочинів, як інценування потребує вивчення. з подальшим формулюванням рекомендацій для використання в правоохоронній діяльності.

Дослідження проблем інценування події злочину в різних видах злочинної діяльності приділяли увагу А. А. Саковський, В. Ю. Дрозд, В.В. Семенов, Л. М. Торган, Д. П. Левічев та інші.

Інценування злочину передбачає такий спосіб приховування злочину, який складається з системи дій злочинців щодо створення негативних обставин, що не відповідають дійсності, які проявляються у знищенні, не виникненні, приховуванні, створенні нової слідової або іншої інформації з метою введення слідства в оману і уникнення відповідальності за вчинене [2, с. 173]. На нашу думку, зміст цього способу приховування злочину являє собою штучно створену обстановку певної події, а також пов'язані з нею неправдиві відомості особи, яка створила цю обстановку з метою направлення слідства на помилковий шлях, що не відповідає істинності.

А. А. Саковський зазначає, що інценування, незалежно від мети його вчинення, спрямоване на дезорганізацію діяльності органів правосуддя, а тому є особливо небезпечним та являє собою протиправне винне діяння, що полягає у протидії роботі правоохоронних органів, у забезпеченні принципу невідворотності покарання за вчинений злочин [2, с. 3].

Аналізуючи зміст інценування треба звернутись до розгляду криміналістичного, кримінально-процесуального, а також психологічного фактору, який може бути досліджений шляхом вивчення психології суб'єкта інценування.

Криміналістичний аспект В. Ю. Дрозд пояснює тим, що інценування демонструє спосіб вчинення злочину, який за загальноприйнятими правилами представляє систему дій з підготовки, вчинення, і приховування правопорушення, об'єднаних єдиним злочинним умислом. Саме спосіб приховування реалізується різними способами, в тому числі шляхом

інсценування. Щодо кримінально-процесуального аспекту, то слід зауважити, що інсценування з одного боку свідчить про приховування правопорушення, а з іншого характеризує особу правопорушника або іншу зацікавлену особу. В ході розслідування слідчий отримує інформацію про дії суб'єкта (час, послідовність, знаряддя, навички та ін.) та його ознаки (прикмети, психологічні особливості). Всі ці чинники слідчий повинен вивчати в сукупності та взаємозв'язку, оскільки аналіз усіх цих даних виступає лише непрямими доказами, вказуючи на умисел і спосіб приховування правопорушення [1, с. 193].

Проте, при розслідуванні інсценувань, як засвідчує слідчо-судова практика, особливо важливими обставинами є ті, які характеризують суб'єкта та його психологічні особливості.

З цього питання В. В. Семенов підкреслює, що при інсценуванні злочинець готує, в першу чергу, себе психологічно, роль імпульсу до його здійснення відіграє сукупність мотивів. Складність інсценування полягає в ланцюзі логічно взаємопов'язаних міркувань, що стосуються способів інсценування та рефлексивного мислення, спроб відтворення можливої розумової діяльності слідчого, а також оточуючих осіб. При цьому особа-злочинець формує такі варіанти інсценування, які найбільш вражаючі і переконливі для події скоєного злочину. В. В. Семенов звертає увагу на рівень інсценування, який певною мірою залежить від того, у який період злочину воно здійснюється. Це такі етапи інсценування: а) підготування до злочину, коли рівень розумової діяльності не обмежений часом; б) учинення злочину, коли раптово виявляється можливість створити інсценування, а тим самим уникнути відповідальності; в) після вчинення злочину, коли обстановка й аналіз учиненого підказують, що скоєне можна приховати інсценуванням. У названих позиціях рівень інтелектуальної напруженості різний і зумовлений суб'єктивними (стан психіки) та об'єктивними чинниками (пошук можливостей для інсценування). Психічний стан у всіх цих випадках у злочинця наближений до стану стресу, фрустрації, депресії, що й зумовлює наявність помилок у створенні інсценування [3, с. 181].

Погоджуючись з вищевикладеним, можна стверджувати: аби виявити інсценування, для слідчого, перш за все, необхідно мати уявлення про психологію особи, яка приховує дійсну картину того, що сталося. Отже, при розслідуванні, слідчий повинен правильно використовувати можливості рефлексивного мислення, а саме, проникнення особи в явища чужої свідомості, пізнання їх людиною й подання, «моделювання» цих явищ у своєму внутрішньому світі, керуючись при цьому отриманими відомостями про особу-злочинця, а саме: соціальні зв'язки (політичні, трудові, побутові, родинні тощо); морально-політичні якості (світогляд, спрямованість, переконання, інтереси); психологічні властивості й особливості (інтелект, вольові якості, емоційні особливості, темперамент); демографічні та фізичні дані (стать, вік, стан здоров'я; біографія, життєвий досвід, освіта, заслуги і провини перед суспільством) тощо.

Підсумовуючи, слід зазначити, що аналіз інформації про можливе інсценування можливий завдяки кропіткому вивченню слідчим як окремо кожної його ознаки, так і їх сукупності та взаємозв'язку, враховуючи при цьому розгляд криміналістичного, кримінально-процесуального, а також психологічного фактору особи-злочинця.

Список використаних джерел

1. Дрозд В. Ю. Інсценування в контексті методики розслідування злочинів // Митна справа. - 2014. - № 1(2.2). - с. 191-197.
2. Саковський А. А. Криміналістичні засади розслідування інсценувань злочинів: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Андрій Анатолійович Саковський. - К., 2013. - 173 с.
3. Семенов В. В. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики // Розслідування злочинів: проблеми інсценування. - 2012. - Випуск 11. - с. 120 - 125.

Міщенко М.О., кандидат юридичних наук,
викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін Інституту кримінально-
виконавчої служби

Особа злочинця, який вчиняє посягання на культурні цінності

Досліджуючи кримінально-правову охорону культурних цінностей в Україні, не варто залишати поза увагою питання попередження вчинення злочинів, які посягають на культурні цінності або окремі їх види. У цьому сенсі слід проаналізувати ті специфічні ознаки, які вирізняють особу, яка цілеспрямовано вчиняє названі злочини, від інших злочинців. Це створить підґрунтя для пошуку ефективних способів виявлення таких злочинів та осіб, що їх вчинили, а також попередження їх вчинення іншими особами.

За даними анкетування, проведеного серед працівників правоохоронних органів, 83,1 % опитаних зазначили, що характеристика особи злочинця залежить від того, який вид злочину, що посягає на культурні цінності, він учинив [1, с. 209]. Названий показник цілком закономірно впливає з того, що на даний час у Кримінальному Кодексі України відсутній окремий розділ, присвячений злочинам, які посягають на культурні цінності. Вони хаотично розміщені у окремих розділах Особливої частини КК України.

На нашу думку, до злочинів, які посягають на культурні цінності, належать наступні: ст. 193 КК України («Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї»), ст. 201 КК України («Контрабанда культурних цінностей») та ч. 2-5 ст. 298 КК України («Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної

спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини»). Незважаючи на те, що культурні цінності безпосередньо визначені як предмет злочину лише у ст. 201 КК України, коло таких діянь значно ширше, адже і у ст. 193 та ч. 2-5 ст. 298 йдеться про посягання на культурні цінності або їх окремі різновиди, але це можна визначити лише шляхом детального дослідження положень національного галузевого законодавства у сфері охорони культурної спадщини.

Аналіз матеріалів кримінальних справ, а також вироків щодо злочинів, які посягають на культурні цінності, свідчить про те, що впродовж аналізованого періоду вони вчинялися переважно повнолітніми громадянами України чоловічої статі із середньою або середньою спеціальною освітою, які не мали постійного місця роботи. Разом із цим, слід окремо досліджувати ті специфічні ознаки, які вирізняють осіб, які вчиняють посягання на культурні цінності залежно від різновидів цих предметів.

Найбільш показовим є дослідження характерних рис осіб, які вчиняють злочини, передбачені ст. 201 та ч. 2-5 ст. 298 КК України. Це обумовлено тим, що офіційна статистика МВС фіксує незначну частину злочинів, передбачених ст. 193 КК України, більшість з них є латентними [2; 3].

На практиці, контрабанда культурних цінностей доволі часто вчиняється раніше не судимими іноземцями або громадянами України, які періодично здійснюють різні за тривалістю виїзди за межі території держави [4; 5; 6]. Знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини у багатьох випадках вчиняється одноособово раніше не судимими суб'єктами, у яких відсутня стійка антисуспільна спрямованість на вчинення злочинів [7; 8].

Отже, доволі важко скласти узагальнений «портрет» особи, яка вчиняє злочини, які посягають на культурні цінності, однак з огляду на те, який різновид злочину вчинено, можна окремо досліджувати осіб, які вчинили контрабанду культурних цінностей; осіб, які вчинили незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у них; а також осіб, які здійснили незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини.

Список використаних джерел

1. Міщенко М.О. Кримінально-правова охорона культурних цінностей в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Міщенко Марина Олексіївна. - К., 2014. - 223 с.
2. Про надання інформації : лист Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України від 26 груд. 2012 р. № 16/1К-270 зі. - К.: Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України, 2012. - 1 с.
3. Про опрацювання інформаційного запиту : лист Департаменту боротьби з контрабандою, аналізу ризиків та протидії корупції Державної

митної служби України від 31 січ. 2012 р. № 20/1-11/0870-ЕП. - К. : Департамент боротьби з контрабандою, аналізу ризиків та протидії корупції Державної митної служби України, 2012. - 2 с.

4. Вирок у справі № 1-184/11 від 23.09.2011 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документа: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19434591>.

5. Вирок у справі № 1-146/10 від 23.07.2010 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документа: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10691260>.

6. Вирок у справі № 1-194/11 від 04.08.2011 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документа: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/17653527>.

7. Вирок у справі № 1-206/11 від 13.10.2011 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документа: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19751071>.

8. Вирок у справі № 1-27/11 від 29.04.2011 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документа: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/15525133>.

Пасічняк Р.Л., викладач кафедри тактико-спеціальної, фізичної та вогневої підготовки Прикарпатського факультету НАВС

Поняття та зміст злочинності як негативного явища в суспільстві

Злочинність, її сутність та природа належать до предмета науки кримінології, становлять один з основних його елементів. Теорія злочинності займає центральне місце у кримінологічній науці. Вона містить теоретичні та методологічні положення щодо наукового розуміння природи, сутності, поняття злочинності, форм її проявів, основних кримінологічних характеристик, показників останніх, методологічних засад їх вимірювання тощо. З теорією злочинності пов'язані та значною мірою є похідними від неї кримінологічні теорії: причин та загалом детермінації злочинності, особи злочинця, запобігання злочинним проявам, а також інші питання, що становлять теоретичну частину науки кримінології.

До злочинності як суспільного феномену з давніх-давен, ще до виникнення та формування кримінології як науки, звертали увагу багато мислителів: філософів та психологів, теологів та етнографів, біологів і медиків. На сьогодні немає жодної науки соціально-гуманітарного або навіть біолого - природничого напрямку, яка б не торкалася феномену злочинності, намагаючись розкрити його природу та зробити «свій внесок» у її пояснення. І це не дивно - проблема злочинності завжди перебувала у центрі уваги суспільства.

Центральним або, говорячи мовою теорії систем, системно - утворюючим елементом проблеми злочинності є питання про її природу. З його розв'язанням

пов'язане розуміння її сутності, закономірностей, шляхів та засобів протидії. З перших висловлювань щодо злочинності, які належали античним філософам Аристотелю та Платону, і фактично до наших днів панує єдина думка стосовно того, що злочинність існує у суспільстві і, перш за все, є суспільним феноменом. Багато дослідників злочинності у різні часи пов'язували її із соціальною недосконалістю суспільства, яке не забезпечує вирішення його соціальних проблем, у тому числі формування потрібної суспільної спрямованості та етичної поведінки громадян, насамперед молодого покоління. Тим самим вчиненню злочинів давно надавалася соціальна ознака[3, с.28].

Хотів би зауважити, що відносно існування злочинності, людьми висловлюються різні міркування. Навіть і такі, що злочинність, як і гріх - це нормальне явище, яке притаманне будь-якому суспільству. Вона є нормальною функцією суспільства, невід'ємною складовою сучасної культури. Ненормальними є придумані людьми санкції і закони. Наявність великої кількості санкцій і законів тільки посягають на свободу індивіда. Без злочинності, конкретних злочинів наше життя було б нецікавим. Ми з вами були б подібними до запрограмованих роботів, які чітко виконують вкладені в них команди. Подібно як ті мурашки, люди змушені б виконувати приписи всяких інструкцій, нормативних актів, не відступаючи і кроку від них. Таке життя є скучним, сумним, не цікавим. Необхідна різноманітність, що на думку прихильників таких поглядів і привносить злочинність.

По-друге, злочинність як нормальне явище на думку окремих людей слід вважати із-за таких обставин:

- Злочин це завжди відносини між двома людьми: злочинцем і жертвою. В результаті злочинного акту один із них стає - нещасним (жертва), а інший (злочинець) - щасливим. Хіба із-за таких умов, можна розглядати злочинність як погане явище, коли вона одній половині людей приносить задоволення, робить їх щасливими.

- З другої сторони, такий поділ людей в суспільстві на їх думку, на щасливих і нещасних зумовлює дотримання дезбалансу в світі (в природі) між добром і злом, подібно тому, як все в світі має свій антипод. Для прикладу, є - ніч - день, тепло - холод, суша - вода, багаті - бідні тощо, існування яких і рухає світ. Тому, наявність злочинів, це не що інше, як засіб природи, для досягнення своєї мети по відношенню до нас, для збереження дезбалансу в світі. За цих умов, не можна карати людину за злочин, так як це справа рук природи. Караючи злочинця, чи не повторюємо ми помилку дитини, яка б'є стіл, в який вона зачепилася [4,с.43].

Інколи злочин, на думку багатьох є тим бар'єром, що перекриває шлях до успіху, багатства, соціального підвищення. Дуже яскравим прикладом по цьому питанню є роман Достоевського «Преступление и наказание», в якому студент Раскольников роздумує, що вб'є стареньку, багату і далеко не розумну жінку, їй не потрібно так багато грошей, як вона має, вона і так не зможе ними гідно розпорядитися. Гроші він мав на меті взяти не для себе, а для помираючих від голоду людей, тим самим бажав він поновити справедливість. Отже він бажає скоїти злочин заради більш гуманної мети,

допомогти людям. Або наступний приклад, дії Олекси Довбуша, який також вчинював злочинні дії на той час по відношенню до багатих людей і їх майно та гроші віддавав бідним, проте в народі він славиться не як розбійник, а як народний герой [1,с.68].

По-третє, є і такі особи, що розуміють злочинність не тільки, як нормальне явище, а більш того - прогресивне. Вона дає роботу правоохоронним органам, тим самим знижує безробіття, сприяє розвитку професіоналізму людей, розвитку окремих галузей народного господарства. Це пояснюється тим, що злочинці іноді з метою скоєння окремих видів злочинів придумують оригінальні конструкції, технічні засоби, що в подальшому стають надбанням всього людства.

Навіть побутує така думка, що не юристи створюють закони, підручники з кримінального права, а самі злочинці, які спочатку знаходять прогалини в законодавстві, тобто способи, як заробити гроші, тим самим не підпасти під відповідальність закону, тобто обійти його, тільки тоді, законодавці, визнаючи ці дії як такі, що приносять шкоду державі, приймають відповідну правову норму в Кримінальному кодексі та інших нормативних актах.

По-четверте, є і такі, які порівнюють злочинність з модою, розуміючи, ніби то особа скоюючи злочин, тим самим самовиражається, відрізняється від інших. Не кожному під силу допустив вчинити вбивство, розбій, грабіж тощо. Це вимагає деякої мужності. Щодо порівняння злочинності з модою яскравим прикладом може слугувати, вживання в даний час наркотичних засобів молоддю.

І на кінець, дехто вважає, якщо б не було злочинів, так званого зла, то неможливо було б дати позитивну оцінку діям особи чи суспільства. Всі ми кажемо: «Цей поступок хороший, а цей поганий», але не було б одного із них, не було б з чим порівнювати, тим самим добро б втратило свою престижність.

Таким беручи до уваги доктрину кримінологічної науки можна дійти висновку, *що злочинність* - це відносно стійке, негативне, детерміноване, соціальне, перехідне, історично-мінливе, кримінально-правове явище, яке являє собою сукупність злочинів і осіб, що їх скоїли, за відповідний період часу і на визначеній території, і яке характеризується кількісними та якісними показниками[5,с.94].

Список використаних джерел

1. Бандурка, А. М. Преступность в Украине: причины и противодействие / А. М. Бандурка, Л. М. Давиденко // . - Харьков, 2003.
2. Кримінальний кодекс України // [електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Леонтьев, А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. / А. Н. Леонтьев // . - М., 1975. - 304 с.

4. Соціальна робота із засудженими в Україні : навч. посібник / за заг. ред. І.Г.Богатирьова. - К. : ВД «Дакор», 2013. - 200 с.
5. Туркевич, І. К. Злочинність: Навч. посіб. / І. К.Туркевич // . - К., 1999.
6. Колб О.Г. Запобігання злочинності в місцях позбавлення волі: навч. пос.. - Луцьк: Вежа, 2005. - 492 с.

Свиридюк С.М., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Семенов В.В., кандидат юридичних наук, доцент

Значення судово-балістичної експертизи при розслідуванні злочинів

Актуальність даної теми обумовлена тим, що на сьогодні органи досудового розслідування у процесі розкриття злочинів зустрічаються з такими матеріалами вчинення злочину, як кулі, гільзи та сама зброя з якої був вчинений постріл. Зазвичай знань слідчого вистачає не в повній мірі, щоб встановити точність до якого виду належить зброя з якої був вчинений постріл, чи гільзи які знайдені на місці вчинення злочину з якої зброї вони були випущені. В даному випадку потрібно застосовувати спеціальні знання у сфері зброєзнавства якими володіє експерт. Тому на нашу думку балістична експертиза є основною у питаннях пов'язаних зі зброєю та боєприпасами.

Досліджування проблем балістичної-експертизи вивчали Тютюнник Т.В., Біленчук П.Д., Дубовий О.П., Салтевський М.В., Тимошенко П.Ю.

В основі судово-балістичної експертизи лежить розділ криміналістичної техніки, а саме судова балістика. Судова балістика вивчає в контексті розслідування злочинів вогнепальну зброю, боєприпаси та сліди їх дії.

Судово-балістичні експертизи призначаються для вирішення широкого кола задач ідентифікаційного й не ідентифікаційного характеру, пов'язаних з дослідженням вогнепальної зброї і боєприпасів, слідів пострілу в самій зброї, на ураженій перешкоді і на стрільці.

Об'єктами судово-балістичної експертизи є вогнепальна зброя, боєприпаси та їх частини (патрони, гільзи, кулі, дріб, картеч, пижі, прокладки), предмети зі слідами пострілу[1, с.111-112].

В залежності від виду зброї яка застосовувалася при вчиненні злочину експерт може встановити її вид: бойова (вогнепальна і холодна); мисливська; спортивна; нарізна; гладкоствольна; комбінована [1,с. 112-113].

Що стосується урахування тенденцій у механізмах вчинення злочинів визначено об'єкти сучасної судово-балістичної експертизи та визначені особливості завдань щодо їх дослідження, визначення особливостей методики експертного дослідження окремих новітніх зразків зброї, пов'язані з їх конструктивними особливостями, та їх забезпечення інформаційно-

довідковим матеріалами даним питанням займався такий науковець як Тютюнник Т.В. [2].

Для проведення цієї експертизи слідчий виносить постанову про її призначення. Усі матеріали, перелічені в постанові, і сама постанова ретельно готуються до пересилки: документи вміщуються в конверти, а речові докази - в міцні коробки чи ящики таким чином, щоб вони не були пошкоджені і не стикались один з одним у процесі транспортування. Матеріали на експертизу доставляються спеціальною поштою або нарочним.

Результати експертизи багато в чому залежать від переліку поставлених питань і якості їх формулювання.

До *класифікаційних* питань належать такі:

- 1) Чи є вогнепальною зброєю предмет, вилучений у підозрюваного?
- 2) До вогнепальної зброї якої системи, моделі, зразка, калібру належить вилучена зброя?
- 3) Із зброї яких виду, калібру і системи вистріляна куля, вилучена з трупа?

Потребують граничної точності формулювання питань *діагностичного* характеру, серед яких виділяються такі:

- 1) Чи є справним і придатним для стрільби пістолет, вилучений у підозрюваного?
- 2) У який спосіб виготовлено даний пиж (вирізання, висічка тощо)? та інші питання які потрібно встановити експерту.

Особливе місце в судово-балістичній експертизі посідають ідентифікаційні дослідження, результати проведення яких можуть дати пряму і категоричну відповідь щодо зняття злочину і дати можливість серйозно обґрунтувати версію про конкретного зловмисника.

Питань, що вирішуються експертами в даній сфері це:

- 1) Чи вистріляна дана куля з конкретного пістолета, вилученого у підозрюваного?
- 2) Чи відстріляні п'ять гільз, виявлених на місці події, з конкретного пістолета, вилученого у обвинуваченого?
- 3) Чи є частинами одного патрона куля, вилучена з тіла потерпілого, і гільза, виявлена на місці події? та інші [3].

Отже, можна зробити такий висновок, що судово-балістична експертиза є головною з питань пов'язаних з дослідженням вогнепальної зброї і боєприпасів, слідів пострілу на самій зброї, на ураженій перешкоді і на стрільці. Вона дає можливість встановити точність зброї з якої був здійснений постріл, до якого виду зброї відноситься куля чи гільза, які знайдені на місці вчинення злочину.

Список використаних джерел

1. Глібко В. М., Дудніков А. Л., Журавель В. А. та ін. / За ред. В. Ю. Шепітька. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. - 684 с.

2. Тютюнник Т.В. Теоретичні та організаційно-технічні основи інформаційного забезпечення судово-балістичної експертизи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Тютюнник Тетяна Вікторівна. Харків, 2008. - 220 с.

3. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров та ін. - К.: Юрінком Інтер, 2011. - 504с.

Хоменко О.М., студентка Національного університету ДПС України
Топчій В.В., доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, завідувач кафедри кримінального права та кримінології Національного університету ДПС України

Деякі проблеми розслідування та попередження кіберзлочинності

У ХХІ столітті нова історична фаза розвитку цивілізації - інформаційне суспільство поступово набирає обертів, несучи з собою не тільки позитивні, а й негативні тенденції та явища. Не можливо не звертати увагу на важливість інформаційних технологій, які стали супутником сучасної людини не лише на робочому місці, а й заповнили майже всі сфери життєдіяльності. Разом із зручністю і швидкістю сучасних засобів зв'язку, на сучасному етапі розвитку суспільних, культурних та економічних відносин в Україні збільшилася кількість так званих кіберзлочинів.

Кіберзлочинність - це злочинність у так званому «віртуальному просторі». Віртуальний простір або кіберпростір можна визначити як змодельований за допомогою комп'ютера інформаційний простір, в якому знаходяться відомості про осіб, предмети, факти, події, явища і процеси, представлені в математичному, символічному або будь-якому іншому вигляді і що знаходяться в процесі руху по локальних і глобальних комп'ютерних мережах, або відомості, що зберігаються в пам'яті будь-якого фізичного або віртуального пристрою, а також іншого носія, спеціально призначеного для їх зберігання, обробки і передачі.

Метою роботи є дослідження деяких проблем, що перешкоджають розслідуванню та попередженню кіберзлочинності, а також вироблення пропозицій щодо їх вирішення.

На відміну від традиційних видів злочинів, кіберзлочинність явище відносно молоде і нове, яке виникло з появою мережі Інтернет. Слід зазначити, що сама природа цієї мережі є достатньо сприятливою для вчинення злочинів. Сьогодні найбільше увага злочинців зосереджена на спробах порушення роботи або несанкціонованого використання можливостей інформаційно-телекомунікаційних систем державного, кредитно-банківського, комунального, оборонного, виробничого секторів.

Якщо звернутись до витоків історії то стає зрозумілим, що найбільшого розвитку ці злочини набули з вісімдесятих років, коли Фред Коен вперше опублікував відомості про розробку комп'ютерних вірусів та їх дію на інші комп'ютери. У 1986 році в Сполучених Штатах Америки вперше прийнято закон «The Computer Fraud and Abuse Act», який забороняв неавторизований доступ до будь-якої комп'ютерної системи і отримання секретної військової інформації. [6]

Прецедентом вчинення даного злочину в Україні є «справа Володимира Льовіна». Цей злочин учинено групою осіб, які скориставшись мережею Інтернету, здійснила 40 грошових переказів на загальну суму 10 млн. 700 тис 952 доларів США з рахунків осіб, що знаходились в різних країнах (США, Фінляндія, Ізраїль). [6]

Незважаючи на те, що Україна увійшла до трійки лідерів з DDoS-атак. За даними Лабораторії Касперського, 12% від усіх атак припадає на Україну. Зі зростанням обсягів безготівкових розрахунків зростає й кількість потерпілих від кібершахраїв. За даними НБУ, у 2011 році кількість протиправних операцій за платіжними картами українських банків зросла до 7,6 тис. порівняно 2,9 тис. роком раніше. Обсяг неправомірно списаних коштів збільшився майже в півтора рази - з 6,3 млн до 9,1 млн грн. І це лише офіційна статистика, до того ж за 2011 рік. [7]

Першою причиною розвитку кіберзлочинності, як і будь-якого бізнесу, є прибутковість. Другою причиною зросту кіберзлочинності як бізнесу є те, що вчинення цих злочинів не пов'язана з великим ризиком. [5]

Указані злочини є надзвичайно латентними, мають у собі складність виявлення, здійснення досудового розслідування, доказу в суді подібних справ та досить велику збитковість навіть від одиничних випадків їх учинення.

В Україні нормативно-правову базу правового регулювання в сфері кіберзлочинності складають Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Конвенція Ради Європи «Про кіберзлочинність», Закони України «Про основи національної безпеки України», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» тощо, Укази Президента України від 08 липня 2009 року № 514/2009, від 08 червня 2012 року № 389/2012, № 390/2012, інші нормативно-правові акти. [2,3]

Крім того, на урядовому рівні створено робочі групи, які розробляють проекти законодавчих актів у сфері громадських стосунків стосовно використання інформаційних технологій, які відображають питання боротьби з кіберзлочинністю і взаємодію з різними міжнародними державними та правоохоронними структурами.

Кримінальний кодекс України є правовою основою по протидії комп'ютерної злочинності. В цьому Кодексі окремі види комп'ютерних злочинів (кіберзлочинів) виділено в Розділ VI Особливої частини - це злочини в сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем і комп'ютерних мереж (ст. 361, 361, 363). У Розділі V

зазначено окремі види злочинів, в яких комп'ютерні продукти визначено як засіб злочину (ст. 163, 176, 177) та злочини у сфері господарської діяльності (ст. 200) в Розділі УЛ.[8]

Служба безпеки України і Міністерство внутрішніх справ України в особі Управління боротьби з кіберзлочинністю опинилися на вістрі війни з «кіберами». На жаль, їхніх зусиль замало, особливо, зважаючи на українські реалії. Наша країна з її низьким рівнем обізнаності про загрози використання комп'ютерів і низьким рівнем інформаційної безпеки стає для них справжнім клондайком. Розкрадання коштів в системах Інтернету банкінгу, даних кредитних карт, DDoSатакі на сайти, шахрайство в інформаційних мережах і інсайдерські витoki інформації стають повсякденними явищами.

Лише після ратифікації Україною Конвенції про кіберзлочинність від 7 вересня 2005 року вважається за доцільне вживати термін кіберзлочини, [4]однак до цього часу немає чіткого визначення цього терміну.

Нами пропонується авторське визначення терміну кіберзлочинності. Отже кіберзлочинність - це сукупність кіберзлочинів, як суспільно небезпечних, винних діянь, учинених у кіберпросторі, за вчинення яких передбачена кримінальна відповідальність.

На нашу думку одним із проблемних питань на сьогодні є затягування досудового розслідування кіберзлочинів, у зв'язку з малою кількістю досвідчених державних експертів в області комп'ютерно-технічної експертизи, та, складнощами з уведенням у правове поле досліджень фахівців комерційних організацій. Типовий термін проведення комп'ютерно - технічних експертиз становить від півроку і більше через високу завантаженість профільних державних установ, а підозрюваний може утримуватися в слідчих ізоляторах весь цей час.

Крім того, мусимо констатувати, що й законодавство України є недосконалим у сфері боротьби з кіберзлочинністю. Так, відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 162 КПК України до охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належить інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо. [9] Для отримання доступу до речей і документів, визначених у зазначеній статті, згідно зч. 1 ст. 160 КПК України, слідчому за погодженням з прокурором необхідно звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді. [9]

На нашу думку, технічна інформація щодо IP-адреси, MAC-адреси пристрою та публічні послуги не є персональними даними, її розголошення правоохоронними органами не порушує право людини на приватність спілкування оскільки зміст повідомлень не розкривається. Наявність зв'язку між абонентами також не є охоронюваною інформацією, а оператори та провайдери телекомунікацій надають публічні послуги, які не є інформацією з обмеженим доступом крім розкриття персональних даних абонента (ст. 31 Конституції України [1]).

З метою врегулювання цієї ситуації доцільно було б п. 7 ч. 1 ст. 162 КПК України викласти в такій редакції: «інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зміст сигналів, що передаються в комп'ютерних мережах електров'язку».

Кіберзлочинність - це проблема, з якою зіштовхнулася планета у ХХІ столітті, і яка зростає незважаючи на заходи попередження та реагування. У деяких міжнародних документах визначено, що кіберзлочинність загрожує не тільки національній безпеці окремих держав, а й міжнародному порядку. Стурбованість міжнародного співтовариства щодо розвитку кіберзлочинності знайшла відображення в Бангкокській декларації з попередження злочинності та кримінального правосуддя (2005 року), Бухарестській декларації про міжнародне співробітництво в боротьбі з тероризмом, корупцією і транснаціональною організованою злочинністю (2006 року), Всесвітньому саміті з інформаційного суспільства та Конвенції Ради Європи «Про кіберзлочинність» (2001 року). У цих документах йдеться мова про спільне протистояння кіберзлочинцям, шляхом прийняття відповідних законодавчих актів, які не будуть суперечити ні законам окремої держави ні пунктам договорів, які ратифікувала ця держава. Жодна держава не в змозі протистояти кіберзлочинності самостійно, тому сьогодні є необхідність активізації міжнародної співпраці в цій сфері.

Таким чином, пропонується державним органам по боротьбі з кіберзлочинністю переглянути всі існуючі заходи та активно розробляти нові, що принесуть більшу користь та надійніший захист від кіберзлочинців, запроваджувати сучасні новітні інформаційні технології, в органах державної влади вносити пропозиції щодо перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців. Не зволікаючи здійснювати реорганізацію, удосконалення законодавчої й нормативно-правової бази та сприяти створенню взаємодії по боротьбі з кіберзлочинністю із зарубіжними законодавчими органами.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1996.
2. Про основи національної безпеки: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст.351
3. Про судову експертизу: Закон України 25.02.1994 № 4038-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 28, ст.232
4. Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність»: Закон України від 7 вересня 2005 року N 2824-IV. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2824-15>.
5. Голубев В.А. «Кибертероризм»- миф или реальность? Центр дослідження комп'ютерної злочинності.

6. Каррыев Б.С., Айдарханов М.Б., Балафанов Е.К. Электронное учебное пособие: Основы информационной культуры, Алмата, IFAP, 2005

7. Всеукраїнська правова газета «Правосуддя в Україні» Режим доступу : <http://ukrj.ustice.com.ua/pravove-rehulyuvannya-kiberzlochynnosti/>

8. Кримінальний кодекс України / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

9. Кримінальний процесуальний кодекс України/ [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Турова Є.О., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Катеринчук К.В., кандидат юридичних наук, доцент

Міжнародний досвід відповідальності за злочини, вчинені внаслідок провокації

На сьогодні в судовій практиці у кримінальних справах часто трапляються такі ситуації, коли вчинення людиною злочину спровоковано працівниками міліції або інших правоохоронних органів. Як правило, такі ситуації виникають по справах про такі злочини, як дача або одержання хабара, по справах, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів. Слід зазначити, що Європейський суд з прав людини (далі ЄСПЛ) виключає відповідальність особи за злочини, вчинені внаслідок провокацій зі сторони працівників правоохоронних органів. У свою чергу, відповідно до українського законодавства, рішення ЄСПЛ є для українських судів джерелом права й підлягають застосуванню для правовідносин, що виникають у судовій практиці. Проте невідому чому, але вітчизняні суди посилаються на правові позиції, викладені в постановах Пленуму Верховного Суду, які не є керівними.

Сьогодні можна спостерігати ситуацію, коли органи внутрішніх справ вчиняють дії, які можна розцінювати як провокацію, а стаття 271 Кримінально-процесуального кодексу України, яка називається «Контроль за вчиненням злочину» [1, ст.271] не в повній мірі відповідає практиці Європейського суду. Оскільки не зовсім чітко враховано питання провокації в національному законодавстві, то це призводить до того, що ні судді, ні прокурори не дивляться на практику Європейського суду з прав людини та не враховують Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод. Практиці відомі такі випадки, коли правоохоронні органи використали докази отримані внаслідок провокації, вчиненої не працівником міліції, а фізичною особою і судом були прийняті такі докази. Проте ЄСПЛ наголошує, що це порушує вимоги статті 6 Конвенції «Право на справедливий суд» [2, ст.6].

Вітчизняні вчені та науковці досліджуючи дане питання дійшли висновку, що провокацією визначається ситуація, коли особа схиляє іншу особу до вчинення злочину з метою викрити її у вчиненні злочину.

Важливо, що на практиці дуже мало адвокатів посилаються на відповідні рішення ЄСПЛ, а якщо і посилаються, то лише на проміжні. Натомість існує чотири основоположні рішення Європейського суду, де сформульовано фундаментальні позиції. Першим фундаментальним рішенням ЄСПЛ, яке повністю присвячене питанням провокації для вчинення злочину було рішення винесене по справі Франціско Тейшейро де Кастро проти Португалії [3]. Розглядаючи дану справу ЄСПЛ визнав те, що захист прав, який передбачається статтею 6 Конвенції повинен застосовуватися в будь-якому випадку. А також визнав, що зазначений злочин був вчинений виключно у зв'язку із впливом агентів-провокаторів, тобто особа не повинна нести відповідальність. Що стосується справи Раманаускаса проти Литви, то ЄСПЛ ухвалив, що використання особливих методів ведення слідства - зокрема, агентурних методів - не може саме по собі порушити право на справедливий розгляд [3]. Ризик підбурювання з боку співробітників міліції, викликаний зазначеними методами, означає, що їхнє використання має бути строго регламентованим. Ще одним із фундаментальних справ, які зазначив пан Ігнатюк, є справа Баннікової проти Російської Федерації. Заявниця Баннікова у своїй скарзі в ЄСПЛ стверджувала, що її визнали винною у вчиненні злочину, спровокованого правоохоронними органами через агента — провокатора й що вона не вчинила би злочину без їхнього втручання. Основною думкою постанови ЄСПЛ від 4 листопада 2010 р. у даній справі є те, що використання такої провокації порушує п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі Конвенція), на відміну від застосування законних агентурних методів при розслідуванні кримінальних справ. Ще одним рішенням ЄСПЛ, що стосується дотримання прав та основоположних свобод людини при проведенні оперативних заступок, є рішення від 11 вересня 2012 року в справі «Веселов В.С., Золотухін М.Б. та Дружинін І.В. проти Російської Федерації» [4]. Цим рішенням ЄСПЛ, що скоєні злочини у вигляді продажу та купівлі наркотиків були спровоковані самими поліцейськими і учасники оперативних заступок були залежні від поліцейських, що не є прийнятним з точки зору міжнародних законодавчих актів.

Як висновок, слід зазначити, що єдиний шлях до зменшення кількості скарг до Європейського суду з прав людини проти України полягає у безпосередньому застосуванні слідчими, прокурорами, судьями, слідчими судьями та адвокатами Конвенції та практики ЄСПЛ у правозастосовній практиці.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-УІ // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 9-10. - № 11-

12. - № 13. - Ст. 88 (ред. від 11 серп. 2013 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.Ua/laws/show/4651-17>.

2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листоп. 1950 р. // Урядовий кур'єр. - 2010. - № 215 (ред. від 1 черв. 2010 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу :

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

3. Квасневська Н. Д. Кримінальна відповідальність судді за неправосуддя в Україні : [моногр.] / Квасневська Н. Д. - К. : Юрінком Інтер, 2010. - 188 с.

4. Веселов В.С., Золотухін М.Б. та Дружинін І.В. проти Російської Федерації [Електронний ресурс]. - 2012. - Режим доступу до ресурсу:
<http://euro.court.in.ua/SearchResults.asp>.

Федоровська Н.В., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем громадської безпеки ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

Реформування спеціального підрозділу судової міліції «Грифон»

Законом України «Про Національну поліцію» [1] передбачено утворення Державною судовою адміністрацією України за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України підрозділів відомчої воєнізованої охорони, які будуть здійснювати охорону приміщень судів, органів суддівської системи, виконувати функції щодо державного захисту суддів, членів їх сімей та їхнього майна, працівників суду, забезпечувати безпеку учасників судового процесу та осіб взятих під захист.

Відповідно до пункту 10 Прикінцевих та перехідних положень Закону з дня опублікування Закону працівники спеціального підрозділу судової міліції «Грифон», який здійснює функції, що покладаються на підрозділи відомчої воєнізованої охорони відповідно до Закону, попереджені про можливе майбутнє звільнення зі служби в органах внутрішніх справ через скорочення штатів у тримісячний строк, який спливає 07.11.2015 року [1].

Деяко з історії, 23 липня 1997 року в структурі Міністерства внутрішніх справ України було створено підрозділ «Грифон» для забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів, які беруть участь в кримінальному судочинстві, членів їх сімей і близьких родичів [2].

Відповідно до Положення про спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон» даний підрозділ належить до структури міліції громадської безпеки та створено як самостійний структурний підрозділ ГУМВС, УМВС та підпорядковується безпосередньо заступнику начальника ГУМВС, УМВС - начальнику міліції громадської безпеки. Загальне керівництво оперативно-розшуковою діяльністю спецпідрозділу, її організаційне та методичне

забезпечення здійснює заступник начальника ГУМВС, УМВС - начальник кримінальної міліції [3].

Під час виконання покладених на них завдань працівники спецпідрозділу «Грифон» здійснюють:

- Забезпечення згідно з чинним законодавством виконання Правил пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів, затверджених спільним наказом Державної судової адміністрації України (далі - ДСА) та МВС України від 12.09.2005 № 102/765, підтримання порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, охорони приміщень суду, виконання функцій щодо державного захисту суддів, працівників суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу, а також працівників Антимонопольного комітету України та уповноважених осіб Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України при виконанні ними службових повноважень.

- Забезпечення заходів безпеки при розгляді судових справ у всіх інстанціях, працівників правоохоронних органів, інших органів, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції, членів їх сімей і близьких родичів.

- Уживають необхідні заходи для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї, збереження їх майна, якщо від судді надійде відповідна заява.

- Уживають необхідні заходи для забезпечення безпеки при надходженні заяви учасника кримінального судочинства, члена його сім'ї або близького родича, звернення керівника відповідного Державного органу.

- Забезпечення охорони приміщень і територій установ судових експертиз Міністерства юстиції України і Міністерства охорони здоров'я України, а також режиму утримання осіб, які перебувають під вартою і направлені на судово-психіатричну експертизу.

- Здійснювати оперативно-розшукову діяльність з метою отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну зазначених осіб.

- Вивчення рішень (постанов) про застосування спеціальних заходів безпеки осіб, узятих під захист, а також інших матеріалів, які зумовили прийняття такого рішення, а також розробку план-розрахунку ГУМВС, УМВС на здійснення спеціальних заходів безпеки та підготовку клопотання перед відповідними органами про їх скасування

- Обмін інформацією із зацікавленими органами та підрозділами внутрішніх справ, іншими органами виконавчої влади з питань забезпечення безпеки осіб, відносно яких здійснюються заходи особистої безпеки [3].

Судова міліція «Грифон» фінансується за окремою бюджетною програмою. Вона уберігає храми Феміди й судочинство, взагалі, від неповаги та кримінального втручання, впливу на прийняття рішень. У сфері відповідальності «Грифона» - дотримання правопорядку не тільки під час резонансних кримінальних, а й цивільних та господарських справ і спорів, виїзних судових засідань.

Відповідно до законодавства спецпідрозділ проводить оперативно - розшукову діяльність у частині гарантій безпеки учасникам кримінального судочинства і виявлення потенційних загроз їхньому життю і здоров'ю. Вони мають легітимне право видавати своїм підзахисним засоби індивідуального захисту, сповіщати про небезпеку. Крім того, за потреби, судова міліція вправі змінювати підзахисним їхні документи та інше. Підрозділи здійснюють охорону фізичних осіб за рішеннями судів та постановами слідчих, а також приміщень відділень судово-психіатричних експертиз Міністерства охорони здоров'я та офісів судових експертиз Міністерства юстиції України.

Перший заступник глави МВС України Ека Згуладзе повідомила, що в рамках реформування органів внутрішніх справ судову міліцію буде передано зі структури МВС у підпорядкування судової адміністрації.

«Дуже важливий елемент (я хочу подякувати Міністерству юстиції за підтримку цієї ідеї): ми передаємо судову міліцію, яка зараз існує, до судової адміністрації», - сказала Е. Згуладзе на виїзному засіданні Кабінету Міністрів у Національній академії внутрішніх справ України [4].

З метою забезпечення створення та діяльності підрозділів відомчої воєнізованої охорони очільники Ради суддів України та ДСА звернулися з [листом до Прем'єр-міністра України А. Яценюка](#), в якому висловили прохання доручити МВС України до фактичного утворення та функціонування відомчої воєнізованої охорони ДСА України забезпечувати гарантовану Конституцією та законами України належну охорону судів, суддів, учасників судового процесу відповідними підрозділами МВС України, зокрема Державною службою охорони, на безоплатній основі [5].

27 жовтня буде оголошено конкурсний набір співробітників до спецпідрозділу Національної поліції КОРД (Корпус оперативно-раптової дії). На першому етапі документи на конкурс отримають право подати бійці добровольчих батальйонів особливого призначення МВС, бійці спецпідрозділів «Сокіл», «Грифон», міліції особливого призначення, патрульні поліцейські [6].

Отже, актуальним залишається питання щодо існування відповідного підрозділу в поліції для забезпечення безпеки інших працівників, зазначених у статті 2 Закону України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" (ст. 15) [1]. Відповідно до ч. 3 ст. 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» з 7 листопада поточного року «здійснення заходів безпеки покладається на уповноважені органи, у складі *структур* яких з цією метою *можуть створюватися спеціальні підрозділи*. Безпека осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться в провадженні податкової міліції, прокуратури або суду, забезпечується за їх рішенням відповідно органами Служби безпеки України, *органами поліції*, органами і установами виконання покарань, слідчими ізоляторів чи підрозділами відомчої воєнізованої охорони Державної судової адміністрації України».

Список використаних джерел

1. [Про Національну поліцію](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19): Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. Сьогодні виповнюється 17 років спецпідрозділу судової міліції "Грифон» (23.07.2014) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1105971>
3. Положення про спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон»: затвердж. наказом МВС України від 19 лист. 2003 року № 1390 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1139-03>
4. МВС України передає "Грифон" у підпорядкування судової адміністрації (4 квітня 2015 р) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.newsru.ua/ukraine/04apr2015/grifon.html>
5. Голови РС України та ДСА України звернулись до Прем'єр-міністра України стосовно діяльності підрозділів відомчої воєнізованої охорони (12 жовтня 2015) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://court.gov.ua/208953/>
6. Аваков: 27 жовтня стартує конкурсний набір співробітників до спецпідрозділу поліції КОРД (17 жовтня 2015 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.newsru.ua/ukraine/17oct2015/kovdas.html>

Хижняк І.О., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Семенов В.В.*, кандидат юридичних наук, доцент

Напрями удосконалення використання дактилоскопічної інформації в діяльності органів досудового розслідування та прокуратури

У криміналістичній науці одним із ранніх є вчення про сліди рук людини, з огляду на історію виникнення та використання в процесі розкриття та розслідування злочинів [1]. Вивчення розвитку дактилоскопічних знань, особливості їх застосування у в діяльності органів досудового розслідування та прокуратури уможливають виділити окремі події, що характеризують головні риси становлення цього цікавого розділу криміналістичної науки та необхідного виду діяльності, що сприяє розкриттю та розслідуванню злочинів. Сьогодні криміналістика дає можливість з високою достовірністю встановити особу за слідами її долоней чи пальців рук. Сліди рук, що виявлені на місці події, є незаперечним доказом того, що певна особа знаходилася на цьому місці. Однією з щонайгостріших проблем залишається забезпечення належної якості досудового розслідування. Основною метою криміналістики є наукове забезпечення практичної діяльності органів досудового розслідування та прокуратури по боротьбі із злочинністю.

Виникнення слідів у вчиненні злочинів - процес динамічний; будь-який рух, а також взаємодія супроводжуються відображенням, тобто появою змін у матеріальному середовищі. В ході проведення слідчих (розшукових) дій, наприклад огляду місця події, можуть бути виявлені сліди пальців рук або ж частин долоні. На підставі яких є можливість ідентифікувати людину по відображеннях папілярних ліній. Результати дактилоскопії мають часом якщо не вирішальне, то, поза сумнівом, істотне значення. Вони допомагають вибору основної версії серед інших, притримуючись якої вдається з'ясувати дійсні обставини справи, а також сприяють усуненню істотних суперечностей в свідченнях допитаних раніше осіб. Детальне дослідження об'єктів дактилоскопічної експертизи проводиться в два етапи, які умовно поділяються на: роздільне дослідження (докладне, всебічне дослідження всіх слідів і їх ознак) та порівняльне дослідження (проводиться порівняння слідів між собою і з відбитками рук на дактилокарті. Для встановлення співпадіння пальців рук повноцінно функціонує автоматична ідентифікаційна дактилоскопічна система (АДІС), яка аналізує ознаки в закодованих слідах, перевіряє їх по десятках тисяч відбитків, внесених до масиву та видає список найбільш схожих відбитків, які потім перевіряються оператором власноруч. За даними дактилоскопічної реєстрації є можливість встановити особу невідомого трупу, розшукати осіб, що зникли безвісти, встановити особу, причетну до вчинення кримінального правопорушення. Особливу увагу практичних працівників органів досудового розслідування та прокуратури націлено на якість збору і обробки дактилоскопічної інформації осіб, причетних до учинення злочину при огляді місця події та в лабораторних умовах [2].

Останнім часом в Україні висловлювалися пропозиції науковцями, зокрема В. П. Бахіним, В. І. Бояровим, В. І. Галаганом, В. К. Лисиченком, щодо необхідності введення системи загального дактилоскопіювання та створення відповідного банку даних. Необхідність більш широкого застосування дактилоскопічних обліків в Україні диктується низкою факторів. По-перше, це нагальна потреба для активізації міжнародного співробітництва для протидії тероризму, організованій транснаціональній злочинності, нелегальній міграції, торгівлі людьми, відмиванням коштів здобутих злочинним шляхом. По-друге, велика кількість невідомих трупів під час зростання кількості природних та техногенних катастроф, забезпечення ефективності розшуку безвісти зниклих громадян, особливо неповнолітніх та ін. Таким чином, необхідність створення єдиної багатофункціональної системи дактилоскопічних обліків в Україні, вирішення питання вдосконалення правового забезпечення дактилоскопічної реєстрації в Україні є необхідною. Сьогодні правоохоронні органи мають достатню кількість аргументів для реального запровадження обов'язкової дактилоскопічної реєстрації осіб, які працюють в державних органах (співробітники прокуратури, слідчі, працівники міліції, лікарі, державні службовці). При цьому слід чітко закріпити в нормативно-правових актах порядок отримання, зберігання та знищення відповідної дактилоскопічної

інформації та механізм контролю за обробкою та використанням такої інформації.

На думку деяких науковців, саме система загального, обов'язкового дактилоскопіювання населення України могла б бути корисною не лише при розслідуванні злочинів, але й в інших життєвих ситуаціях при:

- організації розшуку безвісти зниклих громадян;
- встановленні осіб невідомих трупів, які раптово померли чи стали жертвою катастрофи або стихійного лиха;
- встановленні осіб, які раптово захворіли (наприклад, осіб у стані амнезії), або дітей, які не можуть себе назвати;
- вирішенні юридично значимих питань у цивільно-правових відносинах (наприклад, ідентифікація особи при страхуванні чи спадкуванні) тощо.

На жаль, в Україні питання дактилоскопічної реєстрації на законодавчому рівні залишається не врегульованим. На сьогодні зроблено лише перший крок на шляху до втілення у життя ідеї обов'язкового загального дактилоскопіювання населення України - комп'ютерну обробку дактилоскопічних даних активно використовують під час розшуку безвісно зниклих осіб і встановлення осіб невідомих трупів, для організації розшуку злочинців.

Зокрема, вчені з університету штату Кентуккі (США) створили робочий прототип системи, яка дозволить істотно прискорити зняття відбитків пальців. Нова безконтактна система забезпечує не тільки підвищену швидкість зняття відбитків, але і відрізняється більш високою точністю, ніж традиційні рішення зі скляними пластинами. Зняття відбитків в новій системі проводиться шляхом зйомки пальців в спеціальних умовах освітлення, а саме структурованим світлом SLI (Structured Light Illumination).

Список використаних джерел

1. Іщенко А. В., Коцюлим Х. М. Історія використання дактилоскопічних знань: від витоків до перших спроб узагальнення / Матеріали Міжнародного круглого столу «Проблеми теорії та практики судової експертизи» (м. Луганськ, 18 травня 2012 року) : Електронний ресурс. - [Режим доступу]: <http://kkrimlguvd.org.ua>

2. Інформаційно-методичний лист з правил поводження з об'єктами-носіями, на яких можуть бути залишені як сліди рук, так і сліди біологічного походження осіб, причетних до учинення злочину при огляді місця події та в лабораторних умовах / ДНДЕКЦ МВС України. - К., 2012. - 5 с.

Гільмутдінова К.О., курсант ННПФСКМ
НАВС

Науковий керівник: Терещенко Ю.В.,
кандидат юридичних наук

Прокурор як державний обвинувач в суді

Слово «прокурор» походить від латинського *procurare* - «піклуюся» і бере свій початок ще зі часів давнього Риму, де була посада *procurator* - «повірений у справах». Від минулих століть і до сьогодні ця посада тісно була пов'язана з владними чи кримінальними повноваженнями. З плином часу повноваження прокурора збільшуються і знаходять своє відображення в нормативному підґрунті.

В сучасній Україні основним нормативним документом, що регламентує питання прокурорської діяльності є - ЗУ «Про прокуратуру» від 16.07.2015. Стаття 1. ЗУ «Про прокуратуру» зазначає, що «Прокуратура України становить єдину систему, яка в порядку, передбаченому цим Законом, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави».

За своїм статусом прокуратура - незалежний самокерований інститут, в який неможливе втручання органів законодавчої, виконавчої і судової влади. Даний закон наділяє прокуратуру великим колом обов'язків і функцій, а саме (2 ст. ЗУ «Про прокуратуру»): підтримання державного обвинувачення в суді, представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом, нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. З метою реалізації своїх функцій прокуратура здійснює міжнародне співробітництво.

Проблеми державного обвинувачення завжди перебували в центрі уваги фахівців, оскільки це складний і відповідальний вид діяльності. Тепер, коли змагальність, відповідно до ст. 129 Конституції України, стала однією з основних засад судочинства, виникає питання про функції прокурора при розгляді в суді кримінальних проваджень.

Суть даної функції полягає не лише у викладенні прокурором перед судом позицію держави, щодо вирішення кримінально-процесуального питання, а й одночасно виконувати вимоги щодо всебічного, повного та неупередженого розгляду.

Відповідно до Розділу IV статті 22 ЗУ «Про прокуратуру» - прокурор підтримує державне обвинувачення в судовому провадженні щодо кримінальних правопорушень, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України. Підтримання державного обвинувачення є одним із пріоритетних

напрямів діяльності прокуратури, найважливішим службовим обов'язком прокурора.

Одними із провідних факторів є те, що прокурор, підтримуючи обвинувачення в суді, керується вимогами закону і внутрішнім переконанням, що ґрунтується на обставинах справи. Нажаль зараз є досить часта проблематика, коли над прокурором чиниться моральний тиск збоку посадовців та зацікавлених по справі суб'єктів.

Державне обвинувачення завжди спрямоване проти конкретної особи. Сутність державного обвинувачення полягає в сукупності процесуальних дій прокурора з відстоювання перед судом винності особи, яка перебуває на лаві підсудних. Прокурор привселюдно обвинувачує підсудного та наполягає на відповідному справедливому покаранні до нього, допомагає суду в кваліфікації, акцентує увагу на умовах і причинах вчинення злочину.

Отже, підтримання державного обвинувачення - це діяльність прокуратури в установлених кримінальним-процесуальним законом формах, яка складається з аналізу матеріалів справи та доказування вини особи в суді, сприяння постановленню законному, обґрунтованому і справедливому вироку.

Топчій Н.С., старший слідчий ГУ МВС
України в м. Києві

Проблеми визначення мети покарання за кримінальним законодавством України

На сьогоднішній день, дослідження мети покарання, як заходу примусу з боку держави є актуальним та важливим, оскільки досить часто виникають розбіжності в інституті покарання при його призначення та визначенні відповідної міри покарання.

Об'єктом дослідження є ті труднощі, конфліктні ситуації, які виникають у судовій практиці при призначенні покарання та визначенні достатньої міри необхідної для виправлення та рем соціалізації особи злочинця. Предметом виступають кримінальні норми, що регламентують цілі, підстави, умови та основні принципи, якими керується суддя, при призначенні покарання. Метою є дослідження, аналіз найбільш гострих сторін, невизначеностей наявних і виникаючих при призначенні покарання.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні задачі: встановлення сутності поняття покарання; аналітична оцінка чинного законодавства, що регламентує інститут покарання; погляди представників наукової школи кримінального права щодо мети покарання та визначення сутності його застосування при вчиненні того чи іншого складу кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення і покарання між собою тісно пов'язані. Покарання є реакцією держави на вчинене кримінальне правопорушення. Якщо за суспільно небезпечне діяння не передбачено покарання санкцією

статті Особливої частини, його не можна вважати злочином. Так, можна сказати, що ознака кримінальної караності - обов'язкова ознака поняття "злочину"[4,с. 128].

Тобто покарання є відображенням пануючих у тому чи іншому суспільстві поглядів на засоби боротьби зі злочинністю [1].

Чинний Кримінальний кодекс дає досить чітке визначення поняття "покарання" в ч. 1 ст. 50 КК України. Однак характеристика покарання не обмежується лише визначенням його сутності. Не менш важливо з'ясувати мету покарання, яка передбачена в ч.2 ст.50 КК України. Навколо цього питання виникало чимало різноманітних теорій (абсолютні, відносні та "змішані" теорії мети покарання) [2,с.21]. Основна проблема кримінального покарання виникає із самої ч. 2 ст. 50 КК України, де метою покарання серед інших зазначено і виправлення засудженого.

Під перевихованням розуміють не лише виправлення винного у процесі виконання покарання, а й докорінну зміну його свідомості, формування в засудженого стійких соціально-корисних поглядів і звичок. Спеціальне і загальне попередження, як і інші цілі покарання, тісно взаємозалежні. Будь-яке покарання незалежно від його виду і розміру повинно забезпечувати досягнення всіх цілей покарання. Покарання, перш за все, повинно бути справедливим, співрозмірним тяжкості скоєного і суспільній небезпечності винного. Тільки тоді воно буде максимально сприяти досягненню поставлених цілей.

Мета покарання розглядалась різними представниками наукової школи кримінального права. Будзинський С.В., осмислюючи мету покарання, опирався на тезу щодо того, що покарання являє собою протидію держави порушенню державного порядку [1, с. 247]. вважає, що покарання може являти собою лише зовнішній примус, а відтак не повинне ані принижувати злочинця, ані втручатися у духовну сферу його думок та переконань [1, с. 11]. Доповнимо, що С. В. Будзинський вважав: для того, щоб покарання було справедливим воно повинне бути особистісним, відповідати вині [5,с.264]. Гегель, вважає, що право та справедливість, мають своїм джерелом свободу та волю, трактує покарання як право, закладене в самому злочинцеві, у діях якого міститься воля одиничного [6,с.195].

Спасович В.,наголошував на тому, що людина - істота вільна. Немає мотивів, стверджував він, які б діяли на душу з непереборною силою. Тому особа повинна нести відповідальність за свої вчинки.Стверджує, що покарання - не помста; покарання не відплата за завдане злочинцем зло; покарання - не засіб залякування; покарання - не засіб виправлення, оскільки злочинець не завжди може бути виправлений[7,с.148].

Сергієвський М.Д., право покарання виводив зі свободи волі. Центр тяжіння злочину, вважає він, лежить у дії злої волі, а Чезаре Ломброзо розглядав покарання винятково як засіб самозахисту від небезпечних індивідів. Він стверджував, що застосовувані попереджувальні засоби зарекомендували себе як недієві, а тому все, що спричиняється до

обмеження, а у необхідних випадках і до знищення шкідливої породи людей - все це повинне використовуватися як покарання [8,с. 116].

У чинному КК України законодавець передбачив лише мету виправлення, виключивши при цьому мету перевиховання. Мабуть керуючись тим, що перевиховання винного досить складне завдання, скоріше навіть недосяжне, враховуючи, що злочинець - зріла особа, моральні цінності якої формувалися не один день. Перевиховання слід передбачати метою покарання в першу чергу щодо неповнолітніх злочинців, свідомість яких неповністю сформована [4,с.129].

Механізм досягнення мети перевиховання слід віднести до компетенції Державної пенітенціарної служби, адже саме цей орган повинен забезпечувати належні умови відбування покарання, щоб особа, яка понесла покарання, переконалася в можливості виправлення, а покарання забезпечило це виправлення.

Проблема мети покарання викликала великі спори. Найбільше дискусій виникло з питання про визнання кари метою покарання. При науковому розв'язанні цієї проблеми необхідно виходити з того, що цілі покарання багатогранні. Це насамперед: захист суспільства від злочинних посягань, що немислимо без відплати за вчинене кримінальне правопорушення; обов'язковий виправний вплив на засудженого з метою перетворення його на законослухняного громадянина і попередження вчинення кримінальних правопорушень у майбутньому як засудженим, так і іншими особами.

Кримінальний закон виходить із змішаних теорій, тому що називає метою покарання:

- 1) кару як відплату за вчинене;
- 2) виправлення засудженого;
- 3) попередження вчинення нових кримінальних правопорушень самим засудженим (спеціальне попередження);
- 4) попередження вчинення кримінальних правопорушень з боку інших осіб (загальне попередження) [4,с.130].

Застосовуючи покарання, суд має на меті покарати винного, що необхідно і для захисту суспільства, і для задоволення почуття обурення і справедливості потерпілого і суспільства в цілому. Кара як органічна ознака покарання знаходить своє вираження не тільки в застосуванні покарання, але також у санкції статті і відповідній нормі Загальної частини, де передбачений конкретний вид покарання, описані характерні його ознаки. Забезпечення мети кари- обов'язкова відповідь держави на вчинене кримінальне правопорушення. Але мета кари досягається не тільки виконанням покарання. Забезпечення цієї мети починається з моменту призначення судом конкретної міри покарання. Самий факт призначення покарання - це істотний прояв його карального впливу. Призначення покарання у деяких випадках справляє більш значний вплив на засудженого, ніж безпосереднє його виконання (наприклад, утримання із заробітку при виправних роботах, стягнення штрафу і т.ін.) [3,п.1].

Мета спеціального попередження (спеціальна превенція) полягає в такому впливі покарання на засудженого, що позбавляє його можливості знову вчиняти кримінальні правопорушення. Так, при відбуванні позбавлення волі режим виконання покарання, обмеження контактів з навколишнім світом, постійний контроль за поведінкою засудженого тощо фізично позбавляють його можливості вчинення багатьох кримінальних правопорушень. Досягненню цієї мети сприяють і положення закону, що посилюють покарання за вчинення нового кримінального правопорушення (визнання його обставиною, що обтяжує покарання - ст. 67; більш суворі правила і межі призначення покарання - ст. 71). При призначенні такого покарання, як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, засуджений позбавляється можливості знову вчинити кримінальне правопорушення з використанням свого службового становища. Наприклад, завідувачка відділу крамниці, засуджена за зловживання службовим становищем (ст. 364) до двох років обмеження волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з матеріальними цінностями, строком на три роки, фактично не зможе вчинити подібне кримінальне правопорушення, як мінімум протягом строку призначеного їй покарання.

Мета загального попередження (загальна превенція) припускає такий вплив покарання, що забезпечує попередження вчинення кримінального правопорушення з боку інших осіб. Ця мета покарання звернена ,насамперед, до осіб, схильних до вчинення кримінальних правопорушень. Переважна частина громадян не вчиняють кримінальних правопорушень не під загрозою покарання, а внаслідок своїх моральних властивостей, звичок, громадських, релігійних настанов і переконань. Стосовно таких громадян кримінальне покарання теж впливає позитивно, підвищує правову культуру, виховує нетерпиме ставлення до злочинців, формує відповідний рівень правосвідомості.

Досягнення мети загального попередження забезпечується самим оприлюдненням законів, санкції яких попереджують про покарання кожного, хто порушить ці закони. Представники різних кримінально-правових шкіл, апелюючи до мети покарання, по-різному трактували її складові. Однак всіх їх об'єднував спільний варіант - вони намагалися обґрунтувати мету покарання з гуманістичних позицій. Очевидним є те, що саме до гуманістичної серцевини належить звертатися й нині - як такої, що в історичному вимірі засвідчила свою життєздатність та цивілізаційну роль і саме тому, пропонуємо доповнити ч.2 ст.50 ККУ України в частині визначення мети і поряд з метою кари, виправлення та запобігання, визначити ще одну мету - «перевиховання засуджених осіб», що має в першу чергу превентивне значення.

Список використаних джерел

1. [Конституція України](#). Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 30, с.141.із

змінами [№ 742-УП від 21.02.2014](#), ВВР, 2014, № 11, ст.143

2. Кримінальний кодекс України Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131, із змінами внесеними згідно із Законами [№ 218-УШ від 02.03.2015р.](#)

3. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003р., №7 із змінами, внесеними згідно з Постановами Верховного Суду № 11 ([у0011700-09](#)) від 06.11.2009р.

4. Мельник М.І., Хавронюк М.І.// Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України.// 3-тє видання, переробл. та доповн. - К.: Атака, 2003р.

5. Будзинский С. Начала уголовного права / С. Будзинский. - Варшава: типография И. Яворского, 1870. - 362, [XI] с.

6. Гегель. Система нравственности / Георг Вильгельм Фридрих Гегель // Политические произведения. М. : Наука, 1978. - С. 227.

7. Спасович В. Учебник уголовного права Т . 1. - Вып.1. - СПб. : Типография Иосафата Огрызко, 1863. -180 с.

8. Ломброзо Ч. Преступление / Чезаре Ломброзо // Преступление. Новейшие успехи науки о преступнике. Анархисты / Сост. и предисл. В. С. Овчинского. - М. : ИНФРА-М, 2004. - С. 3-142.

Шваб М.О., курсант ННПФЕКП НАВС

Процесуальні та тактичні підстави залучення спеціаліста до огляду місця події

Розглянуто поняття, процесуальні та тактичні особливості взаємодії спеціаліста зі слідчими органами, їх процесуальні та організаційні питання при проведенні огляду місця події.

Розкриття злочинів у переважній більшості випадків потребує обробки значного обсягу доказової інформації, збирання якої, в основному, здійснюється у ході первинного огляду місць подій. Стислі строки огляду місця події (ОМП), з огляду на необхідність ліквідації наслідків злочину, вплив погодних та техногенних факторів призводять до втрати загальної цілісної картини місця події, що зумовлює підвищені вимоги до організації й проведення огляду із застосуванням всіх відомих методів фіксації обстановки, наслідків, обставин, ознак і слідів. Кожний з цих методів дозволяє не тільки зберегти відповідну інформацію, але й іноді виявити нову, не помічену безпосередньо під час огляду.

Огляд місця події (статті 214, 237, 238, 239, 361 КПК України) — одна з найпоширеніших слідчих (розшукових) дій у структурі методики розслідування злочинів.

У спеціальній криміналістичній літературі огляд місця події розглядають як одну з найскладніших і значних слідчих дій, під час проведення якої вирішують багато планових завдань розслідування і

отримують різні фактичні дані. Тому проведення огляду місця події з боку слідчого вимагає значних зусиль і часу. В спеціальній літературі дається поняття місця події і огляд місця події.

Місцем події може бути не тільки те місце, де скоєно злочин, а й те, де знайдено різні сліди, що вказують на його зв'язок із злочином. Зазвичай, це місце підготовки до злочину, приховання об'єктів злочинного посягання, знарядь злочину й інших речових доказів.

Огляд місця події - це початок досудового розслідування, яке полягає у безпосередньому спостереженні і дослідженні матеріальної обстановки шляхом особистого її сприйняття слідчим або іншими учасниками огляду (згідно ст.214,237 КПК України) для виявлення, фіксації і вилучення різних слідів злочину й інших речових доказів, з'ясування механізму події та інших обставин, які пов'язані з обставинами вчинення кримінального правопорушення і мають значення для кримінального провадження. Огляд місця події відповідно до ч. 1 ст.214 КПК України проводиться невідкладно але не пізніше 24 годин після повідомлення про вчинення кримінального правопорушення. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюються негайно після завершення огляду;

Відповідно до ч. 7 статті 237 КПК України «При огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження». Тобто, спеціаліст (ст. 71 КПК «Спеціаліст») залучається ним для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи).

Відповідно до статті 71 КПК України спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду.

Сторони кримінального провадження мають право під час судового розгляду заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги.

Практика проведення оглядів місця події показала, що спеціаліст є рівноправним учасником цієї слідчої (розшукової) дії. Фактично від його

компетенції, рівня професіоналізму залежить результативність огляду. І хоча основним завданням спеціаліста в процесі огляду місця події є виконання головної вимоги кримінального процесуального закону - виявлення, фіксація, вилучення доказів, він вирішує й інші завдання з урахуванням загальних завдань огляду місця події.

До таких завдань відносяться наступні (відповідно до 700 наказу від 14.08.2012 «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень»):

Спеціаліст:

1. Надає консультації слідчому з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

2. З використанням спеціальних знань та навичок, науково-технічних засобів і спеціального обладнання проводить вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей.

3. Виявляє, фіксує, здійснює вилучення та пакування матеріальних об'єктів, які несуть на собі слідову інформацію вчиненого правопорушення.

4. Проводить експрес-аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів (без надання письмового висновку), звертає увагу слідчого на фактичні дані, що мають значення для розслідування обставин кримінального правопорушення.

5. Несе персональну відповідальність за якісну фіксацію всієї слідової інформації, повноту відображених даних у протоколі огляду та схемі (плані) до нього.

Шелякін О.С., ад'юнкт кафедри
кримінального процесу НАВС

Окремі аспекти характеризуючих обставин застосування домашнього арешту

З набуттям чинності нового Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) запроваджено нові запобіжні заходи, серед яких на особливу увагу заслуговує домашній арешт, який є новелою для кримінального судочинства незалежної України.

За ступенем суворості в системі запобіжних заходів домашній арешт посідає друге місце після тримання під вартою, тому значною мірою обмежує права осіб, відносно яких він обирається, вказане свідчить про актуальність проблеми, що розглядається.

Досліджуючи правову регламентацію обрання домашнього арешту в Україні, слід зазначити, що відповідно до п. 15 Листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ домашній арешт як вид запобіжного заходу може бути застосований до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за

вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі, та полягає у забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби на підставі ухвали слідчого судді, суду» [2].

Слід звернути увагу на те, що таке обмеження застосування домашнього арешту пояснюється його досить суворим характером, а тому й обмеження прав та свобод особи, відносно якої він застосовується, має бути пропорційним тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

Одночасно з цим, при обранні домашнього арешту слідчий суддя, суд на підставі матеріалів наданих сторонами кримінального провадження повинен урахувати й інші обставини, що враховуються в їх сукупності (ст. 178 КПК України): вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення; тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується; вік та стан здоров'я підозрюваного, обвинуваченого; міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого в місці його постійного проживання, у тому числі наявність в нього родини й утриманців; наявність у підозрюваного, обвинуваченого постійного місця роботи або навчання та інші.

Наголосимо, що обов'язок надання доказів стосовно обставин, що враховуються при обранні запобіжного заходу, лежить на слідчому, прокуророві. Також необхідно зазначити, що врахування цих обставин має значення при вирішенні питання про обрання й інших запобіжних заходів.

Проведеним аналізом практики застосування домашнього арешту встановлено, що він обирається відносно підозрюваних (обвинувачених) у вчиненні злочинів, невеликої, середньої тяжкості, тяжких та особливо тяжких злочинів. Заслуговує уваги той факт, що застосування домашнього арешту, відносно осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні особливо тяжких злочинів є досить ризикованим, адже за вчинення кримінальних правопорушень вказаної категорії передбачено покарання у вигляді позбавлення волі понад 10 років, то розуміння цих наслідків може спонукати підозрюваного (обвинуваченого) до спроб ухилитися від нього шляхом втечі з місця виконання домашнього арешту.

Разом з цим, тяжкість покарання, що загрожує підозрюваному (обвинуваченому) у разі визнання його винним у вчиненні кримінального правопорушення є тільки однією з обставин, що враховуються при обранні запобіжного заходу, а отже, і домашнього арешту.

Виходячи з аналізу вивчених ухвал слідчих суддів, суду про застосування домашнього арешту, цей запобіжний захід обирається до осіб похилого віку в 9% випадках, неповнолітніх - 12%, осіб вікової категорії від 18 до 60 років - 79%. З вивчених ухвал слідчих суддів, суду можна зробити висновок, що домашній арешт застосовувався до осіб різної вікової категорії, що підтверджує наявність класифікації, яка характеризує підозрюваного

(обвинуваченого). Зазначене повинно обов'язково враховуватись при обранні домашнього арешту в конкретно кожному випадку.

Слід підтримати точку зору О.П. Кучинської про те, що «позитивним було б застосування домашнього арешту відносно неповнолітніх, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів. Адже ні для кого не є секретом, що їхнє перебування в ізоляторі тимчасового тримання чи в слідчому ізоляторі не тільки не має виховного впливу, а навпаки - калічить ще не сформовану дитячу психіку. А це може призвести, і призводить, до того, що неповнолітні, один раз випадково «спіткнувшись», стають на шлях злочинної діяльності» [3, с. 18-19].

Також на нашу думку доцільно було б застосовувати домашній арешт, замість тримання під вартою, до осіб, які потребують додаткової підтримки та особливої уваги, а саме: осіб похилого віку, вагітних жінок, осіб, що страждають фізичними вадами (інвалідів) та важкохворих.

Загалом, підсумовуючи вищевикладене, потрібно зазначити, що домашній арешт - більш гуманний запобіжний захід в порівнянні з триманням під вартою. Його застосування до неповнолітніх та осіб, які потребують додаткової підтримки і особливої уваги, буде альтернативою тримання під вартою, що забезпечить перебування вказаних осіб у звичайних умовах (бути зі своєю родиною, навчатися, лікуватися тощо) та надасть можливість зберегти соціальні зв'язки та себе як особистість для більшості з них.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар/ За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. - К.: Юстініан, 2012. - 1328 с.

2. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: Лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 04.04.2013 р. № 511-550/0/4-13 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>.

3. Кучинська О. П. Домашній арешт як запобіжний захід в кримінально процесуальному законодавстві України / О. П. Кубинська // Адвокат. - 2010. № 7 (118). - С. 17-19.

Яворська О.О., аспірант кафедри
адміністративного права і процесу
Міжнародного університету «Україна»
Форми та засоби забезпечення права
засуджених до позбавлення волі в
Україні на особисту безпеку

Як свідчить аналіз кримінально-виконавчого законодавства України та практики його застосування, забезпечення особистої безпеки засуджених

відбувається у трьох напрямках, а саме шляхом: 1) закріплення зазначеного права в законодавстві; 2) визначення на правовому рівні порядку його реалізації [1, с. 47-48]; 3) реалізації цього права засудженими на практиці [2, с. 293-295].

При цьому кожен з визначених вище напрямів реалізується через певні правові форми (у наукових джерелах під формою розуміють зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний з його сутністю, змістом) [3].

Відповідно до буквального змісту ст. 10 КВК України, можна виділити такі форми забезпечення права засуджених на особисту безпеку: а) переведення засуджених у безпечне місце; б) здійснення інших заходів щодо усунення небезпеки; в) вирішення питання про місце подальшого відбування засудженими покарання; г) забезпечення безпеки засуджених у зв'язку з їх участю в кримінальному провадженні.

При цьому, як слушно зауважили науковці (А. П. Гель, Г. С. Семаков, І. С. Яковець), остання форма є особливою формою реалізації засудженими зазначеного права, оскільки не пов'язана з процесом відбування покарання, а отже, з результатами впливу на особу основними засобами виправлення і ресоціалізації, а є наслідками участі її у кримінальному провадженні в тій чи іншій ролі [4, с. 115]. Щодо змісту першої форми - переведення засуджених у безпечне місце, то, як показали результати дослідження, при її реалізації на практиці виникає низка проблем через нерегульованість нормативно-правовими актами України багатьох суттєвих моментів. Зокрема, у ч. 2 ст. 10 КВК зазначено, що адміністрація УВП уживає заходів для переведення засудженого в безпечне місце, проте ні на законодавчому, ні на відомчому рівнях поняття «безпечне місце» не сформульовано. А це, у свою чергу, знижує рівень ефективності діяльності персоналу УВП з виконання цього завдання та зменшує можливість забезпечення безпечних умов життєдіяльності засуджених у місцях позбавлення волі. Водночас, відповідно до буквального змісту п. 89 Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, то до безпечних місць в УВП слід віднести: окрему камеру ПКТ, СІЗО та карцеру.

У свою чергу, науковці дають так зване розширене тлумачення [5, с. 411] поняття «безпечне місце», відносячи до нього (О. В. Лисодєд) будь-яке вільне приміщення УВП, доступ до якого сторін конфлікту, інших засуджених чи персоналу установи є обмеженим або забороненим (житлові приміщення іншого відділення чи іншої дільниці, кімнати чергової частини, вільні камери ПКТ, ДІЗО тощо) [6, с. 49]. На нашу думку, такий підхід є більш обґрунтованим, а тому варто було б його закріпити в п. 89 зазначених Правил та у примітці до ст. 10 КВК України. Крім цього, у науці кримінально-виконавчого права виведено саме поняття «безпечне місце», під яким в УВП необхідно розуміти спеціально обладнані для цих цілей приміщення, камери ДІЗО, карцерів тощо [7, с. 215].

Становить інтерес у цьому контексті підхід, що закріплений у п. 173 Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань Російської Федерації, у якому зазначено, що, крім інших приміщень, із цією метою

можуть бути використані камери ДІЗО, ПКТ чи карцеру [8, с. 74]. Крім цього, на відміну від аналогічних Правил України, у цих Правилах виключено спеціальний розділ XXI «Перевід засудженого в безпечне місце», у якому передбачена процедура вирішення питання, пов'язаного із забезпеченням особистої безпеки засуджених [8, с. 74], яку, безсумнівно, варто врахувати й у чинному законодавстві та підзаконних актах України.

Отже, узагальнивши викладене, можна сформулювати таке визначення поняття «безпечне місце в УВП»: це будь-яке вільне або спеціально обладнане приміщення, включаючи окрему камеру ДІЗО, ПКТ чи карцеру, доступ до якого сторін конфлікту, інших засуджених чи персоналу колонії без спеціального дозволу є обмеженим чи забороненим, та яке повною мірою забезпечує особисту безпеку засудженого, який, згідно із законом, звернувся за допомогою.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України : наук.-практ. комент. / А. Х. Степанюк, І. С. Яковець ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. - Х. : Юрінком Інтер, 2005. - 560 с.
2. Карпачова Н. І. Забезпечення прав і свобод людини в пенітенціарних закладах / Н. І. Карпачова // Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні : доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. - К., 2004. - С. 278-308.
3. Тлумачний словник української мови : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [ікібіс.аррврої.сош/?д=форма](http://uk.wikipedia.org/wiki/Слово).
4. Гель А. П. Кримінально-виконавче право України : [навч. посіб.] / [Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С.] ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 624 с.
5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : [підруч.] / Скакун О. Ф. ; пер. з рос. - Х. : Консум, 2001. - 656 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / [А. П. Гель, О. Г. Колб, В. О. Корчинський та ін.] ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 496 с.
7. Кримінально-виконавче право України : підруч. / [О. М. Джужа, І. Г. Богатирьов, О. Г. Колб та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. - К.: Атіка, 2010. - 752 с.
8. Правила внутреннего распорядка изоляторов временного содержания, следственных изоляторов, исправительных учреждений и воспитательных колоний. - Новосибирск : Сиб. унив. изд-во, 2011. - 111 с.

**Вимоги щодо створення закону про кримінальну відповідальність
як фундаментальна основа дослідження питань механізму його
створення та реалізації**

Питання якості та ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність, тобто питання механізму реалізації кримінального законодавства, є нерозривно пов'язаними із питаннями механізму його створення. Відтак, механізм створення кримінального законодавства є першочерговою основою для забезпечення якості самого тексту закону, а отже і ефективного механізму його реалізації. Разом із цим, слід погодитися із тими вченими, які доводять, що за останні роки законодавство про кримінальну відповідальність, зазнавши суттєвих змін, по суті перетворюється на своєрідний «універсальний» інструмент вирішення найбільш значимих суспільно-політичних проблем [1, с. 105; 3, с. 9]. У відповідності з цим, і виникає необхідність дослідження факторів, які впливають на якість створення закону про кримінальну відповідальність. Тобто по суті сам механізм створення закону про кримінальну відповідальність має обов'язково ґрунтуватися на вимогах, що висуваються до створення такого закону. Серед таких вимог, можна виокремити такі: відповідність Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; відповідність системі чинного кримінального законодавства України; доцільність та необхідність прийняття закону; використання в законі найбільш ефективного способу забезпечення кримінально-правової охорони (забезпечення кримінально-правового регулювання); уніфікація категоріально-понятійного апарату кримінального законодавства; забезпечення стабільності законодавства про кримінальну відповідальність; лаконічність внесення змін до КК України. Всі 2 вони є досить важливими та необхідним для створення якісного закону про кримінальну відповідальність. Недотримання вказаних вимог призводить до порушення механізму створення закону про кримінальну відповідальність, а відтак і до порушення механізму його реалізації. Водночас, слід звернути увагу, що значна частина перерахованих вимог стосується саме викладення (описання) тексту закону, а інша - вимог щодо його змісту і процедури (процесу) створення, підготовки та прийняття. Слід було б звернути увагу не тільки на загальні вимоги до створення законів та внесення зміни до них, але й на спеціальні вимоги, які можуть стосуватися створення закону про кримінальну відповідальність. До того ж необхідність системного вивчення таких вимог пояснюється їх взаємозалежністю. Зокрема, на наш погляд, вимога лаконічності забезпечує дотримання інших вимог - відповідності змін основному змісту кримінального законодавства та забезпечення його стабільності. Так, дотримання вимог при формулюванні законодавчих змін забезпечує уникнення колізій в кримінальному законодавстві та

безпосередньо сприяє підвищенню ефективності реалізації кримінального законодавства. Для прикладу, формулювання тексту закону без дотримання вимог лаконічності призводить до нагромадження категоріально-понятійного апарату, його дублювання, повторення законодавчих положень, вносить неоднозначність та плутанину, що в свою чергу знижує рівень сприйняття змісту закону, а отже і якість та ефективність його застосування. Також недотримання вимог лаконічності при викладенні тексту закону про кримінальну відповідальність призводить до внутрішньої суперечності кримінально-правових норм. Пояснюється це тим, що як би законодавець підходив до формулювання таких змін більш виважено і викладав їх максимально лаконічно, то подібних суперечностей можна було б уникнути. Наприклад, Законом України № 194-VIII від 12 лютого 2015 року «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини» запроваджується диференціація кримінальної відповідальності з залежно від обстановки вчинення злочину (обстановки особливого періоду, кім воєнного стану чи обстановки воєнного стану або бойової обстановки). Утім така диференціація могла б забезпечуватися не за рахунок викладення статей в новій редакції, а за рахунок доповнення цих статей окремими частинами. Відтак, це виключало б дублювання змісту відповідних частин статей, які по суті викладаються в тих самих редакціях, а також виключало б внутрішні суперечності та неузгодженості кримінально-правових норм (ч. 1 та ч. 2 ст. 435 КК України). Таким чином, лаконічне викладення змін, у цьому випадку полягало б не у викладенні статей у новій редакції, а у доповненні таких статей відповідними частинами. При цьому слід звернути увагу, що першочергово, законопроект № 1552 від 22 грудня 2014 року «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини», містив більш лаконічні формулювання законодавчих змін. Зокрема, пропонувалося в нормах, які встановлювали кримінальну відповідальність за вчинення військових злочинів в умовах воєнного часу, встановити також відповідність за вчинення цих діянь в умовах особливого періоду, в тому числі й воєнного стану [2]. Проте в процесі підготовки до прийняття цього законопроекту його головна концепція була змінена, кримінальна відповідальність за вчинення військових злочинів в умовах особливого періоду та в умовах воєнного стану була диференційована, а лаконічність законодавчих змін - суттєво порушена. Відтак і виникли існуючі на теперішній час дублювання змісту кримінально-правових норм, нагромадження понять, та інші недосконалості тексту закону про кримінальну відповідальність, які й призводять до складностей його реалізації. Це ж саме стосується й інших вимог щодо створення закону про кримінальну відповідальність. Таким чином, бачимо чіткий взаємозв'язок між вимогами до створення тексту закону про кримінальну відповідальність, механізмом його створення та механізмом його реалізації. У відповідності з цим, і обумовлюється необхідність проведення, по-перше, комплексного інтегрованого дослідження механізму

створення та механізму реалізації кримінального законодавства, а по-друге, 4 дослідження, яке повинно базуватися саме на вимогах до створення тексту закону про кримінальну відповідальність, що по суті може розцінюватися як фундаментальна основа для самого механізму створення кримінального закону. У відповідності з цим можемо сформулювати наступні висновки. По-перше, дослідження питань механізму створення та механізму реалізації закону про кримінальну відповідальність повинні досліджуватися комплексно у нерозривному поєднанні. По-друге, фундаментальною основою для такого дослідження повинні виступати вимоги для створення закону про кримінальну відповідальність, яким є: відповідність Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; відповідність системі чинного кримінального законодавства України; доцільність та необхідність прийняття закону; використання в законі найбільш ефективного способу забезпечення кримінально-правової охорони (забезпечення кримінально-правового регулювання); уніфікація категоріально-понятійного апарату кримінального законодавства; забезпечення стабільності законодавства про кримінальну відповідальність; лаконічність внесення змін до КК України.

Список використаних джерел

1. Грудзур О. М. Кримінально-правова політика України у 2014 році крізь призму законодавчих змін / О. М Грудзур // Правова політика в Україні: питання теорії та практики : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 жовтня 2014 року). - К. : Національна академія прокуратури України, 2014. - Т. 1. С. 105-107;

2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини : Проект Закону України № 1552 від 22 грудня 2014 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53043.

3. Черней В. В. Сучасна кримінально-правова політика України на законодавчому рівні / В. В. Черней // Актуальні проблеми кримінального права [Текст] : матеріали міжвуз. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листопада 2014 р.). - К. : НАВС, 2014. - С. 6-9.

Калиновський О.В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник начальника відділу організації науково-дослідної роботи НАВС Ремський В.В., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Оцінка загроз організованої злочинності

На основі індикаторів, що містяться в методології Європейського офісу з формування оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності «SOCTA: Serious and Organized Crime Threat Assessment» правоохоронні органи України готують на національному рівні доповідь з оцінки загроз вчинення тяжких злочинів та діяльності організованої злочинності.

Метою SOCTA:

- аналіз характеру або типу загроз організованих злочинних угруповань (ОЗУ);
- аналіз сфер впливу тяжких злочинів та організованої злочинності (SOC) (далі - сфери впливу злочинності);
- аналіз аспектів загроз ОЗУ та сфер злочинності в залежності від регіону;
- визначення найбільш загрозливих ОЗУ, кримінальних сфер впливу в залежності від регіону.

SOCTA це звіт, який містить оцінку загроз (у т.ч. майбутніх) тяжких злочинів та організованої злочинності. Такий документ відрізняється від звіту щодо поточної ситуації (який зазвичай є статистичним та ретроспективним), адже прогнозує можливі майбутні зміни.

Звіт SOCTA містить огляд й аналіз поточних і майбутніх загроз, пов'язаних з тяжкими злочинами та організованою злочинністю. Додатково, SOCTA формує “список спостереження” ймовірних загроз, які необхідно контролювати.

За результатами аналітичного дослідження Європол формуватиме єдину оцінку загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (SOC), враховуючи:

- фактори, які мають відношення до діяльності організованої злочинності;
- вплив злочинної діяльності;
- діяльність груп та мереж організованої злочинності;
- недосконалість алгоритму реагування на тяжкі злочини та організовану злочинність;
- рекомендації щодо боротьби з найнебезпечнішими загрозами.

Слід зазначити, що аналіз розвідувальних даних відрізняється від наукового дослідження. За результатом такого аналізу кінцевою метою є повний збір даних щодо обраного суб'єкта. В подальшому використання

таких даних підвищить ефективність проведення оперативних заходів. Такий аналіз спрямовано на отримання інформації про те, що трапилось, що відбувається зараз або може відбуватися в майбутньому. Аналіз стосується визначення та інтерпретації індикаторів/ознак конкретних ситуацій і подій. Аналіз розвідувальних даних відрізняється від наукового дослідження ще й тим, що збір даних може здійснюватись в режимі "терміново", інформація може мати гриф секретності, за їх підготовку відповідають відповідні фахівці.

З ліквідацією в структурі МВС України спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю відповідні функції розподілені між Головним слідчим управлінням та підрозділами кримінальної міліції, зокрема профільними департаментами (карного розшуку, [протидії злочинності у сфері економіки, боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, кримінальної розвідки](#)) та [управліннями \(протидії незаконному обігу наркотиків, боротьби з кіберзлочинністю](#) тощо), які мають різні задачі та підпорядкування.

Одним із шляхів вирішення даної ситуації є створення в структурі Національної поліції, окремого кримінального підрозділу, на який слід покласти функції координації, аналізу та узагальнення наявної інформації щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених ОЗУ.

Ефективна протидія організованій злочинності можлива лише за систематичній, різнорівневій, багатовекторній діяльності правоохоронних органів як на території України, так і за межами, що передбачає: створення в Україні міжвідомчого координуючого органу, який забезпечуватиме взаємодію вітчизняних правоохоронних органів з іноземними державами; проводитиме постійний моніторинг ситуації в Україні з метою розробки уніфікованих правових норм, спрямованих на ефективну протидію організованій злочинності в цілому; здійснюватиме підготовку та підписання відповідних двохсторонніх і багатосторонніх договорів про співробітництво та правову допомогу в сфері протидії організованій злочинності.

Секція 3

Цивільне та сімейне право, медичне право, фінансове та податкове право, житлове право, господарське право і процес, земельне та екологічне право, право інтелектуальної власності

Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін юридично-психологічного факультету НАВС Шаршун Н.В., студент юридично-психологічного факультету НАВС

Венчурне інвестування в Україні: проблемні аспекти та шляхи їх вирішення

Інноваційно-інвестиційна модель розвитку економіки України в сучасних умовах середнього вимагає розширення вибору режимів інвестування. Одним з перспективних механізмів розміщення інвестиційних коштів може стати венчурне інвестування, яке передбачає фінансування нових, ризикових проєктів або збиткових компаній з метою нарощування їх вартості і наступного продажу частки, яка належить венчурному фонду.

Венчурне інвестування - це особлива система вкладення коштів у нові проєкти. Його головна і принципова відмінність від традиційного полягає в тому, що необхідні кошти можуть надаватися під перспективну ідею без гарантованого забезпечення наявним майном, заощадженням; або іншими активами підприємця. Єдиною заставою служить спеціально обумовлена частка акцій у вже існуючій або лише створюваній фірмі [1, с.14].

Питання венчурного інвестування в Україні досліджено недостатньо, але варто звернути увагу на таких вчених як Г. Андрощук, І. Баранецький, В. Денисюк, А. Поручник, Д. Тарадайко та інші.

Якщо взяти досвід із-за кордону, а саме у США і деяких країнах Західної Європи, то там спостерігається механізм венчурного фінансування підприємницьких проєктів широко використовується на практиці уже давно і надалі набувають значного поширення. Але в Україні процес формування згаданого механізму проходить досить повільно, і не набуває того системного характеру, як це можна побачити на прикладі зарубіжних країн [2, с.92].

На жаль, відсутня низка необхідних організацій та центрів, що мають виступати як важливі елементи названої структури, не сформована мережа, яка б створила передумови для забезпечення функціонування всього життєвого циклу інновацій, не налагоджені інформаційне обслуговування, страхування відповідальної діяльності охорона та захист інтелектуальної власності тощо.

Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» [3], започаткував утворення абсолютно нових для перехідної економіки України інститутів фінансового ринку, але після першого читання не передбачав венчурних фондів. Це свідчить про те, що розвиток національної індустрії залежить від державної підтримки як найголовнішої складової на шляху її розвитку. Варто зазначити, що саме заходи держави для розвитку венчурного інвестування в США, Фінляндії, Ізраїлі та в ін. країнах розвивається шляхом запуску процесів венчурного інвестування і тому нашій державі потрібно брати приклад із зарубіжного досвіду.

Фактори, що впливають на ринок венчурних інвестицій в Україні, можна представити у вигляді таких, що позитивно впливають, прискорюючи формування ринку венчурного капіталу і таких, що гальмують цей ринок, впливаючи негативно. В Україні сьогодні не дуже багато проектів, які є цікавими з точки зору венчурного інвестора. Це спричинено недостатньою кількістю малих інноваційних фірм, і в першу чергу - у сфері високотехнологічного бізнесу. Такі проекти бувають іноді невідомі широкому загалу.

Для того, щоб розвинути і налагодити венчурне інвестування в Україні потрібні наступні шляхи, а саме: прискорити капіталізацію фондового ринку; привернути увагу держави до створення венчурних фондів і компаній в Україні, а також удосконалити відповідну законодавчу базу, а саме прийняти окремий закон про венчур; удосконалити маркетингові дослідження для того, щоб був розвиток венчурного підприємства і була відповідна інформаційна база для цього; зробити більш висококваліфікованими фахівців в інноваційній сфері, передбачити підготовку і перепідготовку інноваційних менеджерів [4, с.62].

Отже, можна зробити висновок, що венчурний бізнес є порівняно новим терміном для української економічної практики, хоча проблема розвитку механізмів венчурного інвестування розглядалася українськими вченими ще у середині 1980-х років. В умовах сьогодення в країні важливим завданням є пошук нетрадиційних шляхів інвестування нових розробок. Одним із

можливих напрямів вирішення цієї проблеми може бути розвиток венчурної індустрії.

Список використаних джерел

1. Кутрань К.В. Венчурне інвестування в умовах фінансової кризи // Економіка держава, 2009. - №9. - С. 14-16.
2. Москвін С.О. Венчурні фонди інноваційного розвитку // Актуальні проблеми економіки, 2009. - №2. - С. 89-95.
3. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05 липня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 29. - Ст. 337.
4. Лапко О.О. Фактори, що впливають на ринок венчурних інвестицій // Економіка і прогнозування, 2007. - №3. - С.54-63.

Чурпіта Г.В., кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права і процесу
НАВС

Виконання рішень суду про повернення дитини батькам чи іншим особам

ЦПК України, Закон України «Про виконавче провадження» не містять спеціальних правових норм, які регламентують порядок виконання рішень суду про повернення дитини батькам чи іншим особам. Водночас, зазначені нормативно-правові акти за допомогою спеціальних норм визначають особливості процесуальної форми виконання судових рішень, ухвалених за наслідками розгляду і вирішення справ позовного провадження про відібрання дитини (п. 5 ч. 1 ст. 367, ч. 1 ст. 376 ЦПК України, п. 10 ч. 3 ст. 11, ч. 2 ст. 15, п. 4 ч. 1 ст. 38, ч. 1, 3 ст. 40, п. 5 ч. 1 ст. 47, ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження»). Вважаємо, в силу однорідної юридичної природи спеціальні норми зазначених нормативно-правових актів, які регулюють порядок відібрання дитини, можуть бути застосовані за аналогією закону (ч. 8 ст. 8 ЦПК України) для регулювання суспільних відносин, які виникають під час виконання рішень суду, ухвалених за наслідками розгляду справ окремого провадження про повернення дитини. Крім того, до зазначених правовідносин слід застосовувати й правові норми, які регулюють загальний порядок виконання судових рішень.

Виходячи із викладеного вище, можна дійти висновку, що виконання рішень суду про повернення дитини батькам або іншим особам характеризується такими особливостями процесуальної форми:

1) спеціальним суб'єктним складом учасників виконавчого провадження та осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій. Такими, поряд із державним виконавцем та сторонами, є особа, якій дитина передається на виховання, представники органів опіки та піклування, поняті, працівники органів внутрішніх справ.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження», під час виконання рішення про повернення дитини державний виконавець провадить виконавчі дії за обов'язковою участю особи, якій дитина передається на виховання, із залученням представників органів опіки і піклування. Слід погодитися з висловленою у юридичній літературі думкою, що специфіка діяльності державного виконавця при виконанні рішень такої категорії справ полягає і у тому, що необхідно враховувати психічний стан дитини, а тому засоби мають обиратися і застосовуватися з обережністю. Саме тому законодавець встановив вимогу про необхідність

проведення цієї виконавчої дії з обов'язковою участю не тільки особи, якій передається дитина, але й органів опіки та піклування [1, с. 394].

Присутність понятих під час виконання рішень суду про повернення дитини батькам чи іншим особам є обов'язковою, якщо виконавчі дії пов'язані із примусовим входженням до будинків, квартир та інших приміщень, в яких перебуває дитина, яка має бути передана іншим особам відповідно до рішення суду (ч. 2 ст. 15 Закону України «Про виконавче провадження»).

Працівники органів внутрішніх справ беруть участь у виконавчому провадженні у разі звернення державного виконавця до суду із поданням про постановлення ухвали про розшук дитини, яка відповідно до рішення суду підлягає поверненню батькам або іншим особам. При цьому розшук дитини оголошується відповідно за місцем виконання рішення або за останнім відомим місцем проживання, перебування, місцезнаходженням боржника чи місцезнаходженням його майна, або за місцем проживання (місцезнаходженням) стягувача (ч. 1, 2 ст. 40 Закону України «Про виконавче провадження»);

2) можливістю застосування процедури негайного виконання судових рішень. Так, згідно із ч. 8 ст. 8, п. 5 ч. 1 ст. 367 ЦПК України суд допускає негайне виконання рішень у справах про повернення дитини батькам або іншим особам. У такому випадку державний виконавець відкриває виконавче провадження не пізніше наступного робочого дня після надходження відповідних документів і невідкладно розпочинає його примусове виконання (ч. 4 ст. 30 Закону України «Про виконавче провадження»);

3) наявністю у державного виконавця додаткових спеціальних прав, обумовлених специфікою юридичної природи правовідносин, які виникають у зв'язку із здійсненням виконавчих дій щодо повернення дитини батькам або іншим особам. Отже, під час здійснення виконавчих дій щодо повернення дитини батькам або іншим особам державний виконавець має право:

а) звернутися до суду з поданням про постановлення ухвали про розшук дитини у разі відсутності відомостей про місце проживання, перебування чи місцезнаходження дитини за виконавчими документами про повернення дитини батькам або іншим особам (ч. 3 ст. 11, ч. 1 ст. 40 Закону України «Про виконавче провадження»);

б) зупинити виконавче провадження у разі оголошення судом розшуку дитини (п. 4 ч. 1 ст. 38 Закону України «Про виконавче провадження»);

в) звернутися до суду з поданням про постановлення вмотивованого рішення про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної або іншої особи, в якій перебуває дитина, стосовно якої складено виконавчий документ про її повернення батькам або іншим особам (п. 10 ч. 3 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження»);

г) за необхідності звернутися до суду з поданням щодо вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу (ч. 2 ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження»);

г) у разі якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про повернення дитини, винести постанову про накладення штрафу на боржника - фізичну особу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на посадових осіб - від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на боржника-юридичну особу - від сорока до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та встановити новий строк виконання (ч. 3 ст. 77, ч. 1 ст. 89 Закону України «Про виконавче провадження»);

д) звернутися до правоохоронних органів з поданням (повідомленням) про притягнення боржника до кримінальної відповідальності відповідно до закону у разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин. Крім того, у цьому випадку державний виконавець має право накладати на боржника штраф у порядку, визначеному ч. 1 ст. 89 Закону України «Про виконавче провадження», у подвійному розмірі (ч. 2 ст. 89 Закону України «Про виконавче провадження»).

Список використаних джерел

1. Цивільне виконавче право України : [підруч.] / [І. Д. Копайгора, М. І. Панченко, В. Г. Олюха та ін.] ; за заг. ред. І. Д. Копайгори. - Л. : Магнолія-2006, 2007. - 538 с.

Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук,
доцент, професор кафедри господарсько-
правових дисциплін юридично-
психологічного факультету НАВС
Тодосієнко В.В., студент юридично-
психологічного факультету НАВС

Договір лізингу за законодавством України та деяких зарубіжних країн

На сьогоднішній день в національному та міжнародному комерційному обігу особливо поширеними є договори передачі майна в тимчасове користування, що відповідно до норм законодавства та правил ділового обігу здобули назву договорів лізингу. В законодавстві різних країн визначення даного договору має деякі відмінності. До того ж, в ряді держав лізингові відносини окремо не врегульовані на законодавчому рівні (Угорщина, Нідерланди, Норвегія, Швейцарія), а в інших навпаки існують спеціальні нормативно-правові акти, які стосуються договору лізингу (Франція, Німеччина, Греція, Україна).

Так, згідно ст. 292 Господарського кодексу України (далі - ГК України) за договором лізингу одна сторона (лізингодавець) надає у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений

строк майно, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [1]. Крім того, відносини лізингу в Україні також врегульовані Законом України «Про фінансовий лізинг», де в ч.2 ст.1 зазначено, що за договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) [2].

На відміну від України, за законодавством Німеччини договір лізингу визначається як угода, яка укладається на фіксований термін, впродовж якого звичайне розірвання договору неможливо, а лізингові платежі протягом цього періоду покривають як мінімум витрати на придбання або виробництво об'єкту лізингу [3, с.152].

За нормами Валютно-фінансового кодексу Франції, лізинг визначається як угода, в процесі якої обладнання, що постачається для її цілей, надається в найм покупцем учаснику ринку з правом подальшого викупу. До договору застосовуються правила, що застосовуються до договору оренди [4, с.123].

У Греції є спеціальний Закон «Про договори фінансового лізингу», який регулює деякі аспекти договорів лізингу, що укладаються між спеціалізованими лізинговими компаніями та професійними лізингоодержувачами. Договір лізингу характеризується тим, що предмет лізингу обирається лізингоодержувачем, він же несе витрати щодо поточного ремонту, ризик випадкової загибелі предмета лізингу; лізингодавець не несе відповідальності за якість предмета лізингу і передає лізингоодержувачу свої права вимоги до постачальника щодо якості предмета лізингу; після закінчення договору лізингу лізингоодержувач має право викупити предмет лізингу або продовжити договір на певний строк [4, с.125].

В англійському Законі про поставку товарів та послуг 1982 перераховані істотні умови, що є складовою частиною договору найму. В англійському праві договори лізингу і майнового найму належать до групи відносин, іменованих залежним триманням. Договір лізингу тут ніколи не може перерости в договір купівлі-продажу, в нього ніколи не включається опціон на купівлю, щоб зберегти відмінність між договором лізингу і договором оренди-продажу. Договір лізингу в Англії кваліфікується нерідко як специфічна оренда (саме специфічна оскільки в Англії договір лізингу не відносять до різновиду договору звичайної оренди [5, с.65].

Отже, на підставі вищевикладеного можна дійти висновку, що договір лізингу відіграє важливу роль в національному та міжнародному комерційному обігу, проте рівень його розвитку в різних державах має певні відмінності. Тож правове регулювання договору лізингу на сьогоднішній

день є досить актуальною проблемою та потребує вирішення шляхом дослідження, аналізу та використання досвіду зарубіжних держав.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 21-22. - Ст.144.
2. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 16. - Ст. 68.
3. Розкошна, О. А. Українські реалії розвитку лізингу в контексті світових тенденцій / О. А. Розкошна, М. С. Нагорна // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Розвиток міжнародних відносин та зовнішньоекономічної діяльності підприємств України за сучасних умов», 26-27 жовтня. - Донецьк, 2010. - С.150-155.
4. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга вторая: договоры о передаче имущества. - М.: Статут, 2002. - 462 с.
5. Кабатова Е.В. Лизинг: правовое регулирование, практика.- М.: ИНФРА-М, 1998. - С. 62-67.

Гончар В.М., студент магістратури
юридично-психологічного факультету
НАВС
Науковий керівник: Матчук С.В., кандидат
юридичних наук

Актуальні проблеми застосування строків апеляційного оскарження судових рішень в цивільному процесі

До основних засад судочинства відповідно до п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України відноситься забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом [1]. Разом із тим питання про порядок апеляційного оскарження судового рішення є досить складним і неоднозначним, оскільки реалізація засад судочинства, що повинна забезпечити баланс між правом позивача на належний судовий захист порушених прав та правом відповідача на оскарження судового рішення, здійснюється не в повній мірі.

Дослідженням даної проблеми займались: О.О. Борисова, О.В. Караваєва, О. М. Трач, Є. А. Чернушенко та інші.

Водночас у працях зазначених науковців увага приділяється переважно природі строку апеляційного оскарження [4, с. 16] та визначенню його оптимальної тривалості [5, с. 10], проте саме правила обчислення такого строку часто стають предметом зловживань зі сторони недобросовісних учасників процесу з метою як перешкоджання оскарженню судового рішення, так і ухилення від його виконання.

З прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року було значно скорочено строки для подання як апеляцій, так і касацій на рішення відповідних судів. Зокрема, якщо до 3 серпня 2010 року для подання в цивільній справі апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції давалося в загальному рахунку тридцять днів (десять - для подання заяви про оскарження і двадцять - для самої скарги), то після реформи - лише десять; касаційної скарги - два місяці, а зараз - лише двадцять днів.

Однак, десять днів для написання апеляційної скарги більш ніж достатньо, але часто трапляється так, що повний текст рішення виготовляється не одразу. Наприклад, ч. 3 ст. 209 Цивільного процесуального кодексу України дозволяє у виняткових випадках залежно від складності справи відкласти складання повного рішення на строк не більш як п'ять днів з дня закінчення розгляду справи, але вступну і резолютивну частини суд має проголосити в тому самому засіданні, в якому закінчився розгляд справи [2].

Як наслідок, сторона, котра бажає оскаржити рішення, змушена чекати на повний текст, аби обґрунтувати неповноту встановлення обставин, які мають значення для справи, та (або) неправильність установлення обставин, які мають значення для справи, внаслідок необґрунтованої відмови у прийнятті доказів, неправильного їх дослідження чи оцінки, неподання доказів з поважних причин та (або) неправильне визначення відповідно до встановлених судом обставин правовідносин.

Виникає запитання, з якого моменту тоді починати відлік строку для подання тієї ж апеляційної скарги: з моменту проголошення вступної та резолютивної частини рішення чи з моменту виготовлення повного тексту рішення.

Пленум Верховного суду України в Постанові №12 від 24.10.2008 року роз'яснив, що правила статті 294 ЦПК про те, що заява про апеляційне оскарження рішення суду може бути подана протягом десяти днів з дня проголошення рішення, заява про оскарження ухвали суду першої інстанції може бути подана протягом п'яти днів з дня проголошення ухвали поширюються також на випадки, коли відповідно до статті 218 ЦПК суд проголосив лише вступну та резолютивну частини рішення або коли справу розглянуто за відсутності в судовому засіданні особи, яка брала участь у справі та оскаржує судове рішення. Проте в разі, якщо недотримання строків апеляційного оскарження було зумовлене діями (бездіяльністю) суду першої інстанції, зокрема, особа не була належним чином повідомлена про час і місце судового засідання або їй не надіслана протягом п'яти днів з дня проголошення рішення його копія, як це вимагається у частині третій статті 222 ЦПК, то ці обставини можуть бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження за заявою особи, яка оскаржує судове рішення.

Відповідно, строки на апеляційне оскарження передбачені в ст. 294 ЦПК рішення будуть діяти і в даному випадку, що значно зменшує час для учасників цивільного процесу для написання обґрунтованої апеляційної скарги, а в інших випадках і до пропуску строків на апеляційне оскарження.

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що необхідне вдосконалення законодавства про строки апеляційного оскарження рішень, а саме надання необхідних розумних строків на оскарження рішення, а також здійснення обчислення строку на апеляційне оскарження з моменту отримання повного тексту рішення, що допоможе запобігти зловживанню процесуальними правами сторонами цивільного процесу.

Список використаних джерел

1. Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

2. Цивільний процесуальний кодекс України, Закон від 18.03.2004 № 1618-ІУ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492

3. Постанова пленуму Верховного суду України від 24.10.2008 р. № 12 «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку».

4. Борисова Е. А. Институт апелляции в гражданском процессе : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Е. Л. Борисова ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. - М., 1994. - 22 с.

5. Караваева Е. В. Вопросы апелляционного производства в гражданском процессе : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 / Е.В. Караваева ; Сарат. гос. акад. права. - Саратов, 2005. - 190 с.

Бондар Г.М., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Мозоль Н.І., кандидат юридичних наук, доцент

Актуальні проблеми реформування системи пенсійного забезпечення військовослужбовців в Україні

Однією з актуальних проблем, яку впродовж усіх років незалежності України намагалися розв'язати - це правове регулювання соціального забезпечення. Найбільш поширеним видом соціального забезпечення є пенсійне забезпечення. Створення ефективної трирівневої системи пенсійного забезпечення (солідарна система, накопичувальна система та система недержавного пенсійного забезпечення) на жаль, так і не відбулося, і наразі ця система негативно впливає на соціальне становище пенсіонерів. Майже третина населення України як основне джерело доходу використовує виплати з системи державного пенсійного страхування [1, с.1].

В Україні станом на 2014 рік система соціального забезпечення охоплює 14 млн. громадян (з них півмільйона військовослужбовців) [2]. Пенсійне забезпечення військовослужбовців регулюється законодавством України як захід компенсування порушених соціальних прав за час проходження ними

служби, а також втрати військовослужбовцями працездатності, а членам їх сімей - втрати годувальника.

На сьогодні передбачені такі види пенсійного забезпечення військовослужбовців:

- довічна пенсія за вислугу років;
- пенсія по інвалідності (призначається військовослужбовцям, які стали інвалідами за умов, передбачених Законом);
- пенсія в разі втрати годувальника (призначається членам сімей військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти).

Актуальним питанням стало пенсійне забезпечення військовослужбовців в Україні, внаслідок того, що вони ризикують своїм здоров'ям, життям, захищаючи незалежність країни у зоні військового конфлікту. Тому держава повинна гарантувати своїм захисникам чітке і доступне пенсійне законодавство, належний рівень пенсійних виплат. Наявність економічних проблем, постійне зростання інфляції, недосконалість законодавчої бази пенсійного забезпечення - все це створює складнощі для військовослужбовців і при визначенні розмірів пенсійних виплат, і при їх обчисленні та перерахунку.

Внаслідок цього у липні 2015 року Президент підписав Закон «Про внесення змін до деяких законів України з питань пенсійного забезпечення» (набирає чинності 01.01.2016 року), який захищає права пенсіонерів-військовослужбовців на перерахунок пенсій. Цим Законом № 614-УІІ встановлюється, що перерахунок пенсій у зв'язку зі зміною розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», або у зв'язку із введенням для зазначених категорій осіб нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій, не проведений з вини органів Пенсійного фонду або державних органів, які видають довідки для перерахунку пенсій, провадиться з дати виникнення права на нього без обмеження строком [3].

Загалом, на сучасному етапі можна виділити такі основні проблемні напрями у сфері пенсійного забезпечення військовослужбовців в Україні:

- різниця у розмірах пенсій залежно від дати звільнення з військової служби;
- зменшення максимального розміру пенсії за вислугу років (з 90% до 70%);
- утримання податку з пенсій, розмір яких перевищує три розміри мінімальної заробітної плати (ставка 15% бази оподаткування);
- постійне збільшення кількості пільгових категорій пенсіонерів;
- тимчасове призупинення виплати пенсії (з 01.04.2015 по 31.12.2015) колишнім військовослужбовцям, у період їх роботи на посадах держслужбовців.

В умовах важкого стану економіки держави необхідно звернути увагу на пошук ефективних шляхів щодо вирішення проблемних питань в пенсійному забезпеченні військовослужбовців. Особливо це стосується сучасного періоду. Система соціального забезпечення військовослужбовців як функція держави повинна гарантувати реалізацію військовослужбовцями їх конституційних прав та свобод, матеріальне та інше забезпечення у визначених державою розмірах, що і є дієвим стимулом заінтересованості громадян у військовій службі, чим створюються умови для якісного виконання ними службових обов'язків.

Першочерговими кроками в напрямку реалізації реформування на шляху вдосконалення системи пенсійного забезпечення військовослужбовців мають стати такі комплексні системні шляхи розв'язання завдань як: боротьба з тіньовою економікою, створення робочих місць, легалізація ринку праці, зниження тиску на фонд оплати праці і спрощення податкового адміністрування, забезпечення належного рівня заробітної плати і доходів населення. Органічне поєднання комплексу вищезазначених завдань є реальним підґрунтям реформування системи пенсійного забезпечення України в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Слюсарчук О. П. , Бутурлакiна Т. О. Актуальнi проблеми подальшого реформування системи пенсійного забезпечення в Україні // Теорiя та практика держ. управ. - 2013.- Вип. 2 (41). - С. 1-8.
2. Розподiл пенсiонерiв по категорiях та розмірах призначених пенсiй (станом на 01.01.2014) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=218389>.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з питань пенсійного забезпечення» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/614-19>.

Гирик А. О., курсант Національного університету ДПС України *Науковий керівник*: Коваль М. В., кандидат юридичних наук, професор

Права та повноваження ДФС України в процесі здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів підприємництва

Підприємництво є одним з найбільш ефективних форм економічної діяльності та досягло значного поширення в умовах сучасної ринкової економіки нашої держави. В Законі України «Про підприємництво» від 07.02.1991р. наголошується, що підприємництво - це безпосередня

самостійна, систематична, на власний ризик діяльність з виробництва продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності в порядку, встановленому законодавством [1]. Звичайно, будь-яка діяльність потребує належного нагляду та контролю як з боку керівництва та із боку держави. Саме тому питання здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання і займає одне з провідних місць в забезпеченні нормального розвитку економічного ринку країни та є досить актуальним на сьогоднішній час.

Дослідженням окремих питань, щодо здійснення контролю діяльності суб'єктів підприємництва займалися у своїх працях такі вчені, як: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійк, Ю.П. Битяк, О.П. Віхров, Л.К. Воронова, В.М. Гаращук, М.Г. Ісаков, С.Т. Кадькаленко, С.В. Ківалов, С.М. Клімова, Т.О. Коломоець, В.К. Колпаков, І.М. Коросташов, Н.П. Кучерявенко, О.М. Музичук, М.В. Павленко, Л.А. Савченко, С. Г. Стеценко та ін. [2, с.112].

Система органів, які контролюють фінансово-господарську діяльність в Україні, досить численна та різноманітна. Ця система, як і вся економіка країни, перебуває сьогодні в процесі реформування та становлення. Найважливіше місце серед органів, які проводять загальнодержавний контроль, належить Державній фіскальній службі України (далі ДФС України).

Способи здійснення контролю податковими органами є різноманітними. Будь-який спосіб здійснення фінансового контролю спрямований на збір або отримання інформації і найчастіше реалізовується за допомогою проведення перевірок діяльності шляхом витребування документів або опитування певних осіб. В основному ДФС України спрямовує свою увагу на перевірку первинної документації, пов'язаної з рухом грошових коштів та аналіз як документів та матеріальних цінностей, рух яких документально закріплюється, перевіряє відповідність записів фактичним грошовим і матеріальним ресурсам [3].

В роботі ДФС України спостерігається також застосування непрямих методів контролю. Причиною використання даних методів можуть бути виявлення порушень у веденні бухгалтерського і податкового обліку, не ведення обліку фактичних витрат виробництва, виявлення фактів приховування доходу суб'єктами підприємницької діяльності. При виявленні розбіжностей між задекларованим доходом та доходом, визначеним із застосуванням непрямих методів, орган Державної фіскальної служби у письмовій формі пропонує платнику податку документально обґрунтувати виявлену розбіжність. Якщо ж платник податку не може виконати цю вимогу шляхом використання законних джерел, то оподаткування здійснюється на підставі даних встановлених непрямими методами контролю [3].

З метою реалізації належного контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів підприємництва органи ДФС України наділені

відповідними правами та повноваженнями, які вони реалізують в процесі своєї діяльності. Відповідно до законодавства вони мають такі права:

1) здійснювати на підприємствах, в установах і організаціях всіх форм власності та у громадян, в тому числі громадян-суб'єктів підприємницької діяльності, перевірки грошових документів, бухгалтерської та фінансової документації, пов'язаної з нарахуванням і сплатою податків та зборів;

2) одержувати безоплатно від підприємств, установ та організацій, громадян довідки про діяльність, одержані доходи, витрати, рахунки та іншу інформацію;

3) обстежувати будь-які виробничі, складські, торговельні та інші приміщення суб'єктів господарювання незалежно від форм власності та житло громадян, якщо вони використовуються як юридична адреса суб'єкта підприємницької діяльності, а також для отримання доходів;

4) вимагати від керівників та інших службових осіб, підприємств, установ, організацій, а також від громадян, що перевіряються, усунення виявлених порушень податкового законодавства і законодавства про підприємницьку діяльність, контролювати їх виконання;

5) зупиняти операції підприємств, установ, організацій та громадян на рахунках в фінансово-кредитних установах у разі отримання даних про порушення ними правил ведення підприємницької діяльності та норм Податкового кодексу України;

6) застосовувати до підприємств, установ, організацій та громадян фінансові санкції, за наявності визначених законодавством підстав.

Саме неупереджене та доцільне застосування податковими органами повноважень покладених на них законодавством, дасть можливість належним чином здійснювати контроль за підприємницькою діяльністю та стимулюватиме суб'єктів підприємництва до належної роботи.

Таким чином, на основі проведеного нами аналізу ми можемо зробити висновок що усі перераховані вище контрольні дії, щодо фінансово господарської діяльності суб'єктів господарювання активно застосовуються на практиці, однак ефективність їхнього використання ще не досягла оптимального рівня. Потребують удосконалення як організація так і методи контролю, а також законодавча база. В цілому, слід зазначити, що ефективність податкового контролю багато в чому залежить від методичної якості податкових законів та відповідності реалізації закладених положень в практичній діяльності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-ХІІ/ Редакція від 05.04.2015.

2. Гаращук В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : дис. д.ю.н. / 12.00.07 / В.М. Гаращук. -- Х., 2003. - - 412 с.

3. Кириленко О.П. Фінанси. Теорія та вітчизняна практика. Електронний ресурс - режим доступу [<http://books.br.com.ua/48189>]
4. Закони функціонування ринку та взаємодія товаровиробників і держави // Права органів державної податкової служби. Електронний ресурс - режим доступу [http://pidruchniki.com/1159042542136/menedzhment/prava_organiv_derzhavnoyi_podatkovoyi_sluzhbi]

Куцик К.В., ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу НАВС
Науковий керівник: Чурпіта Г. В., кандидат юридичних наук, доцент

Загальна характеристика заходів процесуального примусу у цивільному судочинстві

Характеризуючи заходи процесуального примусу у цивільному судочинстві, слід з'ясувати суть цивільного процесуального примусу як одного із різновидів (складових) державного примусу.

Цивільним процесуальним примусом є фізичний або моральний (психологічний) вплив держави на учасників цивільного процесу та інших осіб, присутніх у залі судового засідання, для забезпечення їх належної поведінки під час розгляду цивільної справи, який у вигляді встановлених законом правообмежень застосовується безпосередньо судом або за його дорученням іншими уповноваженими особами у разі, коли авторитет закону та суду і переконання в необхідності виконання нормативних приписів виявляються недостатніми [1, с. 319-320].

На відміну від цивільного процесуального примусу, поняття заходів процесуального примусу закріплено у ЦПК України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 90 заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що застосовуються судом до осіб, які порушують встановлені в суді правила або протиправно перешкоджають здійсненню цивільного судочинства.

Виходячи з цього, можна визначити такі основні ознаки заходів процесуального примусу: 1) це процесуальні дії; 2) право їх застосовувати має лише суд, який розглядає цивільну справу; 3) про їх застосування суд постановляє ухвалу в судовому засіданні; 4) ці дії застосовуються у зв'язку з процесуальними порушеннями осіб - учасників цивільного процесу або інших осіб, присутніх у залі судового засідання (недотриманням встановлених у суді правил або протиправним перешкоджанням здійсненню цивільного судочинства); 5) ці заходи мають особистий немайновий характер, оскільки спрямовані на особу порушника, а не на його майно; 6) вони мають примусовий характер, тобто застосовуються до порушника без його згоди; 7) ці дії спрямовані на забезпечення нормального ходу судового розгляду.

Отже, заходи процесуального примусу є реакцією суду на ті правопорушення, які допустили учасники процесу або інші особи, присутні в залі судового засідання, і які заважають подальшому розгляду справи. Тому їх застосування є виключним правом суду [1, с. 320].

Застосування заходів процесуального примусу можливе судами всіх ланок судової системи. Відповідно до ч. 2 ст. 90 ЦПК України заходи процесуального примусу застосовуються судом негайно після вчинення порушення шляхом постановлення ухвали, яка не підлягає оскарженню окремо від судового рішення, але заперечення проти неї можуть бути включені до апеляційної скарги на рішення суду (ст. 293 ЦПК України).

До заходів процесуального примусу належать: попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід. До однієї особи за одне й те ж правопорушення може бути застосований тільки один засіб процесуального примусу (ст. 91 ЦК України)/

Відповідно до ч. 1 ст. 92 ЦПК України попередження і видалення із залу судового засідання може бути застосоване до учасників цивільного процесу, а також інших осіб, присутніх в судовому засіданні, у випадку порушення порядку під час судового засідання або невиконання розпоряджень головуєчого. При цьому, у законі не передбачено, які дії можуть кваліфікуватись як порушення порядку.

Попередження може виноситись один або декілька разів, проте у разі повторного вчинення порушень суд вправі видалити особу із залу судового засідання. Виконання фактичних дій щодо видалення порушника із зали судового засідання покладається на судового розпорядника.

Особи, яким направлено ухвалу суду про витребування доказів, зобов'язані неухильно її виконати і надати суду наявні в них докази. У разі неподання без поважних причин письмових чи речових доказів, що витребувані судом, та неповідомлення причин їх неподання суд може постановити ухвалу про тимчасове вилучення цих доказів для дослідження судом (ч. 1 ст. 93 ЦПК України). Виконання даної ухвали покладається на органи державної виконавчої служби. Однак, законом не врегульовано питання про повернення доказів, тому особі, у якої їх вилучено, вони повертаються на загальних підставах (ст. ст. 138, 142 ЦПК України).

На сьогодні цивільним процесуальним законодавством передбачена можливість приводу тільки двох учасників цивільного процесу - свідка та відповідача. Проте, знову ж таки, ЦПК України врегульовано лише питання приводу свідка, водночас, привід відповідача, який відрізняється особливостями процесуальної форми, відповідним чином не регламентовано.

Ухвала про привід направляється для виконання до відповідного органу внутрішніх справ. Працівники правоохоронних органів виконували вказані ухвали суду, керуючись Законом України «Про міліцію». Але враховуючи той факт, що у зв'язку із реформами, які проводяться керівництвом держави, вказаний Закон незабаром втратить свою силу, існує

необхідність у нормативному закріпленні порядку здійснення приводу у цивільному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Цивільне процесуальне право України : Підручник / Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін.; За заг. ред. С. С. Бичкової. - К.: Атіка, 2009. - 760 с.

Поліщук Н.В., студент 2 курсу ОКР
«Магістр» юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка *Науковий керівник:*
Захарова О.С., кандидат юридичних наук,
доцент

Провадження у справі до судового розгляду в цивільному процесі України: порівняння із зарубіжним досвідом

Українська держава, яка чітко визначила свій проєвропейський напрямок розвитку, повинна забезпечити відповідність національної правової системи стандартам європейської спільноти. У зв'язку з цим, до пріоритетів реформування цивільного процесуального законодавства слід віднести створення такої процедури розгляду та вирішення цивільних справ, яка б повністю узгоджувалася з вимогами Конституції України та європейських стандартів, в тому числі з нормами Європейської конвенції та гарантувала доступність та оперативність судового захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб в Україні [1, с. 30].

У різний час на проблеми підготовки в своїх працях звертали увагу такі науковці як С. С. Бичкової, О. О. Грабовської, Н.Л.Бондаренко - Зелінська, О. С. Захарової, Н. О. Кіреєвої, В. В. Комарова, В. І. Тertiшнікова, та інші. Серед науковців з цивільного процесу не має єдиної думки щодо єдності таких понять, як провадження у справі до судового розгляду, попереднє судове засідання та підготовка справи до судового розгляду. А це має важливе значення для правильного проведення, як стадії провадження у справі до судового розгляду, так і для розгляду всієї справи цілком.

Провадження у справі до судового розгляду регламентується главою 3 розділу III ЦПК. Провадження у справі до судового розгляду є стадією цивільного судочинства, метою якої є з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду або забезпечення правильного та швидкого вирішення справи. Не дивлячись на ясність та визначеність мети зазначеної стадії, на практиці не випадкові справи, де суддя не проводить належну стадію, що тягне за собою затягування процесу у зв'язку із неналежною підготовкою справи до судового розгляду (відкладання судового розгляду у

зв'язку з необхідністю надати додаткові докази у справу, залучення інших осіб у справі, призначення експертизи тощо) [2, с. 406-407].

У чинному ЦПК закріплено мету не стадії підготовки, а попереднього судового засідання. Так, відповідно до ст.130 Кодексу, «попереднє судове засідання проводиться з метою з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду або забезпечення правильного та швидкого вирішення справи» [3]. Згідно з останніми змінами, попереднє судове засідання не є обов'язковим для кожної цивільної справи. Питання про його обов'язковість вирішується суддею під час відкриття провадження у справі. Під час провадження у справі до судового розгляду також можлива реалізація наступних процесуальних інститутів: судового доручення щодо збирання доказів (ст. 132 ЦПК України), забезпечення доказів (ст. 133 ЦПК України), витребування доказів (ст. 137 ЦПК України), забезпечення позову (ст. 151 ЦПК України), залучення свідків у процес (ст. 136 ЦПК України), призначення експертизи (ст. 143 ЦПК України) тощо.

Якщо дослідити практику європейського судочинства, то звертає на себе увагу загальна тенденція до спрощення судової процедури та намагання врегулювати судові спори саме до судового розгляду. В Україні на сьогоднішній день питання реалізації судом повноважень щодо примирення сторін вже на стадії підготовки справ до судового розгляду також стоїть дуже гостро. Тому цілком вірними є намагання багатьох науковців конкретизувати ті дії, що їх повинні вчиняти судді для реалізації вказаного завдання, оскільки чинний ЦПК робить це не зовсім вдало. Як правильно зазначають юристи-практики [4, с.146], відсутність чіткої та конкретної мети, а також детально прописаних завдань призводить до формування байдужості учасників процесу до цієї стадії, результатом чого є незначна кількість примирень на стадії підготовки, тривалий розгляд. Якщо говорити про можливість врегулювати цивільно-правовий спір ще до судового розгляду, то на мою думку, суд повинен не просто перевіряти можливість примирення, а активно йому сприяти. Саме тому мова повинна йти про сприяння врегулюванню спору до судового розгляду на стадії підготовки, а не на «з'ясування» такої можливості. Крім того, аналіз судової практики свідчить, що через нечітке регулювання процедури врегулювання спору до судового розгляду чинним цивільним процесуальним законодавством цю процедуру не ефективно використовують на стадії підготовки справи до судового розгляду. Як правило, судді обмежуються вказівкою сторонам про їх право укласти мирову угоду на початку попереднього судового засідання[1, с. 37].

Таким чином, враховуючи усі вищезазначені аспекти, слід визнати, що відсутність чітко визначеної мети провадження у справі до судового розгляду, а також законодавче закріплення необов'язковості проведення попереднього судового засідання не сприяють виконанню завдань цивільного судочинства, а саме справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ. А тому важливим завданням наразі є вивчення зарубіжного досвіду в даному питанні та запровадження позитивного досвіду в Україні.

Список використаних джерел

1. Провадження у справі до судового розгляду: хрестоматія (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», спеціальність 8.03040101 «Правознавство») для студентів V курсу факультету № 4 / уклад.: В. В. Комаров, К. В. Гусаров, А. Ю. Каламайко. - Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. - 515 с.
2. Стоянова Т. А. Визначення та місце стадії провадження у справі до судового розгляду в цивільному процесі України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.apdp.in.ua/v58/64.pdf>
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 берез. 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Скуратовский М. Л. Подготовка дела к судебному разбирательству в арбитражном суде первой инстанции / М. Л. Скуратовский. - М. : Волтерс Клуверс, 2007. - 183 с.

Волощук А.С., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник:* Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент

Міжнародний комерційний арбітраж як спосіб вирішення комерційних спорів ускладнених іноземним елементом

Станом на сьогодні значного поширення набули спори, що виникають у сфері комерційних відносин, однією зі сторін яких є іноземні суб'єкти господарювання. У зв'язку із цим все більшого значення набувають установи, наділені повноваженнями вирішувати такі спори. Окрім державних такими повноваженнями також наділені і недержавні судові установи. Серед них особливе місце посідає міжнародний комерційний арбітраж.

Проблема міжнародного комерційного арбітражу полягає в тому, що хоча міжнародний комерційний арбітраж є недержавним органом з вирішення міжнародних спорів, однак не менш дієвим, а в багатьох випадках - навіть більш компетентним, зручним та прийнятним для сторін [1, с.64].

Легально закріпленого визначення міжнародного комерційного арбітражу не надається ані в міжнародно-правових, ані в національних актах. Однак міжнародний комерційний арбітраж розглядається як спосіб вирішення цивільно-правових спорів, що виникають у сфері здійснення комерційної діяльності між особами приватного права у випадках, коли ці спори ускладнені наявністю іноземного елемента, завдяки якому зазначені спори вирішуються спеціально створеними недержавними органами згідно з особливою процедурою, встановленою сторонами спору або визначеною в інший спосіб [1, с.66].

На національному рівні діяльність міжнародного комерційного арбітражу врегульовується Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж». Так, цей Закон виходить з визнання корисності арбітражу (третейського суду) як методу, що широко застосовується для вирішення спорів, які виникають у сфері міжнародної торгівлі, і необхідності комплексного врегулювання міжнародного комерційного арбітражу в законодавчому порядку; враховує положення про такий арбітраж, які є в міжнародних договорах України, а також в типовому законі, прийнятому в 1985 році Комісією ООН з права міжнародної торгівлі і схваленому Генеральною Асамблеєю ООН для можливого використання державами у своєму законодавстві [2].

На міжнародному рівні велику роль у вирішенні значного кола питань міжнародного комерційного арбітражу відіграє Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж (Женева, 1961 р.), яка застосовується до арбітражних процесів і рішень, заснованих на арбітражних угодах, детально регламентує порядок взаємовідносин між арбітражем і державним судом, регулюючи порядок відводу арбітражного і державного суду з непідсудності, і встановлює підстави для скасування арбітражного рішення [3].

Для уніфікації і гармонізації національного арбітражного законодавства важливу роль відіграв Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж, який став зразком для багатьох національних законів про арбітраж, оскільки він був розроблений і прийнятий як уніфікований правовий текст в результаті заходів, які приймалися на міжнародному рівні по уніфікації і гармонізації законодавства окремих країн про міжнародний арбітраж, що суттєво сприяє зближенню арбітражного процесуального права взагалі і арбітражної процедури, зокрема [4].

Останнім часом як місце арбітражу все більшої популярності набуває Бельгія, вимоги національного арбітражного законодавства якої (гарантія визнання і виконання рішень арбітражів, що знаходяться під юрисдикцією Бельгії; відсутність спеціальних вимог до персони арбітра тощо) сприяють такому процесу [5, с. 320]. Щодо України, то Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України щорічно розглядається і вирішується велика кількість справ, у яких резиденти України є позивачами у 80 %, відповідачами - у 16 %, резиденти України участі взагалі не беруть, тобто розглядаються справи між сторонами з Великої Британії, США, Росії, Нідерландів та іншими державами, - у 4 % [6, с. 135].

Отже, на підставі вищевикладеного можна дійти висновку, що на сьогоднішній день міжнародний комерційний арбітраж є досить важливою установою, наділеною повноваженнями вирішувати спори, що виникають з комерційних відносин. Тож міжнародний комерційний арбітраж потрібно визначати як спосіб вирішення комерційних спорів, ускладнених іноземним суб'єктом господарювання відповідним недержавним органом, обраним сторонами на підставі арбітражної угоди, шляхом добровільної передачі

повноважень на винесення остаточного обов'язкового рішення третій незалежній компетентній стороні (сторонам).

Список використаних джерел

1. Осипенко О.О. Міжнародний комерційний арбітраж як альтернативний спосіб вирішення міжнародних спорів // Право і суспільство. - 2011. - №4. - с.64-68.
2. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24 лютого 1994 р. № 4002-ХІІ // ВВР. - 1994. - № 25.
3. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж від 21 квітня 1961 р.
4. Типовий закон про міжнародний комерційний арбітраж, розроблений Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (ЦІСГГКАБ) від 1985 р.
5. Пампуха Г.Г. Бельгія як місце міжнародного арбітражу // Часопис Київського університету права. - 2011. - № 1. - С. 319-321.
6. Побірченко І. Зовнішньоекономічні справи у МКАС при ТІ 111 України // Право України. - 2009. - № 5. - С. 134-136.

Матчук С.В., кандидат юридичних наук,
методист юридично-психологічного
факультету НАВС
Банк О.В., магістр юридично-
психологічного факультету НАВС

Порядок визначення розміру матеріальної відповідальності працівників за трудовим законодавством України шкоди

Визначення розміру шкоди, заподіяної власнику або уповноваженому ним органу, залежить від ступеня вини заподіювача шкоди, характеру виробничої діяльності підприємства. Розмір шкоди, заподіяної підприємству, установі, організації, визначається у відповідності до ст. 135-3 КЗпП за фактичними втратами, на підставі даних бухгалтерського обліку, виходячи з балансової вартості (собівартості) матеріальних цінностей з урахуванням ступеня зносу. Вартість майна визначається на день виявлення шкоди, а в разі зміни цін застосовуються ціни, які діяли в день прийняття рішення про відшкодування [1].

Закон України “Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей” передбачає, що шкода відшкодовується у кратному розмірі вартості цінностей за відпускними цінами, що діють на день виявлення завданих збитків. Це положення слід привести у відповідність з ч. 2 ст. 135 КЗпП України. Розмір шкоди повинен визначатися за цінами, які

діють на день відшкодування шкоди, а не на день виявлення завданих збитків. Це дасть можливість відшкодувати вартість втрачених цінностей.

Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, недостачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 року “Про затвердження порядку визначення розміру збитків від розкрадання, недостачі, знищення (псування) матеріальних цінностей” [2, с.27], встановлює механізм визначення розміру збитків від розкрадання, недостачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, крім дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей. На мою думку, норми, що передбачають відшкодування шкоди у кратному розмірі, соціально несправедливі. Адже відшкодування шкоди в кратному розмірі носить не лише правовідновний, а й карний (штрафний) характер, оскільки перевищує розмір прямої дійсної шкоди. Про це свідчить і зміст статті 3 Закону України “Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей”, згідно з якою стягнуті суми спрямовуються на відшкодування збитків, завданих підприємству, установі або організації, що і є відшкодуванням прямої дійсної шкоди, а решта, тобто частина суми, яка стягнута понад розмір прямої дійсної шкоди (штраф), перераховується до Державного бюджету України.

У цьому випадку не забезпечується гарантійна функція матеріальної відповідальності, що полягає в охороні заробітної плати від необґрунтованих утримань при відшкодуванні шкоди. Кратне відшкодування необґрунтоване, тому що воно носить також карний (штрафний) характер, який не властивий для матеріальної відповідальності працівників за трудовим правом. Проти цього можна заперечити, аргументуючи, що кратний розмір відшкодування матеріальної шкоди обумовлений особливою цінністю і значущістю тих чи інших об’єктів (майна) для народного господарства, що саме в цьому і полягає правовідновний характер відшкодування. Але цінність і значущість для народного господарства повинні закладатися у вартість того чи іншого об’єкта, його ціну.

За погодженням між працівником і роботодавцем допускається відшкодування шкоди в розстрочку. В цьому випадку працівник подає роботодавцеві письмове зобов’язання про відшкодування шкоди із вказівкою конкретних строків платежів. Якщо працівник, який дав письмове зобов’язання про добровільне відшкодування шкоди, не відшкодував її у встановлені строки або припинив трудовий договір, то непогашена заборгованість стягується в судовому порядку. За згодою роботодавця працівник може передати йому для відшкодування заподіяної шкоди рівноцінне майно або полатити пошкоджене. Зниження розміру шкоди, що підлягає стягненню з працівника, не провадиться, якщо шкода заподіяна злочинними діями працівника. Суд може затвердити мирову угоду сторін трудового договору про зменшення розміру шкоди, що підлягає стягненню.

Саме така редакція відповідатиме закріпленому в ст. 55 Конституції України праву громадян на судовий захист.

На думку Н.М. Хуторян, цікавим і необхідним є подальше дослідження проблем регресної матеріальної відповідальності посадових осіб, у тому числі й керівників (директора, голови правління, президента фірми та ін.), за заподіяння матеріальної шкоди роботодавцю - підприємству, установі, організації [3, с. 200]. Слід зауважити, що при застосуванні законодавства про регресну відповідальність у трудовому праві, зокрема статті 237 КЗпП України, існує ряд особливостей, на які доцільно звернути увагу. По-перше, ця стаття встановлює матеріальну відповідальність службових осіб тільки у випадках незаконного звільнення або переведення на іншу роботу. На думку О.М. Короткої, таку відповідальність службової особи перед підприємством, установою, організацією як роботодавцем слід установити у всіх випадках заподіяння матеріальної шкоди працівникові, в тому числі і у випадку необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу, незаконного відсторонення від роботи, затримки видачі працівникові трудової книжки, затримки з вини керівника підприємства видачі заробітної плати тощо. По-друге, незалежно від того, який орган розглядає і вирішує питання про поновлення на роботі і виплату працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу чи виконання нижче оплачуваної роботи, роботодавець може звернутися в порядку регресу про притягнення винної службової особи до матеріальної відповідальності тільки до суду [4, ст.23].

Крім того, у ст. 237 КЗпП України йдеться лише про матеріальну відповідальність службової особи. Про таку відповідальність службової особи може йтися лише в тому випадку, коли їй роботодавцем надається право укладення і розірвання трудового договору. Згідно з ч. 2 п. 84 Правових позицій щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ [5] у випадках, коли незаконне звільнення або незаконне переведення мало місце за рішенням колегіального органу, керівник останнього, тобто цього колегіального органу, може нести зазначену матеріальну відповідальність лише в тому разі, коли це рішення було прийнято внаслідок його винних протиправних дій.

На мою думку, в такому разі повинен нести матеріальну відповідальність не лише керівник органу, а й члени органу, оскільки це рішення є колективним волевиявленням, а не одноособовим, і, отже, є вина кожного члена колективного органу в незаконному звільненні чи переведенні на іншу роботу. Зборами товариства, радою підприємства, правлінням, як правило, здійснюються найняття та звільнення директора підприємства, товариства. Так, розірвання контракту з директором з підстав, не передбачених чинним законодавством і контрактом, буде незаконним. У тих випадках, коли найняття керівника здійснюється не посадовою особою, а колегіальним органом, підприємство може також пред'явити регресний позов про відшкодування йому матеріальної шкоди, заподіяної незаконним звільненням, членам колегіального органу.

Викладане могло б сприяти розробці нового законодавства про матеріальну відповідальність працівника перед роботодавцем в умовах ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України. К.: «Юрінком Інтер» 2015. - 1200 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей від 22 січня 1996 р. N 116 // «Урядовий кур'єр». - 1996 .- №34. - С.23-29.
3. Хуторян Н.М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових відносин: дис. док. юрид. наук: 12.00.05 / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2002, - 388 с.
4. Коротка О.М. Удосконалення правового регулювання матеріальної відповідальності в умовах ринкової економіки: дис. канд. юрид. наук: 12.00.05/ Національний університет внутрішніх справ. - Х., - 2003. - 185 с.
5. Постанови Пленуму Верховного Суду України (1995-1998). Правові позиції щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ - К.: «Юрінком Інтер», 1998. - 192 с.

Білас А.-Р.І., здобувач Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Пріоритети правового регулювання сфери охорони здоров'я на національному і міжнародному рівнях

— Медицина врачует человека, право врачует человечество ”
Б.Акунін

На сучасному етапі розвитку суспільства надзвичайної актуальності набуває проблема правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я. Реалізація прав і свобод людини та громадянина, їх захист у випадку порушення, приведення законодавства про охорону здоров'я у відповідність до міжнародно-правових стандартів є важливою правовою гарантією демократичності будь-якої держави. А стосовно держав, які характеризуються тривалим процесом реформування політичної, економічної, правової систем, вкрай необхідною є увага як держав в особі органів публічної влади, так і світової спільноти до вразливих категорій населення, забезпечення реальних ефективних механізмів захисту права на охорону здоров'я, медичну допомогу тощо.

Зокрема, відповідно до ст. 49 Конституції України кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя.

Разом з тим, не дивлячись на закріплені за державою важливі завдання і функції у сфері охорони здоров'я, у реальному житті постає велика кількість проблем, що потребують невідкладного вирішення.

Правові та етичні норми медичної діяльності тісно пов'язані з історичними періодами розвитку людства. Вони багато в чому визначаються культурними та релігійними традиціями, особливостями укладу життя людей у різних регіонах світу. Тому й не дивно, що основи медичної етики, закладені багатьма поколіннями лікарів і трансформовані Гіппократом у збір правил, багато в чому залишаючись актуальними і у наш час, зазнають постійного впливу нових обставин. Зараз зростає соціальна значущість медицини, науково-технічний прогрес вніс в медичну практику глибокі зміни, і цей процес триває. Завдяки соціальному прогресу, з одного боку, змінюються і розвиваються медична етика й деонтологія, озброюючи лікаря розумінням пріоритетності прав пацієнта, а з іншого - розвиток медичної науки і техніки збагачує його поглибленими знаннями та новітніми технологіями. Динаміка соціальних процесів та науково-технічний прогрес, що закономірно ведуть до інтелектуалізації суспільства, змінюють і особистість пацієнта, підвищуючи рівень його освіти, соціальної активності.

Питання правового забезпечення медичної діяльності характеризуються, останнім часом, підвищеною актуальністю. Соціально-економічні та політичні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві протягом останнього десятиліття, стосуються і сфери охорони здоров'я громадян.

Важливо також зазначити, що медичне право як наука, навчальна дисципліна та галузь права знаходиться на стадії формування, коли визначаються предмет і метод правового регулювання, джерела медичного права - важливі питання, які складають основні напрями досліджень, предмет вивчення. Розвиток медично-правового напрямку в цілому відбувається досить ефективно. Тут можна відмітити декілька основних факторів, які обумовлюють затребуваність в сфері медичного забезпечення медичної діяльності:

- кардинальна зміна нормативно-правової бази охорони здоров'я України за останні десятиліття;
- медичне право починає ставати частиною міжнародного права, що регулює співробітництво держав та інших суб'єктів міжнародного права в сфері медицини та охорони здоров'я;

- запити юридичної практики, що свідчать про зростання ролі і значення спеціальних знань, пов'язаних з особливостями правового регулювання медичної діяльності тощо.

Діяльність ООН, Всесвітньої організації охорони здоров'я та інших організацій свідчить про активізацію правотворчої та правозастосовної діяльності. Таким чином, пріоритетними їх напрямками можна визнати

- 1) забезпечення захисту права людини на здоров'я;
- 2) регулювання співробітництва держав у сфері медичної та біомедичної діяльності;
- 3) торгівля лікарськими засобами та надання медичних послуг;
- 4) трансплантологія та евтаназія і т.д.

Список використаних джерел:

1. Братков О. И. Всеобщее право и здоровье и его реализация в различных странах мира / О. И. Братков, Д. Д. Венедиктов, Е. В. Галахов. - М. : Медицина, 1981. - 278 с.
2. Глуховский В. В. Стандарты и механизмы обеспечения прав пациентов в системах здравоохранения / В. В. Глуховский. - Николаев:Дизайн и
3. Жиляєва Е. П. Формы закрепления прав пациентов в законодательстве стран Европы / Е. П. Жиляєва // Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины. - 2003. - № 6. - С. 40-42.
4. Глашев А.А. Медицинское право: Практическое руководство для юристов и медиков. - М.: Волтерс Клувер, 2004. - 208 с.
5. Лавриненко О. О. Коментар медичного законодавства України. Станом на 01.03.2011 р. / О. О. Лавриненко, О. Г. Рогова, С .А. Панасик та ін. -К. : ВД «Професіонал», 2011. - 360 с.
6. Стеценко С. Г. Медичне право України : підруч. для студентів вузів / С. Г. Стеценко, В. Ю. Стеценко, І. Я. Сенюта. - К.:Правова єдність, 2008. - 507 с.

Братель О.Г., кандидат юридичних наук,
доцент, докторант докторантури та
ад'юнктури НАВС

Функції процесуальних юридичних фактів у цивільних справах позовного провадження

Досліджуючи «функції цивільних процесуальних юридичних фактів» слід виходити з двох складових цього речення: «функції» та «цивільні процесуальні юридичні факти».

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови слово «функція» тлумачиться як призначення, роль чого-небудь [1, с. 1552]. Проектуючи тлумачення даного слова на сферу правових відносин слід

зазначити, що функція права - це найбільш істотні напрями і сторони його впливу на суспільні відносини, у яких розкривається загальнолюдська і класова природа та соціальне призначення права.

Процесуальні юридичні факти - це певні життєві обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення цивільних процесуальних правовідносин.

В юридичній літературі міститься більш розширене визначення даної категорії, під якою пропонується розуміти конкретну життєву обставину, змодельовану в нормі цивільного процесуального права, що призводить до виникнення, зміни чи припинення цивільних процесуальних правовідносин із дотриманням завдань цивільного судочинства [2, с. 28].

Не вдаючись до поглибленого аналізу інших визначень вказаних понять та категорій перейдемо до основної мети даної статті - визначення функцій процесуальних юридичних фактів. Під функціями процесуальних юридичних фактів пропонується розуміти напрями і механізми впливу цивільних процесуальних норм на дії учасників цивільного процесу з метою забезпечення нормального процесу здійснення судочинства та дотримання процесуальної форми правосуддя.

Як наголошує В.В. Ярков один і той самий процесуальний факт «може виконувати різноманітні функції залежно від ситуації, що складається в процесі реалізації норм процесуального права» [3, с. 37].

Законодавець закріплюючи коло процесуальних юридичних фактів визначає правові наслідки за відповідну поведінку учасників цивільного процесу та визначає порядок реалізації суб'єктивних прав та виконання обов'язків. За допомогою процесуальних юридичних фактів здійснюється оцінка діям або бездіяльності суб'єктів процесуальних відносин.

Процесуальні юридичні факти забезпечують безперервну динаміку процесуальних правовідносин, їх стійкість, стабільність. Вказані факти створюють передумови для усунення перешкод в їх розвитку та впливі на суб'єктів, які намагаються порушувати нормальне протікання судового процесу. В доктрині цивільного процесу сформувався традиційний підхід відповідно до якого існування процесуальних юридичних фактів пов'язують з настанням тріади правових наслідків: виникнення, зміна та припинення процесуальних правовідносин.

Детальний аналіз положень Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України) дозволяє зробити висновок про наявність різноманіття правових наслідків обумовлених настанням процесуальних юридичних фактів. Отже, розглянемо функції процесуальних юридичних фактів за вказаним критерієм.

Процесоутворююча функція. Вказана функція проявляється у вчиненні судом та особами, які беруть участь у справі відповідних процесуальних дій, які стають рушійною силою та відправною точкою цивільного процесу. Зародження процесуальних правовідносин розпочинається в результаті подання особою до суду: заяви про видачу судового наказу (ст. 97), позовної заяви (ст. 118 ЦПК), заяви в порядку окремого провадження (розділ IV),

апеляційної скарги (ст. 296), касаційної скарги (ст. 327), заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України (ст. 358), заяви про перегляд рішення, ухвали суду чи судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами (глава 4 розділу V ЦПК України).

В даному контексті слід говорити про двоступеневий зміст процесоутворюючої функції, адже повноцінні процесуальні відносини між судом та особами, які беруть участь у справі розпочинаються саме з моменту: прийняття судом ухвали про відкриття наказного провадження (ст. 102), постановлення ухвали про відкриття провадження у справі в порядку позовного провадження (ст. 122), постановлення ухвали про відкриття провадження у справі в порядку окремого провадження (ст.ст. 122, 235), постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження (ст. 297), постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження (ст. 328), постановлення ухвали про відкриття провадження Верховним Судом України (ст. 360), постановлення ухвали про відкриття провадження за нововиявленими обставинами (с. 364-1 ЦПК України).

Процесоперешкоджаюча функція. Дана функція процесуальних юридичних фактів реалізується в контексті перешкоджання реалізації інших функцій, наприклад, процесоутворюючої. Так, процесоперешкоджання може полягати у постановленні судом ухвали про залишення позовної заяви без руху в порядку ст. 121 ЦПК України, якщо заяву подано без додержання встановлених ЦПК України вимог щодо її змісту або не сплачено судовий збір.

Процесозупиняюча функція. Процесуальні юридичні факти можуть проявлятися шляхом постановлення судом ухвали про відкладення розгляду справи або оголошення перерви в її розгляді (ст. 191) чи постановлення ухвали про зупинення провадження у справі (ст.ст. 201, 202 ЦПК України).

Процесовідновлююча функція. Окреслена функція притаманна для тих процесуальних юридичних фактів, що знаходять закріплення в ухвалях про відновлення зупинених проваджень у цивільних справах (ст. 205). Крім цього процесовідновлююча функція реалізується в ухвалі про поновлення пропущеного строку встановленого для подачі апеляційної скарги (ст. 297), ухвалі про поновлення пропущеного строку встановленого для подачі касаційної скарги (ст. 328), ухвалі про поновлення пропущеного строку встановленого на подачу заяву про перегляд судових рішень Верховним Судом України (ст. 356 ЦПК України).

Процесозмінююча функція. Дана функція знаходить своє відображення в процесуальних діях суду у вигляді постановлення ухвали про об'єднання в одне провадження кількох однорідних позовних вимог за позовами одного й того самого позивача до одного й того самого відповідача чи до різних відповідачів, або за позовом різних позивачів до одного й того самого відповідача, або постановлення ухвали про роз'єднання кількох поєднаних в одному провадженні вимог у самостійні провадження, якщо їх спільний розгляд ускладнює вирішення справи (ст. 126 ЦПК України).

Процесоприпиняюча функція. Вказана функція може проявлятися в постановленні судом ухвали: про відмову у відкритті провадження у справі (ст. 122), про відхилення касаційної скарги і залишення рішення без змін, якщо відсутні підстави для скасування судового рішення (ст. 332), про відмову у допуску справи до провадження Верховним Судом України (ст. 360 України).

У складних процесуальних правовідносинах процесоприпиняюча функція процесуальних юридичних фактів проявляється в остаточних судових рішеннях, що ухвалюються як в процесі розгляду справи, так і за результатами її повного вирішення.

Так, судовий процес може закінчитись без розгляду справи по суті з подальшим постановленням ухвал про закриття провадження у справі у справі (ст. 205) або про залишення заяви без розгляду (ст. 207).

Остаточний розгляд та вирішення цивільної справи по суті в суді першої інстанції завершується ухваленням відповідного рішення суду (ст. 209). В суді апеляційної та касаційної інстанції розгляд скарги може закінчуватись постановленням ухвали або ухваленням рішення суду, яким змінюється попереднє ухвалене рішення суду (ст.ст. 307, 336 ЦПК України). Перегляд судових рішень Верховним Судом України закінчується ухваленням постанови про повне або часткове задоволення заяви або про відмову у задоволенні заяви (ст. 360-3 ЦПК України).

Перераховані вище функції процесуальних юридичних фактів характерні лише для компетенції суду, адже такі функції реалізуються лише в результаті вчиненням судом відповідних процесуальних дій. Разом з тим, для осіб, які беруть участь у розгляді справи притаманним є вчинення процесуальних дій, що зумовлюють настання процесоутворюючих функцій (наприклад, подання позовної заяви до суду).

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. - К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. - 1728 с.
2. Кімчинська С. В. Юридичні факти як елемент механізму цивільного процесуального регулювання / С.В. Кімчинська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. - 2015. - № 14. Том 2. - С. 26-28.
3. Ярков В.В. Юридические факты в механизме реализации норм гражданского процессуального права. - Екатеринбург: Изд-во Свердл. юрид. ин-та, 1992. - 188 с.

Гладиш Л.С., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент

Господарське законодавство в умовах євроінтеграції

Світовий економічний розвиток має своєю основною рушійною силою дослідження конкурентоспроможності. Найконкурентніші світові ринки — це ринки США, Європейського Союзу (ЄС) та Азії. У разі підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС перед нашою країною відкриється найбільший торговельний простір (понад 500 млн споживачів), однак можливі найзапекліша конкуренція та діяльність висококонцентрованих структур. Із цих позицій Україна має суттєві недоліки, перш за все в господарському регулюванні. Вітчизняне законодавство про економічну концентрацію зараз не відповідає європейським вимогам, що спричиняє нагальну потребу в його модернізації. Також неможлива швидка інтеграція вітчизняних економічних груп до світової економічної системи в умовах технологічно застарілих виробничих фондів [1, с. 91].

У щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України закріплено, що інтеграція в європейський політичний, економічний та гуманітарний простір є стратегічним орієнтиром і системоутворювальним чинником розвитку держави [2, с. 186]. Найважливішим аспектом для України є саме економічна інтеграція як процес зближення і взаємного пристосування окремих національних господарств [3, с. 111], що виявляється як у розширенні та поглибленні виробничо-технологічних зв'язків, спільному використанні ресурсів, об'єднанні капіталів, так і у взаємному створенні сприятливих умов для здійснення економічної діяльності, знятті взаємних бар'єрів, а також передбачає створення поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі, котрій притаманні деякі риси спільного ринку.

Виділяють такі чотири етапи економічної інтеграції: 1. Зона вільної торгівлі 2. Митний 3. Єдиний внутрішній 4. Економічний і валютний союз. Проте сучасний стан економічного розвитку України далекий від європейських реалій.

Загалом спостерігаються значне відставання України від інших країн групи та низький рівень ефективності нормативно-правового регулювання, регуляторної діяльності. Неefективними є товарні та фінансові ринки, що має своїм наслідком стримування конкуренції та перешкоджання розвитку підприємництва в Україні. Найгіршими для ведення бізнесу в Україні є показники ефективності системи оподаткування; ступеня монополізації товарних ринків; легкості доступу до кредитів; ефективності антимонопольної політики; тягаря митних процедур; стійкості банківської системи; корупції; неефективності державного управління; недо- ліків інфраструктури; валютного регулювання; політичної нестабільності та ін.

До позитивних же моментів можна віднести високий загальноосвітній рівень населення; гнучкий та ефективний ринок праці; великий обсяг внутрішнього ринку і зовнішньої торгівлі та ін. Одним із факторів економічного процвітання є конкурентоспроможність, яка формується під впливом економічних, політичних та структурних чинників, які визначають умови ведення бізнесу в країні, та означає певний рівень її продуктивності, який визначає відповідний рівень добробуту населення.

Позитивним кроком на шляху до євроінтеграції є проект Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, схвалений Кабінетом Міністрів України 18 вересня 2013 р. Документ складається із семи розділів і 486 статей, низку з яких присвячено діяльності медіа, захисту персональних даних, захисту інтелектуальної власності тощо. Згідно з проектом Угоди цілями асоціації є: сприяння поступовому зближенню сторін; поглиблення участі України у політиці, програмах та агентствах ЄС; запровадження умов для посиленних економічних і торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України у внутрішній ринок ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, поглибленню співпраці у сфері безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основних свобод. Також заслуговує на увагу прийняття Кабінетом Міністрів України Розпорядження від 9 липня 2008 р. № 947-р «Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року», у якій наголошується на перспективах конкурентоспроможності України (зокрема промисловості), забезпечення ринку конкурентоспроможними промисловими товарами та прискорення інтеграції промислового комплексу у світове виробництво, посилення конкуренції на світовому ринку машинобудівної продукції, збільшення випуску наукоємної конкурентоспроможної продукції, а також усунення суперечностей між процесом концентрації промислового виробництва і заходами антимонопольного регулювання.

Європейський ринок є одним з найпотужніших у світовій економіці і тому конкурування вітчизняних товарів на ньому є нагальним питанням. У країнах — членах ЄС конкурентне законодавство вже давно розроблене та постійно оновлюється відповідно до вимог сучасного ринку. Так, до конкурентного права ЄС належать правила, що регулюють порядок концентрації суб'єктів господарювання, яка є однією з найбільш поширених форм об'єднання діяльності суб'єктів господарювання. Процеси глобалізації та зростаюча конкуренція на європейському ринку виступають факторами, що змушують компанії об'єднувати зусилля, однак слід ураховувати і можливий негативний вплив концентрації на конкуренцію, яка може бути обмежена внаслідок створення або посилення домінуючого становища на ринку. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС є великим економічним проектом. Вступ України до ЄС гарантуватиме належну реалізацію національного законодавства і дасть змогу скористатися багатьма перевагами членства, зокрема захиститися від недобросовісної конкуренції; сповна реалізувати чотири свободи — вільного руху товарів, капіталу, робочої сили і

послуг; отримати фінансову допомогу від структурних фондів; за рахунок численних європейських програм активізувати інноваційну діяльність; підняти рівень зайнятості; збільшити інвестиційну привабливість регіонів тощо.

Список використаних джерел

1. Задихайло Д. В. Концентрація суб'єктів господарювання в сучасних умовах та проблема її законодавчого забезпечення [Електронний ресурс] / Д. В. Задихайло // Вісн. Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. — 2012. — № 3 (10). — С. 86-96. — Режим доступу: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/3285/1/Zadykhailo_86.pdf
2. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/docs/posl.pdf>
3. Палагнюк Ю. В. Поняття «європейська інтеграція» в державному управлінні [Електронний ресурс] / Ю. В. Палагнюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. — С. 110-115. — Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Apdup/2011_2/2-5-17.pdf.

Говорова І.В., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Нескороджена Л.Л., кандидат юридичних наук, доцент

До питання здійснення господарської діяльності щодо експорту металобрухту

Економічний стан практично всіх країн безпосередньо залежить від того, наскільки багаті його природні ресурси. В Україні метал є одним з найбільш стабільних і прибуткових джерел доходу. Таке твердження не підлягає сумніву, бо практика багатьох років це не одноразово підтверджує.

Підприємство, яке заважало експортувати металобрухт (брухт легованих чорних металів та брухт кольорових металів) повинно обов'язково дотримуватись норм законодавства України, в якому і прописується процедура експорту.

По-перше - всі операції, які пов'язані з металобрухтом здійснюються лише спеціалізованими або спеціалізованими металургійними переробними підприємствами, а також їх приймальними пунктами (ст. 4 Закону України «Про металобрухт» [1]).

По-друге - потрібно укласти контракт (договір, угоду) на експорт металобрухту (ст. 9 Закону України «Про металобрухт» [1]), і зареєструвати його в [Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України](#), при цьому

подавши документи для реєстрації визначені в ч. 2 Постанови КМУ «Про затвердження Порядку реєстрації зовнішньоекономічних контрактів (договорів) на здійснення експортних операцій з металобрухтом» [2].

Рішення про реєстрацію або відмову у реєстрації зовнішньоекономічного контракту (договору) на здійснення експортних операцій з металобрухтом приймається Мінекономрозвитку в межах граничних обсягів експорту брухту на відповідний рік

По-третє - експорт (вивезення) товарів, зазначених у статті 1 Закону України «Про ставки вивізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням» [3], а це наприклад відходи та брухт легованої сталі, відходи та брухт алюмінію, відходи у зливках (шихтові зливки) для переплавлення, з легованої сталі та інше, здійснюється тільки спеціалізованими металургійними переробними підприємствами, на яких виготовлені такі товари, за наявності експортного сертифіката якості. (ст. 9 Закону України «Про металобрухт»).

По-четверте - ліцензування металобрухту щодо подальшого експорту. Згідно постанови КМУ «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2015 рік» [4] Додаток 1 до Постанови визначає обсяги квот товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню у 2015 році, наприклад до відходів або брухту дорогоцінних металів чи металів, плакованих дорогоцінними металами; інших відходів або брухту з вмістом дорогоцінних металів чи сполук дорогоцінних металів, використовуваних головним чином для добування дорогоцінних металів обсяг квот встановлено у 0 грамів. Цією ж постановою, а саме Додатком 5 встановлюється перелік товарів із вмістом легованих чорних металів, кольорових металів та їх сплавів, експорт яких підлягає ліцензуванню у 2015 році. Тобто тут обов'язково отримання ліцензії, щодо експорту товарів, наприклад чавуну переробного легованого, сплавів алюмінієвих вторинних у зливках або рідкому стані, виливниць та ливарних ковшів та іншого. Ліцензії видаються з урахуванням рішення Комісії з питань розгляду заявок на видачу ліцензій на експорт товарів та розподілу квот, утвореної Мінекономрозвитку. Але є виняток, передбачений приміткою до Додатку 5 постанови КМУ «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2015 рік»[4], що митне оформлення товарів, виготовлених із прокату кольорових металів та їх сплавів, марочних сплавів кольорових металів згідно з національними стандартами, хімічний склад яких підтверджений сертифікатом виробника товару та сертифікатом виробника прокату та сплавів, з яких виготовлено цей товар, здійснюється без ліцензії. За відсутності вмісту легованих чорних металів, кольорових металів та їх сплавів у товарах, наведених у переліку, митне оформлення таких товарів здійснюється без ліцензії. Тобто, в цьому випадку оформлення ліцензії не обов'язкове. Крім вище вказаного, виняток встановлений у статті 19 Закону України «Про режим іноземного інвестування», щодо умови реалізації продукції (робіт, послуг). Цією статтею передбачено, що продукція

підприємств з іноземними інвестиціями не підлягає ліцензуванню і квотуванню за умови її сертифікації як продукції власного виробництва у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Але, крім переліченого, потрібно ще отримати дозвіл на вивезення металобрухту, за межі митної території України. Це і буде п'ята стадія.

Враховуючи вищесказане, можна дійти висновку, що підприємству, яке займається металобрухтом, час від часу необхідно вивозити, експортувати його. По-перше, величезне скупчення металу може призвести до накладення штрафних санкцій. По-друге, металобрухт випромінює величезну кількість шкідливих речовин, які негативно позначаються на здоров'ї людей, які працюють на підприємстві. Саме ці чинники обумовлюють необхідність своєчасного вивезення матеріалів (металобрухту).

Список використаних джерел

1. Про металобрухт: Закон України від 05.05.1999 № 619-ХІУ// Відомості Верховної Ради України. -1999.- №25.- Ст.212
2. Про затвердження Порядку реєстрації зовнішньоекономічних контрактів (договорів) на здійснення експортних операцій з металобрухтом: Постанова КМУ від 15 лютого 2002 р. № 155// Офіційний вісник України. - 2002 р.- № 8.- Ст. 113.
3. Про ставки вивізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням: Закон України від 13.12.2006 № 441-У// Відомості Верховної Ради України. -2007.- №7.- Ст.73
4. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2015 рік: Постанова КМУ від 14 січня 2015 р. № 1// Офіційний вісник України. - 2015 р.- № 6.- Ст. 24.

Кващук В. А., курсант Інституту
кримінально-виконавчої служби *Науковий*
керівник: Нескороджена Л.Л., кандидат
юридичних наук, доцент

До питання авторського права засуджених

Сфера виконання покарань давно перейшла на новий рівень розвитку, у своїй діяльності працівники ДВС спираються на фактори що впливають на виправлення засуджених. Важливо забезпечити засуджених всіма правами, гарантованими Конституцією та Законами України, задля реалізації завдань та мети виконання та відбування покарань.

В більшості випадків, особи що потрапляють до установ виконання покарань втрачають бажання та інтерес розвиватися і займатися справами, які їм були цікаві до позбавлення волі. Засуджений до позбавлення волі - це

громадянин з обмеженим обсягом прав і обов'язків. Обумовлені позбавленням волі зміни в правовому статусі засудженого в більшості залежать у кримінально-правовому відношенні від того становища, яке займала особа в суспільстві до її засудження, від характеру її відносин і зв'язків, специфіки соціальних ролей, які вона виконувала. Внаслідок цього різні за своїм соціальним становищем особи, якщо вони засуджені навіть на однаковий строк покарання з відбуванням його в однакових режимних умовах, виявляються "враженими" різною мірою (наприклад, особа без певних занять, без сім'ї, з примітивними запитами, і особа, яка мала багато соціальних зв'язків)[1].

В сфері авторського права засуджені визнаються авторами відкриття, винаходу, раціоналізаторських пропозицій, літературного твору. На них у цій частині поширюються норми цивільного законодавства, що регламентують права і обов'язки авторів, і норми спеціальних законів, які регулюють авторські правовідносини [3].

Отримані за наукові відкриття, створення твору мистецтва, винахід чи рацпропозицію гонорари зараховуються на особові рахунки засуджених або за їх бажанням відправляються грошовим переказом родичам.

Важливим є розширення можливостей засуджених виконувати оплачувану роботу не тільки фізичну, а й інтелектуальну, що могло б збільшити заробітки не лише у вигляді оплати за реалізовані вироби, а й за використання об'єктів авторського права на твори образотворчого мистецтва, вироби різних ремесел.

За останні роки Державною пенітенціарною службою України зроблено чимало в справі налагодження реалізації продукції і виробів засуджених, зокрема утворено торговельні мережі «Лавка майстра» та «Азбука смаку», функціонують столи замовлень. Але бракує застосування сучасних маркетингових засобів просування продукції на ринок, через що немає динамічної реалізації.

Тож, на основі викладеного матеріалу, доречно сказати, що кожен має можливість використовувати свої права за власним розсудом, здійснювати вільний розвиток своєї особистості, і засуджені - не виключення.

Список використаних джерел

1. Степанюк А.Х. Кримінально-виконавче право України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/2146/29/>
2. Романюк О. І. Інтелектуальна власність: навч. посіб. для студ. екон. спец. / О. І. Романюк - Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. - 270 с.
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ (Із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 13. - Ст.64.

Онищенко О.С., здобувач кафедри
цивільного права і процесу НАВС *Науковий*
керівник: Тімуш І.С., доктор юридичних
наук, професор

Підстави відшкодування моральної шкоди в окремих видах деліктів

Будь-які суспільні відносини виникають не самі по собі, вони породжуються потребами суспільства. У цьому сенсі не є винятком і зобов'язання по відшкодуванню шкоди, в тому числі моральної, завданої незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

Виходячи з рішень державних органів, які розкривають причини порушення законів, що допускаються органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудового розслідування, прокуратури і суду, і з огляду на конкретні випадки таких порушень із практики цих органів, можна певною мірою класифікувати причини виникнення таких правопорушень.

По-перше, одна з причин виникнення цих відносин пов'язана із самим процесом розслідування злочинів, вирішенням справ в суді як пізнавальними процесами. Щоб правильно вирішити справу, необхідно встановити у повній і точній відповідності до закону саму подію злочину, винність конкретної особи у здійсненні цього злочину і всі обставини, що визначають ступінь відповідальності цієї особи за вчинене, або ж переконатися в зворотному, - що злочин не був вчинений, притягнута до відповідальності особа не винна. У процесі встановлення істини можливі моменти, коли за причин, що не залежать від службових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудового розслідування, прокуратури і суду (обмова, дача помилкових показань, наявність обставин, що не могли бути відомі на момент розслідування та розгляду справи і т. ін.), вони йдуть хибним шляхом: притягують до кримінальної відповідальності невинних.

Безперечно, як правило, істина у справі встановлюється, що веде до реабілітації громадянина в кримінальному процесі і виникненню цивільно-правових відносин по відшкодуванню завданої шкоди.

По-друге, причиною виникнення досліджуваних відносин є недостатньо високий рівень професійних знань у деякої частини службових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудового слідства, прокуратури та суду, що призводить до юридичних помилок. Внаслідок некваліфікованої оцінки фактичних обставин справи іноді незаконно порушується (виникає) кримінальне переслідування, результатом чого є завдання громадянину моральної і майнової шкоди.

По-третє, при розслідуванні та розгляді кримінальних справ рідко, але ще зустрічаються випадки фальсифікації доказів, застосування недозволених методів розслідування, тенденційність, зловживання службовим становищем,

незаконний арешт із метою домогтися притягнення громадянина до кримінальної відповідальності.

По-четверте, до незаконних дій у вигляді зловживання владою відноситься і відсутність у частини службових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудового розслідування, прокуратури, суду бажання протистояти місцевим і відомчим впливам, байдужість до долі людей. Поступаючись місцевому і відомчому тиску і користуючись наданою їм владою, такі працівники приймають рішення про притягнення до кримінальної й адміністративної відповідальності, усувають з посади, завдаючи тим самим шкоду громадянину.

Крім зазначених, можуть бути й інші причини виникнення правовідносин з відшкодування шкоди, завданої громадянину неправомірними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудового розслідування, прокуратури та суду (нечіткість законодавчого провадження, протиріччя між порядком, встановленим різними законами тощо) [1, с. 122].

Законодавцем встановлені особливі правила відповідальності за шкоду, заподіяну фізичній особі актами влади у сфері специфічної діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду. У ст. 1176 ЦК України встановлені особливі умови відповідальності за шкоду, що заподіяна фізичній особі незаконними діями правоохоронних органів. Ця шкода відшкодовується державою у повному обсязі незалежно від вини посадових осіб цих правоохоронних органів [2]. Специфіка діяльності правоохоронних органів на відміну від інших інститутів державної влади полягає у тому, що вони безпосередньо не регулюють суспільні відносини, а забезпечують належний порядок у процесі регулювання цих відносин.

Ще однією специфікою даного виду деліктного зобов'язання є те, що як і у разі відшкодування шкоди за статтями 1172-1175 ЦК особа заподіювана шкоди відмежовується від особи, яка несе відповідальність за завдання шкоди. При цьому слід зазначити, що службові та посадові особи, діями яких завдається шкода, діють не лише від імені зазначених правоохоронних і судових органів, а й від імені держави. І саме це породжує ще одну специфіку даного деліктного зобов'язання, що відповідальність за завдану ними шкоду несе держава Україна [3, с. 47]. Покладення обов'язку відшкодування шкоди, в тому числі моральної, можна пояснити наступними обставинами. По-перше, саме держава виступає гарантом таких особистих немайнових благ як право на життя, особисту недоторканність, свободу, недоторканність житла, свободу пересування, честь, гідність та інші. Подруге, правоохоронні органи є державними інститутами, що діють від імені держави. По-третє, вина правоохоронних органів може бути і відсутня. Наприклад, особа була засуджена на підставі надання завідомо неправдивих показань свідків чи висновку експерта, але потерпілому шкоду необхідно відшкодувати. По-четверте, у держави більше можливостей поновити у повному обсязі порушені права (зарахувати трудовий стаж, повернути нагороди, поновити військове звання тощо). По-п'яте, така конструкція

відповідальності, коли за шкоду відповідає держава, а не конкретна особа, не обмежує творчої ініціативи працівників правоохоронних органів, які мають право на допустимий професійний ризик.

Список використаних джерел

1. Лов'як О.О. Нормативно-правове забезпечення відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ: монографія / О.О. Лов'як. - К. : 2011. - 228 с.
2. Цивільний кодекс України. - К. - 2012. - Видавець ПАЛІВОДА А. В.- 380 с.
3. Мироненко В.П., Ананченко В.В. Порядок відшкодування майнової шкоди, завданої громадянину незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду / В. П. Мироненко, В.В. Ананченко // Юридична наука. - 2012. - № 4. - С. 44 - 51.

Павлюченко В.В., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент

Актуальні напрями реформування корпоративного законодавства України

На сьогоднішній день існує багато прикладів успішних людей, які, обравши шлях інвестування, змінили своє життя на краще, як, наприклад, всесвітньовідомий Джон Морган. Право громадян здійснювати інвестиційну діяльність закріплене положеннями ст.ст. 2, 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [1]. За умов глобалізації світової економіки поширюються нові форми ведення бізнесу, фінансові інструменти, види правочинів, а підприємці активно використовують корпоративну організаційно-правову форму ведення бізнесу. Відомо, що ключові підприємства цілого ряду країн існують саме у формі акціонерних товариств, при цьому слід звернути увагу на те, що без підвищення інвестиційної привабливості неможливе поживлення інвестиційної активності у такому напрямі, як портфельні інвестиції, в тому числі, і інвестування у акції підприємств. Активний розвиток корпоративних відносин зумовлює потреби реформування законодавства з найбільш проблемних питань інститутів законодавства про юридичні особи. У науковій літературі обгрунтовано, що існування цілого спектру імперативних господарсько-правових норм обгрунтовується такими чинниками, як основи обігу, публічні інтереси, інтереси учасників обороту [2, с. 20].

Відповідні імперативні норми визначають основи взаємодії учасників обороту, встановлюють форми правочинів, необхідність державної реєстрації

фактів\станів для досягнення юридичного результату, а також містять спеціально-публічні приписи, до того ж, певні норми відносяться до специфічних станів та процесів у діяльності юридичних осіб - реорганізації, ліквідації, неспроможності [2, с. 20-22].

Відносини між акціонерним товариством та його учасниками, між самими учасниками охоплюються як речовими, так і зобов'язальними відносинами. Характерною ознакою цих відносин є те, що вони є триваючими, складаються з сукупності прав та обов'язків, здебільшого зустрічних, виконання яких на певній стадії існування правовідносин не припиняє дію корпоративного правовідношення в цілому [3, с. 75].

Вважаємо доцільним звернути увагу на проблему захисту прав акціонерів від зловживань вищого менеджменту акціонерних товариств, оскільки вразливість, недосконалість існуючих механізмів захисту прав власності разом із низькою якістю корпоративного управління й дефіцитом кваліфікованих кадрів спричинюють корпоративні конфлікти, погіршують інвестиційний клімат, стримують динаміку інвестиційних процесів в Україні та негативно впливають на характер відносин між менеджерами та акціонерами. Запобігти поширенню зазначених негативних тенденцій може встановлення Законом України «Про акціонерні товариства» таких обмежень на діяльність корпоративного менеджменту, які б були розумними, та забезпечували б гарантії захисту прав власності учасників акціонерних товариств. Зокрема, доцільно передбачити, що статутом акціонерного товариства може бути встановлена можливість накладення заборони або обмеження для виконавчого органу та членів колегіального виконавчого органу товариства на придбання цінних паперів цього товариства на період здійснення ними повноважень. Таким чином можна буде уникнути ситуацій, коли, через умисне зниження інвестиційної привабливості цінних паперів керованого ними товариства, керівники за рахунок використання службового становища, отримували б можливість за безцінь придбати великі пакети акцій цих товариств, завдаючи тим самим шкоди фінансовим інтересам акціонерів.

Зрозуміло, що інвестуючи у акції, громадяни отримують можливість змінити на краще не лише власне життя, але й зробити внесок у процвітання України. Таким чином, на сучасному етапі, реформування корпоративного законодавства України потребує підвищеної уваги та практичних зрушень.

Список використаних джерел

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради України.-1991.-№ 47.-Ст. 647.
2. Блоцкий В.М. Некоторые аспекты императивного регулирования корпоративных отношений // Бизнес в законе. - 2012. - №5. -С. 19-22.
3. Чистых И.А. Отдельные вопросы правоотношений владельца акций с акционерным обществом // Бизнес в законе. - 2012. - №2. -С. 75-77.

4. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року
// Відомості Верховної Ради України.-2008.-№ 50-51.-Ст. 384.

Падун Є.В., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін НАВС *Науковий керівник:* Гопанчук В.С., кандидат юридичних наук, професор

Поняття та сутність інституту прийомної сім'ї

У житті кожного суспільства родина є важливим соціальним інститутом, в основу якого покладена система шлюбних і родинних, господарських і правових, моральних і психологічних зв'язків між людьми.

Відповідно до частини третьої статті 52 Конституції України "утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу" [1]. Здобутком України є приведення в цілому національного законодавства стосовно дітей до міжнародних норм, Конвенції ООН про права дитини. Зокрема статтею 25 Закону України "Про охорону дитинства" встановлено, що діти, які внаслідок смерті батьків, позбавлення батьків батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування, мають право на особливий захист і допомогу з боку держави [2].

Діюча державна система опіки (дитячі будинки, інтернати, будинки дитини) не в змозі дати дитині відчуття належності до родини, любові, що так важливо для становлення особистості і які дитина може отримати лише в сім'ї. Прийомна сім'я утворюється для того, щоб забезпечити право дитини, яка втратила батьківське піклування, на зростання і розвиток у сімейному оточенні. Прийомна сім'я - це сім'я, яка добровільно взяла із закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, від 1 до 4 дітей для виховання і спільного проживання. Загальна кількість рідних та прийомних дітей у сім'ї не повинна становити більше п'яти осіб.

У побутовому обігу термін «прийомна сім'я» вживається давно у значенні сім'ї, яка взяла на виховання дитину-сироту та дитину, позбавлену батьківського піклування. З 1998 року термін «прийомна сім'я» має юридичне визначення. Прийомна сім'я є формою державної опіки над дітьми-сиротами й дітьми, позбавленими батьківського піклування, коли частину функцій - матеріальне забезпечення утримання дітей, оплату праці прийомним батькам, методичну підготовку прийомних батьків та допомогу їм у вихованні сироти, а також контроль за утриманням та виховання дитини - держава залишає за собою. Основна мета прийомної сім'ї - тимчасове утримання та виховання дитини, яка приходить у сім'ю з дитячого інституційного закладу, з кризової сім'ї, з притулку або медичної установи.

Отже, можна зробити висновок, що створення інституту прийомних сімей в Україні - значний крок до трансформації державної системи опіки над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.

З однієї сторони, прийомна сім'я володіє всіма ознаками сім'ї як такої, або це - родина, якій проживають особи об'єднані правами та обов'язками, передбачені сімейним законодавством, з другої - в контексті відповідних статей Сімейного кодексу України вона має лише ті ознаки, які відрізняють її від інших форм опіки: прийомна сім'я засновується на договорі, який укладається у письмовій формі на прохання осіб, які бажають виховувати дитину в своїй сім'ї. Сторонами в даному договорі являються ці особи та орган опіки та піклування; особи, які заключають договір іменуються батьками-вихователями. В їхній ролі можуть бути бездітне подружжя або ті, у кого є свої рідні діти - як повнолітні, так і неповнолітні; дітям, які виховуються в прийомній сім'ї щомісячно виплачується грошова допомога на їх утримання за рахунок бюджетних коштів органів місцевого самоврядування відповідно до фактичних цін, які склалися в даному регіоні; прийомна сім'я користується різного роду пільгами у відповідності з рішенням яке приймається органом місцевого самоврядування, тощо [3, с. 176].

Отже, підсумовуючи вище викладене, можна сказати, що в Україні проводиться цілеспрямована робота по створенню нової форми державної опіки - інституту прийомної сім'ї, що надає можливість дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, рости та виховуватися в сім'ї. Прийомна сім'я утворюється для того, щоб забезпечити право дитини, яка втратила батьківське піклування, на зростання і розвиток у сімейному оточенні.

Прийомна сім'я як форма влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, не є чужою для слов'янської ментальності. Аналогічні прийомній сім'ї форми сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, існували ще за часів Російської імперії, до складу якої і входила й Україна. Дана система опіки розвивалася, удосконалювалася впродовж століть аж до сьогодні, кожне покоління вносило свої корективи до функціонування сімейної форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Нині в Україні існує досить розгалужена система влаштування дітей, що залишилися без піклування батьків, яка передбачає як влаштування дітей до сім'ї, так і до державних навчально-виховних закладів. Але діючі державні системи опіки (дитячі будинки, інтернати, будинки дитини) не в змозі дати дитині відчуття належності до родини, любові, що так важливо для становлення особистості і які дитина може отримати лише в сім'ї.

Особливість прийомної сім'ї перед існуючими формами сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, проявляється в забезпеченні соціального супроводу такої родини, яка передбачає надання допомоги соціальним працівником прийомній сім'ї на всіх етапах її функціонування. Соціальний працівник є довіреною особою

прийомних батьків, надійним партнером у вирішенні щоденних проблем і питань. Поряд із функцією підтримки прийомних батьків, прийомних дітей і родини в цілому соціальний супровід передбачає контроль за умовами розвитку і виховання дитини, виявлення недоліків і проблемних моментів. Отже, досвід створення прийомних сімей в Україні засвідчує, що формування альтернативних форм опіки над дітьми-сиротами є закономірним явищем, що стимулюється вимогами розвитку нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // ВВР України. - 1996. - № 30.- ст. 141.
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради, 2001, N 30, ст.142.
3. Начаева А.М. Семейное право. Курс лекций. - М.: Юристь, 2012. - 336с.

Писанко А. О., слухач магістратури
Інституту кримінально-виконавчої служби
Науковий керівник: Нескороджена Л.Л.,
кандидат юридичних наук, доцент

Проблеми реалізації засудженими цивільних прав

Кримінально-виконавчий кодекс України, а саме стаття 7 зазначає, що держава поважає і охороняє права, свободи і законні інтереси засуджених, забезпечує необхідні умови для їх виправлення і ресоціалізації, соціальну і правову захищеність та їх особисту безпеку. Засуджені користуються всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, визначених законами України [1].

Таким чином, засуджені, відбуваючи покарання у місцях позбавлення волі, є суб'єктом як конституційних, так й інших закріплених законодавчими актами правовідносин, зокрема, цивільно-правових. З цивільно-правового погляду засуджені усе ще є правоздатними суб'єктами майнових відносин, хоч їх цивільно-правовий статус зазнає змін.

Зазначимо, що чинне кримінально-виконавче законодавство не забезпечує достатньою мірою потреб практики щодо реалізації засудженими своїх цивільних прав. Не всі елементи цивільно-правового статусу засуджених досліджені та проаналізовані в юридичній літературі.

На даний час засуджені мають багато прав і обов'язків, але вони мають загальний характер, а не конкретний, тому адміністрація кримінально-виконавчої установи постійно стикається з цими проблемами, вона не знає як поступити в тій чи іншій ситуації, тобто недостатня теоретична розробка проблем цивільно-правового статусу засуджених є однією з причин того, що в чинному кримінально-виконавчому законодавстві та відомчих нормативних

актах цивільні права засуджених формулюються нечітко; права засуджених визначаються так, що їх реалізація інколи ставиться в залежність від розсуду адміністрації.

Також варто зазначити, що Україна не стоїть на місці, щодо розвитку прав і обов'язків засуджених, так наприклад: Кабінет Міністрів пропонує модернізувати Державну кримінально-виконавчу службу та привести до 2017 року умови тримання засуджених в Україні до європейських стандартів. Відповідну Державну цільову програму реформування Державної кримінально-виконавчої служби України на 2013-2017 роки, розроблену Міністерством юстиції спільно з Державною пенітенціарною службою, Кабінет Міністрів ухвалив 29 квітня на своєму засіданні. Основною метою Програми є вдосконалення діяльності кримінально-виконавчої служби щодо дотримання прав і свобод людини, приведення умов тримання засуджених та осіб, узятих під варту, до європейських стандартів, створення умов для виправлення та ресоціалізації засуджених, здобуття ними освіти і набуття професії [2].

Але для вирішення проблем цього не достатньо, тому що потрібно спиратися не тільки на європейські стандарти, а й на Цивільний кодекс України. Потрібно в Кримінально-виконавчому кодексі України чітко прописати порядок реалізації цивільних прав засудженими, щоб адміністрація установи не переглядала всю законодавчу базу для вирішення питання і не діяла на свій розсуд, а спиралася б тільки на Кримінально - виконавчий кодекс України.

З вищевикладеного можемо зазначити, що цивільно-правовий статус засуджених до позбавлення волі визначається їх правовим статусом як суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин, що суттєво впливає на фактичне застосування норм інших галузей права.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: Кодекс від 11.07.2003 № 1129-IV // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
2. До 2017 року умови тримання засуджених в Україні будуть приведені до європейських стандартів [Електронний ресурс] // [Бюлетень Міністерства юстиції України](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bmj_u_2013_5_3_0.pdf). - 2013. - № 5. - С. 149. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bmj_u_2013_5_3_0.pdf.
3. Кримінально-виконавче право України: (Загальна та Особлива К82 частини): Навч. посіб. / О. М. Джу́жа, С. Я. Фаренюк, В. О. Корчинський та ін.; За заг. ред. О. М. Джу́жи. — 2-е вид., перероб. та допов. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 448 с.

Герасимчук В.Ю., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент

Проблеми та перспективи іноземного інвестування в Україну

Важливу роль в розвитку національної економіки відіграють іноземні інвестиції. Залучення коштів іноземних інвесторів сприяє активізації інвестиційного процесу, впровадженню нових технологій, використанню передового зарубіжного досвіду, розвитку малого і середнього бізнесу, зростанню інвестиційного потенціалу територій та ін. [2, с.24]

Законодавство України визначає терміни іноземний інвестор та іноземні інвестиції. Відповідно до Закону України « Про режим іноземного інвестування» ст. 1 іноземними інвесторами є суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України, а іноземні інвестиції - це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. [1]

На сьогоднішній день потреба в інвестиціях для структурної перебудови української економіки зростає. Непривабливий інвестиційний клімат в Україні, що негативно впливає на можливості активізації процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни.

В умовах ринкового трансформування економіки України дуже гострою є потреба в значних іноземних інвестиціях.

Проте до останнього часу Україна практично не заохочувала реальних інвестицій, що є небезпечним для молодій незалежній державі як з економічного, так і політичного погляду. З економічного - це небезпечно, бо як було сказано вище, без іноземних інвестицій не можна досягти економічного відродження. А з політичного - небезпека та, що, коли інвестори не довіряють молодій державі, не приходять в Україну, то тоді у міжнародній спільноті вироблятиметься аналогічне ставлення: байдуже, існує Україна чи її немає. [2, с.89]

Аналіз надходження іноземних інвестицій в Україну свідчить, що наша молода незалежна держава на сьогодні ще не створила належних умов для залучення капіталів із-за кордону. Тому найважливішою умовою для заохочення останніх є стабілізація макроекономічного середовища, а також законів та нормативних актів. Водночас дані питання не можуть бути вирішені без загальної соціально-економічної стабілізації. [2, с.106]

Зокрема, негативною особливістю інвестиційного клімату України є передусім непередбаченість та суперечливість правового середовища, що зумовлює високий ступінь ризику і невпевненості серед іноземних інвесторів. Якщо проаналізувати законодавство, то у потенційних інвесторів одразу ж виникають численні запитання, оскільки ряд законів

взаємовиключає один одного. Чинні в Україні закони, нормативні та інструктивні акти не сприяють активізації інвестиційного процесу. [2,с. 108]

Таким чином, на сьогоднішній день в нашій державі існує проблема недостатнього використання інвестиційного потенціалу, яка пов'язана із політичною нестабільністю, надмірним втручанням держави у регулювання іноземних інвестицій, постійними змінами у чинному законодавстві, відсутністю в Україні єдиного центрального органу з питань державного управління іноземного інвестування, недостатнім розвитком малого та середнього підприємництва, наявністю великої кількості "тіньових капіталів".

Найістотношою перешкодою для діяльності іноземних інвесторів в Україні є недосконалість відповідного законодавства. Спроби вдосконалення нормативних актів згідно з цілями України, а також мотивації іноземних партнерів зумовили часті зміни в українському законодавстві. До останнього часу не запропоновано жодного законодавчого акта, який би був достатньо відпрацьованим, універсальним. Ускладнює ситуацію і практика коригування нормативних актів під час їх руху від верхніх рівнів управління до нижніх.

Це пов'язано з тим, що закони і постанови мають нерідко декларативний характер. Тому органи управління нижчих рівнів трактують їх на свій розсуд.

До головних факторів, що стримують формування економічного середовища, сприятливого для залучення іноземних інвестицій, можна віднести також і невизначеність пріоритетів ринкового трансформування економіки та повільність процесів приватизації.

В той же час пряме іноземне інвестування для нас буде мати тільки позитивні наслідки. За допомогою іноземних інвестицій створюється можливість модернізації виробничої бази, створення нових робочих місць, розвитку важливих галузей економіки тощо. При цьому ми економимо національні бюджетні кошти, які можна спрямувати на будь-які інші не менш важливі сфери економіки, соціального забезпечення. [4]

Отже, напрями інвестиційної політики України необхідно переглянути та розробити єдину чітку стратегію залучення іноземних інвестицій, оскільки залучення іноземних інвесторів з метою вкладення грошей в економіку держави є основною органічною частиною інвестиційної політики будь-якої країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» - Редакція від 11.08.2013
2. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебное пособие. - М.: Финансы й статистика, 2008. - 288 с.
3. Розробка державної політики. Аналітичні записки // Вдосконалення механізму залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, О. Шараєнко.

Сидорук М.В., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Пустовіт Ж. М., кандидат юридичних наук, доцент

Страхова медицина і проблеми реалізації в Україні

Страхова медицина - це форма організації охорони здоров'я, яка передбачає обов'язкове державне страхування від хвороб у поєднанні з приватною лікарською практикою і медичними установами. [1,5].

Актуальність теми полягає, насамперед, в її нагальності для населення, так і для держави, особливо в період економічної кризи. Нагальність обумовлена наступними факторами:

1. фінансово-економічною кризою, котра обумовлює недостатнє фінансування медичної галузі в Україні;
2. стрімкий розвиток медичної науки, що призводить до появи нових форм надання медичної допомоги
3. необхідністю в реальному забезпеченні задекларованого в Конституції України права на медичну допомогу і охорону здоров'я як базового в системі соціальних прав людини;
4. необхідністю створення ефективно функціонуючої вертикалі управління системою охороною здоров'я;
5. економічною неефективністю існуючої системи охорони здоров'я;
6. культурно-економічною інтеграцією України в міжнародне співтовариство з його правилами та досвідом організації охорони здоров'я.

Спроба дати загальну характеристику правових аспектів медичного страхування в Україні неминуче наштовхується на ряд труднощів, пов'язаних з тим, що весь комплекс нормативних документів, що мають на меті врегулювати відносини в сфері охорони здоров'я, до сих пір не відокремлений в окрему галузь права, яку, відповідно до досвіду інших країн, можна було б назвати «Медичним кодексом»

Страхова медицина охоплює фінансування наукових досліджень, підготовку медичних кадрів, витрати на розвиток матеріально-технічної бази лікувальних закладів, надання медичної допомоги населенню. Вона базується на таких принципах, як економічна і соціальна захищеність середніх і малозабезпечених верств населення, гарантованість прав кожного громадянина на якісну медичну допомогу, обов'язковість внесків як фізичних, так і юридичних осіб[1,13-14].

Важливим елементом системи страхової медицини є медичне страхування.

Медичне страхування є формою соціального захисту населення щодо охорони здоров'я, воно пов'язане з компенсацією витрат громадян на медичне обслуговування. Це система організаційних і фінансових заходів щодо забезпечення діяльності страхової медицини. Медичне страхування

поділяється за формами на обов'язкове медичне страхування (ОМС) і добровільне медичне страхування (ДМС).

У більшості країн світу система страхової медицини доповнює державну систему охорони здоров'я. Вона забезпечує всім, хто залучений в ту чи іншу систему медичного страхування, однакову і необхідну медичну допомогу.

Також найбільш прибутковим місцем вкладання капіталу за кордоном є медичне страхування. Страхова медицина застосовується в тих країнах, де населення високоосвічене і має високу медичну культуру.

За кордоном за будь-яких обставин застрахованому забезпечується медична допомога при ризику здоров'я, від якого він застрахований й система медичного страхування базується на конкретній потребі, що вимагає утримувати певні резерви і тому вона є дорожчою.

Вирішальну роль у реформуванні системи медичної допомоги України відіграє перехід до обов'язкового медичного страхування. Обов'язкове державне медичне страхування регламентується законодавством щодо сфери його поширення, механізму визначення страхової суми та способів використання страхових фондів. У Законі України «Про страхування» та у «Основах законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» воно названо першим у переліку обов'язкових видів страхування. Ґрунтується на принципах державності, обов'язковості, некомерційного характеру та загальності [4,122].

Україна на сьогодні перебуває на стадії впровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. Згідно проведених економічних розрахунків ОМС дасть додатково до бюджетної частини фінансування 7,54 млрд. грн. у рік. Незважаючи на помітні переваги, його введення в Україні гальмується немає однорідного підходу до законопроекту про ОМС. Щодо ДМС, то популярність його з року в рік зростає. В даний час на ринку ДМС працюють близько 30 страхових компаній, середній рівень виплат становить більше 60% [4, 122].

Згідно з українським страховим законодавством, медичне страхування є відмінним від страхування життя, оскільки не передбачає ризик смерті або доживання до певного віку чи до закінчення терміну дії договору, що перетворює його в ризиковий вид страхування.

Основними завданнями медичного страхування є

1) посередницька діяльність в організації та фінансуванні страхових програм через надання медичної допомоги населенню;

2) контроль за обсягом та якістю виконання страхових медичних програм лікувально-профілактичними, соціальними закладами і окремими приватними лікарями;

3) розрахунок з медичними, соціальними установами та приватними лікарями за виконану роботу згідно з угодою через страхові фонди, які формуються за рахунок грошових внесків підприємств, закладів, організацій, громадян [1,14].

Основною проблемою є питання управління медичною галуззю, а з іншого боку — фінансове забезпечення страхової медицини. А друге питання більш важливе, це питання пов'язане з управлінням фінансовими ресурсами, які плануються на утримання охорони здоров'я в бюджетах [3,41]. І останнє найважливіше питання — це питання готовності страхових організацій забезпечити реальну ефективно діючу систему медичного страхування.

Саме страхова медицина здатна поліпшити стан охорони здоров'я та здійснити головну мету участі держави в медичній галузі збереження, покращення здоров'я населення і реалізації пацієнтами своїх прав, свобод і законних інтересів.

На сучасному етапі системи охорони здоров'я необхідні радикальні зміни в підготовці та забезпеченні кадрами страхових компаній, збільшення величини страхових платежів у страхову індустрію висококваліфікованих спеціалістів.

Необхідно розвивати конкуренцію серед страховиків, що спеціалізуються на даному виді страхування. Водночас розвиток добровільного медичного страхування вимагає значного удосконалення нормативно - методичної бази, зміни податкової політики, підвищення фінансової надійності страхових компаній.

Отже, наша держава повинна брати досвід медичного страхування між досвідченими зарубіжними країнами.

Така система дозволить створити умови для більш повного задоволення потреб населення в одержанні доступної і високоякісної медичної допомоги, зменшить навантаження на державний та місцеві бюджети в системі медичного обслуговування, допоможе уникнути витрат на надання зайвих медичних послуг з метою одержання додаткового прибутку.

Список використаних джерел

1. Батужак М.І., Приступа Л.А. Запровадження страхової медицини в Україні: проблеми,перспективи, зарубіжний досвід//Збірник статей та доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (14-15 травня 2009р.). - 2009. - Т.2. - С. 13-15.

2. Богусловський Є.І., Шибалкіна Ю.С. Медичне страхування в Україні: проблеми та перспективи //Зовнішня торгівля: право та економіка. - 2009. - №4(39). - С.83-86.

3. Мних М.В. Медичне страхування та необхідність його запровадження в Україні// Економіка та держава. - 2009. - №2. - С.40-41.

4. Єрмілов В. Питання медичного страхування в сучасній Україні: пройдені шляхи і перспективи /В. Єрмілов // Соціальне страхування. - 2008. - №1. - С. 18-21.

Мирець Д.С., студентка юридично-психологічного факультету НАВС

Науковий керівник: Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент

Необхідність нормативного закріплення поняття “ділова репутація суб’єкта господарювання”

На сьогодні для ведення підприємницької діяльності для її суб’єктів досить важливим є її моральне обличчя, культура фірми, діловий етикет та престиж. Це має значення головним чином для суспільства, адже саме воно є головним і неупередженим суб’єктом оцінки наведених якостей, які можна звести до одного поняття - ділової репутації суб’єкта господарювання. Проте виникає запитання: що саме вкладається у це поняття, адже на практиці цей термін тлумачиться по-різному і законодавчо також не визначений.

Чинне законодавство України закріплює, що право на недоторканність ділової репутації належить як фізичній так і юридичній особі (ст. ст. 94, 299 ЦК України), а її приниження розглядається як завдання моральної шкоди (ст. 23 ЦК України) [1]. Механізми захисту порушеної чи приниженої ділової репутації існують, хоча й відсутнє точне визначення, що саме підлягає захисту.

У Законі України «Про банки і банківську діяльність» у ст. 2 ділова репутація - відомості, зібрані Національним банком України, про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи [2].

Вагомим внеском судової практики у визначення досліджуваного поняття є Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 28.03.2007 р. № 01-8/184 «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про інформацію» (далі - лист ВГСУ) у якому визначено, що ділову репутацію юридичної особи становить престиж її фірмового (комерційного) найменування, торговельних марок та інших належних їй нематеріальних активів серед кола споживачів її товарів та послуг [3].

Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. №1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» (далі - постанова ВСУ) під діловою репутацією юридичної особи, у тому числі підприємницьких товариств, фізичних осіб - підприємців, адвокатів, нотаріусів та інших осіб, розуміється оцінка їх підприємницької, громадської, професійної чи іншої діяльності, яку здійснює така особа як учасник суспільних відносин [4].

Разом з тим і лист ВГСУ і постанова ВСУ наголошують, що визначення змісту ділової репутації залежить від природи її суб'єкта, а чинне законодавство не містить універсального та чіткого її визначення, оскільки поняття ділової репутації є морально-етичною категорією.

З метою ефективного захисту ділової репутації деякі науковці вважають за необхідне закріпити визначення ділової репутації, що дане в постанові ВСУ, в Цивільному чи Г осподарському кодексі України.

Ділову репутацію як правову категорію можна визначити наступним чином: об'єктивна складова - немайнове благо; а суб'єктивна складова - оцінка ділової репутації іншими суб'єктами права та інформація, яка формує ділову репутацію, тобто інформація, яка надається самою юридичною особою, під якою розуміють: результати інтелектуальної, творчої діяльності (ст. 199 ЦК України); інформація (ст. 200 ЦК України); особисті немайнові блага (ст. 201 ЦК України).

На жаль, не всі юридичні особи добросовісно формують свою ділову репутацію, забуваючи при цьому про добросовісну конкуренцію та ділову репутацію інших юридичних осіб, тим самим намагаючись зайняти якщо не домінуючу, то більш високу позицію на ринку. Тому, споживачам та контрагентам слід пам'ятати про офіційну можливість «купівлі» ділової репутації юридичних осіб.

Враховуючи все вище викладене, вважаю за необхідне закріпити визначення ділової репутації в Господарському кодексі України яке надав М.В. Парасюк у своїй роботі «Про поняття ділової репутації юридичної особи»: ділова репутація суб'єкта господарювання - це особисте нематеріальне благо суб'єкта господарювання, яке формується на основі існуючої інформації про престиж її торгових марок, фірмового (комерційного) найменування, ділових якостей юридичної особи як контрагента у господарських правовідносинах, оцінки споживачів та інших суб'єктів господарського права, і яке знаходить своє матеріальне вираження у формі гудвілу (немайнового активу) суб'єкта господарювання.

З цього визначення відображається перш за все те, що основою формування ділової репутації є безперечно інформація, яка може бути у формі зовнішньої оцінки юридичної особи та внутрішньої її оцінки. При цьому може також сформуватися немайновий актив підприємства - гудвіл, який може змінюватися залежно від наявної інформації (як позитивної так і негативної), але презюмується, що дана інформація є правдивою, доки інше не буде доведено у встановленому порядку.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

3. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 28.03.2007 р. № 01-8/184 «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про інформацію». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_184600-07.

4. Постанови Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. №1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.

Грущенко О.А., кандидат економічних наук, доцент

Реструктуризація виробництва і управління та її роль у розвитку ринкових відносин в Україні

Реструктуризація вимагає значних змін в організації менеджменту та стилю керування підприємствами, у відносинах у виробничому колективі, у маркетингу, бухгалтерському обліку, обслуговуванню клієнтів, фінансовому контролі та механізмі використання прав власників підприємств. Даний процес повинен здійснюватись комплексно і охоплювати практично всі аспекти діяльності об'єкту економіки.

У зв'язку із завданнями реструктуризації економіки пропонується застосувати систему заходів державної підтримки підприємств, насамперед, які виробляють кінцевий продукт і мають замкнений виробничий цикл. Це дозволить поширити ефект державного інвестування на підприємства, задіяні в такому циклі (суміжників), забезпечити їх замовленнями, стимулювати виробництво.

Державна інвестиційна підтримка полягає в наданні підприємствам, що відповідають критеріям зазначених заходів і виконують їх умови, режиму податкових пільг, а також права повністю або частково розпоряджатися амортизаційними відрахуваннями.

За своєю дією пільги діляться на дві групи: стабілізаційного і стимулюючого характеру. Стабілізаційні пільги надаються підприємству під реалізацію бізнес-плану на певний строк, діють до досягнення підприємством заданих показників економічного росту і мають за мету полегшити підприємству процес перебудови виробництва та виходу з кризи. Ці податкові пільги встановлюються для кожного підприємства окремо у відповідності з рекомендаціями експертів.

Податкові пільги другої групи (стимулюючі) надаються з метою стимулювання збереження підприємствами профілю діяльності і механізму економічного регулювання, що вводиться в рамках цих заходів, мають універсальний характер і діють по мірі дотримання підприємствами запропонованих умов роботи.

У випадку, якщо в процесі реалізації бізнес-плану підприємство звертається з проханням надати йому пряму фінансову допомогу, вона може бути надана в формі довгострокового кредиту або позики під заставу акцій цього підприємства на суму необхідної допомоги. У випадку невиконання підприємством умов договору застави або неефективного (нецільового) використання виділених коштів, закладений пакет акцій переходить у власність держави, яка може залежно від величини пакета: надати трудовому колективу, на певних умовах, розстрочку у виплаті боргу; продати підприємство з аукціону, змінивши форму власності; ввести на підприємстві зовнішню форму управління на період до погашення заборгованості; зберегти згаданий пакет за собою, повернувши підприємство в державний сектор економіки.

Співвласниками контрольного пакета акцій є працівники цих підприємств. Право на співволодіння дає праця на підприємстві і участь у витратах на придбання, ремонт і модернізацію основного капіталу підприємства. Акції цих підприємств ліквідні всередині самого підприємства, їх кількість визначається стабільною величиною статутного фонду і номіналом самої акції. Частина прибутку, що нараховується на акції, надходить в фонд соціального споживання (ФСС) підприємства і використовується для медичного і соціального страхування, а також додаткового пенсійного забезпечення. Одночасно кошти, що нагромаджуються в ФСС, можуть бути інвестовані в розвиток підприємства, виконуючи функцію власних інвестиційних ресурсів.

Істотним доказом на користь такої спрямованості державної підтримки служить і природний інтерес уряду до збереження важелів контролю над ключовими і перспективними промисловими підприємствами, не допускаючи в них капітал кримінального походження. Варто мати на увазі можливість залучення приватних інвестицій самими підприємствами, що виконали завдання заходів, за рахунок продажу частини акцій. При цьому, від продажу контрольного пакету підприємства буде утримувати перспектива втрати податкових пільг.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112)
2. Закон України «Про акціонерні товариства».- Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2008, N 50-51, ст. 384

У доктрині права інтелектуальної власності проводиться розмежування між грубим «стовідсотковим» плагіатом, при якому чужий твір привласнюється повністю або практично повністю, і плагіатом «замаскованим», при якому плагіатор намагається сховати своє діяння або привласнити якісь істотні оригінальні елементи твору, що став жертвою плагіату [4].

Так багато вчених - науковців виділяють такі види плагіату:

1) прямиий плагіат - це пряме відтворення (відображення) чужого твору або його частини під своїм іменем. Наприклад, у звіті державного підприємства щодо підготовки спеціальної програми системи вдосконалення кадрів у галузі управління, проектування і виробництва в якості розробленої і проведеної програми було використано в повному обсязі твір іншої особи без зазначення її як автора;

2) завуальований плагіат - полягає у тому, що текст твору зазнає несуттєвих змін шляхом заміни окремих слів та виразів їх синонімічними аналогами. При цьому форма твору в цілому не змінюється [5].

Способи цивільно-правового захисту наводяться у ч. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Так, в разі «порушення будь-якою особою авторського права і (або) суміжних прав, недотриманні передбачених договором умов використання творів і (або) об'єктів суміжних прав, використанні творів і об'єктів суміжних прав з обходом технічних засобів захисту чи з підробленням інформації і (або) документів про управління правами чи створенні загрози неправомірного використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та інших порушеннях особистих немайнових прав і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав мають право:

а) вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право і (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

б) звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

в) подавати позови про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

г) подавати позови про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій;

д) вимагати припинення підготовчих дій до порушення авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі призупинення митних процедур, якщо є підозра, що можуть бути пропущені на митну територію України чи з її митної території контрафактні примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технічних засобів захисту, в порядку, передбаченому Митним кодексом України;

е) брати участь в інспектуванні виробничих приміщень, складів, технологічних процесів і господарських операцій, пов'язаних з виготовленням примірників творів, фонограм і відеограм, щодо яких є підстави для підозри про порушення чи загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

є) вимагати, в тому числі у судовому порядку, публікації в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права і (або) суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень;

ж) вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту, та про канали їх розповсюдження;

з) вимагати прийняття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав [6].

Список використаних джерел

1. Конституція України: Науково-практичний коментар / ред. кол. В.Я.Таций, Ю.П.Битяк, Ю.М.Грошевой та ін. - Харків: Вид. «Право», К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2003.

2. Закон України Про авторське право і суміжні права // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, №13, ст.50

3. Что такое плагиат, или О западных стандартах научной этики/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/68.html>

4. Липчик Д. Авторское право и смежные права / Пер. с фр. - М.: Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002. - С. 484;

5. Ионас В.Я. Произведения творчества в гражданском праве. - М: Юридическая литература. - 1972. - 168 с.

6. Штефан О. Плагиат : поняття, ознаки, відповідальність / О. Штефан / Теорія і практика інтелектуальної власності - 2001. - №6.

7. Петренко І. / Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2009. - № 4/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua/ua/library/view-pytannj-a-vyj-avlennj-a-plahiatu-literaturnoho-tvoru.html?action=print>

Опалинський Я.Ю., студент Коледжу економіки, права та інформаційних технологій Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Булик І.Л., кандидат юридичних наук

Сьогоденні питання охорони довкілля

Відповідно до статті 50 Конституції України кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди [1]. Інформації про стан довкілля, особливо якщо це стосується змін у законодавстві повинна бути доступною для громадян.

Так, для забезпечення охорони довкілля та використання природних ресурсів, державою у законодавчому порядку встановлюються екологічні нормативи. Відповідно, недодержання цих нормативів є підставою для притягнення відповідних осіб до передбаченої законодавством України відповідальності.

Зазначимо, що останнім часом, в наслідок всім відомими подіям, що відбуваються в нашій державі, на питання збереження та охорони довкілля звертається не багато уваги. Зрозуміло, що на часі вирішення вкрай важливих зараз питань щодо припинення тероризму, утримання економіки, вирішення багатьох інших питань.

Але, безпека довкілля, це безпечне майбутнє нашого покоління вже у мирному житті. І питання, збереження довкілля повинні вже ставити зараз як, до речі, і питання відповідальності громадян та юридичних осіб за порушення законодавства в цій сфері.

На нашу думку, сучасні норми Кодексу України про адміністративні правопорушення [2] в сфері охорони довкілля потребують змін. Отже, більшість статей Кодексу за порушення в галузі охорони довкілля не змінювались з 90-х років, внаслідок чого стає питання усунення дисбалансу між фактичним розміром заподіяної навколишньому природному середовищу шкоди та сміхотворною сумою існуючих штрафів.

Зрозуміло, що такий стан речей не може продовжуватись, тому не випадково, з метою посилення відповідальності за порушення вимог природоохоронного законодавства та підвищення ефективності здійснення державного контролю у сфері охорони довкілля, до Верховної Ради України надійшли проекти Законів «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за забруднення навколишнього природного» [3] та проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини»

[4].

Розглянувши досить слушні пропозиції щодо посилення адміністративної відповідальності ми визначаємо, що має на меті не тільки покарання винних правопорушників й припинення та попередження порушень законодавства у галузі природокористування, охорони навколишнього природного середовища тощо, а також поновлення порушених прав власників природних ресурсів, природокористувачів, громадян.

Законопроектами звертається увага, що незначний розмір санкцій за порушення вимог законодавства у сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів, як свідчить практика, унеможливорює належний рівень ефективності виконання одного із головних завдань адміністративного процесу - забезпечення правомірної поведінки суб'єктів зазначених правовідносин та негативно впливає на стан надходження до бюджетів усіх рівнів коштів, що стягуються з правопорушників.

Сподіваємось, що прийняття законопроекту сприятиме раціональному використанню і охороні навколишнього природного середовища, створенню більш ефективного механізму щодо попередження та припинення порушень вимог законодавства у зазначеною нами сфері, усунення їх негативних наслідків.

Список використаних джерел

1. Конституція України (ВРУ; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР; офіційний веб-портал rada.gov.ua).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ВР УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х (Редакція станом на 06.10.2015; офіційний веб-портал rada.gov.ua)
3. Дирів А.Б. Проект Закону України № 1308 від 09.12.2014 (ВРУ офіційний веб-портал rada.gov.ua).
4. Фірсов Є.П. Проект Закону України № 1308-1 від 19.12.2014 (офіційний веб-портал rada.gov.ua).

Савельєв О.М., студент магістратури
юридично-психологічного факультету
НАВС

Науковий керівник: Гелич Ю.О., кандидат
юридичних наук, доцент

Право власності суб'єктів господарювання на природні ресурси

Відносини власності на природні ресурси відіграють визначальну роль, тому що становлять основу господарських правовідносин. Інститут права власності на природні ресурси є одним із основних правових інститутів господарського права, оскільки відносини власності є передумовою

виникнення будь-яких інших правовідносин стосовно використання природних ресурсів. [3, с. 74]

Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року правовий режим власності на природні ресурси визначається законами України та низкою нормативно-правових актів:

Конституція України: ст. 13 - визначає коло об'єктів права власності Українського народу і права кожного громадянина користуватися цими об'єктами; ст. 14 - щодо землі як основного національного багатства, щодо гарантування та реалізації права власності на землю; Г осподарський кодекс України, який містить Гл.15 «Використання природних ресурсів у сфері господарювання» (ст. 148 - визначає особливості використання природних ресурсів у сфері господарювання; ст. 149-153 встановлюють основні засади використання природних ресурсів суб'єктами господарювання, права та обов'язки останніх); Цивільний кодекс України: ч. 2 ст. 13 ЦК закріплює обов'язок учасників цивільних відносин при здійсненні цивільних прав утримуватися від дій, які могли б завдати шкоди довкіллю; ст. 324 ЦК «Право власності Українського народу» (дублює відповідні положення Конституції"), ст. 373 ЦК - «Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності»; регулюється низка питань, пов'язаних з майновими правами на землю (земельну ділянку), в т. ч. правом власності (ст. 373-385), правом користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (ст. 407—412), а також для забудови (ст. 413-417); спеціальні кодекси про окремі види природних ресурсів: Лісовий кодекс від 21.01.1994 р., Кодекс «Про надра» від 27.07.1994 р., Водний кодекс від 06.06.1995 р., Земельний кодекс від 25.10.2001 р.; закони: від 25.06.1991 р. «Про охорону навколишнього природного середовища», від 16.06.1992 р. «Про природно-заповідний фонд України», від 16.10.1992 р. «Про охорону атмосферного повітря», від 03.03.1993 р. «Про тваринний світ», від 09.04.1999 р. «Про рослинний світ», Гірничий закон України від 06.10.1999 р. та ін.; підзаконні нормативно-правові акти, прийняті відповідно до зазначених кодексів та законів.[4, <http://textbooks.net.ua/content/view/1823/25/>]

Право власності на природні ресурси можна розглядати як правовий інститут і як сукупність правомочностей власника. Сукупність правових норм екологічного права, що регулюють відносини власності на природні ресурси, утворюють правовий інститут. Зміст права власності на природні ресурси — це сукупність правомочностей власника по володінню, користуванню та розпорядженню надрами, водами, лісами, об'єктами тваринного, рослинного світу та іншими природними ресурсами та комплексами. [3, с. 75]

Природні ресурси в Україні можуть перебувати в державній, комунальній та приватній власності. Більшість природних ресурсів України перебуває в державній та комунальній власності. Чинне законодавство передбачає значно менший перелік природних ресурсів, які можуть перебувати у приватній власності фізичних та юридичних осіб, порівняно з публічною. Це обумовлено тим, що використання природних ресурсів, які

перебувають у приватній власності, спрямоване на задоволення потреб окремих фізичних або юридичних осіб. [3, с. 77]

Природні ресурси - це найважливіші компоненти навколишнього природного середовища, які використовують для задоволення матеріальних і культурних потреб людини.

Право власності на природні ресурси - це система юридичних норм та інших правових засобів, які регулюють правовідносини щодо землі, надр, вод, лісів, рослинного і тваринного світу, об'єктів природно-заповідного фонду та забезпечують реалізацію повноважень власників щодо володіння, користування і розпорядження цими ресурсами. [6, с. 122]

Список використаних джерел

1. Конституція України, Верховна Рада України, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради - 2003. - № 21 - 22. - Ст.150.
3. Екологічне право України (А. П. Гетьман, М. В. Шульга) Харків, Право, 2005р.
4. Вінник О. М.. Господарське право: Курс лекцій.- К.: Атіка,.2004- 624 с, .200
6. Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / В.М. Гайворонський, В.П. Жушман, Н.В. Погорецька та ін.; За ред. В.М. Гайворонського та В.П.Жушмана. - Х.: Право, 2005. - 384 с.

Шаршун Н.В., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Котирло О.О., кандидат економічних наук, доцент

Становлення товарної біржі в умовах реформування в Україні

Інфраструктура ринку це система підприємств, споруд і організацій, які забезпечують рух товарів, капіталів, робочої сили, цінних паперів та надання послуг.

Однією із основних ланок сучасної інфраструктури ринку є товарна біржа [1, с.95]. Товарну біржу характеризують наступні елементи: створення на них сприятливих умов для здійснення купівлі-продажу не самих товарів, а контрактів на їхні поставки; укладання контрактів щодо стандартизованих товарів; регулярність торгів; дія вільних ринкових цін та збір, обробка й поширення інформації, пов'язаної з кон'юнктурою ринку [2, с.169].

Нормативно-правова база діяльності товарних бірж закріплена у Господарському кодексі України, ЗУ «Про товарну біржу», статуті біржі, правилах біржової торгівлі та біржовому арбітражі [2, с.171].

Відповідно до ст.1 ЗУ «Про товарну біржу» товарна біржа є організацією, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій [3].

Товарна біржа діє на основі самоврядування, господарської самостійності, є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, власні поточні та вкладні (депозитні) рахунки в банках та може мати печатки.

Відповідно до ч. 1 ст. 280 ГК України товарна біржа має право: встановлювати відповідно до законодавства власні обов'язкові для всіх учасників торгів правила біржової торгівлі та біржового арбітражу; встановлювати вступні та періодичні внески для членів біржі, розмір плати за послуги, що надаються біржею; встановлювати і стягувати відповідно до статуту біржі плату за реєстрацію угод на біржі, а також санкції за порушення статуту біржі та біржових правил; створювати підрозділи біржі та затверджувати положення про них; засновувати арбітражні комісії для вирішення спорів у торговельних угодах тощо [4, с.149].

Щодо способів реформування товарної біржі в Україні варто зазначити, що найголовнішим методом будуть виступати певні зміни до Закону України «Про товарну біржу», а саме ухвалення тексту нового законопроекту «Про товарний біржовий ринок», що дозволить загалом вдосконалити організацію інфраструктури товарного біржового ринку, гармонізувати законодавство про регульовані ринки з вимогами Європейського Союзу, а також сприятиме процесу універсалізації біржового ринку.

Також потрібно визначити спосіб реформування питання щодо стимулювання учасників товарних ринків у біржовій торгівлі і надати регулятору права визначати товарні активи, експортні контракти за якими підлягають обов'язковій реєстрації на біржі, на законодавчому рівні, що надасть регулятору гнучкий механізм регулювання експортних операцій стосовно товарів, які мають стратегічне значення для України в залежності від кон'юнктури ринку.

Так, безперечно, ці зміни стануть важливим і ефективним етапом щодо розвитку національної економіки, формуванні внутрішнього та зовнішнього ринків і створенні злагодженої системи державного регулювання біржової торгівлі в Україні на теперішній час.

Удосконалення законодавчого забезпечення біржового товарного ринку надасть можливість створити систему взаємовигідних відносин між виробниками та споживачами продукції, мінімізуючи вплив посередників на цінову кон'юнктуру ринку. Ефективний біржовий товарний ринок сприятиме мінімізації кон'юнктурних та цінових ризиків учасників ринку, зниженню трансакційних витрат, що супроводжують укладення біржової угоди, а також підвищенню конкурентоспроможності відповідних активів.

Список використаних джерел

1. Основи економічної теорії. - За редакцією Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка /К.: «Вища школа» - «Знання». - 1997
2. Біржове право [Текст] : навч. посіб. / О. О. Котирло. - Київ : Центр учб. л-ри, 2012. - 268 с.
3. Про товарну біржу: Закон України від від 10.12.1991 № 1956-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 10, ст.139
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-ІУ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144

Вергелес І.М., курсант Національного університету ДПСУ
Науковий керівник: Параниця С. П.,
кандидат юридичних наук, доцент

Проблеми та перспективи фіскальної політики в Україні

Важливою складовою фінансової та дуже важливою ланкою економічної політики є фіскальна політика. Фіскальна політика - це сукупність заходів держави у сфері оподаткування та державних витрат шляхом впливу на стан господарської кон'юнктури, перерозподілу національного доходу, нагромадження необхідних ресурсів для фінансування соціальних програм [1].

Актуальність проблеми перебудови податкової політики обумовлена здійснюваними в Україні реформами та соціально-економічними трансформаціями. Водночас, з огляду на відсутність цілісної і послідовної державної економічної політики, диспропорції розвитку в економіці призвели до затяжної соціально-економічної кризи.

Згадану проблематику досліджує чимало вітчизняних та зарубіжних вчених: В. Ревун, Т. Єфименко, О. Музиченко, О. Мельник, В. Андрущенко, О.Василик, Т. Єфименко, П. Мельник, А. Соколовська, А. Крисоватий та інші. Незважаючи на значні здобутки у дослідженні вказаної проблеми, низка питань щодо реформування податкової політики України вимагають досліджень і наукових розробок.

Основною метою фіскальної політики є досягнення макроекономічної стабільності та нормального рівня безробіття на основі розвитку виробництва за допомогою зменшення податків і збільшення державних інвестицій.

Для України проведення ефективної фіскальної політики було і залишається серйозною проблемою. Нагальність та необхідність проведення реформи насамперед у податковій системі пояснюється тим, що податки двояко можуть впливати на економіку в перехідний період, а саме: з однієї сторони, низький рівень податків, відсутність будь-яких податкових пільг доповнюють і стимулюють приватнопідприємницьку ініціативу, спонукають

до розширення виробництва, заохочують іноземні інвестиції, дозволяють державі через бюджет виконувати свої функції, а, з іншої, їх надмірний тягар у поєднанні із масштабною кризою в економіці призводить до спаду виробництва, відтоку капіталу, приховування доходів, переходу значної кількості суб'єктів господарської діяльності в “тіньову економіку”, інфляції, безробіття, кризи неплатежів тощо, що й характерно на сьогоднішньому етапі розвитку України.

Особливої актуальності в останні роки поряд із реформою податкової системи набули проблеми формування державного бюджету. Одна частина з них є похідною від загальноекономічного стану в країні, інша ж полягає в суто суб'єктивному підході до процесу його складання, затвердження та виконання.

Економічні категорії бюджету та податків досить тісно пов'язані між собою. Їх взаємозв'язок виражається в тому, що за допомогою податків та зборів формується дохідна частина, яка пізніше перерозподіляється для забезпечення виконання державою притаманних їй функцій. Однак ефективним він буде лише за оптимального співвідношення рівня оподаткування суб'єктів господарювання та політики у сфері видатків бюджету.

Аналіз планових та фактичних показників дохідної та видаткової частин бюджету показав невідповідність сучасним економічним реаліям існуючої податкової та бюджетної систем. Яскравим підтвердженням цьому є рівень виконання передусім державного бюджету, який за останні роки становив приблизно 70% від запланованих показників. Такий стан речей є не тільки результатом кризи в економіці, більшою мірою це пов'язано із надмірним податковим тиском, неефективно сформованою структурою доходів та видатків державного бюджету, відсутністю їх диверсифікації, нереальними плановими показниками з окремих груп надходжень тощо. Зведений бюджет України становив у 2010 р. за доходами 314 млн 506 тис. грн, а в 2015 р. - 516.980.130,3 тис. гривень, за видатками, відповідно, - 377 млн 843 тис. грн і 581.760.845,2 тис. гривень [1].

Зміни видаткової частини Державного бюджету України в останні роки не мали позитивного результату, бо видатки бюджету дещо скоротилися. Поряд із цим нераціональна структура видаткової частини передбачала неефективний розподіл та використання. Тобто бюджет значно перевантажений видатками, пов'язаними з економічною діяльністю держави, які не сприяють структурній перебудові економіки. Значний вплив на виконання бюджету загалом та окремих груп зокрема чинять зростаючі видатки на обслуговування державного боргу, які, по суті, є першочерговими, оскільки їх невиконання призведе до ізоляції України в економічному плані. Окрім цього, через існуючі темпи їх зростання бюджет не в змозі буде покрити їх в повному обсязі.

Враховуючи вищесказане, можна зробити висновок, що головним завданням у реформуванні фіскальної політики повинна стати переорієнтація податкової системи із суто фіскальних цілей на стимулювання економічного

зростання. Здійснити це можна, насамперед, шляхом послаблення податковою навантаження економіки частки податків у ВВП. Зниження ставок податків сприятиме пожвавленню підприємницької активності і в підсумку не зменшить, а навпаки, збільшить податкові надходження до бюджету. Стимулюючий вплив матиме й радикальне скорочення пільг: крім соціального ефекту (утвердження принципу справедливості в оподаткуванні), воно сприятиме розширенню бази оподаткування, зменшить можливості для ухилення від сплати податків. Як свідчить досвід багатьох країн, стабільність і помірність системи оподаткування дають кращий і триваліший стимулюючий ефект, ніж податкові пільги.

Список використаних джерел

1. Гузак О. Фіскальна політика як засіб стабілізації економіки [Електронний ресурс]/ О.Гузак //Publishing house Education and Science s.r.o..- Режим доступу: [http : //www. rusnauka. com/1_NIO_2011 /Economics/77763.doc. htm](http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/77763.doc.htm)
2. Мельник В. Фіскальна політика держави в умовах фінансової кризи/ В.М.Мельник// Фінанси України.-2008.-№11.-С. 11-17.
3. Соколовська А.М. Особливості проведення податкових реформ: світовий досвід і Україна // Фінанси України.- 2014.- N12.- С. 71-80.
4. Шепель А. Аналіз фіскальної політики України Науковий блог НаУ «Острозька Академія» [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http : //naub. oa.edu.ua/2015](http://naub.oa.edu.ua/2015)

Гапоненко У.П., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник:* Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент

Щодо питання про ліквідацію господарських судів в Україні

Господарський суд є спеціалізованим судовим органом, що здійснює правосуддя в господарських відносинах, а саме: у вирішенні всіх господарських спорів, що виникають між юридичними особами, державними та іншими органами, а також у розгляді справ про банкрутство.

Організація і діяльність господарського суду визначаються Конституцією України, Законом «Про судоустрій і статус суддів», Господарським процесуальним кодексом, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та іншими законодавчими актами. [1, с. 202]

Міністерство юстиції України репрезентував законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та інших законодавчих актів щодо удосконалення засад організації та функціонування судової влади відповідно до європейських стандартів». Зокрема, даний

законопроект передбачає ліквідацію господарських судів для досягнення «нормального функціонування судової влади, а також повернення до неї довіри з боку суспільства».

Г осподарські суди відіграють значну роль у функціонуванні економічної бази нашої держави, тому що справедливе, неупереджене, своєчасне, на засадах верховенства права вирішення спорів між господарюючими суб'єктами є одним із найважливіших елементів розвитку економічних правовідносин у державі.

Ліквідація господарських судів та розгляд спорів між суб'єктами господарювання судами загальної юрисдикції призведе лише до негативних наслідків, оскільки суддя, який розглядає господарські справи, має володіти не лише знаннями з права - він повинен розумітися в бухгалтерії, фінансах, аудиті, а при розгляді справ за участю іноземних компаній, ще й на певному рівні володіти міжнародною економічною освітою. [2]

Основні аргументи проти системи господарських судів - це високий рівень корупції, невелика завантаженість суддів, порівняно із судами загальної юрисдикції, різне застосування норм права, внаслідок неузгодженості Цивільного і Г осподарського кодексів.

Але ліквідація господарських судів не вирішить поставлених проблем, тому що корупція як соціально-економічне явище властива всій судовій системі, ліквідація одного органу з переведенням його в інший не вирішить вказану проблему; питання стосовно навантаження на суддів господарських судів не можна розглядати лише за статистичними даними, оскільки один господарський спір, через об'єм і складність, можна порівняти з кількома спорами, що розглядаються цивільними судами, однак строки розгляду господарських справ менші, ніж цивільні; неузгодженість положень Цивільного і Господарського законодавства, в принципі, не повинна прийматися до уваги при визначенні необхідності ліквідації господарських судів, а колізію необхідно усунути на законодавчому рівні. [3]

За довгі роки існування господарських судів вдалося напрацювати певну практику при вирішенні спорів, налагодити співпрацю з іноземними організаціями, які сприяють розвитку комерційного права в Україні, що позитивно впливає на розвиток України.

Також хотілося б зазначити, що наявність спеціалізації в судах необхідна, тому що розбиратися в усіх галузях права на високому рівні не можливо.

Отже, ліквідація господарських судів в Україні є недоцільним явищем, що приведе до негативних наслідків. За аргументами щодо даної ліквідації не вбачається ефективних кроків щодо реформування судової влади з метою усунення причин та умов корупції. На даному етапі розвитку українського суспільства необхідно не ліквідувати господарські суди, а докласти зусиль для очищення системи правосуддя від корупції, а також впровадити ефективний механізм притягнення до відповідальності представників суддівського корпусу, що порушують присягу. Також однією з підстав для ліквідації господарських судів є економія, однак не звернено

уваги на те,скільки коштів надходить до бюджету,внаслідок судового збору при розгляді справ господарськими судами.

Враховуючи вищевикладене ліквідація господарських судів в Україні на даному етапі розвитку не приведе до позитивних та якісних змін. Часто ліквідація - це лише видимість реформи, а Україні потрібні повноцінні змістовні реформи та зміни.

Список використаних джерел

1. Судоустрій: навчальний посібник / За ред. В. В. Молдован. - К., 2006. - 364 с.
2. Желтухін Є. М. Ліквідація господарських судів: Юридична газета online. [Електронний ресурс] / <http://jur-gazeta.com/>
3. Кот О. М. Чи потрібні Україні господарські суди: РБК-Україна. [Електронний ресурс] / <http://www.rbc.ua/ukr/>

Голубка В.І., студент магістратури
юридично-психологічного факультету
НАВС

Науковий керівник: Матчук С.В., кандидат
юридичних наук

Актуальні проблеми охорони праці неповнолітніх

Відмінність праці неповнолітніх обумовлена саме фізіологічними і психологічними особливостями, оскільки вони визначають їх більшу вразливість і сприйнятливність до зовнішнього світу. Це зумовило створення додаткових гарантій охорони прав, свобод і законних інтересів, а також усвідомленням сприятливих умов для їх повноцінного розвитку.

В українському законодавстві існує два терміни, що позначають особу до досягнення нею повноліття (до 18 років), - «неповнолітній» та «дитина» .

Фізіологічні і психологічні особливості неповнолітніх потребують підвищеної охорони їхньої праці. Так, відповідно до ст. 11 Закону України «Про охорону праці» встановлюються обмеження стосовно праці неповнолітніх [3].

Відповідно до Конвенції ООН «Про права дитини» вказано, що держава повинна сприяти створенню умов для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку [1]. В Трудовому Кодексі Російської Федерації міститься норма, яка забороняє залучати дітей на роботи, які заважають моральному розвитку [4].

Німецьке законодавство відносить осіб від 13 до 15 років до категорії «дітей», до підлітків - осіб від 15 до 18 років [5]. Закон про охорону праці молоді повинен захищати молодих людей від підвищених вимог і небезпек на робочому місці відповідно до рівня їх розвитку, піклуватись про медичний

огляд за здоров'ям в процесі праці і забезпечити їм достатньо вільного часу для відпочинку і розвитку особистості[6]. Також необхідно наголосити, що відповідно до Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, держави-учасники зобов'язані забезпечувати захист дітей від економічної і соціальної експлуатації[2].

В проекті Трудового кодексу України законодавець включив до прав працівника право неповнолітніх на особливий захист від фізичного та морального ризику у зв'язку з трудовими відносинами. А також з'явилась заборона використовувати праці неповнолітніх осіб, якщо це завдає шкоди їх здоров'ю, моральності, навчанню, фізичному і духовному розвитку [7].

Але на сьогодні робота дітей до 14 років, до того ж без офіційного оформлення трудових відносин, як це часто буває на практиці, повністю перебуває поза законом і ніяк не контролюється. Останнім часом в Україні поширюються нові форми організації виробництва і трудової діяльності, а також деякі види робіт, через специфіку яких складно контролювати дотримання санітарно-гігієнічних норм і вимог щодо охорони праці. Крім того, з боку роботодавців широко застосовується практика неофіційного наймання, що є прямим порушенням законодавства. Таким чином, у приватному секторі формується неконтрольоване тіньове працевлаштування [8].

На підставі викладеного, можна зробити висновок, що законодавець зберігає тенденцію до особливостей правового регулювання неповнолітніх, встановлює нові засади для створення кращих умов праці для цієї категорії осіб. А відповідно до проекту Трудового кодексу України будуть здійснюватись заходи з метою запобігання найгіршим формам дитячої праці, забезпечення реабілітації та соціальної допомоги дітям, які залучалися до такої праці [7].

Список використаних джерел

- 1) Конвенція ООН «Про права дитини» від 20.11.1989, F995_021
- 2) Міжнародний пакт «Про економічні, соціальні і культурні права» F 995_042 // Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73
- 3) Закон України «Про охорону праці» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 49, ст.668
- 4) Кодекс Российской Федерации от 30.12.2001 F 197-ФЗ
- 5) Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [Електронний ресурс]// Режим доступу:<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>
- 6) Stefan Betsky, Hans-Peter Bergner, Dr. Sven - Olaf Obst, Dr. Reinhard Wiesner. Kinder- und Jugendpolitik, Kinder- und Jugendhilfe, Jugendarbeit in der Bundesrepublik Deutschland. - 2. überarbeitete Auflage: - IJAB, Bonn. -1997. - S.37
- 7) Трудовий кодекс України // Проект закону України від 04.12.2007 F 1108[Електронний ресурс]// Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JFOUS00X.html

8) Ніконова Л. Праця чи експлуатація // Дзеркало тижня. - 2006. - № 25(604)

Гоцуляк В.М., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент

Монопольна діяльність медіа-холдингів на ринку США: історичний екскурс та тенденції розвитку

Процеси укрупнення медіа-бізнесу у світовому масштабі на сьогоднішній день зайшли настільки далеко, що інформаційні корпорації вже не тільки копіюють форми ведення бізнесу багатьох інших компаній, діяльність яких безпосередньо не пов'язана з журналістикою, а й впливають на їхній економічний розвиток. Цей вплив здійснюється шляхом реалізації особливих можливостей, властивих ЗМІ - реклама, формування громадської думки, - часом безпосередньо з використанням економічних, фінансових ресурсів. Слід враховувати, що процеси укрупнення та глобалізації протікали поступово, поетапно. Монополізація газетно-видавничого бізнесу об'єктивно слідує загальним тенденціям у світовій економіці, хоча наявність корпоративних монополістів не знищує можливість існування незалежних видань. Інша справа - ступінь їх впливу на ідеологічні та культурні процеси.

Відповідно до Закону Шермана (1914), поза законом оголошується будь-який контракт і всяке об'єднання у формі тресту, або в іншій формі, а також тіньові угоди, спрямовані на обмеження торгівлі між штатами або з іноземними державами. Після 1890 року багато трестів в США були перетворені в холдингові компанії [1, с. 20]. Курс на більше укрупнення медіа у ринковій системі прискорився втратою правил, які обмежували концентрацію медіа, взаємоволодіння (сумісне володіння) та контроль не медійними компаніями. Також мала місце відмова від обмежень, що давало дорогу непомірному використанню ефірного часу комерційною продукцією [3, с.4]. Більша рентабельність (прибутковість) медіа у нерегульованому середовищі призвела до збільшення випадків поглинання компаній (взяття під свій контроль керування) та до небезпеки злиття, навіть у випадку з такими гігантами, на які була пряма атака чи погрози. Це змусило керівників медіа гігантів залізити у ще більші борги та більш агресивно й однозначно сконцентруватися на прибутковості, щоб заспокоїти власників та збільшити привабливість їхнього майна для сторонніх (підприємств, які не входять до монополістичного об'єднання). Вони втратили певний ступінь їхнього обмеженого права на самоврядування для банкірів, організацій-інвесторів та велику кількість інвесторів, до яких вони мали подавати клопотання як потенційні "білі лицарі" [3,с.5].

Американські галузі «нової економіки» (телекомунікація, медіа-індустрія, інформаційні технології) є зразком олігополії. Років 20 тому на ринку кабельного телебачення діяли тисячі невеликих компаній (вони знаходилися у власності окремих родин). На сьогоднішній день є тенденція до злиття компаній та формування олігополії. Можна сказати, що антимонопольна поліція, регулюючі органи та суди ставляться сьогодні до олігополії в США більш терпляче. Переваги олігополійного ринку у тому, що він допомагає підвищувати ефективність бізнесу, а також встановлювати єдині для всієї галузі стандарти. Хоча частіше олігополія - прекрасна можливість отримувати величезні прибутки.

Радіо- та телекомпанії, мережі вимагають ліцензії від уряду, франчайзинг (привілеї) і таким чином вони є потенційними об'єктами для контролю урядом або для утисків. Цю технічну легальну залежність використовують як палицю для дисципліни медіа, а політика медіа, яка надто часто відхиляється від курсу правлячої верхівки, може активізувати цю небезпеку. Медіа захищають себе від цього непередбаченого випадку за допомогою впливу на членів конгресу та інших політичних витрат, вдосконалення відношень у політичній сфері. Отож, можна сказати, що для володіння певною долею ринку у компаній є певні обмеження. І ці обмеження висувають урядові органи.

Припинення регулювання створило всі умови для великих радіокомпаній для розвитку «суперполії», яка контролює достатню долю ринку для конкуренції з телебаченням та пресою для рекламодавців.

Можна сказати, що на медіа ринку США, особливо у радіній галузі, вже давно існує таке поняття, як «суперполія». Це ще одна з форм контролю над ринком. Проте, від олігополії, приміром, вона відрізняється меншою кількістю учасників. Суперполія може існувати паралельно з олігополією. Олігополійний ринок допомагає підвищувати ефективність бізнесу і встановлювати єдині для всієї галузі стандарти. Хоча частіше олігополія - прекрасна можливість для картелів отримувати величезні прибутки. Зменшення кількості гравців на ринку США усуває конкуренцію та дозволяє завищувати ціни.

Наслідки глобалізації проявляються не тільки в трансформації відносин ЗМІ з іншими інститутами суспільства і держави, але і в змінах, характерних для структури та функціонування самих засобів масової інформації. Відбувається уніфікація ряду ознак і функцій мас-медіа у США. Процес концентрації та монополізації у видавничій справі перетворив пресу в одну з важливих галузей американської економіки.

Список використаних джерел

1. Лукач І. В. Правове становище холдингових компаній : монографія / І. В. Лукач. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 240 с.

2. Лаптев В. А. Предпринимательские объединения: холдинги, финансово-промышленные группы, простые товарищества / В. А. Лаптев. - М. : Волтерс Клувер, 2008. - 194 с.

3. Лукач І. В. Правове становище холдингових компаній за законодавством деяких зарубіжних країн (порівняльний аналіз) / І. В. Лукач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2006. - № 1. - С. 75-89.

Лук'янчук О.І., ад'юнкт кафедри
цивільного права і процесу НАВС *Науковий*
керівник: Чурпіта Г.В., кандидат юридичних
наук, доцент

Утримання непрацездатних батьків

Відповідно до ч. 8 ст. 7 Сімейного кодексу України (далі - СК України), регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів непрацездатних членів сім'ї.

Однією з основних цілей регулювання сімейних відносин, відповідно до ч. 2 ст. 1 СК України, є утвердження почуття обов'язку перед батьками.

Окремим інститутом (глава 17 СК України) у законодавстві закріплено обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та регламентується виконання цього обов'язку. Так, відповідно до ст. 202 СК України повнолітні дочка, син зобов'язані утримувати батьків, які є непрацездатними і потребують матеріальної допомоги. Однак якщо мати, батько були позбавлені батьківських прав і ці права не були поновлені, обов'язок утримувати матір, батька у дочки, сина, щодо яких вони були позбавлені батьківських прав, не виникає.

Згідно зі ст. 121 СК України права та обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому державним органом реєстрації актів цивільного стану. Таким чином, факт спорідненості (у даному випадку першого ступеня) є ключовою підставою виникнення аліментних зобов'язань між батьками та їх дітьми.

Спорідненість - це кровний зв'язок між людьми, із наявністю якого пов'язані виникнення, зміна чи припинення прав та обов'язків. Спорідненість у своїй основі має біологічний фактор - фактор походження [1, с. 57].

До непрацездатних закон відносить осіб, які досягли пенсійного віку, встановленого законом, або є інвалідами I, II чи III групи (ст. 75 СК України).

Потреба матеріальної допомоги може полягати в тому, що батьки не мають можливості забезпечити своє гідне існування у зв'язку із відсутністю пенсій чи їх низького розміру, а також у зв'язку із відсутністю у них інших джерел існування.

Таким чином, підставами виникнення аліментного зобов'язання є: походження дітей (родинний зв'язок батьків і дітей); непрацездатність батьків; потреба батьків у матеріальній допомозі.

Законодавець не розрізняє поняття «утримання» та «аліменти», та вживає їх як синоніми (наприклад, ст. ст. 75, 78 СК України). Таким чином, не можна розглядати аліменти як різновид утримання, оскільки власне законодавець не розрізняє цих понять [2, с. 107].

Відповідно до правил ст. 205 СК України розмір аліментів на батьків визначається судом: а) у твердій грошовій сумі (за наявності нерегулярного заробітку дітей, його мінливості тощо); б) у частці від заробітку (доходу) (за наявності регулярного заробітку (доходу) дітей); в) у твердій грошовій сумі й у частці від заробітку (доходу) (за наявності регулярного заробітку та одержання додаткових не облікованих доходів) [3, с. 362].

Крім сплати аліментів, повнолітні дочка, син зобов'язані брати участь у додаткових витратах на батьків, зумовлених тяжкою хворобою, інвалідністю або немічністю.

В абз. 2 п. 21 постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 «Про застосування судами окремих норм [Сімейного кодексу](#) України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15 травня 2006 року при визначенні розміру аліментів та додаткових витрат суд бере до уваги можливість одержання утримання від інших дітей, до яких не пред'явлено позов про стягнення аліментів, дружини, чоловіка та своїх батьків.

Статтею 204 СК України передбачено, що дочка, син можуть бути звільнені судом від обов'язку утримувати матір, батька та обов'язку брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що мати, батько ухилялися від виконання своїх батьківських обов'язків. У виняткових випадках суд може присудити з дочки, сина аліменти на строк не більш як три роки.

Обов'язок по утриманню батьків покладається лише на повнолітніх дітей. Але є один виняток, який покладає обов'язок утримання батьків на дитину. Так, відповідно до ст. 206 СК України у виняткових випадках, якщо мати, батько є тяжко хворими, інвалідами, а дитина має достатній дохід (заробіток), суд може постановити рішення про стягнення з неї одноразово або протягом певного строку коштів на покриття витрат, пов'язаних з лікуванням та доглядом за ними.

Позов про стягнення аліментів може бути пред'явлений: до одного з дітей; до кількох дітей; до всіх дітей разом.

Відповідно до п. 21 постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 «Про застосування судами окремих норм [Сімейного кодексу](#) України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» від 15 травня 2006 року, обов'язок неповнолітніх дочки, сина утримувати своїх непрацездатних батьків, які потребують матеріальної допомоги, не є абсолютним. У зв'язку із цим, суд на вимогу дочки, сина, до яких пред'явлено позов про стягнення аліментів, зобов'язаний перевірити їхні доводи про ухилення батьків від виконання своїх обов'язків щодо них.

Список використаних джерел

1. Сімейне право України : Підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. - К. : Юрінком Інтер, 2006. - 264 с.
2. Афанасьєва Л.В. Аліментні правовідносини в Україні : Монографія / МВС України, Луг. держ. ун-т внутр. справ. - Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2006. - 224 с.
3. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України : 2-ге вид., доп. / Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Білоусов Ю.В.; За ред.Є.О. Харитонova. - Х. : ТОВ «Одіссей», 2008.- 560 с.

Ляшук А.В., заступник начальника
Прикарпатського факультету НАВС

Порушення у сфері державних закупівель, які вчинюються розпорядниками державних коштів

Злочинні посягання на бюджетну сферу є загрозою безпеки держави, що не тільки сприяють самовідтворенню тіньової економіки, але й унеможливають виконання державою своїх соціальних функцій.

До найбільш розповсюджених порушень у сфері державних закупівель, які вчинюються розпорядниками державних коштів, відносяться наступні порушення: укладання договору без проведення процедури закупівель; уникнення процедури закупівлі шляхом роздрібнення її суми на частини; проведення закупівлі в одного учасника без погодження з уповноваженим органом (Міністерства економічного розвитку і торгівлі України); фальсифікація матеріалів проведення торгів; фальсифікація протоколів розкриття пропозицій конкурсних торгів або цінових пропозицій та проведення торгів з метою підвищення ціни закупівлі; укладання договорів закупівлі за цінами, вищими, ніж були в інших учасників торгів; створення умов для перемоги окремого виконавця шляхом зміни перед проведенням торгів номенклатури закупівлі; необгрунтоване застосування процедури закупівлі в одного учасника.

Більшість порушень, допущених під час здійснення таких державних закупівель, є однотипними та мають системний характер, при чому порушення допускаються на всіх стадіях проведення процедур, починаючи з подачі заявки та закінчуючи підписанням договорів на закупівлю [1, с. 87].

Деяким недобросовісним постачальникам простіше домовитися з розпорядниками державних коштів про ціну одиниці продукції і відповідно про розмір «відкату». З цією метою при проведенні процедури торгів створюється фіктивне конкурентне поле, до якого входять особи, пов'язані між собою родинними чи іншими зв'язками. При цьому, як правило, ціна закупівлі значно перевищує середньоринкову, а різницю одержують недобросовісні учасники торгів та замовники процедур держзакупівель.

За інформацією Рахункової палати України, поданою на офіційному веб-сайті, з 200 мільярдів гривень державних коштів, які щорічно спрямовуються на державні закупівлі, близько 35-40 мільярдів припадає на корупційні схеми. При цьому до 20 % від суми укладених угод складають «відкати». Отже, близько 20 % коштів втрачає держава через непрозору систему державних закупівель.

Досі залишається нагальною проблема фіктивних торгів за державні кошти та торгів за завищеними цінами, монополістичної змови учасників, просування на ринок тільки «своїх» суб'єктів підприємництва, суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності, так зване «кумівство». На жаль, у цій сфері досить поширеними і звичними сьогодні стали такі супутні негативні явища, як корупція, «відкати», узгоджені дії, безпосередня участь посадових осіб, державних службовців та депутатів усіх рівнів і членів їх сімей у комерційній діяльності для одержання особистого чи корпоративного прибутку, надання пільг для своєї корпоративної (фінансово-промислової) групи з відтягненням державних ресурсів, використання посадовими особами, державними службовцями, депутатами, політичними діячами підставних осіб та родичів у комерційних структурах з метою здобуття особистого чи корпоративного прибутку, використання службового становища для маніпулювання інформацією з метою одержання особистої та корпоративної вигоди [2].

Список використаних джерел

1. Скалозуб Л. П. Організаційні засади протидії підрозділами ДСБЕЗ МВС України злочинам у процесі державних закупівель [Текст] / Л. П. Скалозуб, В. І. Василичук, В. Р. Словенко // Науковий вісник КНУВС. - 2009. - № 5/66. - С. 83-90.
2. Водоласкова К. Ю. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері державних закупівель / К. Ю. Водоласкова [Електронний ресурс]- Режим доступу http://archive.nbu.gov.ua/rsh1:a1/80C_§ит/^кп^8/ 2011 2Zvodo1as.htm.

Михальчук Д.С., студент магістратури
юридично-психологічного факультету
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Булик І. Л., кандидат
юридичних наук

Особливості публічного адміністрування в Україні у сфері охорони здоров'я

Суттєвим чинником розбудови української правової держави є офіційне визнання забезпечення та прав і свобод людини, її честі та гідності як вищої цінності, а також закріплення основних прав і свобод людини в

національному законодавстві. На сьогодні система охорони здоров'я в Україні побудована на основі бюджетної державно-комунальної моделі з елементами приватної медичної практики й діяльності закладів охорони здоров'я приватної і комунальної форм власності і являє собою доволі потужну, загальнодержавну систему охорони здоров'я, сформовану, здебільшого, за роки соціалістичного будівництва, багаточисленну систему, однак не якісну, і в більшості випадків зубожілу.

Дослідженням особливостей публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я займалась ціла низка науковців та правників України, серед яких В.Б. Авер'янова, О.П. Синявської, та ін., однак, слід зазначити, що після запровадження адміністративної реформи та змін у системі публічного адміністрування, що відбулися протягом 2013-2014 років визначена тема потребує подальшого та більш поглибленого опрацювання.

Серед низки проблем, з якими зіштовхнулася вітчизняна система охорони здоров'я в умовах незалежного розвитку України, є насамперед відсутність єдності в поглядах на шляхи її реформування серед ключових осіб публічного адміністрування як окремих органів влади, так і ключових осіб в управлінні держави в цілому, так і серед самих медиків, де має місце відсутність єдиної концепції трансформування сучасної системи охорони здоров'я, яка б могла ефективно виконувати поставлені перед нею завдання і відповідати міжнародновизнаним критеріям та нормативам, а також організаційні, фінансові й правові проблеми її діяльності, що не залишають жодних шансів на реформування у відповідність до світових стандартів.

Як вже було зазначено, система охорони здоров'я в Україні є надто громіздкою та завеликою, тому жоден бюджет будь-якої цивілізованої держави не здатний утримувати таку велетенську і вкрай неефективну систему охорони здоров'я, жодні інвестиції, скільки б їх не було, не замінять і не вирішать її проблем, в основі яких лежить недосконала організація та управління.

Основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердження загальнодержавних програм охорони здоров'я. Для вирішення питань формування державної політики охорони здоров'я при Верховній Раді України можуть створюватися дорадчі та експертні органи з провідних фахівців у сфері охорони здоров'я та представників громадськості.

Президент України виступає гарантом права громадян на охорону здоров'я, забезпечує виконання законодавства про охорону здоров'я через систему органів виконавчої влади, проводить у життя державну політику охорони здоров'я та здійснює інші повноваження, передбачені Конституцією України.

Кабінет Міністрів України організує розробку та здійснення державних цільових програм, створює економічні, правові та організаційні механізми, що стимулюють ефективну діяльність у сфері охорони здоров'я, забезпечує розвиток мережі закладів охорони здоров'я, укладає міжурядові угоди і координує міжнародне співробітництво з питань охорони здоров'я, а також в межах своєї компетенції здійснює інші повноваження, покладені на органи державної виконавчої влади у сфері охорони здоров'я.

Міністерства та центральні органи виконавчої влади в межах своєї компетенції розробляють програми і прогнози у сфері охорони здоров'я, визначають єдині науково-обґрунтовані державні стандарти, критерії та вимоги, що мають сприяти охороні здоров'я населення, формують і розміщують державні замовлення з метою матеріально-технічного забезпечення сфери, здійснюють державний контроль і нагляд та іншу виконавчо-розпорядчу діяльність у сфері охорони здоров'я. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я є Міністерство охорони здоров'я України (далі - МОЗ України). До основних завдань МОЗ України належать: розробка пріоритетних напрямів діяльності національної служби охорони здоров'я; забезпечення гарантованого рівня кваліфікованої медичної допомоги населенню установами охорони здоров'я всіх форм власності та ін. Місцеві державні адміністрації реалізують державну політику в галузі охорони здоров'я у межах своїх повноважень. Так, місцеві державні адміністрації здійснюють загальне керівництво закладами охорони здоров'я, які належать до сфери їх регулювання, їх матеріально-фінансовим забезпеченням, організують роботу медичних закладів з надання медичної допомоги населенню, здійснюють заходи щодо попередження інфекційних захворювань, епідемій, епізоотій та їх ліквідації тощо. Державні функції у галузі охорони здоров'я здійснюють також інші органи, які мають у своєму підпорядкуванні установи охорони здоров'я. До таких органів, зокрема, належать Міноборони України, МВС України, Служба безпеки України. Ці органи визначають систему регулювання відомчими установами охорони здоров'я.

Слід зазначити, що одним із основних аспектів реформування галузі є перебудова системи адміністративно-правового регулювання охорони здоров'я, яка забезпечуватиме реалізацію державної політики, спрямованої на збереження та зміцнення здоров'я населення в нових економічних умовах, враховуючи усі особливості процесів реформування в Україні.

Отже, вищевикладені положення свідчать про те, що в Україні існує декілька основних та на жаль ключових проблемних аспектів, вирішення яких, значно змінить процес реформування системи охорони здоров'я. Таким чином, посилаючись на ряд особливостей системи публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я, слід зазначити, що скорочення завеликого штату керівних працівників, пришвидшить процес приймання важливих рішень, а разом з тим, хоч і не на багато, однак дозволить збільшити заробітну плату рядовим лікарям, що матиме вплив і на якість надання послуг в цілому.

Негода К.О., студентка юридично-психологічного факультету НАВС
Науковий керівник: Юрковська Л.Г.

Окремі проблеми апеляційного оскарження судових рішень щодо податкових правовідносин та шляхи їх вирішення

Забезпечення апеляційного оскарження судових рішень є важливим принципом здійснення правосуддя в адміністративних судах, згідно з яким: особам, які беруть участь у справі, а також особам, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси чи обов'язки, забезпечується право на апеляційне оскарження рішень адміністративного суду, крім випадків, встановлених Кодексом адміністративного судочинства України (далі - КАС України).

Як свідчить практика, через суб'єктивні (некомпетентність, неухважність, спрощений підхід тощо) та об'єктивні причини (складність правовідносин, велику кількість учасників процесу тощо) судами ухвалюються рішення, які не відповідають обставинам справи або нормам матеріального чи процесуального права [1, с. 121].

Апеляційне провадження є факультативною стадією адміністративного процесу, під час якої суд апеляційної інстанції переглядає за апеляційною скаргою адміністративні справи та судові рішення на предмет правильності застосування судом першої інстанції норм права та встановлення обставин у справі, що виникає з податкових правовідносин, забезпечуючи законність і обґрунтованість судових рішень, захист прав, свобод та інтересів осіб, які брали участь у справі, а також публічних інтересів.

Деякі науковці вказують, що строк подання апеляційної скарги залежить від того, чи була особа присутня під час оголошення судового рішення, оскільки, якщо особа була присутня, то цей строк розпочинається з наступного дня після проголошення. Однак, кожна особа може отримати копію постанови чи ухвали в різний час, тому строк для подання апеляційної скарги є індивідуальним [2, с 648-649].

ВАСУ у своєму листі від 19.05.2010 р. вказує, що у судовій практиці продовжує існувати проблема правильного застосування норм, що встановлюють строки апеляційного та касаційного оскарження. [3] Вивчення судової практики підтверджує, що мають місце помилки при встановленні дати, з якої визначається строк оскарження, встановлення початку перебігу строку, закінчення цього строку, визначення кола поважних причин його пропуску.

Аналіз судової практики свідчить про наступні порушення: 1) проблема визначення початку перебігу строку на оскарження або закінчення цього строку; 2) проблемним залишається визначення поважних причин пропуску строку на апеляційне оскарження; 3) проблема визначення дати, з якої обчислюється строк на оскарження, виникає у справах, в яких

відкладалося виготовлення судового рішення в повному обсязі, а саме: причиною скасування судових рішень у переважній більшості справ був висновок суду про те, що проголошення судового рішення у присутності сторін є належним повідомленням їх про винесення судового рішення та його зміст незалежно від того, чи у судовому засіданні було проголошено повний текст судового рішення, чи лише його вступну та резолютивну частини [4].

Суди повинні давати належну оцінку тому, що в судовому засіданні проголошується лише вступна та резолютивна частини рішення, а з правовою позицією суду, на якій ґрунтується оскаржуване рішення, особи, які беруть участь у справі, мають змогу ознайомитися тільки після одержання повного тексту такого рішення. Таким чином, особи, які беруть участь у справі, можуть визначити підстави оскарження рішення суду тільки після ознайомлення з повним текстом цього рішення.

З метою врегулювання проблеми належного забезпечення права осіб, які були відсутні у судовому засіданні, на апеляційне оскарження судового рішення, доцільно доповнити ст.186 КАС України [5] нормою, яка передбачала б, що у разі, якщо особа, що бере участь у справі, яка не є суб'єктом владних повноважень, не була присутня у судовому засіданні під час проголошення судового рішення, то строк апеляційного оскарження (10 чи 5 днів) розпочинається з наступного дня після отримання нею відповідно копії постанови чи ухвали.

Список використаних джерел

1. Бевзенко В.М. Адміністративні суди України : Навчальний посібник / Бевзенко Володимир Михайлович. - К. : Алерта; КНТ; 2006. - 271 с.

2. Кравчук В.М. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України / Кравчук Володимир Миколайович. -Х.: Фактор, 2011.-800 с

3. Щодо застосування окремих норм процесуального права під час розгляду адміністративних справ : інформаційний лист ВАСУ від 19 трав. 2010р. № 708/11/13-10 з додатком. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

4. Постанова ВСУ від 27 жовтня 2009р. По справі № 21-1561во09 (судове рішення № 6818948) за позовом ТОВ «СУФФЛЕ Україна», правонаступником якого є ТОВ «Нью Ворлд Грейн Юкрейн», до ДПІ про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/6818948>.

5. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06 липня 2005 р. № 2747-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 2005 р. - № 35, / 35-36, 37 / - ст. 446.

Сироткіна Т.О., курсант Національного університету ДПС України

Науковий керівник: Коваль М.В., кандидат юридичних наук, професор

Сутність та причини ухилення від сплати податків в сучасних умовах

Наприкінці ХХ століття набуло широкого розголосу та обговорення питання щодо поширення й розвитку тіньового сектору економіки та злочинів в економічній сфері. Особливо це торкнулося проблеми ухилення від сплати податків, оскільки своїм негативним впливом така діяльність підриває становище економіки держави. Слід також відмітити, що такий процес характерний будь-якому суспільству.

Дослідниками проблеми уникнення від сплати податків і шляхів їх розв'язання є: Барановський О., Бородюк В., І. Мельник, О. Сторожук, І. Коновалова, В. Вишневський, А. Веткін, М. Білик, І. Золотко та інші.

Згідно ст. 212 Умисне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах [1]. Тобто ухилення від сплати податків - це один із етапів переходу економіки в тінь, використання незаконних прийомів зменшення розміру податкового зобов'язання. Дані діяння вважаються злочинними, бо вони наносять невідворотну шкоду країні, саме в економічній сфері.

Причиною цього є очевидний вплив податків на доходи і витрати платників при недостатньому ними вигід від споживання суспільних благ, що фінансуються за рахунок податкових платежів [2]. Тобто джерела зазначеного негативного суспільного явища необхідно шукати в природі самих податків, адже вони вилучаються у платників на основі примусу і обов'язковості, на підставах визначених Податковим кодексом України (далі - ПКУ). Платник податків намагається всіма можливими способами, умисно або необережно, мінімізувати суму сплачуваних податків, нехтуючи економічними інтересами і діючи в індивідуальних цілях з порушенням чинного законодавства, скоюючи податкові злочини.

Можна виділити деякі причини, котрі спонукають платників вдаватися до таких незаконних дій: податковий тиск, який не під силу у теперішніх економічних умовах більшості фізичних і юридичних осіб, що діють у межах законодавчого поля України; правову незахищеність суб'єктів економічної діяльності від зловживань, утисків, протидії з боку чиновників державного апарата на всіх його рівнях; відсутність стабільного і збалансованого законодавства, яке б регламентувало економічну діяльність; правовий

нігілізм влади і населення країни; безконтрольне зростання кількості кримінальних структур і безкарність їхньої діяльності, пасивна згода держави на легалізацію кримінальних авторитетів, тотальна криміналізація підприємницьких структур і т.п. [3]. Тобто таку діяльність можна пояснити тим, що держава при встановленні податків не враховує інтереси платників податків, а зацікавлена лише на наповненні державного бюджету країни, таким чином платники податків вдаються до такої діяльності аби зберегти власне підприємство для його розвитку і виживання в сучасних економічних умовах.

Нещодавно з'явилося таке явище ухилення від сплати податків з використанням легальних та законних способів ухилення, яка в наукових джерелах має назву податкова оптимізація. У даному випадку платник податків використовує прогалини законодавства, а саме недосконалість податкових норм та право вибору найбільш ефективного варіанту сплати податкових платежів при альтернативних напрямках діяльності [4]. Тобто, платник намагається легальними способами зменшити податкове зобов'язання, вдаючись до хитрощів та продумуючи нові схеми та методи ухилення.

Для формування та розробки ефективної податкової політики необхідно брати до уваги такі важливі чинники, як економічний стан держави в цілому, а також тих, що впливають на податкове середовище в цілому - організаційні, правові, психологічні. З огляду на це ми вважаємо за необхідне: поступово знижувати податкове навантаження, використовуючи міжнародний досвід; зменшити ставки податків; провести кодифікацію податкових законів, значно спростити їх викладення, зробити доступними та зрозумілими; максимізувати добровільність сплати податків; активізувати громадську протидію корупціонерам.

Проблема ухилення від податків є актуальною і потребує вжиття заходів, спрямованих на її вирішення. Зменшити масштаби цього негативного явища можна шляхом врегулювання і вдосконалення податкового законодавства, а також формування такої податкової системи, яка б не спонукала платників податків шукати прогалини та недоліки в законодавстві, щоб зменшити податкове навантаження чи ухилитися від сплати податків.

За таких умов реформування податкової системи в напрямі зниження реального податкового навантаження і запобігання ухиленню від сплати податків Україна матиме шанс стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції у світовому просторі.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 13 лютого 2013 року.
2. Тодосейчук А.С., Шеканова К. А. Причини ухилення від сплати податків [Електронний ресурс] // Наукове товариство Івана Кушніра - 2012 -

Режим

доступу:

[http : //www. rusnauka. com/4_SWMN_2010/Economics/58686.doc. htm.](http://www.rusnauka.com/4_SWMN_2010/Economics/58686.doc.htm)

3. Василечко С.Л. Ухилення від сплати податків - причина тінізації економіки (Наукова стаття)/[Електронний ресурс] - 2011. Режим доступу: [http://libfor.com/index.php?newsid=322.](http://libfor.com/index.php?newsid=322)

4. Вишневський В. Ухилення від сплати податків: моделювання вибору та дій економічного суб'єкта (Наукова стаття) // Фінанси України - 2002.

Удовик М.С., кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника відділу з вивчення проблем боротьби з організованою злочинністю у сфері економіки Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України

Реформування підрозділів МВС України, як рушійний фактор детінізації економіки держави

Масштаби тінізації економіки України свідчать про серйозну небезпеку для розвитку національної економіки, дестабілізують існуючі фінансову та валютну системи, знижують добробут населення, а також ставлять під загрозу національну безпеку та послаблюють міжнародний авторитет України.

Тінізація економічної діяльності своїм наслідком має зменшення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів; скорочення обсягів інвестицій в економіку держави та відпливу капіталу за кордон; дискримінація суб'єктів підприємницької діяльності, недобросовісна конкуренція або неправомірне її обмеження; нераціональне розміщення трудових ресурсів; нерегламентовані зайнятість та доходи населення; правовий нігілізм та недовіра до органів державної влади; криміналізація суспільства.

Фінансова злочинність охоплює доволі широке коло протиправних діянь. Зазначені правопорушення небезпечні тим, що вони завдають шкоду економічним інтересам держави та пов'язані з вчиненням інших, не менш небезпечних злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Водночас, на нашу думку, найпроблемнішою складовою у детінізації економіки нашої держави є корупція, яка є каталізатором тінізаційних процесів.

За існуючої системи організаційно-правового та матеріально-технічного забезпечення діяльності підрозділів органів внутрішніх справ (ОВС), значна кількість висококваліфікованих співробітників вимушена звільнитися зі служби, а у тих хто залишається спектр мотивів до праці звужився винятково до примусової мотивації, що формується під дією страху

та обов'язків, а не очікування можливих надбань та самореалізації як особистості. Жахливі умови роботи співробітників ОВС, специфічні методи організації діяльності та управління спотворили весь спектр їх мотивів. Людей, які не можуть страйкувати та протестувати у випадку порушення їх соціальних і трудових прав, фактично зробили безправними внаслідок бездумних спроб реформування, «виведення за штат» усіх працівників з подальшим розглядом питання про зайнятість кожного працівника окремо, що стало вже майже традицією при зміні керівництва. Невиправдана агресія та жорстокість працівників ОВС лякає суспільство так само, як і статистика їх самогубств. Всупереч деклараціям про роль правоохоронних органів у демократичній правовій державі, система ОВС перетворюється на каральний орган, який карає, у першу чергу, своїх працівників.

Такий стан справ створює протиріччя між затребуваністю державою й суспільством громадян для виконання професійних обов'язків у правоохоронних органах та наявністю соціально-економічних факторів, які негативно впливають на них при виконання професійного обов'язку. Це викликає необхідність проведення виваженої та послідовної політики реформування, а також розробки й прийняття органами державної влади комплексних програм оптимізації правоохоронної сфери.

Федченко М.С., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник:* Гелич Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент

Особливості застави корпоративних прав як засобу забезпечення виконання зобов'язань

Сьогодні можна казати про те, що застава є одним із найпоширеніших засобів забезпечення виконання зобов'язань. Її суть полягає насамперед в тому, що вона здатна стати ефективним способом захисту прав суб'єктів господарського права. Це обумовлено тим, що такий вид захисту як судовий, є більш складним і не завжди здатен досягти своєї мети через проблеми виконання судового рішення. Власне, через це, останнім часом спостерігаються тенденції розширення кола об'єктів, які здатні бути предметом застави. Зокрема, поруч із традиційними об'єктами як нерухомість чи інше майно набуває популярності передача в заставу корпоративних прав.

Разом з тим, незважаючи на зростання кількості договорів застави корпоративних прав, виникають певні труднощі в реалізації прав кредитора при зверненні стягнення на такий предмет застави у разі невиконання боржником своїх зобов'язань за кредитним договором. Вони, в свою чергу, пов'язані з численними проблемами на рівні правозастосування, оскільки у спеціальному законодавстві щодо застави саме корпоративних прав існують деякі прогалини. Так як застава прав, включаючи корпоративні, не може

відбуватися як застава речей - цінних паперів (акцій). З іншого боку - існують законодавчі положення про заставу майнових прав, однак корпоративні права за змістом не можуть бути зведені лише до майнових вимог, оскільки вони являють собою сукупність майнових, організаційних, управлінських та інших прав.

Варто зазначити, що аналіз чинного законодавства, передусім Цивільного кодексу України [7], Господарського кодексу України [1], Законів України «Про заставу» [3], «Про господарські товариства» [2], «Про акціонерні товариства» [4], а також судової практики свідчить про відсутність єдиного підходу до вирішення питання стосовно можливості корпоративних прав бути предметом застави.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 576 ЦК України предметом застави може бути будь-яке майно, що може бути відчужене заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення. Поряд з цим, згідно ст. 4 Закону України «Про заставу», предметом застави можуть бути майно та майнові права. З огляду на це виникає питання: чи є корпоративні права різновидом зазначених об'єктів? Звернемося до ЦК України, а саме ст.190, згідно якої майном вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Майновий характер права полягає в тому, що його здійснення призводить до надходження у володіння, користування та розпорядження управленої сторони певного майна.

Слід звернути увагу також на те, що відносно визначення змісту корпоративних прав у чинному законодавстві немає єдиної точки зору. Так, згідно ст. 167 ГК України, корпоративними правами є права особи, частка якої визначається у статутному фонді господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки дивідендів організації та активів у разі її ліквідації відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами. Таке ж саме визначення надається і в ст. 14 Податкового кодексу України [5]. Натомість, ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства» також надає визначення корпоративних прав, де ними є сукупність майнових і немайнових прав акціонера - власника акцій товариства, які впливають з права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів у разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права та правомочності, передбачені законом чи статутними документами. Окрім цього, згідно пункту 1.1 Розділу 2 Роз'яснення Головного Управління Державної служби при Кабінеті Міністрів України «Про декларування доходів державних службовців», корпоративним правом визнається право власності на частку (пай) у статутному фонді юридичної особи, включаючи право на управління та отримання відповідної частки прибутку такої юридичної особи [6].

Вище викладене стосовно питань інституту застави свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку української правової системи законодавством чітко не врегульовано питання належності корпоративних прав до предмету

застави. Власне, для того, щоб забезпечити максимальний захист інтересів учасників договору застави, необхідним, на думку вчених-практиків, є внесення відповідних змін до законодавства України. Так, доцільним видається ч. 1 ст. 576 ЦК України викласти в наступній редакції: «Предметом застави може бути будь-яке майно (зокрема річ, цінні папери, майнові права), а також корпоративні права, що можуть бути відчужені заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення». Поряд з цим, ст. 590 ЦК України доповнити, визначивши порядок звернення стягнення на корпоративні права, а ст. 586 ЦК - визначивши порядок користування та розпорядження корпоративними правами заставодавцем. Змін потребує й ст. 4 Закону України «Про заставу», яку науковці пропонують викласти у наступній редакції: «Предметом застави можуть бути майно, майнові права, а також корпоративні права».

Відтак, як бачимо, питання корпоративних прав сьогодні є досить актуальним та водночас таким, що потребує деяких змін та уточнень на законодавчому рівні, а тому запропоновані варіанти доповнень до законодавства, на думку практиків, дозволять здійснити наступне: 1) забезпечити ефективний механізм захисту прав кредитора при невиконанні боржником своїх зобов'язань; 2) визначити корпоративні права як особливий предмет застави; 3) створити умови для формулювання правових норм, які регулюватимуть порядок прийняття корпоративних прав у заставу; 4) створити сам механізм звернення стягнення на корпоративні права, у випадках, передбачених законодавством.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України. Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної ради України. - 2003. - №18. - Ст. 144.
2. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 49.
3. Закон України «Про заставу» від 02.10.1992 F2654-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — №47. — С. 642
4. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 // Відомості Верховної Ради України. - 2008. - № 50-51. - Ст. 384.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Роз'яснення Головного Управління Державної служби при Кабінеті Міністрів України «Про декларування доходів державних службовців» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0036323>
7. Цивільний кодекс України. Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356.

Павлов Д.М., кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО

Законодавче забезпечення захисту критичної інфраструктури держави

Виступаючи 27 вересня 2015 року на Саміті сталого розвитку в рамках Генеральної асамблеї ООН, Президент України Петро Порошенко відзначив, що в результаті російської анексії українського Криму та агресії на Донбасі тисячі людей були вбиті, було зруйновано критично важливу інфраструктуру. Україна втратила близько 1/5 свого економічного потенціалу. Крім того, військові дії Росії проти України збільшили екологічні та епідеміологічні загрози, а також ризики, пов'язані із соціальною ізоляцією. На особливу небезпеку перетворилися хімічні склади в зоні конфлікту в східній частині України та в прилеглих територіях, виникли жахливі загрози потенційних техногенних катастроф [1].

Об'єкти критичної інфраструктури в умовах триваючої зовнішньої агресії перетворюються на найбільш привабливі цілі для військово - терористичних атак. При цьому, без перебільшення, втрати від цих атак можуть бути співвідносні або більші, ніж наслідки аварії на ЧАЕС. З урахуванням цього, вирішення завдань забезпечення природно-техногенної безпеки, протидії техногенному тероризму та реалізація функції цивільного захисту перетворюються не лише на пріоритетне питання забезпечення національної безпеки, а й виступають важливим аспектом науково-дослідної політики держави.

На жаль, стан антитерористичної захищеності більшості об'єктів критичної інфраструктури знаходиться на рівні 1990-х рр. і є неадекватним сучасним терористичним загрозам. В умовах проведення в Україні антитерористичної операції в геометричній прогресії зростає загроза виникнення надзвичайних ситуацій «техногенного тероризму», особливо на гідротехнічних об'єктах, хімічних складах, підприємствах хімічної промисловості, в технологічному процесі яких використовують небезпечні хімічні речовини. Об'єктом атак терористів може стати такий елемент критичної інфраструктури держави, як газотранспортна система.

Важливо відзначити, що багато уваги питанням захисту об'єктів критичної інфраструктури приділяється у Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. Відповідно до п. 3.7. Стратегії загрозами кібербезпеці і безпеці інформаційних ресурсів є уразливість об'єктів критичної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів до кібератак, фізична і моральна застарілість системи охорони державної таємниці та інших видів інформації з обмеженим доступом. До загроз безпеці критичної інфраструктури належить також критична зношеність основних фондів об'єктів інфраструктури

України та недостатній рівень їх фізичного захисту, недостатній рівень захищеності критичної інфраструктури від терористичних посягань і диверсій, неефективне управління безпекою критичної інфраструктури і систем життєзабезпечення.

Нажаль, на рівні законодавчих актів питання захисту критичної інфраструктури в Україні не врегульовані. У цьому контексті корисним є досвід європейських країн щодо законодавчого закріплення захисту критичної інфраструктури. Наприклад, уряд Словаччини у 2007 році ухвалив "Концепцію критичної інфраструктури Словацької Республіки, її захисту та оборони", де визначено загальну стратегію захисту життєво важливих об'єктів, але немає детального плану дій у кризових ситуаціях. Вже у 2011 року було прийнято закон про критичну інфраструктуру Словацької Республіки, котрий чітко визначає об'єкти критичної інфраструктури, державні органи, що відповідають за захист останніх, а також детальний план заходів у разі виникнення надзвичайної ситуації.

У 2007 року польський уряд ухвалив закон про управління кризовими ситуаціями, в рамках якого подано чітке розуміння параметрів критичної інфраструктури та її захисту.

Угорщина у 2012 року прийняла закон про захист критичної інфраструктури, котрий можна назвати одним із найбільш комплексних документів у цій царині. Власне, закон чітко визначив порядок і принципи зарахування об'єктів до категорії критичної інфраструктури, умови забезпечення їхньої безпеки, проведення інспекцій, а також механізм взаємодії між державними інституціями у критичних ситуаціях, створення резервних ресурсних фондів тощо. Більш того, в Угорщині енергетику в розрізі критичної інфраструктури розглядають як особливу сферу, котра регулюється окремим урядовим наказом [2].

Зважаючи на серйозність загрози, що нині постала перед національною безпекою нашої держави, необхідно терміново розпочати розробку нормативно-правової бази, яка б регламентувала захист критичної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Виступ Порошенка на Генасамблеї ООН. Повний текст. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://tsn.ua/politika/vistup-poroshenka-na-genasambleyi-oon-povniy-tekst-501661.html>
2. Слободян Н. «Критична інфраструктура» - досвід ЄС проти диверсійної війни / Н. Слободян. - Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/07/7/7035609/>

Секція 4 Суспільні науки

Мищак І.М., доктор історичних наук,
старший науковий співробітник, завідувач
науково-організаційного відділу Інституту
законодавства Верховної Ради України

Правове забезпечення процесу об'єднання УНР та ЗУНР й проголошення Акту Злуки 22 січня 1919 р.

У нинішніх дискусіях щодо правових аспектів входження тих чи інших земель до складу України нерідко можна почути думку, що незалежність України 1918 р. й Акт Злуки УНР та ЗУНР 1919 р. стали спонтанними явищами, здійснилися завдяки вдалому збігу обставин. Скептики забувають, що цим подіям передувала тривала та клопітка державотворча робота. Той факт, що незалежність було проголошено лише IV Універсалом Української Центральної Ради (далі - УЦР), свідчить, що три попередні Універсали були необхідними щаблями на цьому шляху. I Універсал УЦР від 10 червня 1917 р., яким проголошено автономію України, став правовим підґрунтям реалізації рішень Українського національного з'їзду від 6-8 квітня та I Всеукраїнського військового з'їзду від 18-21 травня 1917 р. Підтримка останніми УЦР та її додаткова легітимізація стали вагомим чинником переговорів УЦР з Тимчасовим урядом, які завершилися згодою останнього *de facto* визнати автономію України й готовністю визнати її *de jure* після внесення відповідного проекту на розгляд Установчих зборів, а також офіційним визнанням і легалізацією УЦР та її виконавчого органу Генерального секретаріату, що було юридично оформлено постановою Тимчасового уряду від 3 липня 1917 р. та того ж дня II Універсалом УЦР. Зрештою, III Універсал УЦР від 7 листопада 1917 р., яким було проголошено Українську Народну Республіку, став правовим актом УЦР як єдиного на той час легітимного органу влади після більшовицького перевороту і позбавлення влади Тимчасового уряду.

Незалежна УНР неодноразово висловлювала готовність відстоювати соборність українських земель, а її делегація на мирних переговорах у Бресті з країнами Четверного союзу виступала за приєднання Холмщини та надання автономії Галичині й Буковині. Відповідні домовленості були досягнуті з делегацією Австро-Угорщини та зафіксовані в мирному договорі від 9 лютого 1918 р. Згідно з таємним додатком до договору Австро-Угорщина зобов'язувалася об'єднати Східну Галичину й Буковину в один коронний край та забезпечити в ньому права українців. Проте згодом австрійський парламент під тиском поляків відмовився ратифікувати договір і надати західноукраїнським землям автономію. У свою чергу, українські політики в Австро-Угорщині виступали за об'єднання з УНР усіх українських земель.

Так, С. Вітик, М. Ганкевич та інші ще до утворення ЗУНР неодноразово заявляли, що метою визвольних змагань українців є проголошення єдиної Української Самостійної Соборної Держави. Після проголошення ЗУНР ідея соборності українських земель набула нового змісту, втілюючись у консультації політиків двох українських держав щодо їх об'єднання та належного правового оформлення цього процесу. Відповідні консультації були поновлені після утворення Директорії УНР.

Соборність України в її правовому аспекті неможливо означувати лише проголошенням Акту Злуки від 22 січня 1919 р. та виданням відповідного Універсалу Директорії УНР і схвалення процесу об'єднання двох Українських республік делегатами Трудового конгресу України. У правовому полі процес соборності України послідовно формують чотири юридичні акти: 1) передвступний договір, підписаний між ЗУНР та УНР 1 грудня 1918 р. у Фастові, відповідно до якого ЗУНР «заявила цим непохитний намір злитись у найкоротшій часі в одну велику державу з УНР, перестати існувати як окрема держава, а натомість увійти з усією територією й населенням, як складова частина державної цілості, в Українську Народну Республіку», а УНР - «непохитний намір злитись у найкоротшій часі в одну державу із ЗУНР та прийняти всю територію й населення ЗУНР як складову частину державної цілості, в Українську Народну Республіку»; 2) ухвала Української Національної Ради про Злуку ЗУНР та УНР, прийнята у Станіславові (нині - Івано-Франківськ) 3 січня 1919 р., відповідно до якої було затверджено передвступний договір про злуку ЗУНР і УНР від 1 грудня 1918 р. та доручено Державному секретаріатові негайно розпочати переговори з київським урядом про «сфіналізування договору про злуку»; 3) сам Акт Злуки, урочисто проголошений 22 січня 1919 р. у Києві, і виданий на його підтвердження Універсал Директорії УНР від 22 січня 1919 р., який підтвердив, що «од нині воєдино зливаються століттям одірвані одна від одної частини єдиної України - Західно-Українська Народня Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна, од нині є єдина незалежна Українська Народня Республіка»; 4) затвердження Акту Злуки 24 січня 1919 р. на засіданні спільного українського передпарламенту (західноукраїнського та наддніпрянського) - Трудового конгресу України. Сам факт цього затвердження офіційно визнано й оприлюднено в Універсалі Трудового конгресу України «До українського народу» від 28 січня 1919 р., в якому зазначено: «Вся вища влада на Україні, на час перерви засідань Трудового Конгресу, має належати Директорії, котра доповнюється представником од Наддніпрянської України (Галичини, Буковини і Угорської України), акт з'єднання з якою затверджено на першому засіданні Конгресу 24 сього січня».

Таким чином, В. Винниченку, М. Грушевському, Д. Левицькому, С. Петлюрі, Є. Петрушевичу, Л. Цегельському та іншим українським політикам початку ХХ ст. вдалося не лише на практиці реалізувати віковічні прагнення українців до незалежності, проголосивши її IV Універсалом

Української Центральної Ради від 22 січня 1918 р., а й через рік закріпити цей успіх шляхом об'єднання українських земель в одну державу - Українську Народну Республіку. Ці доленосні рішення не стали волею вдалого збігу обставин чи спонтанним рішенням окремих осіб, як це нерідко зазначається навіть у фаховій юридичній та історичній літературі, а були результатом цілеспрямованої політики, яка послідовно втілювалася в життя й підкріплена чотирма правовими актами, забезпечивши тим самим легітимність процесу соборності українських земель.

Мозоль Н. І., кандидат юридичних наук,
доцент

Політичні основи державної політики у сфері внутрішніх справ

Визначення місця і ролі України в сучасних глобалізаційних процесах ускладнюється початком кризи панівної концепції держави-нації, культурним і цивілізаційним релятивізмом та суперечністю між національними інтересами, а також зростанням ролі недержавних міжнародних організацій. Становлення і правове оформлення української державності на рубежі ХХ - ХХІ століть ускладнюється складними трансформаційними процесами всередині суспільства, зокрема в політичній, економічній, соціальній та культурній сфері. При цьому важливим є забезпечення ефективного та дієвого здійснення державою своїх функцій. Під ефективним здійсненням функцій державою мається на увазі забезпечення безпеки та основних прав особи, а під дієвістю - досягнення цих цілей за допомогою мінімально необхідних затрат і ресурсів. З урахуванням обмеженості природних ресурсів та низкою екологічних проблем, які іманентно є викликами для людства, проблема ефективності та дієвості політики держави є важливою складовою для визначення місця і ролі України в сучасних процесах глобалізації [3, с.85].

Головними подіями суспільно-політичного життя країни у 2014 році стали: президентські вибори, за підсумками якого було обрано нового Президента України; формування нової коаліції депутатських фракцій, а відтак уряду; місцеві вибори та безперечно, новий етап реформування Конституції України. Все це є наслідком суттєвих змін в політичній системі країни.

Однак, ефективність політичної системи вимірюється спроможністю влади забезпечувати державний суверенітет, національну безпеку та національні інтереси, утверджувати свободу справедливості, людську гідність, гарантувати конституційні права і свободи громадян. Верховенство права, ефективність влади та її децентралізація, самодостатність громад і гарантії місцевого самоврядування, позиції у сучасному світі характеризують потужність держави.

Таким чином кожне цивілізоване суспільство у своєму складі повинно мати людей, які вестимуть його за собою, які визначать для нього пріоритети розвитку, які зможуть стати справжнім взірцем і еталаном для усіх громадян. Цих людей світова спільнота визначає поняттям «політична еліта».

Так, Тойнбі говорив, що еліта це творча меншість суспільства, котра існує на противагу нетворчій більшості. І справді, це ті найпрестижніші люди у суспільстві, що мають відчутно вищий, інтелектуальний рівень, порівняно з іншими, і свідомо відповідають за свої дії. Під політичною елітою, розуміють внутрішньо згуртовану соціальну групу, що відповідає за підготовку і ухвалення найважливіших рішень у державі, і має для цього необхідний ресурс.

Як відомо, еліту, як таку, у суспільстві оцінюють за двома критеріями: формальним - тобто офіційне положення людей, що займають певні посади, і ціннісним - тобто реальний, авторитет вищого прошарку людей у суспільстві. В ідеалі ці два критерії, повинні співпадати. Але часто буває, так, що у соціумі існує, так звана «псевдоеліта», та що в процесі свого становлення, просто «аристократизувалася», виокремившись в замкнену касту. В такому випадку коли проблеми держави стоять на другому плані, а власні інтереси є первинними, політична еліта повністю втрачає підтримку з боку населення і з часом припиняє своє існування [2].

Таким чином, політична довіра виступає наслідком функціонування політичних інститутів, і недовіра до політичних інститутів, які діють неефективно, як і високий рівень довіри до демократичних інститутів, є ознакою демократичності суспільства.

У цілому виокремлюють рівень політичної довіри до політичної системи, рівень політичної довіри суспільства до інститутів, організацій, осіб тощо. Політичною довірою до політичних інститутів вважають переконаність громадян у тому, що ці інститути ефективно здійснюватимуть розв'язання питань навіть за відсутності контролю за їх діяльністю. Громадяни довірятимуть, зокрема, уряду, політика якого задовольняє їхні інтереси.

За результатами проведеного дослідження, на замовлення Лабораторії законодавчих ініціатив у межах дослідження «Омнібус» (Omnibus) компанією TNS в Україні, встановлено, що загальний рівень довіри до Верховної Ради України такий: повністю довіряють 2,8 %, переважно довіряють 13,8 %, переважно не довіряють 25,8 %, повністю не довіряють 50,8 %, не змогли відповісти 6,8 %. Загальний рівень довіри до Кабінету Міністрів України свідчить про те, що уряду повністю довіряють 4,4 %, переважно довіряють 15,4 %, переважно не довіряють 25 %, повністю не довіряють 47,7 %, не змогли відповісти 7,5 %. Як зазначає заступник директора Інституту соціології НАН України Є. Головаха таких низьких показників довіри до влади, які має Україна, в Європі просто не спостерігається.

З цього приводу слушною є думка І.П. Лопушинського, який зазначає, що неможливість влади подолати повну недовіру громадян щодо своїх дій призводить до кризи в суспільній свідомості та ставить під загрозу

насамперед легітимність політичного режиму, що в процесі призведе до руйнації чинної політичної системи. Отже, будь-яка влада повинна прагнути підтримати високий рівень довіри своїх громадян до здійснюваних нею дій та реформ для довготривалого свого перебування на вершині політичного Олімпу [1].

Однак в Україні цей процес значно ускладнений наявністю високого рівня політичної корупції. Сприятливі умови для поширення цього найнебезпечнішого виду корупції створили відсутність традицій демократичної політичної культури та розвинутих інститутів громадянського суспільства, економічні проблеми, недосконалість правоохоронної системи тощо.

З огляду на те, що корупція є складним і багатоглядним (економічним, політичним, правовим, соціальним, моральним) явищем, на неї впливає багато різних факторів. Корупція є породженням не однієї чи кількох, а цілої системи різних за характером, силою детермінуючого впливу та сфер вияву соціальних передумов та причин.

В Україні діє цілий комплекс причин поширення політичної корупції.

По-перше, політичній еліті України так і не вдалося повністю відійти від корупційних способів управління державою. Влада, владні повноваження розглядаються часто як засіб подальшого збагачення та забезпечення власної безпеки.

По-друге, не відбулося роз'єднання влади та бізнесу: влада значною мірою так і залишилася найприбутковішим бізнесом, а бізнес забезпечує доступ до ресурсів влади.

По-третє, на базовому рівні не було здійснено зміни принципів взаємодії власних інститутів у політичній, економічній, соціальній сферах, діяльності правоохоронних органів. Сталися лише певні зрушення у цьому напрямі. Було задекларовано абсолютно правильні антикорупційні заходи, але більшість із них залишилися не реалізованими до кінця через зазначені причини.

При цьому однією з основних причин поширення політичної корупції є відсутність реального контролю за інститутами публічної влади та за конкретними представниками такої влади з боку громадськості.

Найбільш корумпованими, на думку громадян, є інститути державної влади: Верховна Рада України (54,2 %), Кабінет Міністрів України (44,9 %), Державна автомобільна інспекція (57,5 %), міліція (54,2 %), суди (49 %), прокуратура (42,9%), митна і податкова служби (40,3 %). Найменш корумпованими на сьогоднішній день з-поміж державних установ громадяни вважають органи місцевого самоврядування (32,4 %) та Президента України (36,8 %).

Механізми протидії політичній корупції відомі та успішно апробовані на міжнародному рівні. Це, насамперед, відкритість процесу підготовки та прийняття політичних рішень, свобода слова та незалежність засобів масової інформації, дієві засоби контролю за діяльністю владних інститутів з боку громадянського суспільства. За умов масштабної корупції акцент переноситься саме на усунення причин, а не на боротьбу з конкретними виявами. Сьогодні Україна є учасником низки антикорупційних програм, які

Однак, виконання цих документів зовсім не свідчить, про те, що всі вони досягнуть кінцевої мети - подолання корупції. Використання кращого зарубіжного досвіду ми повинні здійснювати лише в контексті існуючої системи права, з огляду на певні правові принципи і традиції, правову культуру та свідомість.

Отже, вищезазначене дозволяє дійти висновку, що стратегічний курс України на побудову високорозвиненої держави, інтегрованої у світовий ринок та європейський торговельний простір, передбачає орієнтацію на людські цінності, пріоритетність досягнення соціальних цілей та приведення вітчизняних правових, політичних, економічних та інші засади державної політики до відповідності з міжнародними нормами.

Список використаних джерел:

1. Лопушинський І.П. Довіра до влади як державотворчий чинник в Україні / І.П. Лопушинський // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. - 2013. - Вип. № 2

2. Мруць М. Шляхи зміни політичної еліти сучасної України / М. Мруць // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: polevoy.at.ua/load/0-0-0-53-20

3. Савчин М. Місце і роль України в сучасних процесах глобалізації / М. Савчин // Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи: Збірник наукових праць. - Ужгород: Ліра, 2008. - 374 с. - (Серія "ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР"; Вип. 10). - С. 85

Клімова А.М., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Мозоль. Н. І., кандидат юридичних наук, доцент

Реформи правової свідомості громадян України

Сутність проблеми розвитку громадянського суспільства в демократично - правовій державі, в першу чергу, пов'язано зі зростанням свідомості та культури в правовій системі України. Безпосередньо, ці основні напрямки становлення юриспруденції є гарантією соціального захисту населення та підвищення авторитету права, виховуючи шанобливе ставлення усіх членів суспільства до права. Правова культура є різновидом загальної культури, що становить цілу систему досягнень людства в правовій галузі. Правова особистість має поважати закон, визнавати його верховенство, підтримувати режим правової законності у своїй державі. Відповідно до цього можемо виділити наступні основні складові реформ, що проводяться державою для формування правової культури соціуму:

1) становлення на шлях правосвідомості, виховуючи повагу до права;

- 2) детальне розтлумачення законодавства, своїх прав та обов'язків як громадянина;
- 3) підвищення рівня якості роботи державних правоохоронних органів;
- 4) внесення змін до застарілого законодавства та створення нових правових актів.

Ряд сучасних українських вчених таких як : Заяць А.П., Копейчиков В.В., Рабінович П.М., Колодій А.М., Тихомиров О.Д., розглядають можливість розбудови громадянського суспільства лише за наявності значного підвищення правосвідомості громадян, їх правової культури, законслухняності та безумовно подолання правового нігілізму. Вони зауважують зв'язок розвитку правової культури як одну з основних умов розвитку України.

Підвищення рівня правосвідомості населення, активної участі громадян у здійсненні правових реформ на сьогоднішній день є першочерговим завданням держави на шляху розбудови України як сучасної правової країни. Наразі саме ці питання набули особливої актуальності й потребують подальшого детального дослідження [1, с.24-25].

Механізм правового впливу на суспільні відносини має комплексний характер, тому і потребує комплексних заходів щодо забезпечення елементів правничих явищ. В процесі створення України як правової держави, основна частина реалізації Конституційних Прав покладена саме на правову еліту нашої держави, яка має докласти для цього максимум зусиль.

Тому зростання правової свідомості та правової культури всіх суб'єктів суспільства, має на меті - розбудову юридично освіченого соціуму. Фундаментом нового суспільства є правова культура громадян. Оскільки лише вони здатні утворювати нову державу і підтримувати правопорядок у ній, згідно з Конституцією України і законодавством. Вирішення цих питань зокрема залежить від рівня правової освіти та виховання населення країни [2, с.26].

Україна потребує створення загальної концепції формування правової свідомості й правової культури суспільства та прийняття Державної програми підвищення рівня правничої культури громадян, шляхом розвитку правової освіти й правового виховання населення, а особливо юристів, чия професійна діяльність полягає у законотворчості та застосуванні права. Внаслідок чого всі громадяни суспільства матимуть власну приналежність до правового життя країни, та можливість самостійно аналізувати чинне законодавство, відзначати його досягнення та недоліки [3, с.122-125].

Список використаних джерел

1. Голосніченко І. Правосвідомість і правова культура у розбудові Української держави // Право України. - 2005. - №4

2. Третяк С. Правове забезпечення правової культури населення як умова створення основ громадянського суспільства // Право України. - 2005. - №4

3. Кутиркін А. Шляхи розвитку теорії та практики правового виховання населення України. //Право України. - 2008. - № 3. - С. 122-125

Денисенко О.А., кандидат історичних наук,
доцент

Охорона і збереження пам'яток Криму - один зі шляхів порозуміння у культурній сфері

Крим - унікальне історичне місце між Сходом і Заходом, де переплелися різні культури. Вони знайшли своє відображення в культурній спадщині, яка формувалася упродовж тривалого історичного періоду представниками різних етносів і становить значний і своєрідний пласт світового культурного надбання. Це - широка панорама історико-культурних об'єктів: рештки давньогрецьких міст-держав і печерні міста, оборонні споруди і фортеці, стародавні храми і визначні місця, меморіальні будинки і комплекси, цвинтарі і окремі поховання, заповідники і музеї. Тут розташовані пам'ятки, умовно зараховані до європейської традиції, а також безліч перлин ісламської художньої культури та видатних зразків архітектурної думки Сходу.

Охорона і збереження культурної спадщини Кримської області і м. Севастополя, які в 1954 р. стали складовою УРСР, пройшла кілька етапів. Якщо перший період (кін. 50-х - поч. 60-х рр. ХХ ст.) характеризувався незавершеністю і недосконалістю системи охорони пам'яток, відсутністю централізованого пам'яткоохоронного органу, залежного від тогочасних ідеологічних концепцій, ігноруванням численних громадських ініціатив на місцях та браком асигнувань на ремонтно-реставраційні роботи, то на другому етапі (друга половина 60-х років) сформувалася система охорони пам'яток, яка містила в собі державні та громадські форми [1, с. 65]. Основні питання охорони пам'яток історії та культури знаходились у віданні Міністерства культури, в спеціально створеному Науково - методичному відділі охорони пам'ятників, а в області - в підрозділах управління культури облвиконкому. В цей період на обліку в Кримській області стояло 3060 пам'яток історії та археології. У серпні 1963 р. Рада Міністрів УРСР затвердила списки пам'яток архітектури, взяті під державну охорону. Серед 864 пам'яток, включених до списку, 55 об'єктів репрезентували Кримську область і м. Севастополь. Це - генуезькі фортеці у Феодосії і Судаку, Ханський палац у Бахчисараї, печерне місто Чуфут-Кале, Херсонес Таврійський та ін [2, с. 67]. Надзвичайно важлива роль у реалізації проектів з охорони пам'яток належала створеній у листопаді 1966 р. Кримській організації УТОПК, яка не тільки фінансувала роботи з охорони пам'яток, але й залучала до них кращі наукові та творчі сили регіону. В 60-70 - ті роки минулого століття першочерговим завданням, яке постало перед Кримською організацією, було завершення паспортизації історико-

культурних об'єктів, що дало можливість провести уніфікацію і інвентаризувати культурне надбання в Криму. При паспортизації проводилися пошукові роботи з виявлення пам'яток, визначенні важливих подій в історії регіону. На спорудження, реконструкцію, археологічні дослідження виділялися значні державні кошти. На час завершення паспортизації в Кримській області на державному обліку знаходилося 3495 пам'яток, за іншими даними - 2984 [3, с. 7]. У Севастополі на державний облік до кінця радянської епохи було взято 864 пам'ятки археології, історії та монументального мистецтва [4, а 525].

Станом на 1.01.2013 р. на державному обліку в АР Крим і м. Севастополі - 1004 пам'ятки архітектури та містобудування, 7227 пам'яток археології, 3861 пам'ятка історії, 520 монументального мистецтва, з них - 250 - національного значення. У Криму розташовані національний заповідник «Херсонес Таврійський» (1978 р. заснування, статус національного надано 1994 р.); державний палацово-парковий музей-заповідник у м. Алупка (1990 р.); державний історико-культурний заповідник у м. Бахчисарай (1990 р.); державний історико-культурний заповідник у м. Керч (1987 р.); коктебельський еколого-історико-культурний заповідник «Кімерія М.О.Волошина» (2000 р.); республіканський історико-археологічний заповідник «Калос Лімен» (1997 р.) філія Національного заповідника «Софія Київська» Судацький заповідник (з 1958 р.).

Найбільш відомі пам'ятки світового значення Криму включені до Списку всесвітньої спадщини UNESCO, в якому станом на 2013 р. значилося 962 об'єкти, у тому числі 7 представляють Україну. Список об'єктів всесвітньої спадщини UNESCO, які отримують особливий охоронний статус ведеться і постійно поповнюється з 1978 р. Включення до списку дає додаткові гарантії збереження і цілісності, підвищує престиж територій і установ, які управляються ними. Статус об'єкта сприяє розвитку культурного туризму. У разі конфліктних ситуацій дозволяє залучити міжнародну економічну і політичну допомогу експертів UNESCO. Завдяки співпраці України з Європейським Союзом, який із 2011 р. активно підтримує охорону культурної спадщини АР Крим у рамках проектів ЄС «Дослідження для популяризації культурної спадщини в Криму» та «Підтримка і диверсифікація кримського туризму», проводиться робота з дослідження кримських пам'яток і підготовки відповідних документів для номінації пам'яток до Списку всесвітньої спадщини UNESCO.

Унікальним з часів античності і середньовіччя є Херсонес Таврійський, пам'ятки якого зосереджені в межах сучасного міста Севастополя, є складовими Національного заповідника «Херсонес Таврійський». 2013 р. на 37-ій сесії Комітету Світової спадщини у Камбоджі «Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його Хора (V ст. до н. е. по XIV ст. н. е.)» включені до Списку пам'яток всесвітньої спадщини UNESCO. Херсонеське городище є єдиним у Північному Причорномор'ї цілісно збереженим зразком античного міста, яке існувало V ст. до н.е. - XIV ст. н.е. Тут є залишки міського планування вулиць, житлових, господарських та культурних споруд. Хора -

унікальні фрагменти ділянок сільськогосподарських околиць стародавнього міста. Ця пам'ятка єдина в Європі дає можливість зрозуміти систему організації господарської діяльності й розподілу території між громадянами античного міста.

Відповідно до рекомендацій Міжнародної Ради з питань пам'ятників та видатних місць здійснюються підготовчі роботи для номінації наступних 15 пам'яток України, включених до попереднього Списку пам'яток всесвітнього значення. Серед них - три пам'ятки представляють історію та культуру Криму [5]. Це - Ханський палац у [Бахчисараї](#), столиці Кримського Ханату, центрі політичного, духовного і культурного життя кримських татар, який знаходиться у складі [Бахчисарайського історико-культурного заповідника](#). Бахчисарайський палац - єдиний у світі зразок кримськотатарської палацової архітектури [XVI-XVII ст.](#)

До палацового комплексу входять північні та південні ворота, Світський корпус, палацова площа, головний корпус, гарем, ханська кухня і стайня, бібліотечний корпус, соколина вежа, ханська мечеть, Персидський сад, ханський цвинтар, гробниця ([дюрбе](#)) Дилари-бікеч, гробниці Північне і Південне дюрбе, надгробна ротонда, баня «Сари-Г юзель», набережна з трьома мостами, сади і паркові споруди, [Скатерининська миля](#), [«Фонтан Сліз»](#) та інші об'єкти. Планується, що номінація відбудеться у середині 2015 р. під час 39-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини.

До Списку пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО двічі було запропоновано внести пам'ятки Судацького заповідника. У 2007 р. як «Комплекс пам'яток Судацької фортеці VI-XVI ст.», а у 2010 р. як основну складову пам'ятки до серійної транснаціональної номінації «Торговельні пости та фортифікаційні споруди на генуезьких торговельних шляхах від Середземномор'я до Чорного моря». Фортеці Судак, Чембало та Феодосія, розташовані у південній частині Криму, запропоновані за критеріями, які демонструють важливий обмін людськими цінностями протягом певного періоду в межах культурного регіону в сфері розвитку архітектури та ландшафтного планування. Архітектурні ансамблі фортець Судак, Чембало та Феодосія є прикладом успішної взаємодії людини з природним ландшафтом у сфері фортифікаційного мистецтва та розбудови міст і морських портів. Збереглися залишки кріпосних стін, башт і палаців у Кафі (Феодосія) та Чембало (Балаклава), побудовані італійськими архітекторами, фортеця і консульський замок у Солдайї (Судак) ([XIV ст.](#)). Роботи з дослідження, а також підготовка документів для номінації цих пам'яток знаходяться в активній фазі, але подальша така діяльність зіштовхнулася з непередбаченими проблемами, пов'язаними з окупацією Криму у березні 2014 р.

Кримський півострів завжди вабив унікальною природою - морем, горами, сонцем, повітрям - туристів з усього світу, діячів науки, і культури, літератури, з якими пов'язана велика кількість «місць пам'яті», де закодована історія Криму. Трагічні події в історії корінного народу Криму відзначені пам'ятними знаками про депортацію кримськотатарського народу 1944 р.

Питання охорони і збереження культурної спадщини Криму в умовах кримської кризи, створеної Російською Федерацією в кінці лютого 2014 р., потребують термінового вирішення. Крим є тимчасово окупованою територією, і вирішення долі культурного надбання, як ніколи, залишається актуальним. Це стосується збереження культурних цінностей нерухомих пам'яток, у тому числі внесених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, які відтепер перебувають в управлінні російської держави. Ці питання необхідно вирішувати на державному рівні із залученням міжнародних організацій - ЄС, Ради Європи, ЮНЕСКО, які підтримають Україну і висловлюють готовність до посередництва між Україною і Росією. Своєчасним є проведення спільної наради представників влади від української і російської сторін, на які покладено захист культурних цінностей та охорона культурної спадщини і укладання спеціальної угоди з питань, котрі врегулюють статус культурних цінностей Музейного фонду України, а також культурної спадщини. Важливою, на нашу думку, є пропозиція Міністерства культури України щодо управління культурою на тимчасово окупованій території Криму за міжнародного посередництва.

Список використаних джерел

1. Кармазіна Н.В. Нариси розвитку історичного краєзнавства в Криму (1954-1991 рр.) - Сімферополь, 2005. - С. 65
2. Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР/ Збірн. методичних матеріалів в 6 част. / Част. п'ята. Вивчення, охорона і спорудження пам'яток історії та культури в Криму, як один з напрямків краєзнавчих досліджень / За ред. Т.Ф. Григор'євої. - К., 1983. - С. 67
3. Довідник про діяльність організацій Українського товариства охорони пам'яток історії та культури за період з грудня 1966 року по вересень 1978 року. - К., 1978. - С.7; Памятники истории и культуры Украинской ССР. Каталог-справочник. - К.: Наук.думка, 1987. - С.274
4. Скуридин А.А. Заметки по истории паспортизации памятников города Севастополя в советский период //Праці Науково-дослідного інституту пам'яток охоронних досліджень. - Вип. 7. - К., 2012.- С.525
5. Україна - ЮНЕСКО - постійне представництво //Режим доступу //unesco.mfa.gov.mvua/Ukmm-unesco/cooperation/

Дурдинець М.Ю., науковий співробітник
відділу організації науково-дослідної роботи
НАВС

Філософські проблеми взаємодії влади і громадянського суспільства

Сучасний етап розвитку нашої держави потребує системного вирішення проблем розбудови незалежної, правової, демократичної,

соціально-орієнтованої України. Одним з найвідповідальніших кроків у цьому напрямку є розвиток громадянського суспільства, його співрозмірність державному компоненту соціального організму країни.

За двадцять чотири роки незалежності України, ми так і не досягнули бажаного економічного, соціального, культурного, політичного та військового розвитку. Є різні причини які лежать у політичній та суспільній площині. Зараз українське суспільство переживає переломний етап державного будівництва, що супроводжується серйозною кризою майже у всіх сферах державного управління.

Цілісний дискурс багатоманітних аспектів становлення громадянського суспільства, безумовно, є однією із нагальних сучасних філософсько-політологічних проблем, особливо у такому важливому її вимірі, як правові відносини між суспільством та державою. Ця суперечність завжди була однією з головних загальнолюдських проблем незалежно від того втілювалася вона в матеріалістичну або ідеалістичну форму, надавався їй класовий, або позакласовий характер чи ні. При цьому, як правило, вирішувались питання про первинну чи вторинну взаємозалежність держави і суспільства, але використання влади як інструменту формування онтології розвиненого громадянського суспільства залишалось на другому плані, ніби то як таке, що саме собою зрозуміло.

Держава стереотипно розглядалась як суб'єкт влади, тобто як її "єдиний і законний" володар і носій/користувач, а суспільство - як об'єкт владних впливів, з боку держави. Оскільки здебільшого проблему розподілу влади між державою і громадянським суспільством дослідники делікатно обходили мовчанням, то онтологічні, самоорганізаційні та управлінські засади останнього не аналізувалися. Натомість громадянське суспільство, є нелінійним соціальним утворенням, тобто саморозгортається за космологічними законами, саме є володарем певного обсягу прав або свобод і повинно мати "свій" сегмент правового поля. Про це свідчать соціальні революції. В Україні на це яскраво вказують події, що пов'язані з виборами Президента України 2004 року, парламенту 2006 року. Протистояння політичних сил в Україні, що сформувалось на початок 2007 року навколо Закону про Кабінет Міністрів України.

На щастя всі вищеперераховані протистояння пройшли мирно і безкровно, чого не можна сказати про революційні події кінця 2013 та початку 2014 років. Народне повстання проти тодішньої влади, здавалося найвищим проявом громадянської свідомості та небайдужості до державних процесів. Багато громадських діячів, політиків, науковців охрестили ці події «Революцією Гідності», розуміючи під цим укріплення в Україні інституту демократії, прощання з тоталітарним минулим і високу громадянську активність. Проте дана революція принесла дуже гіркі плоди для народу.

Революція, як фундаментальна структурна зміна політичної системи в ідеалі повинна призводити до покращення (еволюції). Тому для цього її лідери завжди повинні прогнозувати можливе закінчення і наслідки революції.

Запропонований Шарлем Луї Монтеске розподілу влади на три гілки (виконавчу, законодавчу, судову) не передбачав реальної участі народу в формуванні політичного життя (окрім виборів). За цією теорією народ виступає швидше - об'єктом владних повноважень, а ніж суб'єктом.

В сучасній Україні досі існує теорія розподіл влади на три гілки. Хоча академік Костицький В.В. запропонував більш правильну і дієву теорію розподіл влади на сім гілок (законодавча, президентська, контрольно - наглядова, місцевого самоврядування, виконавча, судова, атестаційна), де передбачено участь народу в якості суб'єкта здійснення владних повноважень.

Становлення ефективно діючого громадянського суспільства теоретично і практично неможливе без філософсько-політологічного, теоретичного і практичного, постійного, наполегливого, поступово інтенсифікованого з'ясування його взаємин з державою щодо нового розподілу влади і створення рівноправних владних відносин між ними у межах інтегрованого цілого - соціального організму країни.

Чи буде дієвий механізм взаємодії громадянського суспільства і влади за умови розподілу державної влади на сім гілок, ми спробуємо проаналізувати з наукової точки зору.

Повертаючись до теми революцій - як прояву громадянської активності та можливість впливу на владу не можна обійти стороною вчення Євангелія від Матфея, коли Понтій Пілат вибирав кого помилувати Ісуса Христа чи розбійника Варавву, він звернувся до народу: "Кого з двох бажаєте, щоб я відпустив вам?" Ті відповіли: "Варавву." Тому перед тим як вірити у ефективність всенародного правління потрібно врахувати психологію мас і за яким механізмом будуть прийматися і впроваджуватися в дію певні рішення.

Вільфред Парета в своїй праці «Політичний заповіт», схиляє читача до думки, що для урядування неодмінним є тільки схвалення масами, а не співпраця з ними або надання їм владного інструменту...

Після внесення змін до Конституції України в контексті надання більш ширших економічних, культурних і соціальних повноважень регіонам України, роль місцевого самоврядування буде ключовою в процесі державного будівництва. Проводячи аналіз трагічних подій які відбулися під Верховною Радою України 31 серпня 2015 року, де в першому читанні розглядалися зміни до Основного Закону України, ми вкотре переконалися в гострій необхідності розробки механізму, досягнення компромісу між народом і владою.

Ступінь наукової розробки проблеми формування громадянського суспільства засобами влади залишається низьким. Сьогодні майже відсутні публікації з цієї проблеми. І знову зіштовхуємося з тим, що одна проблема витікає з іншої. Навіть якби дане питання було дослідженим, обґрунтованим і мало в собі наукову новизну, то це ще не означає, що плоди діяльності були б використані в законотворчій, чи державотворчій діяльності.

Не вміння цінувати науковий потенціал і використовувати його надбання, призводить нашу країну до згубних наслідків. Але це вже інша тема.

Наразі залишаються невирішеними питання, пов'язані з виробленням нової єдиної парадигми впливу феномену влади на формування громадянського суспільства, що розглядається нами, яка була б здатна піднятися над полярністю класичної і неklasичної парадигм влади, подолати протиріччя між концепціями “влади над ” і “влади для ”. Ці обставини посилюють актуальність проведення даного філософсько-політологічного аналізу феномену влади у взаємодії з громадянським суспільством.

Природно, коли одні дослідники вважають, що громадянське суспільство є основою для розбудови держави, а другі - відстоюють діаметрально протилежну точку зору і вимагають від сучасної держави штучно розбудовувати громадянське суспільство. Отже діалектика взаємодії громадянського суспільства та держави за посередництвом феномену влади дійсно ще чекає на своїх дослідників.

Список використаних джерел

1. Костицький М.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2000. - 400 с.
2. Костицький М.В. Філософські та психологічні проблеми юриспруденції: Вибр. наук. праці. - Чернівці : “Рута”, 2008
3. Політологія: курс лекцій [Текст] / О.О. Андреев, В.М. Кравець, Ю.Д. Мартиненко, О.В. Павлишин та ін. - К.: КНУВС, 2010
4. Філософія права: Навч.-метод. посіб. / О.О.Бандура, В.М.Вовк, М.В.Костицький, Ю.С.Симон та ін.; За ред. акад. М.В.Костицького. - К.: КНУВС, 2007

Цапко О.М., кандидат історичних наук,
доцент

Щодо необхідності розробки нової моделі реформування системи правоохоронних органів України

У сучасних умовах, коли Україна та її народ опинилися в складних політичних обставинах, коли під загрозу було поставлено сам факт існування її як держави, особливого значення набуває вирішення питань, які пов'язані з повноцінним існування основних інституцій нашої державно-правової системи.

Політичні події останніх чотирьох місяців доводять, що на шляху розбудови повноцінного громадянського суспільства України, одним із першочергових завдань є удосконалення правових й організаційних засад функціонування системи правоохоронних органів нашої держави. Саме від ефективності роботи цих органів значною мірою залежить ступінь захисту

прав, свобод і безпеки громадян, правопорядку та національної безпеки держави загалом.

Виходячи з вітчизняного та зарубіжного досвіду, можна стверджувати, що функціонування правової держави, як найвищого органу політичної влади в суспільстві неможливе без формування повноцінного громадянського суспільства. Взаємозалежність правової держави та громадянського суспільства полягає в тому, що правова держава є формою організації громадянського суспільства. Своєю чергою, слід зазначити, що суспільство стає громадянським лише тоді, коли в ньому людина визнається найвищою цінністю, а держава створює умови та виступає гарантом розвитку її прав та свобод.

Виходячи з цього, основні напрямки діяльності системи правоохоронних органів в Україні повинні базуватися на наступних принципах:

- зміцнення законності. Прогресивний розвиток суспільства значною мірою залежить від того, як в ньому дотримуються законів. Усі громадяни України мають бути рівними перед законом і нести рівні обов'язки та відповідальність у разі його порушення;
- забезпечення застосування законів та інших нормативних актів на всій території їх дії, а також досягнення фактичного виконання правових приписів у всіх видах державної, господарської та іншої діяльності;
- удосконалення нормативної бази законності, тобто сутності та змісту законів, які приймаються. Приведення системи законодавства у відповідність до потреб даного етапу розвитку держави і суспільства;
- зміцнення правопорядку, що передбачає розробку нової моделі реформування діяльності правоохоронних органів, спрямованої на гарантування ними демократії та верховенства права, реальне забезпечення прав і свобод громадян, підвищення ефективності протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам національної безпеки, зокрема виявам організованої злочинності та корупції.

Нова модель реформування діяльності правоохоронних органів повинна базуватися на семи основних засадах, а саме: деполітизація; децентралізація та девоєнізація правоохоронних органів; уніфікація їхньої діяльності, що полягає в унормуванні стандартів правоохоронних заходів; прозорість - як при наборі працівників, так і в їхній діяльності; професіоналізація, що передбачає чіткі процедури просування по службі й ефективне навчання; і, зрештою, залишення за цими органами винятково правоохоронних функцій.

Крім того, нова модель реформування діяльності правоохоронних органів в Україні повинна реалізовуватися шляхом поетапної зміни форм та методів їхньої діяльності в умовах демократизації за такими основними напрямками:

- опрацювання нових теоретико-правових засад їхнього функціонування;

- удосконалення існуючої нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність правоохоронних органів;
- розмежування компетенції та усунення дублювання повноважень;
- визначення структури, чисельності, фінансового, матеріально-технічного, організаційно-правового та кадрового забезпечення з урахуванням основних тенденцій у динаміці зовнішніх загроз, злочинності в Україні, її латентності, експертних досліджень, соціологічних даних тощо;
- упровадження професійних та етичних стандартів у оцінці службової діяльності працівників правоохоронних органів.

Як, на нашу думку, при формуванні нової моделі діяльності правоохоронних органів необхідно передбачити також і процес їхньої трансформації у цілодобову сервісну службу з подальшим наданням працівникам даних органів статусу соціальних працівників.

При реалізації цих непростих завдань значні надії покладаються на курсантів, студентів та слухачів Національної академії внутрішніх справ, як нової генерації правників, які, будучи озброєні сучасними знаннями та новим мисленням, стануть спроможними дати ґрунтовні відповіді на виклики сьогодення.

Вербовий В.П., т. в. о. начальника кафедри тактико-спеціальної, фізичної та вогневої підготовки Прикарпатського факультету НАВС

Білецька Л.В., викладач кафедри тактико-спеціальної, фізичної та вогневої підготовки Прикарпатського факультету НАВС

Стан спортивного права в українському законодавстві

Спортивна діяльність є окремим типом суспільної активності в якій сфокусовані приватні та публічні інтереси з приводу: здоров'я, працездатності, змагальної форми досягнень, масових публічних заходів, господарчого забезпечення, господарської діяльності, функціонування господарських організацій, здійснення державної підтримки спорту, тощо.

Правова природа «спортивного права» є міждисциплінарною, виходячи із складної гетерогенної природи спортивних відносин. «Спортивне право» є комплексом, що включає в себе запозичення та адаптацію правових механізмів та правових засобів цілої низки інститутів галузей права: конституційного права, цивільного права, адміністративного права, господарського права та трудового права. Розробники закону України «Про фізичну культуру і спорт» не завжди виходили із складної комплексної правової природи спортивних відносин, що призвело фактично до низької ефективності норм цього нормативно-правового акту, включаючи його численні прогалини, декларативність, відсутність системного підходу до

предмету правового регулювання.

Система права - явище динамічне, а виникнення нових галузей неминуче і залежить від рівня розвитку суспільства, тому що право, як регуляторний механізм більшості суспільних відносин не може бути сталим, ігноруючи вимоги часу та суспільні потреби. Спортивне право зумовлене об'єктивним характером суспільних відносин, які становлять предмет правового регулювання цієї галузі, а їх закономірним розвитком, має посісти, власне місце у системі права України.

Ми можемо зауважити, що спортивне право, як елемент системи права України, за своїми нормативними і функціональними властивостями поступово починає набувати ознаки самостійної галузі, в межах якої об'єднуються конкретні правові інститути, зокрема: інститут спортивного посередництва, інститут спортивного арбітражу, інститут антидопінгового і регламентного спортивного права, тощо. Водночас, законодавство України на сучасному етапі свого розвитку все ж таки вимагає істотного доопрацювання, як в частині врегулювання нових видів правовідносин, так і в частині відмежування предмету спортивного права від інших юридичних галузей, зокрема, цивільного, трудового тощо.

Також слід зазначити, що в Україні немає єдиного нормативно-правового акту, який би систематизував діюче законодавство про фізичну культуру та спорт і відображав світові тенденції в правовому регулюванні спортивних відносин. А це, звичайно, створює певний гальмівний ефект для розвитку спортивного права. На нашу думку, по-перше, вже настав час в потребі законодавчої кодифікації правових норм у досліджуваній нами сфері; по-друге, актуальності реформи у сфері фізичної культури і спорту, регулювання відносин у різних правових інститутах із урахуванням принаймні визначених європейських стандартів. Цей крок є вкрай важливим для України як асоційованого члена Євросоюзу.

Наприклад, можна взяти досвід Російської Федерації. Професор С.В. Алексєєв видав посібник «Спортивне право Росії», що призначений для студентів вищих навчальних закладів юридичних факультетів. Це перший в юриспруденції фундаментальний підручник, присвячений комплексному розгляду нормативного регулювання фізичної культури і спорту в Російській Федерації. З урахуванням останніх змін узагальнена, систематизована і прокоментована відповідна нормативна база, визначено напрями її вдосконалення. Проаналізовано практика застосування нормативних документів, що регламентують відносини у спортивній сфері. Узагальнено досвід регулювання фізичної культури і спорту в зарубіжних країнах. Детально висвітлені питання формування та викладання спортивного права - новітньої сфери правознавства в пострадянських країнах.

Отже, в умовах сьогодення на превеликий жаль недостатньо забезпечена правова регламентація спортивної галузі, в науці приділяється мало уваги розробці проблематики, які не тільки гальмують розвиток спортивного права, а й безпосередньо впливають на юридичну практику.

Також можна зауважити, що чинні норми регулюють винятково загальні положення і в реаліях практично неможливо їх застосувати на практиці.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що спортивне право, як елемент системи права України, за своїми нормативними і функціональними властивостями поступово починає набувати ознаки самостійної галузі, в межах якої об'єднуються конкретні правові інститути: інститут спортивного посередництва, інститут спортивного арбітражу, інститут антидопінгового і регламентного спортивного права, тощо. Водночас, на сучасному етапі свого розвитку все ж таки [4].

Перспективи подальших досліджень полягають в роботі над законодавством України, яке вимагає істотного доопрацювання, як в частині врегулювання нових видів правовідносин, так і в частині відмежування предмету спортивного права від інших юридичних галузей, зокрема, цивільного та трудового.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про ратифікацію Антидопінгової конвенції» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2295-14>
2. Закон України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/68-16>
3. Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті» // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 23. — ст. 112 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2353-14>.
4. Заярний О. «Спортивне право в Україні. Ознаки самостійної галузі» // Юридичний вісник України. - № 50(859), 17-23 грудня 2011 р.
5. Процик І. Термінологія спортивного права / Ірина Процик // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». - 2010. - № 675. - С. 171-174. - Серія «Проблеми української термінології»

Пташник-Середюк О.І., кандидат соціологічних наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) НАВС
Савчук Н.В., старший інспектор Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) НАВС

Проведення соціологічної діагностики як інструмент забезпечення наукового супроводу державних реформ

Сучасний розвиток українського суспільства, необхідність проведення системних реформ у ключових сферах його життєдіяльності вимагають ефективної системи державного управління. Реформування державного управління є однією з передумов побудови в Україні громадянського суспільства. Проблема недосконалої організації влади і неефективної діяльності державних органів й досі залишається однією з головних проблем державотворення. Успішне вирішення цієї проблеми - запорука і необхідна передумова розв'язання інших важливих соціально-економічних та суспільно-політичних проблем.

Процеси глобалізації на початку XXI ст. на сьогодні охоплюють усі напрями людської діяльності та суттєво змінюють погляди на роль і місце держави в сучасному суспільстві. Вивчення світової практики дає змогу виділити характерні закономірності, притаманні ефективно діючому держапарату, та визначити основні з напрямів його еволюції. В узагальненому вигляді цей процес можна представити як перехід від традиційних цінностей до нових (табл. 1).

З огляду на це, на сучасному етапі державотворення в Україні необхідним є створення ефективної системи державного управління, яка б відповідала стандартам демократичної правової держави, була б прозорою для суспільства, забезпечувала б верховенство права, неухильне дотримання конституційних прав та свобод людини, утвердження дієвих механізмів громадського контролю за діяльністю законодавчої та виконавчої гілок влади.

Таблиця 1

Традиційні та нові цінності державного управління

№ з/п	Традиційні цінності	Нові цінності
1	Складність структур	Простота структур та процесів
2	Централізація і залежність	Децентралізація, гнучкість і автономія
3	Управління за допомогою правил і директив	Управління через організаційну культуру
4	Акцент на фінансові та матеріальні ресурси	Акцент на людські ресурси
5	Орієнтація на внутрішні процеси	Облік зовнішніх факторів і орієнтація на споживачів

Одним з інструментів забезпечення наукового супроводу державної реформи є соціологічна діагностика, що базується на проведенні опитувань громадян України, експертів з метою виявлення оцінок стану, основних проблем, подальших перспектив реформаційних процесів [2, с. 53]. Результати цих досліджень дають змогу отримувати виважені, науково обґрунтовані висновки, розробляти прогнози, впроваджувати дієві механізми реалізації реформи. За допомогою соціологічної діагностики можна

здійснювати соціологічний моніторинг, який є найважливішим інструментом ефективного державного управління загалом й у формі поточного моніторингу, коли мова йде про розвиток механізмів управління за результатами, і з погляду моніторингу процесів і результатів реформування державного управління в цілому. Крім того, соціологічний моніторинг є важливим каналом розвитку взаємодії держави й громадянського суспільства.

Соціологічний моніторинг державної реформи в Україні є специфічним різновидом моніторингу і представляє собою науково-дослідну процедуру, орієнтовану на періодичний збір необхідної інформації, її оброблення, аналіз, узагальнення, проведення діагностики найбільш актуальних та проблемних питань державної реформи. З точки зору об'єкта дослідження моніторинг спрямований на вивчення соціально-політичних, управлінських процесів в державі. З точки зору функціонального призначення його доцільно розглядати як поліфункціональний інструмент, який інтегрує функції: діагностики - виявлення основних проблем державної реформи, аналізу цих проблем; прагматизації - вироблення практичних рекомендацій щодо удосконалення державної політики з найбільш актуальних питань реалізації реформи; прогностики - розроблення прогнозів щодо забезпечення ефективності процесу державної реформи, вироблення практичних заходів та механізмів їх реалізації [4, с. 115-116].

Таким чином, соціологічна діагностика є ефективним інструментом зв'язку між державною владою і громадянами, який дозволяє постійно відстежувати актуальні потреби, нагальні проблеми, першочергові запити населення, виокремлювати зони соціальних ризиків і небезпек. Це особливо важливо в сучасних економічних умовах, які характеризуються кризовим станом в усіх сферах суспільного життя. Економічна й політична нестабільність українського суспільства призводить до формування соціального напруження, яке, у свою чергу, сприяє поглибленню кризи довіри громадян до всіх суспільно-політичних утворень. Тобто необхідно встановити ефективний канал для здійснення зворотного зв'язку між владними структурами й пересічними громадянами, який дозволить за допомогою використання соціологічної діагностики тримати ситуацію під контролем.

Список використаних джерел

1. Липовська, Н. А. Державна служба як соціальний адміністративний інститут реалізації функцій держави / Н. А. Липовська // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства* : зб. наук. пр. - Х. : Магістр, 2002. - С. 214 - 216.
2. Полторац, В. А. Маркетингові дослідження : навч. посіб. / В. А. Полторац. - Вид 2-е перероб. і доп. - К., 2003. - 387 с.
3. Сурмин, Ю. П. *Методология и методы социологического исследования*: учеб. пособие. / Ю. П. Сурмин, Н. В. Туленков. - К., 2000. - 228 с.

4. Ядов, В. А. Стратегия социологического исследования. Описание, разъяснение, понимание социальной реальности / В. А. Ядов. - М., 1998. - 362 с

Ісаков П.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри кримінально-виконавчого права Інституту кримінально-виконавчої служби, підполковник внутрішньої служби

Склад та чисельність в'язнів у Вінницькій, Подільській, Одеській, Донецькій, Полтавській губерніях УСРР в 1922-1923 роках

Як відомо, цікаву та важливу інформацію про стан кримінального права, криміногенну ситуацію в країні (а разом з нею і про соціально - економічну, політичну обстановку) дають статистичні дані про склад та чисельність в'язнів. Це дозволяє створити об'єктивну картину з досліджуваного питання та планувати правові реформи з врахуванням реалій сьогодення та стратегічних завдань, які стоять перед державою і суспільством. Не стали виключенням і 1922-1923 роки в УСРР.

Станом на 01.01.1922 р. у Вінницькому Домі громадських примусових робіт (далі - ДГПР) Подільського губернського управління місцями позбавлення волі (далі - Г уБУМПВ) Народного комісаріату внутрішніх справ (далі - НКВС) УСРР перебувало 337 чоловіків, 30 жінок, з них: засуджених до позбавлення волі на певні строки народними судами - відповідно 18-1, губернським революційним трибуналом - 114-3, революційно-військовими трибуналами - 27-0; підслідних, які рахувались за губернською Всеукраїнською надзвичайною комісією (далі - ВНК) - 47-6, народними судами - 23-3, народними слідчими - 8-3, іншими установами - 6-0; засуджених за адміністративні порушення - 58-12; пересильні - 36-2. В кінці січня, коли місця ув'язнення були вже передані у відання Народного комісаріату юстиції (далі - НКЮ), відповідний показник становив 381-27 [1, арк.1-2]. Станом на 01.01.1923 р. відповідний показник був вже 550-30, з них: засуджені народними судами до позбавлення волі на певні строки - 117-8, губернським судом - 107-4, революційно-військовим трибуналом - 118-0, Всеукраїнським Центральним Виконавчим Комітетом - 7-0; підслідні, які рахувались за: народними судами - 25-2, губернським революційним трибуналом 54-1, революційними військовими трибуналами - 33-0, народними слідчими - 9-2, губернською ВНК - 3-3, губернською прокуратурою - 14-4; пересильні - 63-6 [1, арк.4]. Таким чином, в 1922 р. найбільше людей було засуджено губернським революційним трибуналом (надзвичайним тимчасовим органом), а підслідних найбільше рахувалось за губернською ВНК. Із зміцненням влади більшовиків в 1923 р. чисельність в'язнів помітно зросла, а найбільше вироків про позбавлення волі винесли вже народні суди - постійно діючі органи судової гілки влади; підслідних найбільше ж рахувалось за губернським революційним трибуналом. Саме

надзвичайні тимчасові репресивно-каральні органи допускали найбільше порушень законності в своїй діяльності, а їх існування свідчило про слабкість державного апарату і влади більшовиків.

В 1922 р. під час проведення 6 засідань губернської розподільчої комісії на чолі з Подільським губернським уповноваженим Центрального виправно-трудоного відділу (далі - ЦВТВ) НКЮ УСРР Шварцманом Мойсеєм Йосиповичем було розглянуто 380 справ в'язнів. 125 осіб було достроково звільнено; 24 - відряджені на зовнішні роботи в державних установах без конвою; 44 - на примусові роботи без конвою з ночівлею в ДГПР; 9 - надано відпустки; 178 (47%)- відхилено клопотання. Як бачимо, ступінь відмови засудженим у їх клопотаннях був доволі високим. За означений період було скоєно лише 10 втеч (тоді як в 1921 р. така кількість мала місце майже щотижня). З 10.11.1922 р. під керівництвом Подільського губернського прокурора було проведено 10 засідань з приводу застосування амністії. В результаті звільнили 5 засуджених до кримінального покарання у виді громадських виправних робіт без позбавлення волі, 168 засуджених до позбавлення волі на строк до 1 року. 106 засудженим до позбавлення волі було скорочено строк покарання на 1/2, 38 - на 1/3. По відношенню до 37 в'язнів, справи яких було направлено на розгляд, амністію не застосували [1, арк.7]. В Єлисаветградському ДГПР (Одеська губернія) в січні 1923 р. 35% підслідних рахувались за Державним політичним управлінням (далі - ДПУ) УСРР або звинувачувались в тяжких кримінальних злочинах [2, арк.16]. В 1922 р. в Донецькій губернії функціонувало 8 ДГПР (Бахмутський, Луганський, Юзівський окружний, Юзівський промисловий, Каменський, Таганрозький, Маріупольський, Слов'янський) і 4 арештних дома (Гришанський, Шахтинський, Дебальцевський, Старобільський). Всі місця ув'язнення були розраховані на утримання 1065 осіб. Станом на 01.11.1922 р. утримувалась 1921 особа, 01.06.1923 р. - 2280. Підслідні в середньому становили 50%, засуджені до позбавлення волі з суворою ізоляцією - 40%, селяни - 60%. Амністія до 5-річниці революції зменшила чисельність в'язнів в губернії на 30%, але вже невдовзі знову відповідний рівень було відновлено [3, арк.131].

Станом на 01.10.1923 р. в Полтавській губернії утримувалось всього 2536 в'язнів (з яких підслідних - 1206, пересильних - 86). За період 01.01-01.10.1923 р. прибуло 4433 особи, вибуло - 6381. Підслідні рахувались за: ДПУ - 42 особи, революційним трибуналом - 17, губернським судом - 531, народними судами - 112, прокуратурою - 101, іншими установами - 403. Губернським судом було засуджено 120 осіб, народними судами - 689, губернським революційним трибуналом - 289, революційно-військовими трибуналами - 104, іншими органами - 42. За термінами позбавлення волі розподіл був наступним: до 1 р. - 420 осіб (34%), від 1 р. до 5 р. - 709 (56,84%), більше 5 р. - 113 (9%), вища міра покарання - 2 (0,16%) [4, арк.274-275]. Таким чином, найбільше підслідних рахувалось за судами (53%). Баланс руху в'язнів був від'ємним (-1948) - прихована фаза громадянської

війни в Полтавській губернії закінчувалась. Найчастіше строк позбавлення волі призначався в межах від 1 р. до 5 р. (56,84%).

Список використаних джерел

1. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі - ЦДАВОВУ України).-Ф.5.-Оп.1.-Спр.2339.
2. ЦДАВОВУ України.-Ф.5.-Оп.1.-Спр.2324.
3. ЦДАВОВУ України.-Ф.5.-Оп.1.-Спр.2310.
4. ЦДАВОВУ України.-Ф.5.-Оп.1.-Спр.2314.

Ткачук І.Д., науковий співробітник відділу
організації науково-дослідної роботи НАВС

Розвиток інформаційного суспільства в Україні сьогодні - крок до розбудови могутньої держави

*«Кожен хоче, аби його інформували чесно,
безсторонньо, правдиво - і повністю згідно з
його поглядами»*

Гілберт Честертон

В тих несприятливих умовах, в яких на сьогоднішній день опинилася наша держава особливого значення набуває питання розвитку інформаційного суспільства - суспільства, рівень якого у вирішальній мірі визначається кількістю і якістю накопиченої інформації, її свободою і доступністю. Трансформація суспільних відносин, яка полягає у переорієнтації з матеріальних цінностей на інформацію та знання, є ключем до усвідомлення змін, які відбуваються в політиці, економіці, соціумі, індивідуальній та суспільній свідомості.

Сучасні інформаційні й телекомунікаційні технології стали вкрай важливою частиною інфраструктури суспільства. Від них залежить не тільки технологічний, але й соціальний поступ, економічна конкурентоспроможність країни в цілому, її місце у світовій економіці, роль у міжнародному розподілі праці, зростання нових робочих місць, здатність розвивати демократичні інститути, а саме головне - надання якісного доступу до інформації сприяє в тій чи іншій мірі уникненню певних конфліктів між людьми.

Загальнометодологічне та теоретичне значення щодо розуміння досліджуваної тематики справили праці таких авторів як: Д. Белл, Т. Стоуньєр, А. Турен, У. Дайзард, Е. Тоффлер, Р. Абдєєв, А. Ракітов, Є. Малехіна та ін.

Проблематику становлення інформаційного суспільства в нашій державі порушено у Законі України «Про Основні засади розвитку

інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», де визначено завдання, цілі, напрями та організаційно-правові основи розвитку інформаційного суспільства в Україні, основоположні засади національної політики у цій сфері. Зокрема в законі чітко прописано, що одним із пріоритетних, на нашу думку, напрямом розвитку такого типу суспільства є: забезпечення вільного доступу населення до телекомунікаційних послуг, зокрема до мережі Інтернет, ІКТ та інформаційних ресурсів [1].

У теперішні часи великий вплив на свідомість людини мають засоби масової інформації, які цілеспрямовано дезінформують її. Особливо це стосується тих, хто проживає в регіонах, де відсутня можливість якісного доступу до мережі Інтернет. Зазвичай, ці люди отримують інформацію від альтернативних ЗМІ: телебачення, преса, радіо. Обговорення та аналіз отриманих відомостей в більшості відбувається між жителями у межах конкретного регіону, оскільки не має змоги поспілкуватися з людьми з інших районів, областей чи навіть країн і почути їхню істину. На сьогоднішній день існують різні блоги, соціальні сітки, чати, які в деякій мірі руйнують бар'єри, що заважають людству перебувати в тісних комунікативних зв'язках. Якби наша влада все ж таки виконала програму розвитку інформаційного суспільства до 2015 року хоча б в контексті забезпечення населення всіх регіонів держави вільним доступом до мережі Інтернет, то можливо не назрів би настільки жорсткий конфлікт між Сходом і Заходом України.

Також зазначимо, що конкретизацію положень вищезазначеного закону можна знайти в Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15 травня 2013 року, зокрема вказується: «Розвинуті держави світу на межі ХХ-ХХІ століть поставили собі за мету прискорений перехід до нового етапу розвитку - інформаційного суспільства, що дасть змогу забезпечити рівень суспільного добробуту, здійснити перехід від економіки з паливно-сировинною спрямованістю до економіки, заснованої на знаннях, досягти скорочення числа загроз національній безпеці, залучити громадян до всіх благ інформаційного суспільства» [2].

Можна зробити висновок, що нині в Україні створено необхідне законодавче підґрунтя для побудови інформаційного суспільства. Однак, як зазначає Є.А. Макаренко, реалізація національних програм інформаційного суспільства залежить від усвідомленого політичного і суспільного вибору акторів міжнародних відносин, наявності відповідної інфраструктури та психологічної готовності суспільства до змін [3, с. 73].

Правотворці повинні розробити план дій з реалізації подальших нормативно-правових засад становлення інформаційного суспільства; включити основні питання з розбудови інформаційного суспільства до програм діяльності Кабінету Міністрів, проектів державних програм економічного й соціального розвитку країни; забезпечити комп'ютерну грамотність населення і надати можливість кожному отримувати інформацію в не спотвореному вигляді в будь-якому куточку країни. Виконання всіх цих завдань є запорукою успішного майбутнього нашої держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 9 січня 2007 року - Режим доступу: [БІр:/^акоп3 .rada.gov.Ua/laws/show/537-16](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/537-16)
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15 травня 2013 року - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>
3. Макаренко Є.А. Міжнародна інформаційна політика: структура, тенденції, перспективи: Дис... д-ра. політич. наук: 23.00.04 \ Київ. націон. унт ім. Т.Шевченка. — К., 2003. — 475 с.

Секція 5 Психологія

Кучма С.І., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Шевченко Л.В.*, кандидат юридичних наук

Юридично-психологічний аспект прокурорської діяльності при захисті прав і свобод людини в Україні

Відповідно до ст. 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Зобов'язання додержувати поваги до прав людини) держава Україна, як Висока Договірна Сторона, гарантує кожному, хто перебуває під її юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції [3].

Відповідно до ст. 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права [4].

Мета доповіді - дослідження психолого-правових аспектів оптимізації функції нагляду за дотриманням прав і свобод людини та громадянина, законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами, зокрема діяльністю органів прокуратури.

Теоретичні та практичні аспекти функції нагляду за дотриманням прав і свобод людини і громадянина (так званого “загального нагляду”) розглядалися у наукових працях таких учених, як: М. Руденко, С. Стось, В. Сухонос, О. Звірко, В. Тацій, Ю. Грошевий, В. Рудейчук, Л. Давиденко, М. Косюта, Т. Корнякова, О. Михайленко, Г. Середа, С. Слінько та ін. Водночас психологічні аспекти означеної діяльності органів прокуратури в науці не висвітлено.

Психологія відіграє важливу роль в організації всіх видів людської діяльності. З психологічних позицій, нагляд за дотриманням прав та свобод людини і громадянина є видом діяльності, котра здійснюється прокурорськими працівниками через призму взаємин з особами, котрі становлять професійний інтерес, спілкування з якими проходить у психологічно забарвлених відтінках. Професійна діяльність прокурора має чітку правову регламентацію, піднесену до норм закону, а відтак, обов'язковість виконання. З позиції психологічної напруженості саме ця особливість процесуальної діяльності відрізняє її від численних видів людської діяльності, де виконання робіт визначається загальними планами чи інструкціями і створює широкі можливості для вільного здійснення власних уявлень щодо найбільш ефективної організації праці. Правова регламентація обмежує волю прокурорських працівників, підпорядковуючи їхню діяльність чітко встановленому нормами закону порядку. Прокурори під час перевірок, вивчення матеріалів звернень виявляють складні взаємозв'язки

міжособистісних відносин, психологічні суб'єктивні властивості людей, мотиви, що спонукали їх до порушення правових норм. Відтак прокурор, який працює в напрямку так званого “загального нагляду”, має володіти психологічними знаннями, що дозволяють правильно орієнтуватися у складних і заплутаних відносинах та конфліктах.

Для найбільш об'єктивного і кваліфікованого вирішення питань, що постійно постають перед прокурорами, поряд з юридичною та загальною ерудицією, професійним досвідом потрібні також і змістовні знання з психології. Оскільки, досліджуючи негативні явища працівник прокуратури, не забуваємо, що це теж жива людина, крім того що повинен виконати свої функціональні обов'язки відповідно до закону, має зберегти свій імунітет до негативного впливу й уникнути небажаних змін власної особистості, так званої професійної деформації. Проводячи особистий прийом громадян, відповідно до статті 12 Закону України «Про прокуратуру», прокурор повинен правильно оцінювати, з погляду психології, скарги та звернення громадян, які подаються до прокуратури. Велику частину інформації, необхідної в роботі, прокурор отримує саме від громадян, службових та посадових осіб, очевидців, потерпілих та ін. Прокурор змушений ураховувати, що така інформація відрізняється психологічними особливостями і потребує від нього відповідної підготовки. Нерідко наглядовий прокурор у своїй роботі стикається з відкритою чи прихованою протидією осіб, які порушили закон, намагаються уникнути відповідальності, в тій чи іншій формі здійснити тиск, вплинути на його рішення. Для того щоб успішно виконувати свої обов'язки, прокурор, безсумнівно, має володіти високою емоційною стійкістю, працездатністю, розвиненими вольовими якостями. Перед прокурором стоїть широкий спектр завдань. Вони потребують творчого підходу, наявності у представників даної професії таких якостей, як розвинена увага, інтуїція, аналітичне, самостійне мислення, його мобільність, критичність, гнучкість та ін. Таким чином, слід відзначити ще одну важливу, з погляду психологічного аналізу, особливість роботи прокурорів - її творчий характер [5].

Отже, підсумовуючи доповідь хотілося б зазначити, що ґрунтовні знання психологічних аспектів та професійне їх використання працівниками прокуратури при виконанні ними покладених законом обов'язків - захист прав і свобод людини значно покращить рівень роботи та межу довіри до органів прокуратури.

Список використаних джерел:

1. Юридична психологія [Текст]: Підручник. / за заг. ред. В.О. Коновалова., В.Ю. Шепітько. - 2-ге вид., перероб. і доп. - Х.: Право, 2008. - 240 С.
2. <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
4. Конституція України 1996 року
5. Закон України «Про прокуратуру» 2015 р.

Євтушенко В.І., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Хохліна О.П.*, доктор психологічних наук, професор

До проблеми вивчення особистісної детермінації рівня домагань студентів

Внутрішній світ особистості, її самосвідомість завжди перебували в центрі уваги не тільки філософів, учених, але й письменників і художників. Інтерес людини до себе, до свого внутрішнього світу здавна був предметом особливої уваги.

Рівень домагань - рівень обраних цілей - психологами визначається як найважливіше особистісне утворення, що характеризує тенденцію до певної активності в поведінці і діяльності. Із рівнем домагань щільно пов'язана самооцінка, тобто оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей та якостей; і саме вона лежить в основі рівня домагань. У психологічному словнику рівень домагань визначено як прагнення особистості на основі усталеної у її життєвому досвіді певної оцінки своїх можливостей і результатів своєї діяльності посісти певне місце у шкалі цінностей. Рівень домагань свідчить про те, що особистість чекає від себе такого ступеня виконання завдань відповідної складності, який її задовольнить.

Від характеру рівня домагань людини залежить успішність її самореалізації в навчанні та праці, висота і реалістичність цілей, які вона ставить перед собою, стратегія досягнення цих цілей, ступінь стійкості в ситуаціях фрустрації, в які вона потрапляє, йдучи до наміченої мети. Комплекс знань про характер рівня домагань людини дає інформаційний матеріал, що дозволяє робити прогноз щодо особливостей її діяльності у навчальній і професійній сферах.

На сьогодні накопичилась значна кількість праць зарубіжних і вітчизняних дослідників, присвячених проблемі рівня домагань. Особливий внесок у вивчення проблеми зробили Ф.Хоппе, К.Левін, Дж.Аткінсон, С.Ескалона, В.М.М'ясищев, В.С.Мерлін, Г.С.Сухобська, Ю.М.Кулюткін, Л.І.Божович, Б.В.Зейгарник, Л.В.Бороздіна та ін. Доведено, що невміння правильно співвіднести свої можливості з дійсністю, свої домагання з реальними результатами діяльності призводить до різних негативних наслідків: виникнення афекту неадекватності (Л.І.Божович, О.О.Головко, М.С.Неймарк, Л.С.Славина та ін.), розвитку підвищеної тривожності (Л.В.Бороздіна, Л.Відінська, І.О.Меліхова, Г.М.Прихожан та ін.), порушення у спілкуванні (Л.І.Г аврищак, Т.І.Юферева та ін.) та ін.

У дослідженні проблеми рівня домагань існує низка суперечностей, накопичений емпіричний матеріал характеризується різноманітністю, неоднозначністю; спостерігається брак досліджень, присвячених детермінації формування зазначеного явища, зокрема особистісними властивостями. Адже виявлення наявності та характеру зв'язку між базовими особистісними

властивостями (спрямованість, характер, здібності, темперамент) сприятиме розумінню механізмів становлення найважливішого у структурі самосвідомості суб'єкта психічного утворення, яким є рівень домагань. З'ясування наявності зв'язку між досліджуваними явищами свідчатиме й про характер зворотнього впливу рівня домагань на формування структурних компонентів особистості. Отримання таких даних матиме як теоретичне, так і практичне значення - вони поповнять психологічні знання щодо рівня домагань особистості, які зможуть використовуватися у навчально-виховному процесі з метою формування особистості студента.

Зазначене й визначило необхідність спеціального теоретико-емпіричного дослідження, метою якого стало виявлення наявності та характеру зв'язку між рівнем домагань та особистісними властивостями у студентів. Відповідно до мети були поставлені основні завдання:

1. На основі теоретичного аналізу літературних джерел з'ясувати сутність проблеми дослідження, її основних питань та ключових понять.

2. Емпірично вивчити рівень домагань та особистісні властивості (спрямованість, характер, здібності, темперамент) у студентів.

3. Виявити наявність та характер зв'язку між рівнем домагань та особистісними властивостями у студентів.

Для вивчення досліджуваних явищ передбачено використання адекватних їх суті стандартизованих психологічних методик, а саме: методики діагностики спрямованості особистості Б.Басса, методики вивчення самооцінки С.Будассі, опитувальника для визначення типів мислення та рівня креативності Г.С. Нікіфорова, опитувальника Х.Шмішека «Діагностика типів акцентуації рис характеру та темпераменту за К.Леонгардом», опитувальника Г.Айзенка «Методика вивчення темпераменту», опитувальника В.К.Гербачевського «Оцінка рівня домагань». Для виявлення наявності та характеру зв'язку між ними будуть використані процедури кількісної та якісної обробки даних.

Список використаних джерел

1. Загальна психологія: хрестоматія: [у 3 ч.] /авт.- упоряд.: О.П Хохліна, І.В Кущенко, М.О. Гребенюк. - Ч.2. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. - 296с.
2. Психология: словарь / ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского.- 2-е изд., - М.: Политиздат, 1990. - 494с.

Андріященко Ю.В., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Хохліна О. П., доктор психологічних наук, професор

Особливості саморегуляції школярів, схильних до девіантної поведінки

Однією з найактуальніших проблем сьогодення є зростання правопорушень, вчинених дітьми, підлітками, молоддю. Це пов'язано, передусім, із загальним соціальним напруженням, психологічною неврівноваженістю всього суспільства. У сучасному українському суспільстві відбуваються кризові процеси, які негативно впливають на психологію людей, особливо школярів, породжуючи девіантну поведінку. Обговорення цієї проблеми набуває великої суспільної значимості і стає особливо очевидною в період кризи соціальної системи. Це відсутність ясної позитивної державної ідеології, спрямованої на зміну ієрархії суспільних цінностей; руйнування і криза традиційних інститутів соціалізації підростаючого покоління (дитячих і юнацьких організацій); недоступність для дітей безкоштовної якісної додаткової освіти (гуртків, секцій та ін.); безробіття (явне та приховане); пропаганда насильства і жорстокості через засоби масової інформації; доступність тютюну, алкоголю, наркотиків; різні сімейні проблеми, такі як неповна сім'я; матеріальне становище сім'ї (і бідність, і багатство); низький соціально-культурний рівень батьків, їхня безкарність; зловживання батьками алкоголем, наркотиками; заперечення самоцінності дитини; недостатнє або надлишкове задоволення потреб дітей; потуральне ставлення батьків до вживання дітьми психотропних речовин тощо.

На теоретичному етапі вивчення праць таких науковців, як Ч. Бекарія, Л.І. Божович, М. Вебера, Л.С. Виготського, Ю.А. Клейберга та ін., показало, що девіантна поведінка - це дії людини, які порушують офіційно встановлені в суспільстві чи неофіційні в певній соціальній групі моральні і правові норми, що призводять до її покарання, ізоляції, виправлення або лікування. Суть девіантної поведінки полягає в тому, що людина не дотримується вимог соціальної норми, вибирає відмінний від норм варіант поведінки в тій чи іншій ситуації, що веде до порушення міри взаємодії особистості та суспільства. Поняття ж саморегуляції (психічної) визначається як система психічного самовпливу особистості з метою свідомого управління власними психічними станами відповідно до вимог ситуації та доцільності. Особливої актуальності саморегуляція набуває в контексті аналізу девіантної та нормативної поведінки людини, психологічних чинників її становлення.

На емпіричному етапі для вивчення особливостей саморегуляції старшокласників, схильних до девіантної поведінки, було використано «Методику діагностики схильності до девіантної поведінки» А.Н. Орела, «Методику оцінки емоційної зрілості» та тест-опитувальник А.В. Зверькова «Дослідження вольової саморегуляції». Дослідною роботою було охоплено

51 учень 10 класів Броварської загальноосвітньої школи №2, серед яких було виявлено 20, схильних до девіантної поведінки.

У результаті проведеного дослідження в учнів зі схильністю до девіантної поведінки було виявлено високий рівень її прояву за показником схильності до подолання правил; помірний рівень - за показником схильності до вольового контролю емоційних реакцій; низький - за показниками схильності до адиктивної поведінки, схильності до саморуйнування, агресії, насилля та схильності до деліквентної поведінки.

Вивчення у школярів досліджуваної категорії здатності до саморегуляції показало, що їх емоційна саморегуляція знаходиться на низькому рівні. Це свідчить про їх слабку спроможність у спілкуванні з іншими контролювати власну емоційну поведінку, керувати своїми почуттями. Вони мають труднощі щодо стримування гніву, роздратування, образ та прояву доброзичливості й оптимізму. У них виявлено також низький рівень здатності до вольової саморегуляції, а саме наполегливості та самовладання.

Співставлення даних щодо здатності школярів до емоційно-вольової саморегуляції та схильності до девіантної поведінки за різними показниками показало наявність різного рівня кореляційного зв'язку між ними. Виявлене свідчить, що недостатня саморегуляція школяра може розглядатися як детермінанта виникнення в нього девіацій, а її формування - як засіб профілактики відхилень від соціально сприйнятливих форм поведінки. Таким чином, результати проведеного дослідження мають не лише наукову новизну, а й практичне значення.

Білецька Н.І., аспірант НАВС
Науковий керівник: Хохліна О.П., доктор
психологічних наук, професор

**Про підхід до вивчення проблеми психічної саморегуляції
майбутніх правоохоронців**

Розвиток демократичної правової держави в Україні загостило проблему підвищення ефективності фахової підготовки та особистісного становлення майбутніх правоохоронців. Результати досліджень (Д.О.Александров, В.Г.Андросюк, Л.І.Казміренко, О.М.Костенко, М.В.Костицький, О.І.Кудерміна, В.О.Лефтеров, С.Д.Максименко, В.М.Маркін, В.С.Медведев, І.М.Охріменко, В.В.Романов, А.В.Хоменко, О.П.Хохліна, О.К.Черновський, Ю.В.Чуфановський та ін.) доводять, що однією з найважливіших професійних якостей суб'єкта юридичної діяльності та його особистішої зрілості є здатність до саморегуляції. Значення здатності до саморегуляції посилюється в екстремальних умовах; вона є важливим засобом підвищення стресостійкості та збереження психологічного здоров'я працівника.

У психолого-педагогічній літературі представлено результати теоретичних та емпіричних досліджень різних аспектів та питань проблеми психічної саморегуляції. Поняття саморегуляції (психічної) визначається як система психічного самовпливу особистості з метою свідомого управління власними психічними станами відповідно до вимог ситуації та доцільності. Рівнева модель психічної саморегуляції формувалась на основі аналізу досліджень таких вчених як Б.Г.Ананьєв, П.К.Анохін, А.Г.Асмолов, М.І.Бобнева, Л.І.Божович, М.Й.Боришевський, Л.В.Васильєв, Л.С.Виготський, Н.А.Бернштейн, П.Я.Гальперін, М.І.Єнікєєв, А. В.Запорожець, Б.В.Зейгарник, В.О.Іванников, Є.А.Климов, А.Г.Ковальов, В. О.Коновалова, О.О.Конопкін, Г.С. Костюк, О.М. Леонтєв, Б.Ф. Ломов, Ю.Л.Метелиця, Ю.А. Миславський, В.І. Моросанова, Г.С. Никифоров, В.Н. Панкратов, К.К.Платонов, С.М. Потапова, Е.С. Романов, С.Л. Рубінштейн, В.В.Столін, О.М.Ткаченко, О.П. Хохліна, Г.П. Щедровицький, В.А. Ядов та ін.

Проблема саморегуляції розглядається щонайперше в контексті проблеми свідомої активності людини (як зовнішньої, практичної, так і внутрішньої, психічної) - довільної, регульованої. У психічній діяльності вона має місце у довільних її формах (довільна увага, довільні пізнавальні процеси, дії). Саморегуляція розглядається як стрижень довільної поведінки та діяльності - цілеспрямованої, зорієнтованої на досягнення поставленої мети, що може відбуватися й в умовах необхідності долання перешкод (вольова поведінка). Значною мірою здатність до саморегуляції пов'язується з виконанням таких етапів діяльності, як самоконтроль та корекція. Незважаючи на розмаїття проявів та рівнів, в саморегуляції визначається загальна структура: прийнята суб'єктом мета його довільної активності; модель необхідних умов діяльності; програма виконавчих дій; система критеріїв успішності діяльності; інформація про реально досягнуті результати; оцінка відповідності реальних результатів критеріям успіху; рішення про необхідність і характер корекції діяльності.

Окрім поведінково-діяльнісної саморегуляції, до етапів (або рівнів) становлення саморегуляції на шляху формування особистості, в якій відбувається гармонізація внутрішнього світу, належать: 1) базальна емоційна саморегуляція; 2) вольова саморегуляція; 3) смислова, ціннісна саморегуляція. У літературних джерелах відмічається, що емоційно-вольова саморегуляція забезпечує стресостійкість, зняття емоційної напруги, позбавлення чи послаблення негативних емоцій, вироблення позитивних установок, мобілізацію організму для виживання в екстремальних умовах життєдіяльності тощо. У власне вольовій саморегуляції, яка є важливою її складовою у процесі досягнення поставленої мети за умови виникнення зовнішніх чи внутрішніх перешкод, слід відмітити необхідність здійснення дій-виконання та дій-затримок. Смислова ж, ціннісна регуляція - це власне вершина в особистісній саморегуляції. Однак лише в єдності її проявів та рівнів особистісна саморегуляція є базальною характеристикою особистості як саморегульованої системи психічних властивостей, яка може «дати собі

раду», бути здатною до саморозвитку та самовдосконалення, до ефективної життєдіяльності, самореалізації, особистісної зрілості.

Незважаючи на актуальність та значну кількість проведених у психології досліджень, проблема розвитку саморегуляції у майбутніх правоохоронців залишається недостатньо розробленою. Це й визначило необхідність проведення спеціального теоретико-емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення особливостей психічної саморегуляції майбутніх правоохоронців, розроблення й апробацію програми розвитку психічної саморегуляції у правоохоронців на етапі їх фахової підготовки. Перед дослідженням поставлені наступні завдання:

1. На основі теоретичного аналізу літературних джерел з'ясувати сутність і стан розробленості проблеми психічної саморегуляції у професійній діяльності правоохоронців.

2. Розробити теоретичні засади дослідження проблеми психічної саморегуляції майбутніх правоохоронців.

3. Визначити рівні та показники вивчення психічної саморегуляції у майбутніх правоохоронців; розкрити їх психологічний зміст.

4. Розробити методiku вивчення саморегуляції майбутніх правоохоронців.

5. На основі емпіричного дослідження виявити особливості психічної саморегуляції майбутніх правоохоронців.

б. Обґрунтувати, розробити та експериментально апробувати програму розвитку саморегуляції правоохоронців на етапі їх фахової підготовки.

Для розв'язання поставлених завдань на емпіричному етапі для вивчення саморегуляції майбутніх правоохоронців на визначених рівнях будуть застосовуватися відповідні методи й конкретні методики психологічного дослідження.

Кириченко Я.В., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Хохліна О.П.*, доктор психологічних наук, професор

Особливості спрямованості особистості залежно від прояву ознак фемінності-маскулінності

Проблема особистості та її становлення була завжди актуальною в різних науках, оскільки особистісний розвиток підростаючого покоління - це майбутнє нації. Особистість є результатом культурно-історичного розвитку індивіда, засвоєння ним суспільно виробленого досвіду через оволодіння способами діяльності, що сформувалися в суспільстві. Особистість - це передусім носій соціальних якостей, соціалізований індивід. Найважливішим соціально зумовленим компонентом особистості є її спрямованість - це система спонук, яка визначає вибірковість відношень та активність людини. Спрямованість показує чому людина ставиться та діє так чи інакше. До

спрямованості відносять: потреби, спонуки, ціннісні орієнтації (які займають особливе місце в структурі спрямованості, оскільки визначають змістову сторону спрямованості особистості), усвідомлені спонуки - життєві цілі, інтерес, ідеал, світогляд, переконання, самосвідомість; та неусвідомлені спонуки - потяг, бажання, установка. Спрямованість виступає як системоутворювальна властивість особистості, яка визначає її психологічний склад. Саме в цій властивості виражаються цілі, заради яких діє особистість, її мотиви, її суб'єктивне ставлення до різних сторін дійсності - вся система її характеристик.

Проблемі спрямованості та її становлення в особистості присвячені дослідження таких науковців, як: Б. Ананьєв, Л. Божович, О. Ковальов, Н. Кузьміна, М. Левітов, О. Леонт'єв, О. Лішин, Б. Ломов, А. Маслоу, В. Мерлін, М. Неймарк, К. Платонов, К. Роджерс, С. Рубинштейн, В. Сластьонін, Г. Третьяков та ін. Також багато вітчизняних і зарубіжних психологів та педагогів (С. Архангельський, Ю. Бабанський, Г. Гілфорд, Дж. Голланд, О. Голубєва, Е. Еріксон, Е. Зеєр, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, Н. Тализіна, Л. Шевченко, О. Щербаков, С. Яремчук та ін.) присвятили свої дослідження проблемі професійної спрямованості особистості.

Останнім часом публікується все більше робіт, присвячених вивченню гендерних особливостей особистості. У результаті тендерної соціалізації особистість опановує певними якостями, які утворюють різні типи гендерної ідентичності. Гендерна ідентичність - це аспект самосвідомості, що описує переживання людиною себе як представника певної статі (І. Кльоцина). Гендерна ідентичність - усвідомлення особистістю свого зв'язку з культурними визначеннями мужності і жіночності (О. Вороніна); приналежності до тієї чи іншої соціальної групи на основі статевої ознаки (Н. Радіна; Є. Терешенкова). Однак найбільш загальне визначення гендерної ідентичності пов'язано з тим, що її розуміють як результат ототожнення особистістю себе з певною статтю, ставлення до себе як до представника певної статі, освоєння відповідних їй форм поведінки і формування особистісних характеристик (Т. Бендас, Е. Здравомислова, А. Тьомкіна). При всьому різноманітті компонентів, які можуть бути включені в структуру гендерної ідентичності, найголовнішими є два компонента: біологічна стать (чоловік/жінка) і маскуліність/фемінність як конструкти культури (О. Вороніна, Д. Воронцов, Є. Здравомислова, В. Знаков, В. Лабунская, Н. Ловцова, Л. Ожігова, Н. Пушкарева, А. Темкіна, Р. Хоф).

Незважаючи на значну кількість проведених у психології досліджень, недостатньо вивченою залишається проблема зв'язку становлення особистісних властивостей, зокрема її спрямованості, з проявами ознак фемінності-маскуліності. Це й визначило вибір теми нашого наукового пошуку та зумовило необхідність проведення теоретико-емпіричного дослідження, метою якого стало виявлення особливостей спрямованості особистості залежно від прояву ознак фемінності-маскуліності. Відповідно до даної мети визначено основні завдання:

1. На основі теоретичного аналізу літературних джерел з'ясувати сутність проблеми дослідження, її основних питань та ключових понять.

2. Емпірично вивчити спрямованість особистості та прояви ознак фемінності-маскулінності у студентів.

3. З'ясувати наявність та характер зв'язку між спрямованістю особистості та проявами ознак фемінності-маскулінності.

Для вивчення досліджуваних явищ передбачено використання адекватних їх суті стандартизованих психологічних методик, а саме: методики діагностики спрямованості особистості Б. Басса, методики діагностики реальної структури ціннісних орієнтацій особистості С.С.Бубнова, методики вивчення структури мотиваційної сфери особистості В.Мільмана; методики «Маскулінність-фемінність» С.Бем. Для аналізу емпіричних даних будуть застосовані методи кількісної та якісної їх обробки.

Список використаних джерел

1. Загальна психологія: хрестоматія: [у 3 ч.] /авт.- упоряд.: О.П Хохліна, І.В Кущенко, М.О. Гребенюк. - Ч.2. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. - 296с.

2. Гендерная психология. 2-е изд. / Под ред. И. С. Клециной. — СПб.: Питер, 2009. — 496 с.

Сила Д.В., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Хохліна О. П.*, доктор психологічних наук, професор

Психологічні особливості ефективності спілкування у студентів

Проблема спілкування посідає провідне місце не тільки в житті та діяльності кожної особистості, а й у науковій психології. Адже за своїм значенням для теоретичних, експериментальних, прикладних досліджень, спілкування не поступається проблемам діяльності, особистості, свідомості й низці інших фундаментальних проблем психології. Спілкування належить до базових категорій психологічної науки і є складним поліфункціональним процесом, без вивчення якого не можна створити загальну теорію формування психіки людини і розвитку її як особистості, розробити науково обґрунтований методичний інструментарій для практичної роботи з людьми в сфері навчання, виховання. Знання сутності спілкування, його закономірностей, функцій, взаємного обміну і проблем є підґрунтям для реалізації та поліпшення стосунків з іншими людьми і задоволення вищих потреб особистості.

Спілкування є одним із виявів людської сутності. Воно відображає об'єктивну потребу людей жити в соціумі. У процесі розвитку індивіда потреба у спілкуванні набуває соціально-вибіркового характеру. Під час

спілкування відбувається інтелектуальна та емоційно-чуттєва взаємодія учасників. Завдяки спілкуванню досягається єдність і злагодженість дій, що зумовлює формування спільних настроїв і поглядів, взаєморозуміння, згуртованості й солідарності, які забезпечують колективну діяльність.

На теоретичному етапі дослідження в результаті вивчення праць Б. Г. Ананьєва, Г. М. Андреевої, М. С. Кагана, І. С. Кона, О. О. Леонтьєва, Б. Ф. Ломова, Б. Д. Паригіна, В. М. Сагатовського та ін., виявлено, що спілкування є необхідною умовою існування і соціалізації особистості. Спілкування - це форма активності людини, результатом якої є не перетворена навколишня дійсність - матеріальний чи ідеальний предмет (як у діяльності), а відношення (стосунки), взаємодія з іншою людиною чи людьми (Б. Ф. Ломов та ін.). Зважаючи на найважливіші функції, Г. М. Андреева виокремлює комунікативний (обмін інформацією), інтерактивний (міжособистісна взаємодія) та перцептивний (сприймання один одного партнерами по спілкуванню і досягнення взаєморозуміння) аспекти спілкування. При цьому ефективність спілкування пов'язується щонайперше з аспектом взаємодії, який фіксує увагу на акті організації, здійснення, отримання результату спільних дій, що створює можливість спільної діяльності групи.

На емпіричному етапі здійснювалося вивчення особливостей ефективності спілкування у студентів за показниками: характер єдності цілей, відносин (доброзичливість і довіра) та активності у взаємодії. Вибір цих показників обґрунтовуємо тим, що саме вони пов'язуються з продуктивним стилем взаємодії (за В. Г. Крисько) та основними функціями спілкування (за Б. Ф. Ломовим): «характеру єдності цілей спільної активності» відповідає інформаційно-комунікативна функція; «характеру відносин, що виникають між партнерами» відповідає афективно-комунікативній функції; «характер активності партнерів у взаємодії» - регуляційно-комунікативній функції. Відповідно, у дослідженні для вивчення зазначених явищ використовувалися стандартизовані психологічні методики: методика «Експертна діагностика інтерактивної узгодженості в малих групах» А. С. Чернишова, С. В. Саричова, методика «Діагностика доброзичливості» за шкалою Кемпбелла, методика «Експрес-діагностика довіри» за шкалою Розенберга, методика «Експертна діагностика взаємодії в малих групах» А. С. Чернишова, С. В. Саричова. Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи їх кількісної та якісної обробки. Дослідною роботою було охоплено 40 студентів другого курсу навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, які навчалися за напрямом підготовки «Психологія».

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що студенти характеризуються високим рівнем єдності цілей. Тобто, в колективі панує узгодженість між членами групи, рівномірний розподіл функцій та відповідність спільної діяльності плану. Вивчення характеру відносин у студентів показало, що половина досліджуваних наділена високим рівнем доброзичливості по відношенню до групи, членом якої вона є. Це свідчить, що у групі панує товариська атмосфера, а її члени прихильно ставляться один

до одного. Водночас виявлено, що у більшості досліджуваних переважає низький рівень довіри до членів своєї групи. Тобто, значна частина студентів відноситься до інших з обачністю, обережністю, можливо побоюваннями, певною упередженістю та підозрілістю. Було з'ясовано, що студенти мають високий рівень активності у взаємодії. Переважна більшість займає активну позицію у колективі та є цілком включеною у процес взаємодії.

Співставлення даних щодо високого рівня взаємодії та рівня ефективності спілкування студентів за окремими показниками показало, що у студентській групі переважає високий рівень єдності цілей, доброзичливості, активності та взаємодії в цілому, але при цьому панує низький рівень довіри.

Таким чином, отримані дані стали підставою для висновку про те, що високий рівень взаємодії у групі визначається щонайперше такими показниками її ефективності, як активність у взаємодії, єдність цілей, а також одним із показників характеру відносин - доброзичливість. Інший - довіра - є менш значущим.

Хохліна О.П., доктор психологічних наук,
професор кафедри психології та педагогіки
юридично-психологічного факультету
НАВС

До проблеми суті діяльнісного підходу у контексті суб'єктно-діяльнісної концепції

Необхідною основою проведення наукового дослідження та практичної діяльності психолога є визначення методологічного підходу - теоретичної позиції щодо розуміння психічного явища, його вивчення, інтерпретації, впливу на нього. Одним з найважливіших у психології є діяльнісний підхід, суть якого розглядається щонайперше у контексті культурно-історичної концепції, представленій поглядами на суть діяльності, активності Л.С.Виготським, С.Л.Рубінштейном, О.М.Леонтьєвим та ін. Однак на сьогодні все більшої актуальності набуває використання діяльнісного підходу у контексті суб'єктно-діяльнісної концепції, яка представлена у працях О.М.Ткаченка, О.Г.Асмолова, А.В.Петровського, В.А.Петровського та ін.). Таке розуміння діяльнісного підходу спостерігається у рамках динамічної парадигми розгляду діяльності, що вказує на саморух, саморозвиток діяльності (В.А.Петровський) [4].

У діяльнісному підході на перший план розробниками концепції висувається принцип активності. А формула активності (користуючись словами О.М.Леонтьєва), полягає в тому, що внутрішнє (суб'єкт) діє через зовнішнє й тим самим себе змінює [2]. Підкреслюючи значення діяльності для розвитку людини, діяльність розглядається не лише як активне ставлення людини до дійсності, а й як процес реалізації життєвих відносин суб'єкта у предметному світі, як джерело саморозвитку суб'єкта [4]. Таким чином, за

суб'єктно-діяльнішою концепцією, саме «через діяльність і в процесі діяльності людина стає сама собою» [3].

У концепції підкреслюється значення вивчення процесів прогресивного руху самої діяльності, її саморозвитку, видозмін. Такий рух характеризується надситуативною активністю (тенденція, що є надлишковою щодо вихідної діяльності), що породжується в самому процесі діяльності та виступає як прогресивний момент її руху та розвитку.

Суть надситуативної активності виходить з уявлення про те, що діяльність суб'єкта характеризується особливою логікою руху, що суб'єкт ніби виходить за межі вихідної ситуації розгортання діяльності, піднімається над ситуацією, переборюючи ситуативні обмеження на шляху руху діяльності; проявляє здатність переходити за межі функції пристосування. Суб'єкт піднімається над ситуацією необхідності, проявляє ініціативу, тим самим розширює та поглиблює свою діяльність, виконуючи її за межами того, що вимагається та ін. [4].

Саме надситуативна активність, неадаптивна діяльність мають найбільше значення для становлення особистості: саме в них формуються індивідуальні якості особистості як суб'єкта діяльності, продуктивними та неадаптивними проявами яких є вчинки та діяння індивідуальності, уява, творчість, інтелектуальна ініціатива тощо [2]. А, як відмічає О.М.Ткаченко, творчість у своїй основі виступає одночасно зі створенням самого себе. Адже, щоб створити суспільно цінний продукт, необхідно одночасно «створити» і свої здібності. Це не два процеси, а один. Створюючи новий продукт, людина створює саму себе. Творчість можна науково зрозуміти лише як процес саморозвитку, самореалізації, самооб'єктивації [5].

Таким чином, йдеться про особливий напрям досліджень діяльності суб'єкта, а саме у плані використання її можливостей щодо особистісного становлення людини, її творчого потенціалу, досягнення найвищого рівня майстерності в діяльності та найвищого рівня сформованості особистості за повнотою характеристик (ознак, критеріїв тощо). Теорія та практика психології підводять до необхідності досліджень особистості та діяльності у їх єдності. Адже, як зазначає К.О.Абульханова-Славська, цінність діяльності для особистості пов'язана передусім з можливістю самовираження, застосування своїх здібностей, з можливістю творчості [1].

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / Абульханова-Славская К.А. - М.: Мысль, 1991. - С.150-167
2. Асмолов А.Г. Основные принципы психологической теории деятельности / Асмолов А.Г. // А.Н.Леонтьев и современная психология. - М.: Изд-во МГУ, 1983. - С.118-127
3. Леонтьев А.А. Что такое деятельностный подход в образовании? / Леонтьев А.А. // Начальная школа: плюс-минус. - 2001. - № 1. - С. 3-6

4. Петровский В.А. Личность в психологии: парадигма субъективности /В.А.Петровский. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. - С.320-335

5. Ткаченко О.М. Принципи і категорії психології / О.М.Ткаченко. - К.: Вища школа, 1979. - 200 с.

Строїч В.В., студент юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник: Хохліна О.П.*, доктор психологічних наук, професор

Про вивчення інтересів студентів залежно від прояву ознак фемінності-маскулінності

Нинішні пріоритети державної політики в галузі освіти передбачають підвищення особистісної активності студентської молоді, здатної до саморозвитку та самореалізації, тому формування стійких і глибоких інтересів у майбутніх фахівців є завданням першочергової важливості. Категорія «інтересу» досліджується багатьма гуманітарними науками: філософією, психологією, педагогікою. Такий багатоаспектний підхід говорить про велике значення і важливу роль інтересу в житті людини.

Формування особистості жінки й чоловіка у суспільстві проголошені однією зі стратегій розвитку європейських держав у ХХІ столітті. Дослідження у галузі тендерної психології стали особливо актуальними останнім часом у зв'язку з стійкою тенденцією в багатьох регіонах світу до зближення стандартів поведінки чоловіків і жінок, образів маскулінності і фемінності. Викликає науковий інтерес і проблема особистісного зростання людини залежно від ознак фемінності-маскулінності; зокрема це стосується становлення такої її особистісної властивості як спрямованість, і передусім її складової - інтересів.

Інтереси особистості належать до усвідомлених спонук активності, тобто мотивів, і визначаються як специфічна форма прояву пізнавальної потреби, що забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності і тим самим сприяє орієнтуванню особистості в навколишній дійсності [4, с.512]; специфічне відношення особистості до об'єкта, яке викликане усвідомленням його значення і емоційною привабливістю (А. Ковальов); вибіркова спрямованість людини, її уваги (Т. Рибо, Н.Ф. Добринін), її думок, помислів (С.Л. Рубінштейн) [6, с.366].

Під гендером розуміють змодельовану суспільством та підтримувану соціальними інститутами систему цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі [5, с.11]. Для прикладу можна навести ще одне визначення Ш.Берн: гендер - соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди дають

визначення поняттям «чоловік» і «жінка» [1, с.9]. У найбільш розгорнутому вигляді соціально-психологічна теорія тендерної схеми була розроблена С. Бем. Гендер як система уявлень («тендерна лінза», за визначенням С. Бем) є невід'ємною частиною культурного дискурсу і соціальних практик спілкування, взаємодії і діяльності людей. І в цьому випадку він має множинні форми прояву, які не зводяться лише до сукупності статевих ролей, запропонованих суспільством за ознакою статі. Гендером буде і специфічна мова спілкування, і розподіл праці між чоловіками і жінками, і розподіл владних відносин, і система цінностей, і багато іншого [3, с.21]. Конкретно ж ознаками фемінності є емоційність, м'якість, слабкість, турботливість, практичність, консервативність, інтуїтивність, реалістичність, комунікативність, сензитивність, емпатійність; маскулітності - раціональність, незалежність, активність, сила (як фізична, так і психологічна, чи сила характеру), авторитарність, агресивність, стриманість в емоційних проявах, схильність до ризику [2, с.132].

Дослідженням гендеру займалася низка вчених, серед яких такі дослідники як Є.П. Ільїн (соціальна природа гендеру), Ш.Берн (підпорядкування гендерним нормам), С. Бем (теорія гендерних схем) та ін. Теорія інтересу в психології та педагогіці розглядається в працях низки науковців: Б.Г. Ананьєва, М.Ф. Беляєва, Л.І. Божович, А.К. Маркової, С.Л. Рубінштейна, В.М. Мясіщева, М.М. Цветкова та ін. Цій проблемі також присвячені дослідження А.П. Архіпова, Ю.К. Кабанського, В.Б. Бондаревського, Ф.К. Савиної, Г.І. Щукіної та ін. Однак конкретних даних вивчення особливостей інтересів студентської молоді, як одного з найважливіших утворень спрямованості особистості, залежно від прояву ознак фемінності-маскулітності, нами не віднайдено. Теоретичне та практичне значення дослідження проблеми, її актуальність, але недостатня розробленість і визначили вибір його теми: «Особливості інтересів студентів залежно від прояву ознак фемінності-маскулітності».

Отже, метою до слідження стало виявлення наявності та характеру зв'язку між особливостями інтересів студентів та проявами у них ознак фемінності-маскулітності. Для вивчення досліджуваних явищ передбачено використання методики діагностики пізнавальних інтересів за «Картою інтересів» Голомштока; методики вивчення структури інтересів; методики Сандри Бем «Маскулітність - фемінність». Для обробки емпіричних даних - методів їх якісної та кількісної обробки.

Список використаних джерел

1. Берн Ш. Гендерная психология. / Берн Ш. - М.: Прайм-Еврознак, 2004. — С. 9
2. Горноста́й П.П. Гендерна соціалізація та становлення гендерної ідентичності / Горноста́й П.П. // Основи теорії гендеру: Навч. посіб. — К. : «К.І.С.», 2004. — С. 132-1330

3. Клєцина И.С. Психология гендерных отношений / Клєцина И.С. - СПб., 2004. — С. 21
4. Маклаков А. Г. Общая психология. / Маклаков А. Г. — СПб.: Питер, 2001. — С. 512
5. Мельник Т.М. Гендер як наука та навчальна дисципліна / Мельник Т.М. // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. - К.: "К.І.С.", 2004. - С. 10 - 29
6. Пологрудова И. С. Теоретические подходы к изучению «познавательного интереса» в психолого-педагогической литературе / И. С. Пологрудова // Молодой ученый. — 2012. — №4. — С. 366-367

Чечко А.В., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник*: Хохліна О.П., доктор психологічних наук, професор

Особливості спілкування майбутніх психологів залежно від їх темпераментальних властивостей

Вивчення темпераменту та спілкування людини належить до числа актуальних напрямів досліджень у психології. Це пов'язано з неабияким впливом на людину багатомірною зростання числа різноманітних життєвих ситуацій, до яких можна віднести зміни соціального життя людства, взаємовідносин між людьми. Дуже часто ситуації, що протікають в різних умовах, вимагають підвищеної витрати ресурсів і висувають різні вимоги до прояву темпераменту, спілкування та їх взаємодії з навколишнім світом, оточуючими людьми.

Уміння правильно, коректно і продуктивно вести спілкування, зводячи до мінімуму негативні прояви темпераменту та їх вплив на взаємовідносини між людьми у будь-яких сферах життя, є вагомим і важливим для кожної людини. Для цього необхідні знання власних особливостей, вміння та бажання їх враховувати, розвивати, удосконалювати, вміло і доцільно використовувати, оперувати ними для подолання різних труднощів, що виникли в процесі взаємодії. Особливо це стосується майбутнього психолога. Зазначене та недостатня розробленість проблеми у психології й зумовили необхідність проведення спеціального дослідження, метою якого стало виявлення особливостей спілкування майбутніх психологів залежно від їх темпераментальних властивостей.

На теоретичному етапі дослідження вивчення праць Г. М. Андрєєвої, О. О. Бодальова, В. Н. М'ясищева, С. Д. Максименка, О. М. Леонтьєва, Б. Г. Ананьєва, М. С. Кагана, П. П. Петровської, Т. С. Яценко та ін. показало, що спілкування - це складний, багатоплановий процес встановлення й розвитку контактів між людьми, що породжується потребою спільної діяльності і який містить у собі обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприймання і розуміння іншої людини. Це форма активності людини,

результатом якої є не перетворена навколишня дійсність - матеріальний чи ідеальний предмет (як у діяльності), а відношення (стосунки), взаємодія з іншою людиною чи людьми. Спілкування - це важлива духовна потреба людини як суспільної істоти. Потреба людини в спілкуванні зумовлена суспільним способом її буття та необхідністю взаємодії в процесі діяльності.

На емпіричному етапі для вивчення особливостей спілкування та темпераментальних властивостей у студентів використовувались стандартизовані психологічні методики, а саме: методика «Діагностики комунікативної установки» В. В. Бойко, методика «Діагностики домінуючої стратегії психологічного захисту в спілкуванні» В. В. Бойка, методика «Діагностики «перешкод» у встановленні емоційних контактів» В. В. Бойка та опитувальник Г. Айзенка «Методика вивчення темпераменту». Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної їх обробки. Дослідною роботою було охоплено 30 студентів другого курсу навчально-наукового інституту права та психології НАВС, що навчаються за напрямом підготовки «Психологія».

Було виявлено, що в екстравертів, порівняно з інтровертами, переважає негативна комунікативна установка майже за всіма показниками. У них виразно проявляється завуальована жорстокість, відкрита жорстокість, бурчання, обґрунтований негативізм, тоді як в інтровертів - лише негативний досвід спілкування. У студентів як екстравертів, так і інтровертів виявлено наявність перешкод у встановленні емоційних контактів, які, однак, мають свої особливості. Так, у екстравертів, порівняно з інтровертами, переважають такі перешкоди, як неадекватне емоційне вираження та невміння керувати емоціями. Всі інші перешкоди (домінування негативних емоцій, негнучкість, нерозвинутість, невиразність емоцій, небажання зближатися з людьми на емоційній основі) переважають в інтровертів. Також, у студентів як екстравертів, так і інтровертів переважають такі домінуючі стратегії психологічного захисту у спілкуванні як уникнення та миролюбність. Однак, у більшості інтровертів домінуюча стратегія психологічного захисту у спілкуванні - це уникнення, а в екстравертів - миролюбність. Уникнення - психологічна стратегія захисту суб'єктивної реальності, заснована на економії інтелектуальних і емоційних ресурсів. Миролюбність - психологічна стратегія захисту суб'єктивної реальності особистості, у якій провідну роль відіграють інтелект і характер.

Співставлення даних щодо належності досліджуваних до екстравертів чи інтровертів та особливостей їхнього спілкування показало, що у цілому інтроверти характеризуються меншою вираженістю негативної комунікативної установки та меншим використанням стратегії психологічного захисту «миролюбність» ніж екстраверти. Проте інтроверти характеризуються більшою вираженістю «перешкод» у встановленні емоційних контактів та більшим використанням стратегії психологічного захисту «уникання», ніж екстраверти.

Таким чином, дослідження показує наявність відмінностей у спілкуванні майбутніх психологів, зокрема в комунікативній установці,

встановленні емоційних контактів залежно від належності їх до екстравертів чи інтравертів, що необхідно враховувати при їх професійній підготовці.

Казміренко В.О., старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, кандидат юридичних наук

Характеристика психічного насильства при розбої

Злочин, як і будь-яке інше явище, можна розглядати з різних точок зору. Оскільки злочин - це людський вчинок, то найбільш закономірним і найбільш важливим є його психологічний аналіз - вивчення злочину як прояву властивостей особи, розкриття мотивів і цілей злочинця.

Наявність у складі розбою такої ознаки, як застосування насильства, небезпечного для життя чи здоров'я потерпілого, дозволяє стверджувати що його об'єктом варто вважати не тільки здоров'я, але й життя людини. Однак для такого висновку немає достатніх підстав. Насильство, що застосовується в процесі розбійного нападу, може вилитися в заповідання потерпілому тілесних ушкоджень із розладом здоров'я, і таке насильство цілком охоплюється складом розбою, не вимагаючи самостійної кваліфікації.

Розбій з об'єктивної сторони виражається в нападі, поєднаному з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, чи з погрозою застосування такого насильства. У цьому випадку, як і при перерахуванні законодавцем вичерпної альтернативи, конкретний спосіб стає обов'язковою ознакою, що характеризує об'єктивну сторону складу злочину. Напад - це раптова для потерпілого агресивна дія винного, котра поєднана з насильством чи погрозою застосування насильства. При розбої "напад чи безпосереднє наступне за ним насильство (погроза) складають органічну єдність двох нерозривно агресивних актів, об'єднаних єдиною метою - привласнення чужого майна". Деякі автори [1; С. 4] намагаються провести розмежування між поняттями "напад" і "насильство". Однак помітити якісь розходження між цими поняттями, з погляду їх юридичної значущості, практично неможливо. Справа в тому, що початок нападу завжди за часом збігається з фізичним чи психічним насильством. Дії винного, розпочаті з умислом заповідати насильство не негайно, а в наступному, не можуть розцінюватися як напад, а є лише готуванням до розбою або (залежно від обставин) - повинні розглядатися як вимагання.

В теорії кримінального права немає єдиного підходу до оцінки юридичної природи поняття "напад". Одні автори взагалі не дають визначення розбійного нападу і не розкривають його змісту, інші вважають, що напад тотожний насильству, а треті - що напад не обов'язково означає застосування насильства.

Під насильством у загальному значенні розуміють протиправне застосування до потерпілого сили, яка не є небезпечною для його життя чи здоров'я. Загальноприйнятим є розподіл насильства на фізичне і психічне, що знайшло своє відображення і в диспозиції ст. 187 КК України: при розбої насильство може бути як фізичним, так і психічним.

Насильство над особою є досить малодослідженою в юридичних науках проблемою, причому більшою мірою це стосується психічного насильства. Психіка людини і дотепер недостатньо захищена і цивільним, і кримінальним правом через, насамперед, труднощі визначення причинного зв'язку між діями суб'єкта і психічною травмою, що часто буває більш небезпечною для здоров'я, ніж травма фізична. І сьогодні у літературі йдуть суперечки про природу насильства, його форми і види. Існує думка, що насильство може бути не тільки суспільно шкідливим, але й суспільно корисним, протизаконним і цілком погодженим із правом, вчиненим як умисно, так і з необережності, відносно інших та самого себе (аутоагресія).

Так, у монографії Л.В. Сердюка правове поняття насильства визначається як “навмисний, протизаконний з боку інших осіб вплив на людину, скоєний проти чи мимо її волі і здатний заподіяти їй органічну, фізіологічну чи психічну травму й обмежити її волю чи волевиявлення дій” [2; С. 142]. Він вважає, що невинне чи здійснене з необережності заподіяння шкоди особі чи суспільству, а також застосування сили в загальнокорисних цілях не є насильством, а психічним насильством може бути не тільки погроза, але інша неприємна для людини інформація, здатна заподіяти їй психічну травму чи обмежити свободу її волі (образи, наклеп, інша інформація, що травмує психіку). Психічним насильством є також протизаконний вплив безпосередньо на мозок людини з метою зміни його функцій проти чи мимо волі потерпілого (електронна стимуляція мозку, разове введення в організм людини наркотиків, гіпноз і ін.), якщо це не впливає на її здоров'я.

Психічне насильство полягає у погрозі негайно застосувати до потерпілого або до близьких йому осіб фізичного насильства, небезпечного для життя чи здоров'я. Тобто, це вплив злочинця на свідомість і волю потерпілого без застосування фізичної сили з метою підкорити собі його поведінку за допомогою залякування. Основним критерієм визначення реальності погрози повинен бути характер злочинних дій і спрямованість умислу. Крім того, необхідно враховувати суб'єктивне сприйняття погрози потерпілим, на яке завідомо розраховує винний. Шарапов Р. пропонує такий перелік видів погроз [3; С. 58]:

- 1) погроза фізичним насильством;
- 2) погроза знищенням, пошкодженням або вилученням майна;
- 3) шантаж;
- 4) використання матеріальної або іншої залежності потерпілого;
- 5) вимагання підкупу і хабара;
- 6) погроза скоєння інших протиправних дій (неконкретизована погроза).

На практиці нерідко виникають труднощі у визначенні характеру погрози. Тому при погрозі насильством важливе значення має з'ясування обставин нападу, характеру дій нападаючого, властивостей предметів і знарядь, які знаходилися при ньому.

Погроза при розбійному нападі є залякуванням потерпілого негайним застосуванням небезпечного насильства, придушенням його волі, примусом до бездіяльності, до відмови від опору або до здійснення активних дій (наприклад, до передачі нападаючому майна чи до вказівки місця його знаходження). Психічний вплив на потерпілого може мати на меті також нейтралізацію протидії третіх осіб під час заволодіння майном.

Такий вплив повинен бути реальним і містити у собі небезпеку для потерпілого. Тільки інтенсивна за ступенем погроза здатна залякати потерпілого і змусити його виконати вимоги нападаючої особи. Загроза може бути виражена словесно, жестикуляцією, демонстрацією будь-яких предметів для вчинення насильства. Вирішення питання про ступінь чи характер насильства залежить від спрямованості умислу винного та сприйняття такої загрози потерпілим. При цьому основним критерієм є спрямованість умислу винного, яка визначається на підставі аналізу всіх обставин справи [4; С. 387].

Однак при вирішенні питання про реальність погрози не можна не враховувати і того, як сам нападаючий оцінює її здатність побороти волю потерпілого до опору: при здійсненні нападу, поєднаного з погрозою, він повинен розраховувати на неї як на цілком достатню для досягнення мети привласнити чуже майно.

Практично не має значення, чи мав злочинець можливість привести погрозу у виконання. Тому погроза навіть фіктивною зброєю (наприклад, макетом пістолета) повинна визнаватися реальною, якщо потерпілий не підозрює про її фіктивність, а сам нападаючий розраховує, що особа, яка зазнала нападу, не зуміє чи не зможе визначити непридатність предмета, що імітує зброю, для фактичного насильства.

Однак, незалежно від способу її вираження, погроза повинна бути такою, котра дасть зрозуміти особі, яка зазнала нападу, що їй загрожує негайна і неминуча розправа, якщо вона не підкориться вимогам нападаючого і спробує перешкоджати заволодінню майном. Будучи засобом заволодіння чужим майном, як фізичне насильство, так і погроза його застосування можуть бути адресовані також близьким особам власника: його родичам, членам родини й ін.

Елементи розбою можуть складати лише таке фізичне і психічне насильство, коли за своїм характером фізичне насильство було б небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, а психічне - виражалось б у погрозі застосування саме такого насильства [5; С. 101].

Список використаних джерел

1. Арькова В.И. Разбой с целью завладения государственным или общественным имуществом. Лекция. - Иркутск, 1973. - С. 4, 7.
2. Щерба С. Рецензия на монографию Сердюка Л.В. "Насилие: уголовно-правовое и криминологическое исследование" // Уголовное право. - 2003. - № 2. - С. 142.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. - 2-ге вид., переробл. та доповн.: / відп. ред. С.С. Яценко. - К.: А.С.К., 2003. - С. 386
4. Шарапов Р. Вопросы квалификации преступных угроз // Уголовное право. - 2006. - № 1. - С. 58.
5. Владимиров В.А. Квалификация преступлений против личной собственности. - М.: Юридическая литература, 1968. - С. 101.

ЗМІСТ

Секція 2. Кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, кримінологія та кримінально-виконавче право, поліцейське право

Коверко В.В. Протидія злочинності в країнах світу	4
Крикун Г.С. Профілактика злочинності неповнолітніх	6
Курінной А.Є. Застарілість додатку Кримінального кодексу України про перелік майна, що не може бути конфіскований	7
Липко І.В. Значення криміналістичного дослідження слідів пострілу при розслідуванні кримінальних правопорушень	10
Манойленко Д.А. Кримінальна відповідальність за використання дитини для заняття жебрацтвом	12
Мирець Д.С. Значення сімейного виховання в запобіганні злочинності неповнолітніх	14
Моргун Н.С. Обов'язкові та факультативні учасники проведення процесуальних дій, під час яких можливе позбавлення або обмеження права власності	16
Мозоль В.В., Просолупова М.В. Міжнародне співробітництво в боротьбі з організованою злочинністю	18
Наголова І.Ю. Подія кримінального правопорушення в системі обставин, які підлягають доказуванню за чинним КПК України	20
Олексин В.І. Діяльність поліції Швейцарії щодо протидії домашньому насильству	22
Скибенко О.І. Основні проблеми правової визначеності місця прокуратури в системі українського правосуддя	25
Підзамецька А.В. Досвід правоохоронних органів Франції щодо викорінення домашнього насильства та можливості його імплементації до законодавства України	27
Литвин В.В. Використання зарубіжного досвіду при підготовці поліцейських в Україні	29
Мозоль В.В. Напрями вдосконалення взаємодії правоохоронних органів з громадськістю	32
Раєцька Л.В. Корупція в Україні як основна політична проблема	34
Симоненко Н.О. Використання спеціальних знань під час досудового розслідування згвалтувань минулих років	37
Федченко М.С. Зарубіжний досвід інституту примирення та медіації у кримінальному процесі України на прикладі законодавства ЄС	39
Ходаківська Л.М. Антикорупційна реформа - головний пріоритет для здійснення реформ в Україні	42
Чибирик М.С. Підготовка і екіпіровка американського підрозділу «Swat»	44

Школьніков В.І. Тероризм - небезпечніше антисоціальне явище, можливі шляхи протидії	46
Чиренко Н.М. Трасологія - галузь криміналістичної техніки	48
Сушак В.М. Взаємодія інтерполу та правоохоронних органів України	59
Габуда А.С. До питання про створення інституту кримінальних проступків	51
Гапоненко М.О. Взаємодія податкових органів на етапі прийняття рішення про порушення кримінального провадження	53
Гордницький П.С. До питання криміналістичної ідентифікації	56
Гук О.Г. Слідчі ситуації при розслідуванні фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів	58
Катеринчук К.В. Дискусійні питання щодо встановлення груп подвійної форми вини	60
Колодій А.П. Основні критерії оцінки ефективності реформи органів внутрішніх справ України	63
Косенко С.С. Реформування кримінального законодавства в Україні	65
Куций Р.В. Визначення моменту закінчення погрози як способу вчинення злочину	66
Луговий І.О. Окремі аспекти гарантій професійної діяльності поліцейського	68
Максимів Л.В. Повідомлення про підозру: деякі аспекти	70
Матвеева О.І. Інценування як спосіб приховування злочинів: криміналістичні, кримінально-процесуальні та психологічні аспекти	73
Міщенко М.О. Особа злочинця, який вчиняє посягання на культурні цінності	75
Пасічняк Р.Л. Поняття та зміст злочинності як негативного явища в суспільстві	77
Свиридюк С.М. Значення судово-балістичної експертизи при розслідуванні злочинів	80
Хоменко О.М., Топчій В.В. Деякі проблеми розслідування та попередження кіберзлочинності	82
Турова Є.О. Міжнародний досвід відповідальності за злочини, вчинені внаслідок провокації	86
Федоровська Н.В. Реформування спеціального підрозділу судової міліції «Грифон»	88
Хижняк І.О. Напрями удосконалення використання дактилоскопічної інформації в діяльності органів досудового розслідування та прокуратури	91
Гільмутдінова К.О. Прокурор як державний обвинувач в суді	94
Топчій Н.С. Проблеми визначення мети покарання за кримінальним законодавством України	95
Шваб М.О. Процесуальні та тактичні підстави залучення спеціаліста до огляду місця події	99

Шелякін О.С. Окремі аспекти характеризуючих обставин застосування домашнього арешту	101
Яворська О.О. Форми та засоби забезпечення права засуджених до позбавлення волі в Україні на особисту безпеку	103
Бабаніна В.В. Вимоги щодо створення закону про кримінальну відповідальність як фундаментальна основа дослідження питань механізму його створення та реалізації	106
Калиновський О.В., Ремський В.В. Оцінка загроз організованої злочинності	109

Секція 3. Цивільне та сімейне право, медичне право, фінансове та податкове право, житлове право, господарське право і процес, земельне та екологічне право, право інтелектуальної власності

Гелич Ю.О., Шаршун Н.В. Венчурне інвестування в Україні: проблемні аспекти та шляхи їх вирішення	111
Чурпіта Г.В. Виконання рішень суду про повернення дитини батькам чи іншим особам	113
Гелич Ю.О., Годосієнко В.В. Договір лізингу за законодавством України та деяких зарубіжних країн	115
Гончар В.М. Актуальні проблеми застосування строків апеляційного оскарження судових рішень в цивільному процесі	117
Бондар Г.М. Актуальні проблеми реформування системи пенсійного забезпечення військовослужбовців в Україні	119
Гилик А.О. Права та повноваження ДФС України в процесі здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів підприємництва	121
Куцик К.В. Загальна характеристика заходів процесуального примусу у цивільному судочинстві	124
Поліщук Н.В. Проведення у справі до судового розгляду в цивільному процесі України: порівняння із зарубіжним досвідом	126
Волощук А.С. Міжнародний комерційний арбітраж як спосіб вирішення комерційних спорів ускладнених іноземним елементом	128
Матчук С.В., Банк О.В. Порядок визначення розміру матеріальної відповідальності працівників за трудовим законодавством України шкоди	130
Білас А.-Р. І. Пріоритети правового регулювання сфери охорони здоров'я на національному і міжнародному рівнях	133
Братель О.Г. Функції процесуальних юридичних фактів у цивільних справах позовного провадження	135
Гладиш Л.С. Господарське законодавство в умовах євро інтеграції	139

Говорова І.В. До питання здійснення господарської діяльності щодо експорту металобрухту	141
Кващук В.А. До питання авторського права засуджених	143
Онищенко О.С. Підстави відшкодування моральної шкоди в окремих видах деліктів	145
Павлюченко В.В. Актуальні напрями реформування корпоративного законодавства України	147
Падун Є.В. Поняття та сутність інституту прийомної сім'ї	149
Писанко А.О. Проблеми реалізації засудженими цивільних прав	151
Герасимчук В.Ю. Проблеми та перспективи іноземного інвестування в Україну	153
Сидорук М.В. Страхова медицина і проблеми реалізації в Україні	155
Мирець Д.С. Необхідність нормативного закріплення поняття —ділова репутація суб'єкта господарювання”	158
Герущенко О.А. Реструктуризація виробництва і управління та її роль у розвитку ринкових відносин в Україні	160
Крочук І.І. Плагіат у сфері авторського права та суміжних прав	162
Опалінський Я.Ю. Сьогоднішні питання охорони довкілля	165
Савельєв О.М. Право власності суб'єктів господарювання на природні ресурси	166
Шаршун Н.В. Становлення товарної біржі в умовах реформування в Україні	168
	170
Вергелес І.М. Проблеми та перспективи фіскальної політики в Україні	
Гапоненко У.П. Щодо питання про ліквідацію господарських судів в Україні	172
Голубка В.І. Актуальні проблеми охорони праці неповнолітніх	174
Гоцуляк В.М. Монопольна діяльність медіа-холдингів на ринку США: історичний екскурс та тенденції розвитку	176
Лук'янчук О.І. Утримання непрацездатних батьків	178

Ляшук А.В. Порушення у сфері державних закупівель, які вчинюються розпорядниками державних коштів	180
Михальчук Д.С. Особливості публічного адміністрування в Україні у сфері охорони здоров'я	181
Негода К.О. Окремі проблеми апеляційного оскарження судових рішень щодо податкових правовідносин та шляхи їх вирішення	184
Сироткіна Т.О. Сутність та причини ухилення від сплати податків в сучасних умовах	186
Удовик М.С. Реформування підрозділів МВС України, як рушійний фактор детінізації економіки держави	188
Федченко М.С. Особливості застави корпоративних прав як засобу забезпечення виконання зобов'язань	189
Павлов Д.М. Законодавче забезпечення захисту критичної інфраструктури держави	192

Секція 4. Суспільні науки

Мищак І.М. Правове забезпечення процесу об'єднання УНР та ЗУНР й проголошення Акту Злуки 22 січня 1919 р.	194
Мозоль Н.І. Політичні основи державної політики у сфері внутрішніх справ	196
Клімова А.М. Реформи правової свідомості громадян України	199
Денисенко О.А. Охорона і збереження пам'яток Криму - один зі шляхів порозуміння у культурній сфері	201
Дурдинець М.Ю. Філософські проблеми взаємодії влади і громадянського суспільства	204
Цапко О.М. Щодо необхідності розробки нової моделі реформування системи правоохоронних органів України	207
Вербовий В.П., Білецька Л.В. Стан спортивного права в українському законодавстві	209
Пташник-Середюк О.І., Савчук Н.В. Проведення соціологічної діагностики як інструмент забезпечення наукового супроводу державних реформ	211
Ісаков П.М. Склад та чисельність в'язнів у Вінницькій, Подільській, Одеській, Донецькій, Полтавській губерніях УСРР в 1922-1923 роках	214
Ткачук І.Д. Розвиток інформаційного суспільства в Україні сьогодні - крок до розбудови могутньої держави	216

Секція 5. Психологія

Кучма С.І. Юридично-психологічний аспект прокурорської діяльності при захисті прав і свобод людини в Україні	219
Євтушенко В.І. До проблеми вивчення особистішої детермінації рівня домагань студентів	221
Андріященко Ю.В. Особливості саморегуляції школярів, схильних до девіантної поведінки	223
Білецька Н.І. Про підхід до вивчення проблеми психічної саморегуляції майбутніх правоохоронців	224
Кириченко Я.В. Особливості спрямованості особистості залежно від прояву ознак фемінності-маскулінності	226
Сила Д.В. Психологічні особливості ефективності спілкування у студентів	228
Хохліна О.П. До проблеми суті діяльнісного підходу у контексті суб'єктно-діяльнісної концепції	230
Строїч В.В. Про вивчення інтересів студентів залежно від прояву ознак фемінності-маскулінності	232
Чечко А.В. Особливості спілкування майбутніх психологів залежно від їх темпераментальних властивостей	234
Казміренко В.О. Характеристика психічного насильства при розбої	236